ذکر جلال بخاری

سید بهاء الدین عم ایشان و شیخ رکن الدین ابو الفتح و سید اوحد الدین و شیخ
قوام الدین و شیخ نصیر الدین چراغ دهلی و شیخ عبد الله یافعی مکی و شیخ عبد الله
مطری و شیخ ابو اسحاق گازرونی و شیخ نجم الدین اصفهانی و شیخ نجم الدین کبری
الی غیر ذلک من العلماء و المشائخ و بسبب سیاحت دنیا و کثرت اساتذه و شیوخ
معروف شدند بمخدوم جهانیان جهان گشت و احوال تفصیلی ایشان در کتب
سیر صوفیه مسطور است و در صحائف تواریخ مثل اخبار الاخیار و تاریخ فرشته
و جز آن و شهرت ایشان مستغنی است از ذکر فضائل و مناقب عوام بلکه خواص اهل هند
میگویند که آثار شریف نبوی و سنگ نقش پای مصطفوی که در دهلی است آورده
ایشان است لیکن روایتی از سنت صحیحه نزد محدثین ثابت نشده که درخور اعتماد
و اعتبار باشد و در حدیثی نیامده که نقش پای مبارک بر سنگی چسپیده باشد
اما صوفیه که قومی خوش عقیده صاف دل نیک گمان بهر کس و ناکس اند در اثبات
این قسم بجد اند والله اعلم وفات سید جلال الدین دهم ذی حجه سنه هفتصد و هشتاد
و پنج گردید منکوحات ایشان سه زن بودند و اولاد سه پسر اول سید ناصر الدین محمد
و مادرش دختر سید محمد غوث بود دوم سید عبد الله و مادرش دختر سادات دهلی بود
سوم سید محمد اکبر مادرش دختر سلطان روم بود و سید عبد الله لاولد مرد و
اولاد سید محمد اکبر در روم مانده و اولاد سید ناصر الدین در سند و هند است و
اگرچه ولادت ایشان در اوچه ملتان بوده اما مشهور به بخاری هستند نسبت باصل
وطن و این نسبت بسیار خوب است زیرا که محمد بن اسماعیل بخاری صاحب جامع
صحیح از انجا برخاسته که امیر المومنین بوده در علم حدیث اگرچه وی عجمی الاصل

وایشان عربی المحتد ہستند فی الجملہ نسبتی بتو کافی بود مرا ۞ بلبل ہمین کہ قافیہ گل شود بس است

وجہ سی و چہارم آنکہ سید علی بن شہاب الدین ہمدانی کہ از عظمای علمای اہلسنت و بخدمت چہار صد ولی رسیدہ و از ہار کمالات و مقامات بدست عرفان و ایقان چیدہ و نبذی از مناقب فاخرہ و مدائح زاہرہ و کمال عظمت و جلالت و شرف و نبالت آنجناب از خلاصۃ المناقب نور الدین جعفر بدخشانی و نفحات الانس عبد الرحمن جامی و کتائب اعلام الاخیار کفوی و جامع السلاسل مجد الدین بدخشانی و توضیح الدلائل سید شہاب الدین احمد و فواتح حسین بن معین الدین میبذی و سمط مجید شیخ احمد قشاشی و رسالۃ انتباہ شاہ ولی اللہ والد ماجد مخاطب و غیر آن واضح و ظاہرست حدیث نور را روایت فرمودہ چنانچہ در کتاب مودۃ القربی کہ فاضل رشید آنرا از ان کتب شمردہ کہ اہلسنت آنرا در مناقب اہلبیت علیہم السلام تصنیف کردہ اند و باین وسیلہ ولای اہل نحلہ خود با اہلبیت علیہم السلام ثابت کردہ و مباہات بر آن نمودہ میفرماید المودۃ الثامنۃ فی ان رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم و علیا من نور واحد و فیما اعطی علی من الخصائل مالم یعط احدا من العالمین و بعد ذکر بعض فضائل آنحضرت میفرماید عن سلمان رضی اللہ عنہ قال قال رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم خلقت انا و علی من نور واحد قبل ان یخلق اللہ آدم باربعۃ الاف عام فلما خلق اللہ آدم رکب ذلک النور فی صلبہ فلم یزل فی شئ واحد حتی افترقا فی صلب عبد المطلب ففی النبوۃ و فی علی الخلافۃ و عنہ رضی اللہ عنہ قال قال رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم کنت انا و علی نورا

ص ۳۸

بین

یدی الله مطیعا یسبح الله قبل ان یخلق الله آدم باربعة عشر الف عام فلما خلق الله آدم رکب ذلک النور فی صلبه فلم یزل فی شیء واحد حتی افترقا فی صلب عبد المطلب فجزء انا وجزء علی وعن ابن عباس قال قال رسول الله صلی الله علیه وسلم انا وعلی من شجرة واحدة والناس من اشجار شتی وعنه رضی الله عنه قال قال رسول الله صلی الله علیه وسلم خلق الانبیاء من اشجار شتی وخلقنی وعلیا من شجرة واحدة فانا اصلها وعلی فرعها والحسن والحسین اثمارها واشیاعنا اوراقها فمن تعلق بها نجی ومن زاغ عنها هوی عن ابی ذر رض قال انی سمعت رسول الله صلی الله علیه وسلم یقول ان الله تعالی اید هذا الدین بعلی وانه منی وانا منه وفیه انزل افمن کان علی بینة من ربه الایه عن علی علیه السلام قال قال رسول الله صلی الله علیه وسلم خلقت انا وعلی من نور واحد فهذا العارف الربانی والمحقق الصمدانی صاحب الفضل الشعشعانی والنبل النورانی علی الهمدانی الذی هو من مشایخ اجازة والد المخاطب العثمانی المروانی الحافظ الشان لفضائل الوصی الحقانی علیه الاف سلام منزل السبع المثانی قد جهد جهدا لا یشوبه فتور فی اثبات حدیث النور فجعل هفوات المنکرین کالرماد واظهر کونها من اسمج التعصب وافحش العناد **وجه سی و پنجم** آنکه نیز سید علی همدانی در کتاب روضة الفردوس که مختصر کتاب فردوس الاخبار دیلمی است و نسخه آن که از نسخه

عتیقہ منقول ست پیش فقیر موجود گفتہ الباب الثالث عشر منہا روی عن سلمان قال قال رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم خلقت انا و علی من نور واحد قبل ان یخلق اللہ آدم باربعۃ الف عام فلما خلق اللہ آدم رکب ذلک النور فی صلبہ فلم یزل فی شیء واحد حتی افترقنا فی صلب عبد المطلب ففی النبوۃ و فی علی الخلافۃ و نیز دران مسطور ست وعنہ ای عن سلمان قال قال علیہ السلام کنت انا و علی بین یدی اللہ نورا مطیعا یسبح اللہ ذلک النور و یقدسہ قبل ان یخلق آدم باربعۃ الف عام فلما خلق اللہ آدم رکب ذلک النور فی صلبہ فلم یزل فی شیء واحد حتی افترقنا فی صلب عبد المطلب فجزء انا و جزء علی و درینجا نقل کلام سید علی ہمدانی کہ در خطبہ روضۃ الفردوس کردہ مناسب مینماید کہ عظمت و جلالت احادیث مذکورہ دران واضح شود و ہو ہذا یقول اضعف عباد اللہ و احقرہم الفقیر الی رحمۃ اللہ العلی الکبیر علی بن شہاب الہمدانی عفا اللہ عنہ بکرمہ و وفقہ لشکر نعمہ لما طالعت کتاب الفردوس من مصنفات الشیخ الامام العلامۃ قدوۃ المحققین و حجۃ المحدثین شجاع الملۃ والدین ناصر السنۃ ابی المحامد شیرویہ بن شہردار الدیلمی الہمدانی افاض اللہ علی روحہ سجال الرحمۃ الربانی وجدتہ بحرا من بحور الفرائد کنزا من کنوز اللطائف مشحونا بحقائق الالفاظ النبویۃ مخزونا فی حدائق فصولہ دقائق الآثار المصطفویۃ و مع کثرۃ فوائدہ و شمول

روایت نمودن سید علی ہمدانی حدیث نور را در سید روضۃ الفردوس

عظمت و جلالت روضۃ الفردوس و بیان ان از کلام ہمدانی

عظمت جلالت قدر کتاب روضة الفردوس

ومواتت کادان تنطفی انواره وتندرس آثاره لما فیه من التطویل والزیادات وقصور الرغبات وانخفاض الطلبات واعراض اکثر اهل العصر عن معرفة الکتاب والسنة واشتغالهم بالعلوم المزخرفة التی تتعلق بالخصومات وشغفهم بالقصص والحکایات ولولا رجال من اهل هذا العلم فی کل عصر وزمان بمشیة رب العزة یجولون حول حمی السنة ویذبون عن جنابه قدسه شوائب زیغ اهل البدعة لقال من یشاء ما شاء فجزی الله ائمة هذا العلم عنا وعن المسلمین خیرا فدعتنی بواعث خواطری الی استخراج لبابه واستحصار ابوابه تسهیلا لضبط الالفاظ وتیسیرا لدرک الحفاظ فاستخرجت من قعر تیار البحر اشرف جواهرها وجنیت من اغصان ریاضها انفس ازاهرها وسمیت کتابی روضة الفردوس مبوبة علی عشرین بابا کل باب منها اثنی عشر روایة صحیحة لا غیر انتهی کلام الهمدانی فی خطبة الفردوس این کلام سید علی همدانی نص صریحست در آنکه فردوس دیلمی بحریست از بحور فوائد و کنزیست از کنوز لطائف و مشتمل بر احادیث نبویه و آثار مصطفویه کتابیست کثیر الفائده و عمیم العائده و مصنفان آن از کسانی بوده که حفظ و حمایت سنت شریف میکردند و شوائب زیغ اهل بدع را مندفع میساختند و بجهت جد و سعی شان قال من یشاء ما شاء گشته و جود بر نگرفت پس کدام عاقل تجویز تواند کرد که در چنین تصنیف خبری مندرج باشد که اهل سنت بر وضع و کذب آن اجماع دارند و نیز سید علی همدانی این احادیث منتخب خویش را

از اشرف جواهر و انفس نفایس و اهم ان کتاب گفته پس آیا اشرف جواهر و انفس نفایس و اهم مهمات
موضوعات رامی نامد و بر حفظ و استحضار آن حث و ترغیب میفرماید و لعل ذلک لا یرضی
به جاهل فضلا عن فاضل **وجه سی و ششم** آنکه نیز سید علی همدانی در شرح
قصیده میمیه فارضیه که موسوم بمشارب الاذواق ست در شرح شعر لها البدر
کاس وهی شمس تدیرها ۞ هلال و کم یبدو اذا مزجت نجم گفته شاید مراد
ناظم معانی اعیان خارجی بوده و شاید که بدین حقایق نفسی خواهد و بتقدیر
اول مراد از بدر روح محمدی بوده که مظهر آفتاب احدیت و وعای حقیقت
محبت ست و مراد از هلال علی باشد که ساقی کوس شراب محبت ذو الجلال
و موصل متعطشان فیافی امانی بمورد زلال وصال اوست که انا مدینة العلم
وعلی بابها و چنانکه هلال غیر بدر نیست بلکه جزوی از وست سید اولیا را
با مهتر انبیا همین حکم ست که خلقت انا و علی من نور واحد علی منی
وانا منه و از امتزاج احکام شرائع مصطفوی و اعلام حقائق مرتضوی
نجوم مشارق اذواق اعیان اولیا ظاهر شده و آنکه سید انبیا در حق مهتر
اصفیا فرموده که انا و انت ابوا هذه الامة اشارت بدین معنی ست زیرا که
منبع اسرار معارف توحید و مطلع انوار معالم تحقیق اوست و حصول
کمال درجات اسرار جمیع اهل کشف و شهود از ینبوع هدایت او بوده و هست
و خواهد بود که انا المنذر و علی الهادی و بک یا علی یهتدی المهتدون
چون این سر بر تو مکشوف شود بدانی که طوالع انوار حقائق هر ولی مقتبس
از مشکوة ولایت علی ست و با وجود امام هادی متابعت غیری از اهل بیت

احتجاج سید علی همدانی بحدیث نور در مشارب الاذواق

وجه سی و هفتم آنکه جلال الدین احمد الخجندی حدیث نور را در توجیه حدیث انا منه
وهو منی که در حق جناب امیر المومنین علیه السلام وارد است ذکر کرده چنانچه
شهاب الدین احمد در توضیح الدلائل گفته قال العلامة مطلع الکشف
والکرامة جلال الدین احمد الخجندی یقال فلان منی وانا منه
ویراد بیان غایة الاختصاص وکمال الاتحاد من الطرفین وقد یجیء
من بمعنی البدل رضیتم بالحیوة الدنیا من الآخرة ای بدل
الآخرة انا منه وهو منی ای انا بدله وهو بدلی ای کل منهما
قائم مقامه الا فیما استثناه الدلیل ویجوز ان یکون المعنی هو منی
فی الکمال وانا منه اظهر ما ارید من الخیر والکمال والاکمال ومن یجیء
بمعنی فی ماذا خلقوا من الارض ای هو فی امری وانا فی امره ومن
یجیء بمعنی الباء ای انا افعل به ما ارید وانا منه وهو بی ای فنی
بی وبقی بی ویجوز ان یکون المراد بقوله صلی الله علیه وعلی آله
وبارك وسلم انا منه وهو منی ما قیل انه ورد فی الحدیث انا وعلی
من نور واحد ای کل منا منه الآخر مضی کلامه فهذا جلال الدین
احمد عارفهم الجلیل وجهبذهم النبیل قد هتك ستر التلمیع
والتسویل حیث ذکر هذا الحدیث الشریف وجوز تفسیر حدیث
انا منه وهو منی بهذا الشرف المنیف فطاح الانکار والابطال وظهر
انه لم ینشأ الا من الانهماك فی الخرافة والمحال والاستهتار بالغی
والاحتیال وجلالت وامامت شیخ جلال الدین خجندی بر چند ائمه سنیه ثابت

ذکر جلال الدین احمد الخجندی حدیث نور را در توجیه حدیث انا منه و نحن

مدائح جلال خجندی

کمال مدح و ثنای جلال خجندی از توضیح الدلائل شہاب الدین احمد

توضیح الدلائل واضحست لکن از دیگر عبارات آن ہم کمال علو مرتبت و سمو منزلت و عظمت قدر و سنا و فخر او ظاہرست در توضیح الدلائل در مقام دیگر گفتہ قال الشیخ الامام العارف العلامة منبع الکشف و العرفان و الکرامة جامع علمی المعقول والمنقول المشہود لہ بالصدیقیة العظمی من اہل الیقین و الوصول جلال الملة و الشریعة و الصدق و الطریقة و الحق و الحقیقة و الدین احمد الخجندی شیخ الحرم الشریف النبوی المحمدی قدس روحہ فی بعض مصنفاتہ اعلم انہ قد ورد فی بعض الآثار الصدیق الاکبر ہو ابو بکر رضی اللہ تعالی عنہ و قد ورد فی بعض الآثار اطلاق الصدیق الاکبر علی المرتضی رضی اللہ تعالی عنہ و کرم وجہہ و ما ورد اطلاق الصدیق الاکبر علی غیرہما الخ و نیز در توضیح الدلائل گفتہ قال الشیخ الامام الفائق العالم بالشرائع و الطرائق و الحقائق جلال الملة و الدین احمد الخجندی ثم المدنی روح اللہ روحہ و اناله کل مقام سنی و قد نشأ یعنی علیا کرم اللہ تعالی وجہہ و ربی فی حجر النبی صلی اللہ علیہ و علی آلہ و بارک و سلم من الصغر الخ و نیز در توضیح الدلائل گفتہ عن معاویة بن ثعلبة قال قام رجل الی ابی ذر رضی اللہ عنہ و ہو فی مسجد رسول اللہ صلی اللہ علیہ و سلم فقال یا اباذر الا تخبرنی باحب الناس الیک فانی اعرف ان احب الناس الیک احبہم الی رسول اللہ صلی اللہ علیہ و علی آلہ و بارک و سلم قال ای و رب الکعبة احبہم الی احبہم الی رسول اللہ صلی اللہ تعالی علیہ و آلہ و بارک و سلم ہو ذاک الشیخ و اشار الی علی کرم اللہ وجہہ رواہ الطبری و قال اخرجہ الملا

فی سیرته قال الشیخ العارف اسوة ذوی المعارف جلال الدین احمد الخجندی المجتبی قدس الله سره بعد روایة عائشة و معاویة و ابی ذر رضی الله عنهم کما سبق و هذه الآثار عاضدة حدیث الطیر اذ لا یکون احد احب الی رسول الله صلی الله تعالی علیه و علی آله و بارک و سلم الا ان یکون ذلک احب الی الله عز و جل و نیز در توضیح الدلائل گفته قال الشیخ المرضی و الامام الرضی جلال الدین الخجندی رحمه الله تعالی و قد ثبت انه صلی الله علیه و آله و بارک و سلم امر بسد الابواب الشارعة الی المسجد الا باب علی الخ و از تصانیف همین جلال الدین خجندی ست شرح قصیده برده که مشهور و معروفست در کشف الظنون در ذکر شرح قصیده برده گفته و من شروحه شرح الشیخ جلال الدین الخجندی نزیل الحرم المتوفی سنة اوله الحمد لله الذی اکرمنا بدین الاسلام و هو شرح مختصر جمعه بعض تلامذته من املائه فی الحرم النبوی وجه بیست و هفتم آنکه این حدیث شریف سید شهاب الدین احمد روایت نموده چنانچه در توضیح الدلائل علی ترجیح الفضائل گفته عن محمد بن علی بن الحسین عن ابیه عن جده قال قال رسول الله صلی الله علیه و علی آله و بارک و سلم کنت انا و علی نورا بین یدی الله تعالی من قبل ان یخلق الله سبحانه آدم باربعة عشر الف عام فلما خلق الله تعالی آدم سلک ذلک النور فی صلبه فلم یزل الله تعالی ینقله من صلب الی صلب حتی اقره فی صلب عبد المطلب فقسمه قسمین قسما فی صلب عبد الله و قسما فی صلب ابی طالب فعلی منی و انا منه لحمه لحمی و دمه

دنی ومن احبه فبحبی احبه ومن ابغضه فببغضی ابغضه وعن جابر
رضی الله تعالی عنه ان النبی صلی الله علیه وعلی آله وبارک وسلم کان
بعرفات وعلی کرم الله وجهه تجاهه فقال یا علی ادن منی ضع خمسک
فی خمسی یا علی خلقت انا وانت من شجرة انا اصلها وانت فرعها
والحسن والحسین اغصانها من تعلق بغصن منها ادخله الله الجنة
روی الحدیث الاول الامام الصالحانی ابو حامد محمود بن محمد الذی
سافر ورحل وادرک المشایخ وسمع واسمع وصنف فی کل فن روی عنه
خلق کثیر وصحب بالعراق ابا موسی المدینی الامام ومن فی طبقته
باسناده الی الامام الحافظ ابی بکر بن مردویه باسناده مسلسلا
مرفوعا والحدیث الثانی الی الامام الحافظ الورع ابی نعیم الاصفهانی
وروی الحدیث الثانی الامام شمس الدین محمد بن الحسن بن یوسف الانصاری
الزرندی المحدث بالحرم الشریف النبوی المحمدی بروایة ابن عباس
رضی الله عنهما فهذا شهاب الدین العماد قد شمر عن ساق الجد
والاجتهاد فی اثبات حدیث النور ونقله عن الشیوخ النقاد الذی
شاع فضلهم فی الاغوار والانجاد فنسف علی وجوه الجاحدین
الحائدین اکدار الرماد واظهر کونهم هائمین فی سباسب الخزی والعناد
ممتطین صهوة الخبط واللداد وجه سی و نهم آنکه ملک العلما شهاب الدین
بن شمس الدین بن عمر دولت آبادی در هدایة السعدا فی جلوة الشعرا که برای
احقاق حق و ابطال باطل از سه صد کتب اهل سنت جمع ساخته و آنرا

رساله معتبره معتمده المودة و مرکب باقوال سلف و مقبول اراء خلف در بیان
هدایت سعدا و جلوه شعرا و از شبهه و اعتراض بعید و باعتقاد قریب دانسته
چنانچه فرموده اما بعد عرضه میدارد بنده درگاه نبوی مولای بارگاه
مصطفوی که این رساله معتبره فضاله مختصر مشتمل است اندرون مصداق
کتب لیحق الحق و یبطل الباطل ولو کره الکافرون و از شبهه و اعتراض
بعید و باعتقاد قریب باشد و مرکب ست باقوال سلف و مقبول
اراء خلف در بیان هدایت سعدا که السعید من سعد فی
بطن امه و جلوه شعرا که حب ایشان شرط ایمان و درود ایشان
بر زبان هر مصلی در قعده اخیره هر نماز فریضه الی قیام قیامت
جاری میفرماید الجلوة الثانیة فیما اخی النبی صلی الله علیه
و سلم لعلی بن ابی طالب رضی الله عنه باخ یعنی عم‌زادگان
رسول الله صلی الله علیه و سلم بسیار بودند آنحضرت ایشان علی
ولی را برادر گفت زیرا چه محمد و علی از یک نور اند و این چنین
هیچ یکی در بنی هاشم نیست و تمام حدیث نور در جلوه سابعه عشر
درین هدایه گفته شد و فی المصابیح والمشارق والقرابة الجلیة
والدرر قال صلی الله علیه و سلم یا علی انت منی و انا
منک ای انت من نوری و انا من نورک و فی التمهید فی
فضائل الصحابة قال رسول الله صلی الله علیه و سلم
لعلی مرحبا باخی و ابن عمی و الذی خلقت انا و هو من نفس واحد

١٩٠
صـ ٣٣
الهداية التاسعة

وجه چهلم آنکه نیز در ہدایة السعداء گفته سوال سیادت این پنجتن بحکم حدیث
مشهور ثابت است یا نه جواب سیادت ایشان بحکم حدیث ثابت است وانکار
حدیث کفر وکافر نیست اثبات سیادت مصطفی صلی الله علیه وسلم فی
الدارین وفی کتاب الشفاء فی الفصل الرابع عن عبد الرحمن السلمی
عن جعفر الصادق رض فی تفسیر یس اراد به یا سید وفی الحدیث
المتواتر یا سید ولد آدم فی سیادة علی کرم الله وجهه وآن
بوجوه است اول آنکه بحدیث مشهور وهو یا علی انا سید المرسلین
وانت سید المسلمین من کنت مولاه فعلی مولاه یا علی
انا سید ولد آدم وانت سید ولد هاشم وفی الصحائف
قالت عائشة کنت جالسة عند النبی صلی الله علیه
وسلم اذ اتی علی فقال هذا سید العرب فقالت قلت
بابی انت وامی لست سید العرب فقال انا سید العالمین
وهو سید العرب واین حدیث متواتر ومشهور است پس کسی
که گوید علی سید نیست ومصطفی صلی الله علیه وسلم فرمود که علی سید است
پس او مصطفی را تکذیب میکند وتکذیب رسول الله کفر است دوم آنکه علی از نور
محمد است وهم نور محمد سید است سوم آنکه علی از شجره محمد است ان الله
خلقنی وعلیا من شجرة واحدة وهم شجره محمد سید است فهذا ملک
العلماء الجهبذ الناقد الحائز لنفائس المحامد فی اثبات هذا الحدیث
الشریف کالمحتج الجاهد منکس راس کل مجادل جاحد

ص ۲۰۴ ج ۳

اثبات ملک العلما اتحاد نور جناب امیر المومنین علیه السلام با نور جناب رسالتماب صلی الله علیه وآله وسلم

مدح ملک العلما دولتابادی در رسالہ مناقب
از اخبار الاخیار تصنیف شیخ عبد الحق

قاصم ظہر کل لجوج حافل فطاح بحمد اللہ ادعاء الاجماع الذی ہو جامع
الانوار دراج الریاح وضح حق الاتضاح انہ بہت صراح وقوف بواح
لا یطور بہ الا من مد النفس فی تنفیق الضلال الوضاح و شہاب الدین
دولتابادی عالم مشہور و معروفست بغرر صفات سنیہ موصوف و اکابر اعیان
بذکر محامد علیہ او مشغوف شیخ عبد الحق دہلوی در اخبار الاخیار گفتہ قاضی
شہاب الدین رسالہ دارد مسمی بمناقب السادات در انجا داد عقیدت و محبت
باہلبیت نبوت سلام اللہ علیہم اجمعین دادہ سرمایہ سعادت و موجب نجات وی
در آخرت آن خواہد بود انشاء اللہ تعالی باعث تصنیف این رسالہ را چنان گویند
کہ در زمان او سیدی بود کہ او را سید اجمل میگفتند از اکابر وقت بود ولیکن
جمال نسبش از حلیہ علم و فضل عاطل بود غالبا قاضی را با وی در بعضی محافل
سلوک در تقدیم و تاخیر مجلس نزاعی شدہ بود در اول قائل شد بافضلیت عالم
و تقدیم او بر علوی عامی بعد از ان بتسویہ عالم غیر علوی با علوی غیر عالم و درین باب
رسالہ نوشت و گفت کہ عالمیت ما مشخص و متیقن ہست و علویت شما مشکوک
پس ما را تقدیم و ترجیح بر شما ثابت باشد استاد قاضی شہاب الدین را این معنی
از وی ناخوش آمد و مزاج حالش از وی منحرف گشت قاضی ازین معنی برگشت و
در مناقب سادات و افضلیت ایشان رسالہ نوشت و از انچہ گذشتہ بود اعتذار
نمود و بعضی گویند کہ حضرت سرور کائنات را علیہ افضل الصلوات و اکمل التحیات
بخواب دید کہ او را بمعنی تنبیہ میفرماید و برای استرضای سید اجمل ایذا کرد و تحریص
بلیغ نماید قاضی پیش سید رفت و توبہ کرد و رسالہ نوشت واللہ اعلم

وغلام علی آزاد بلگرامی در سبحة المرجان گفته مولانا القاضی شهاب الدین بن
شمس الدین بن عمر الزاولی الدولت آبادی نور الله ضریحه ولد القاضی
بدولت آباد دهلی و تلمذ علی القاضی عبد المقتدر الدهلوی و مولانا
خواجگی الدهلوی وهو من تلامذة مولانا معین الدین العمرانی رحمهم الله
تعالی و فاق اقرانه و سبق اخوانه و کان القاضی عبد المقتدر یقول فی
حقه یاتینی من الطلبة من جلده علم و لحمه علم و عظمه علم و لما
توجه الموکب التیموری الی الهند و خرج مولانا خواجگی قبل وصوله
الی دهلی منها الی کالپی خرج القاضی شهاب الدین صحبة استاذه الی
کالپی فاقام مولانا خواجگی بکالپی و ذهب القاضی الی دار الخیر جونفور
فاغتنم السلطان ابراهیم الشرقی والی جونفور وروده و نضره سقاه الله
بسحائب الاحسان فی وروده و عظمه بین الکبراء و لقبه ملک العلماء
فزین القاضی مسند الافادة و فاق البرجیس فی افاضة السعادة و الف
کتبا سارت بها رکبان العرب والعجم اذکی سرجا اهدی من النار الموقدة
علی العلم منها البحر المواج تفسیر القرآن العظیم بالفارسیة والحواشی
علی کافیة النحو وهی اشهر تصانیفه والارشاد وهو متن فی النحو
التزم فیه تمثیل المسئلة فی ضمن تعریفها و بدیع المیزان وهو متن
فی فن البلاغة بعبارات مسجعة و شرح البزدوی فی اصول الفقه
الی بحث الامر و شرح بسیط علی قصیدة بانت سعاد و رسالة فی تقسیم
العلوم بالعبارة الفارسیة و مناقب السادات بنزاکت العبارة و غیرها

توفی

توفی لخمس بقین من رجب المرجب سنة تسع واربعین وثمانمائة ودفن بجونفور فی الجانب الجنوبی من مسجد سلطان ابراهیم الشرقی وبیر غلام علی آزاد در تسلیة الفواد فی قصائد آزاد بعد ذکر قاضی عبد المقتدر گفته ومن تلامذة القاضی عبد المقتدر قدس سره ملک العلماء القاضی شهاب الدین الدولتابادی طاب ثراه ورأیت ذکره مناسبا بهذا المقام لجلالة قدره وشهرة تصانیفه بین الانام فاقول القاضی شهاب الدین بن شمس الدین بن عمر الزاولی الدولتابادی نور الله ضریحه ولد بدولتاباد دهلی وتلمذ علی مولانا خواجگی الدهلوی والقاضی عبد المقتدر رحمهما الله تعالی وفاق اقرانه وسبق اخوانه وکان القاضی عبد المقتدر یقول فی حقه یاتینی من الطلبة من جلده علم ولحمه علم وعظمه علم ولما توجه الموکب التیموری الی الهند خرج مولانا خواجگی قبل وصوله الی دهلی منها الی کالپی وخرج القاضی شهاب الدین صحبة استاذه الی کالپی فاقام مولانا خواجگی بکالپی وذهب القاضی الی دار الخیر جونفور فاغتنم السلطان ابراهیم الشرقی والی جونفور وروده ونضر سقاه الله بسحائب الاحسان ورده وعظمه بین الکبراء ولقبه بملک العلماء فزین القاضی مسند الافادة وفاق ابناء جنسه فی افاضة السعادة والف کتابا بسابت به ارکبان العرب والعجم باذکی سرجا اهدی من النار الموقدة علی العلم منها البحر المواج تفسیر القرآن العظیم بالعبارة الفارسیة والحواشی علی کافیة النحو وهی اشهر تصانیفه

محامد ملک العلماء از تسلیة الفواد غلام علی آزاد بلگرامی

ملک العلماء

والارشاد وهو متن فی النحو التزم فیه تمثیل المسئلة فی ضمن تعبیرها
وبدیع المیزان وهو متن فی فن البلاغة بعبارات مسجّعة وشرح البزدوی
فی الاصول الی بحث الامر وشرح بسیط علی قصیدة بانت سعاد ورسالة
فی تقسیم العلوم بالعبارة الفارسیّة ومناقب السادات بتلک العبارة
وغیرها توفی لخمس بقین من رجب المرجب سنه ۸۴۹ تسع واربعین وثمانمائة
ودفن بجونفور فی الجانب الجنوبی من مسجد السّلطان ابراهیم الشرقی
رحمه الله تعالی مولوی صدیق حسن خان معاصر در ابجد العلوم گفته القاضی
شهاب الدّین بن شمس الدین بن عمر الزاولی ولد بدولتاباد دهلی
وتلمذ علی القاضی عبد المقتدر ومولانا خواجگی الدهلوی وهو من
تلامذة مولانا معین الدّین العمرانی وفاق اقرانه وسبق اخوانه
وکان استاذه القاضی یقول فی حقّه اتانی من الطلبة من جلده
علم وعظمه علم ولما توجّه موکب التّیمور الی الهند خرج الشهاب فی صحبة
استاذه خواجگی الکالبی فاقام هو بها وذهب الشهاب الی جونفور بلدة
من صوبة الهاباد وکانت دار الخلافة للسلاطین الشرقیّة خرج
منها جمع من اهل العلم والشیخوخة فاغتنم السّلطان ابراهیم الشرقی
قدمه ولقبه بملک العلماء وهو درس هناک والف وافاد وحرّر
واجاد ومن مولّفاته البحر الموّاج بالفارسیة والحواشی علی کافیة
النحو والارشاد متن فیه التزم تمثیل المسئلة فی ضمن تعبیرها وبدیع
المیزان فی البلاغة وشرح البزدوی فی اصول الفقه وشرح قصیدة

مولوی صدیق حسن خان در ابجد العلوم

ملک العلما

بانت سعاد و رسالۃ فی تقسیم العلوم و مناقب السادات و غیر ذلک
توفی فی سنہ ۸۴۹ و دفن بجونفور فی الجانب الجنوبی من مسجد السلطان
ابراہیم الشرقی مصطفی بن عبد اللہ القسطنطینی در کشف الظنون گفتہ ارشاد
فی النحو ایضا للشیخ ابی محمد عبد اللہ بن جعفر المعروف بابن درستویہ
النحوی المتوفی سنۃ ۳۴۷ سبع و اربعین و ثلثمائۃ وللشیخ الفاضل
شہاب الدین احمد بن شمس الدین بن عمر الہندی الدولتابادی شارح
الکافیہ وہو متن لطیف تعمق فی تہذیبہ کل التعمق وتانق فی
ترتیبہ حق التانق اولہ الحمد للہ کما یحب و یرضی الخ وعلی متن الہندی
شرح ممزوج للفاضل العلامۃ ابی الفضل الخطیب الکازرونی المحشی
وولی اللہ والد ماجد شاہ صاحب در مقدمہ سنیہ فی الانتصار للفرقۃ السنیہ
بعد ذکر دخول خواجہ معین الدین چشتی در ہند و انتساب مشایخ چشتیہ بشعب حصول
ارتباط برای جمع و نشر از ہر سلسلہ شعبہ گفتہ ونشأ فیہم امور ینکرہا الفقہاء کصلوۃ
المعکوس و دوام الصیام والقیام ومنہا الجہر بذکر اللہ تعالی فانہ لا یجوز
عند علماء ما وراء النہر ومنہا سماع الاغانی ولو مع بعض المعازف
ومنہا غلوہم فی محبۃ شیوخہم حتی منہم من کان یسجد سجدۃ التحیۃ ومنہا
اشارات تمیل الی الاتحاد والحلول تعالی اللہ عن ذلک علوا کبیرا ولہم
فی کل ذلک تاویلات و مباحثات لا یخفی علی من تتبع کتبہم فلم یزل
الفقہاء ینکرون علیہم اشد الانکار وہم لا یبالون بانکارہم ویرون
ان ما عندہم احسن مما عند ہولاء فنحن بما عندنا وانت بما

عندک واضح والرای مختلف و مباحثات ملا ضیاء الدین السنامی مصنف
کتاب نصاب الاحتساب الذی لم یسبق فی بابه الی مثله مع الشیخ نظام الدین
الدهلوی و مناظرات القاضی شهاب الدین الدولتابادی صاحب البحر
المواج فی التفسیر الذی لم یسبق الی مثله فی بیان اعجاز القران من
جهة الفصل والوصل و الارشاد فی النحو الذی التزم فیه ان یعبر
کل قاعدة بما یصلح مثالا لها و حاشیة الکافیة التی لا نظیر لها
فی کثرة السوال والجواب مع الاستقامة و سلامة التقریر و بدیع
البیان فی المعانی الذی نهج فیه منهجا لم یسلک قبله فی ترتیب القواعد
و تنقیحها مع الشیخ نور قطب العالم مشهورة معروفة الخ و آنفا بترجمهٔ سبط
ابن الجوزی شنیدی که فاضل رشید ملک العلماء دولتابادی را از ائمه دین و قدمای
معتمدین نزد اهل سنت وا نموده و نیز در ایضاح لطافة المقال بعد عبارت
علی حزین مشتمل بر ذکر اسامی جمعی از علما که در مناقب تصنیف کرده اند گفته و سوال
اشخاص مذکورین علمای دیگر از عظمای اهلسنت رسائل منفرده در فضائل
اهلبیت طهارت تالیف نموده مثل رسالهٔ مناقب السادات از ملک العلما
شهاب الدین بن عمر دولتابادی و مفتاح النجا فی مناقب آل العبا و نزل
الابرار بما صح من مناقب اهل البیت الاطهار از میرزا محمد بن معتمد خان بدخشی
و مودة القربی از سید علی همدانی و اسنی المطالب فی مناقب علی بن ابی طالب
از جزری و فضائل اهلبیت از بزاز و جواهر العقدین فی فضل اهلبیت النبی
و شرف نسبهم العلی للامام السید علی السمهودی و رسالهٔ امام نسائی که موجب شهادت

مدایح ملک العلما

او شده و غیر اینها از مصنفات و سوای ایشان از مصنفین و هرگاه جناب
بمقابله این رسائل و کتب همین قدر رسائل و کتب مؤلفه در فضائل اهلبیت
اطهار از طریق خود نشان خواهند داد احقر العباد بذکر مؤلفات دیگر
علمای اهلسنت درین باب تالیف کرده سرمایه سعادت اندوخته اند خواهد
پرداخت و نیز فاضل رشید در عزة الراشدین بعد ذکر توجیه تشنیع ظاهری
در خصوص قول بطهارت خمر گفته و این توجیه ما از توجیه جناب معترض تحریر
اشبه است چراکه از توجیه ما لازم می آید که اکثر روسای علمای اهلسنت مثل امام احمد
بن حنبل و ابن جوزی و علامه سعد الدین تفتازانی و ملک العلما شهاب الدین
بن عمر دولت آبادی و غیرهم که از اکابر جهره کتاب و سنت بودند در خصوص قول
متشیع باشند وهو مستکره جدا الخ و نیز رشید الدین خان در عزة الراشدین
گفته مخفی نماند که بطلان ادعای معترض یعنی قائل بودن جمیع اهلسنت بایمان
یزید اظهر من الشمس و ابین من الامس ست چراکه اکثر اکابر ایشان که جامع علوم ظاهری
و باطنی بودند تصریح بکفر و لعن آن بیدین کرده اند مثل امام احمد بن حنبل
و ابن جوزی و علامه تفتازانی و ملک العلما شهاب الدین بن عمر دولت آبادی
الخ و نیز فاضل رشید علاوه برین مدح و ثنا در مواضع بسیار بافادات ملک العلما
استناد و احتجاج نموده در ینجا اکتفا بر بعض عبارات کرده می آید قال فی ایضاح
لطافة المقال و ملک العلما شهاب الدین بن عمر دولت آبادی در مناقب
السادات میفرماید امام حسن شیبانی میگوید بارها دیدم امام اعظم رضی الله عنه را
که شب زنده داشتی و بروز صائم بودی و بنیت زیارت محمد مصطفی صلی الله

تصریح فاضل رشید در عزة الراشدین باینکه ملک العلما از روسای علمای اهلسنت و اکابر جهره کتاب و سنت بوده

تصریح فاضل رشید در عزة الراشدین باینکه ملک العلما از اکابر اهلسنت که جامع علوم ظاهری و باطنی بودند می باشد

علیه وسلم و بزیارت امام محمد باقر رضی الله عنه آمد و فتوحات بمجاور آن داد و
خود جاروب داد انتهی و نیز ناقلا عن تفسیر سورة یوسف للامام ضیاء الدین
السنامی میگوید علوی اگر چه فاسق باشد اعتزاز بحق او و حبس جایز نیست زیرا که شرف او اصلی و ذاتی
و بشرف مصطفی صلی الله علیه وسلم و ما بالذات لا یزول الخ و نیز در ایضاح
لطافة المقال گفته و نیز ملک العلما شهاب الدین بن عمر دولتابادی در
رساله مناقب السادات فرموده در وی ابن سلمه عن محمد در جمیع کارها اولاد
رسول را بر خود دارند و نیز در رساله مذکوره ناقلا عن التشریح للامام الرازی
میفرماید لا یجوز للرجل العالم والمتقی ان یجلس فوق العلوی الامی
وابیه الامی لانه اساءة فی الدین انتهی و نیز میفرماید می آرند که خواجه
فرید الحق والدین گنجشکر رحمه الله را پسند عامی آمد نمی فرمودی که بیک شرط
قبول کنیم که سادات را پیش در آرند و در صدر جای ایشان کنند و فتوح شکرانه پیش
آرند انتهی و نیز در ایضاح لطافة المقال گفته و ملک العلما شهاب الدین بن
عمر دولتابادی بابی براسه برای حسن خاتمه ایشان در رساله مناقب السادات
عقد کرده پاره از آن منقول میشود میفرماید باب هشتم در بیان آنکه هیچکس از اولاد
رسول صلی الله علیه وسلم با صرار بر کفر نمیرد قوله تعالی انما یرید الله لیذهب
عنکم الرجس اهل البیت و یطهرکم تطهیرا و بعد آن میفرماید و اعلم
حکم مصطفی و اولاد وی با بنای دیگر قیاس نتوان کرد فضلا که مصطفی صلی الله
علیه وسلم را بود هیچ مخلوق را نبود کفش کسی که مفخر عرش باشد فرزندان وی را
فرزندان نوح چگونه قیاس است آید و بعد آن میفرماید الحدیث الاول فی الکشاف

رواه علی بن ابی طالب کرم الله وجهه قال رسول الله صلی الله
علیه وسلم یا علی اول من یدخل الجنة انا وانت والحسن والحسین
وازواجنا عن ایماننا وشمائلنا وذریاتنا خلف ازواجنا بعد ان سفر یا
اگر کسی گوید تاویل این حدیث آنست که هر که از اولاد رسول صلی الله علیه وسلم با ایمان ایشان
خلف و نجات در بهشت رود جواب مقلد را تاویل حرام است لانه اقصر
من القاصرة و اگرچه مجتهدین تاویل کنند روا نباشد زیراکه اگر اینقدر روا
داریم در قول رسول صلی الله علیه وسلم تردد باشد و بشارت برخیزد زیراکه
در بشارت احتمال مبرا است و ازین تاویل این آید ان ابا بکر فی الجنة
ان جاء بالایمان و هذا باطل و حکم آنست که در حال نزع ایمان از ایشان
زائل نشود کذا حاصل التمهید و عبارت دستور القضاة لا یجوز زوال
الایمان عن الانبیاء والعشرة المبشرة واولاد الرسول و ازواجه
صلی الله علیه وسلم واهل البدر والحدیبیة وامثالهم بعد آن
سفر یا بد الحدیث الرابع فی المشارق ان الله لا یجمع بینی و بین عدوی
فی محل واحد عبارت حدیث در باب بانوی قیامت است و اشارت
در حق جمیع فرزندان رسول صلی الله علیه وسلم ایشان با کافران در دوزخ
نیایند و چون جای کافران در دوزخ است ایشان در دوزخ نباشند چه کمان
نزا است ابو طیب حجام از آشامیدن خون رسول الله صلی الله علیه وسلم
که مضر بود بر عوام خوردن آن حرام از دوزخ بسبب مخالصه او باشد کسی که از خون جگر
و نور دو چشم و نخ و ساق محمد صلی الله علیه وسلم باشد کی مستوجب دوزخ شود

و من گمان چنین برم که اگر قطره خون مصطفی صلی الله علیه وسلم در دوزخ اندازند
همه آتش دوزخ بوستان شود انتهی صار دنا نقله و نیز در ایضاح لطافة المقال گفته
و از الجمله آنست آنچه ملک العلما در رساله مناقب السادات میگوید الحدیث الاول
فی الکشاف الا و من مات علی حب آل محمد مات مومنا الا و من
مات علی حب آل محمد مات مستکمل الایمان الا و من مات
علی حب آل محمد مات شهیدا الا و من مات علی حب آل محمد یزف الی
الجنة کما یزف العروس الی بیت زوجها الا و من مات علی حب آل محمد مات
علی السنة والجماعة الا و من مات علی حب آل محمد جعل الله قبره مزار
ملائکة الرحمة انتهی و نیز در ایضاح لطافة المقال گفته و از الجمله است آنچه
ملک العلما شهاب الدین بن عمر دولتابادی در رساله مناقب السادات میفرماید
که اگر کسی جمیع امور شرائع نبی را بتن معمول دارد و باهانت علوی را علویک و یا موی
مصطفی صلی الله علیه وسلم را مویک گوید کافر گردد و نعوذ بالله انتهی و نیز نقلا
عن مصابیح الدین میگوید اگر کسی علوی را باهانت علویک گوید کافر شود و بعضی گویند
اگر علویک بتعظیم گوید کافر نشود لان التصغیر للتعظیم ابوالقاسم گوید اگر در حالت
غضب گوید کافر شود و در رساله مولانا ضیاء الدین نبر میگوید علما فتوی داده اند
که باهانت و ایذای آل رسول صلی الله علیه وسلم کفر است و کافری بیرون از علویک
کفر بود ولاسیما در قتل و افضاح براو لی کفر باشد انتهی و نیز در ایضاح لطافة المقال
گفته و ملک العلما شهاب الدین بن عمر دولتابادی رحمه الله در رساله مناقب
السادات در باب ششم که برای لعن ملعون معروف و معقود نموده است میفرماید عداوت

نقل علمای کبار اهلسنت از ملک العلما

ودوبانت حماد بن سلمه وسید جلال الحق والدین بخاری و مولانا سعد الدین معلوم گشت
که در ورع وتقوی پیران عصر بودند چون ایشان بر ولعنت کرده اند فتوی بر رخصت
لعن وی اولی باشد انتهی و چون اسامی مجوزین لعنت او از علمای کبار اهلسنت
بسیار لهذا روما للاختصار بمقتضای خیر الکلام ما قل ودل بر جمله مجملی اختتام
کلام می نماید و میگوید که ملک العلما شهاب الدین بن عمر دولتابادی در رساله
مناقب السادات میفرماید که تصفح کتب کردیم در منع لعن رواهی که بتصریح
از امامان مذهب اربعه و تلامیذ ایشان باشد نیافتیم و در جواز لعن وی از
سلف کبار اقوال رسیده انتهی و نیز در ایضاح لطافة المقال گفته
حال معاوات اکثر ائمه اهلسنت و جماعت با مسطور و مع هو آنفا معلوم شده
واگر سامع را ذوق سماع کلمات دیگر از بعض علمای کبار اهلسنت که ذکرشان
آنفا گذشته و غیر شان باشد بشنود که ملک العلما شهاب الدین بن عمر دولتابادی
در رساله بدیع البیان ذکر نام ملعون معلوم را مثل ذکر نام مسیلمه کذاب از مکروهات
طبع سامعین گفته حیث قال و تعمیمها ای تعمیم الکراهة فی السمع یتناول
کل ما یکرهه البشر مثل اسم البغیض والمستفحش والمستثقل وان
النوع ذلک فی الاخیرین من حیث ان جریهما لم یستعمل فلا یکاد یمکن
جلا ان یلزم فی النوع الاول حیث جاء ذکر البغضاء کمسیلمة ویزید اللعین
فی کلام البلغاء انتهی و فی حاشیته المتعلقة بقوله اسم البغیض فان
طبع البشر یتنفر عن سماع اسم البغیض کمسیلمة و یزید و ینبوعنه انتهی
و نیز در ایضاح لطافة المقال گفته و ملک العلما شهاب الدین بن عمر

دولتابادی در رسالہ مناقب السادات میگوید سوال چون قتل مومن نزد اہلسنت
وجماعت فسق است وقتل حسین علیہ السلام چگونہ کفر بود جواب از انکہ ایذا
واہانت حسین بمصطفے صلی اللہ علیہ وسلم سرایت میکند کما بیّنا من قبل
غیر مرۃ وایذا واہانت مصطفے صلی اللہ علیہ وسلم بالاتفاق کفر است وابن
چنانچہ نصًّا وذہنًا وحسًّا وعقلًا ثابت کردیم انتہی پس اتجاہ طعن باین قول
تا محمود ومذہب ہر دو در جمہور اہلسنت وجماعت مشہور باہل خبرت ثابت شد
ونیز در ایضاح لطافۃ المقال گفتہ سوم آنکہ مذہب غزالی در باب کبیر بودن
قتل امام شہید نزد علمای کبار اہلسنت بمرتبہ بی اعتبار است کہ آنرا بطریق
شبہہ ذکر کردہ دفع مینمایند چنانچہ آنفا از تکمیل الایمان شیخ محقق عبد الحق
در رسالہ مناقب السادات از مؤلفات ملک العلما شہاب الدین بن عمر دولتابادی
نقل آن گذشتہ ومذہب غزالی در باب ترحم علی من کان رحمہ اللہ بغایت شاذ
ومتروک ومدسوس علیہ است وطعن بر فرقہ باقوالی کہ دران فرقہ بی اعتبار
وبغایت شاذ ومتروک ومدسوس علیہا باشد مطعون فیہم را اغوا نمودن است
براینکہ آنہا بر طاعن بمثل ذات او پیش آیند ونیز در ایضاح لطافۃ المقال گفتہ
قولہ والاعتداد باجماع اہل الکوفۃ علی مسلم غیر مسلم علی
مقر بانہم الخ اقول لا یحتاج الی التشبث بمثل ہذا الاعتداد لان
علماءنا الکبار صرحوا بکون سیدنا الحسین اماما والخروج علیہ
حراما وایضا صرحوا بکون الملعون المعلوم خارجا علی الامام
متغلبا علی جنابہ العلی المقام کما قال الفاضل الکامل المرضی التفتا

شہاب الدین

شہاب الدین عمر فی رسالۃ مناقب السادات ناقلا عن التشریح ان یزید
کان باغیا متغلبا خروجیا والخروج علی الامام حرام فی الادیان
کلّہا و یزید اللعین خرج علی الحسین بلا تاویل و قتلہ بالحرب انتہی
وایضا ذکر بعید ھذا ناقلا عن التشریح اوّل باغ فی الدنیا معاویۃ
وھو باغ ماوّل فلما قتل علیّ بن ابی طالب کانت الخلافۃ للحسن بن علی
ثم للحسین رضی اللہ عنہم و بغی فی عہد الحسین یزید بن معاویۃ
بغیا فتسلسل البغاۃ المتغلبۃ انتہی ما اردنا نقلہ وقال الشیخ
المحقق عبد الحق الدھلوی قدس سرہ فی رسالۃ تکمیل الایمان
بعد نقل قول من تفوہ بامامۃ الملعون فی ردّہ ما حاصلہ ھذا
نعوذ باللہ من القول والاعتقاد بکونہ اماما مع وجود سیدنا
الحسین فی البین الی اخر ما نقلہ آنفا وایضا قال صاحب الصواعق
فی خاتمۃ کتابہ الی اخر ذکر الملعون المنافق ومات سنۃ اربع وستّین
لکن عن ولد صالح شاب الی ان قال ومن صلاحہ الظاھر انہ
لما ولی العہد صعد المنبر وقال ان ھذہ الخلافۃ حبل اللہ وانّ
جدّی نازع الامر اھلہ ومن ھو احق بہ منہ علی بن ابی طالب ورکب بکم
ما تعلمون حتی اتتہ منیتہ فصار فی قبرہ رھینا بذنوبہ ثم قلد ابی
الامر فکان ھو غیر اھل لہ ونازع ابن بنت رسول اللہ صلی اللہ
علیہ وسلم فقصف عمرہ وابتر عقبہ وصار فی قبرہ رھینا
بذنوبہ انتہی ولما صرّح علماؤنا الکبار بکون سیدنا الحسین

اماما وکون الخروج علیه حراما وصرحوا بالنعوذ عن اعتقاد امامة
الملعون المنهمك فی الشناعة والشین مع وجود سیدنا الحسین
وجعلوا تشنیع ابنه الصالح النبیه رحمه الله علیه دون ابیه علی
الملعون المعلوم بانه نازع ابن بنت رسول الله وکونه ابن قصیر العمر
رضینا بن توبه لاجل هذه المنازعة وامثالها من جملة صلاحه
الظاهر فحینئذ ما احتجنا الی التجشم الاعتذار و نیز فاضل رشید در عزة الراشدین
گفته بلکه اکثری از علمای اهلسنت قائل بکفر و لعن ان بدبخت اند چنانکه کتب
متداوله ایشان بر ان دلالت دارد قال العلامه سعد الملة والدین
التفتازانی قدس سره فی شرح العقائد الحنفیة فی حق یزید فانه
کفر حین امر بقتل الحسین و ایضا گفته و نحن لا نتوقف فی شانه بل
فی ایمانه لعنة الله علیه وعلی سائر اعوانه و ابن جوزی که از اکابر علمای
حدیث است درین باب رساله تالیف کرده و نام او رد علی المتعصب العنید
من منع ذم یزید نهاده و ملک العلما شهاب الدین بن عمر دولتابادی در هدایة السعدا
مناقب السادات برای اثبات لعن ان شقی بابی علیحده ترتیب داده و از امام
احمد بن حنبل مشهور است که میفرمود قلت لابی ان قوما ینسبونا الی تولی
یزید فقال یا بنی هل یتولی یزید احد یومن بالله و رسوله فقلت لا یلعن
من لعنه الله الی آخره و همچنین اقوال اکثر علمای کرام و عرفای عالی مقام
ناطق بر کفر و لعن آن بدبخت اند لیکن چونکه این مقام محل بیان آن نیست
لهذا براندکی از بسیار و یکی از هزار اکتفا نموده شد و نیز در عزة الراشدین گفته

الذی ذکره [illegible]

وملک العلما در رساله مناقب السادات از شرح نقل فرموده اوّل باغ فی الدنیا معاویة وهو باغ ماول فلمّا قتل علیّ کانت الخلافة للحسن بن علیّ وبغی فی عهد الحسین یزید بن معاویة بغیا تغلبیّاً فتسلسل البغاة المتغلبة وفاضل معاصر در ازالة الغین در ذکر لاعنین یزید گفته واز انجمله است ملک العلما شهاب الدّین عمر دولتابادی ونیز در ازالة الغین گفته وملک العلما شهاب الدّین عمر در رساله مناقب السادات فرموده که اگر کسی علوی بتحقیر علویک گوید کافر گردد چنانچه مصنّف عزة الراشدین هم نقل نموده وجه چهل و یکم آنکه این حدیث شریف را احمد بن علی بن محمد المعروف بابن حجر العسقلانی روایت نموده چنانچه در کتاب تسدید القوس فی مختصر مسند الفردوس که در کشف الظنون ذکر آن بعد مسند الفردوس باین نهج نموده واختصره ای مسند الفردوس الشیخ شهاب الدّین احمد بن علی بن حجر العسقلانی وسمّاه تسدید القوس فی مختصر مسند الفردوس ونسخه عتیقه آن در کتبخانه بعض فضلای حیدراباد موجود است در حرف الخا فرموده حدیث خلقت انا وعلیّ من نور واحد الحدیث سلمان رضی الله عنه ونیز در تسدید القوس در حرف الکاف گفته حدیث کنت انا وعلیّ نورا بین یدی الله الحدیث سلمان الفارسی رضی الله عنه فانظر رحمک الله وصانک عن اقتحام الخطر الی هذا العلامة الجلیل الخطر والجهبذ العظیم القدر المحدّق للبصر المصوّب للنظر اسمیه وقد فحم ابن حجر کیف القم الحجر فم من جحد وانکر

ذکر مولوی حیدر علی ملک العلما را در رسائل که لاعن یزید اند در ازالة الغین

روایت ابن حجر عسقلانی حدیث نور را در تسدید القوس

واقحم المتعصب الذی عبس و بسر فی قحمات السقر حیث ذکر الحدیث الشریف من طریقین عن خیر البشر صلی اللّٰہ علیہ وآلہ ما سطع صبح و طلع قمر
وجہ چہل و دوم آنکہ احمد بن محمد الحافی الحسینی الشافعی حدیث نور را روایت نمودہ چنانچہ در تبر المذاب فی بیان ترتیب الاصحاب گفتہ و روی ای احمد ایضا فی الکتابین المذکورین یعنی المسند و المناقب ان النبی صلی اللّٰہ علیہ وسلم قال کنت انا و علی نورا بین یدی اللّٰہ عز و جل قبل ان یخلق آدم باربعۃ عشر الف عام فلما خلق آدم قسم ذلک فیہ و جعل ذلک جزئین فجزء انا و جزء علی و زاد صاحب کتاب الفردوس ثم انتقلنا حتی صرنا فی عبد المطلب فکان لی النبوۃ و لعلی الوصیۃ
فھذا الحافی صاحب التبر المذاب قد الحفی فی اثبات الحق و اظھار الصواب و اقحم کل جاحد مرتاب و سکت بکت کل متعمس خابط لا یخاف یوم الحساب حیث روی الحدیث الشریف عن احمد ذلک الامام الکبیر و اثبت انہ رواہ فی المناقب و المسند الشہیر و قد مر انہ یثبت فی مجلد حدیث الولایۃ من جلائل المناقب و نفائس المحامد لھذا المسند الخطیر علی لسان الائمۃ النحاریر ما یغنی الناقد البصیر و لا ینبئک مثل خبیر فلا یدفع الحق الغیر الخافی بعد تصریح الحافی الجافی و لا یکذب ھذا المشرع الصافی الا اللجوج العنود المنافی فلینسف اولیاء الجاحدین علی و سھم تراب الھامۃ و الفیافی فقد ذرت تلمیعاتھم السوافی و ضاقت علیھم الارض بما رحبت و اعیتھم مسحجات القوافی **وجہ چہل و سوم** آنکہ

حدیث احمد بن محمد حافی حسینی
ہمہ صحیح حدیث نور را در تبر المذاب
باثبات ترتیب الاصحاب

عبقات ۱۹۱۳ء

ابراهیم بن عبد الله الوصابی الیمنی الشافعی این حدیث شریف را روایت نموده و بابی خاص برای اثبات آن معقود فرموده چنانچه در کتاب الاکتفاء فی فضل الاربعة الخلفاء گفته الباب الخامس فیما جاء من قول النبی صلی الله علیه وسلم فی علی انه کنفسه وانه کراسه من بدنه وانهما کانا نورین بین یدی الله تعالی قبل خلق ادم باربعة عشر الف عام وقوله لا یؤدی عنی الا انا او علی عن سلمان الفارسی قال سمعت رسول الله صلی الله علیه وسلم یقول کنت انا وعلی نورا بین یدی الله تعالی قبل ان یخلق آدم باربعة عشر الف عام فلما خلق الله آدم قسم ذلک النور جزئین فجزء انا وجزء علی بن ابی طالب اخرجه الامام احمد فی المناقب نیز گفته وعنه رضی الله عنه ای عن علی بن ابی طالب قال قال رسول الله صلی الله علیه وسلم خلقت انا وعلی من نور واحد نسبح الله علی ساق العرش من قبل ان یخلق ابونا آدم بالفی الف عام فلما خلق آدم علیه السلام صرنا فی صلبه ثم نقلنا من کرام الاصلاب الی مطهرات الارحام حتی صرنا فی صلب عبد المطلب ثم انقسمنا نصفین فصیرنی فی صلب عبد الله وصار علی فی صلب ابی طالب فاختارنی بالنبوة واختار علیا بالشجاعة والعلم والفصاحة واشتق لنا اسماء من اسمائه فالله محمود وانا محمد والله الاعلی وهذا علی اخرجه ابن سبع الاندلسی فی کتابه الشفاء فقد اوضح الجلیل الشرف والحسب فلا بال المنکرین الصادفین عن الحق

روایت نمودن ابراهیم بن عبد الله الیمنی الشافعی حدیث نور را در کتاب الاکتفاء

بانكر الوصف واتهمهم في ضنك الشجب والعطب وساق اليهم النهر المنهمك النصب
حيث روى الحديث الشريف من طريقين وعقد له ولامثاله بابا متين
السبب فالعجب كل العجب ممن عاند وجحد واحل عليه الغضب وركب
للعدوان اخشن قتب **وجه چهل و چهارم** آنکه جمال الدین عطاء الله بن فضل الله بن
عبد الرحمن الشیرازی النیسابوری المعروف بجمال الدین المحدث که از مشایخ
اجازهٔ مخاطب عالی نسبت است این حدیث شریف را روایت فرموده چنانچه
در اربعین خود که در فضائل جناب امیر المؤمنین علیه السلام تالیف نموده میگوید
الحديث الاول عن ابن عباس قال سمعت رسول الله صلى الله عليه وسلم
يقول كنت انا وعلي نورا بين يدي الله عز وجل من قبل ان يخلق آدم
باربعة عشر الف عام فلما خلق الله تعالى آدم سلك ذلك النور في صلبه
ولم يزل الله ينقله من صلب الى صلب حتى اقره في صلب عبد المطلب
فقسمه قسمين قسما في صلب عبد الله وقسما في صلب ابي طالب فعلي مني
وانا منه فمن احبه فبحبي احبه ومن ابغضه فببغضي ابغضه وهذا
الحديث هو المشار اليه في البيت المتقدم ذكره في ديباجة الكتاب
اعني قوله ع هما ظهرا شخصين والنور واحد بنص حديث النفس والنور فاعلمن
وسابق ازین در خطبهٔ اربعین گفته ع اخو احمد المختار صفوة هاشم ابو السادة
الغر الميامين مؤتمن وصي امام المرسلين محمد علي امير المؤمنين ابو الحسن
هما ظهرا شخصين والنور واحد بنص حديث النفس والنور فاعلمن فهذا
جمال الدين المحدث الكبير الذي هو من مشايخ اجازة المخاطب النحرير

روایت نمودن جمال الدین محدث حدیث نور را در اربعین فضائل جناب امیر المؤمنین علیه السلام

اعتبار و اعتماد احادیث اربعین جمال الدین محدث

قد هدم دار الكذب والتزوير وزعزع اركان التسويل والتغرير حيث روى هذا الحديث الشريف الشهير واثبت به وامثاله فضل وصى البشير النذير عليهما والهما الاف سلام الملك القدير ومخفى نماندکه از خطبه اربعين جمال الدين محدث بكمال عظمت و جلالت احاديث آن ظاهر میشود و نیز ازان بتصریح تمام و وضحست که محدث مذکور این احادیث اربعین را از کتب معتبره و اسفار معتمده جمع نموده چنانچه میفرماید الحمد لله شكرا لا شريك له البر بالعبد الباقى بلا امد نحمده على ما اسبغ علينا من نعمته الباطنة والظاهرة ونشكره على ما اولانا وهدانا الى محبة محمد المصطفى واله وعترته الطيبة الطاهرة ونشهد ان لا اله الا الله وحده لا شريك له شهادة توصلنا الى دار السلام وجنات النعيم ونشهد ان محمدا عبده ورسوله الذى ارشدنا الى سواء السبيل والصراط المستقيم صلى الله عليه وآله وعترته الائمة الهادين المهديين صلوة تامة شاملة وتحية عامة كاملة دائمة الى يوم الدين وبعد فيقول العبد الفقير الى الله الغنى عطاء الله بن فضل الله المشتهر بجمال الدين المحدث الحسينى احسن الله احواله وحقق بجوده لعميم اماله هذه اربعون حديثا فى مناقب امير المومنين وامام المتقين ويعسوب المسلمين وراس الاولياء والصديقين ومبين مناهج الحق واليقين كاسر الاصنام وهازم الاحزاب المتصدق فى المحراب فارس ميدان

اربعین جمال الدین محدث اعتماد و اعتبار احادیث

الطعان والضراب المخصوص بكرامة الاخوة والانتخاب المنصوص
عليه بانه للدار الحكمة ومدينة العلم باب وبفضله واصطفائه
نزل الوحي ونطق الكتاب المكنى بابي الريحانتين وابي تراب
هو النبأ العظيم وفلك نوح ٭ وباب الله وانقطع الخطاب
المشرف بمزية من كنت مولاه فعلي مولاه المدعو بدعوة
اللهم وال من والاه وعاد من عاداه فكم كشف عن نبي الله صلى الله
عليه وسلم من شدة وبوسي حتى خصه بقوله انت مني بمنزلة
هرون من موسى وكم فرج عنه من غمة وكرب حتى انزل الله فيه قل
لا اسألكم عليه اجرا الا المودة في القربى ثم زاده شرفا ورفعة
وقرحظه من اقسام العلى توفيرا وانما انزل الله فيه وفي ابنيه
انما يريد الله ليذهب عنكم الرجس اهل البيت ويطهركم تطهيرا
مظهر عجيبات المكارم ومظهر غريبات المنن الذي حبه وحب اولاده
العظام واحفاده الكرام مرام في الغد واقي الجنن اخو احمد
المختار صفوة هاشم ٭ ابو السادة الغر الميامين مؤتمن وصي امام
المرسلين محمد علي امير المؤمنين ابو الحسن هما ظهر الشخصين والنور
واحد بنص حديث النفس والنور فاعلم هو الوزر المأمون في كل حطة
وان لا نجينا ولا ابنه فمن عليهم صلوة الله ما لاح كوكب ٭ وما هبت
مراض النسيم على فنن وان كانت مناقبه كثيرة وفضائله جمة
غزيرة بحيث لا تعد ولا تحصى ولا تخل ولا تستقصى كما ورد

اعتماد و اعتبار احادیث اربعین جمال الدین محدث

عن ابن عبّاس مرفوعًا لو ان الرّیاض اقلام والبحر مداد والجنّ حسّاب والانس کتّاب ما احصوا فضائل علی بن ابی طالب وروی ان رجلا قال لابن عباس سبحان الله ما اکثر مناقب علی بن ابی طالب انّی لاحسبها ثلثة الاف قال او لا تقول انها الی ثلثین الفا اقرب لکنّی اقتصرت منها علی اربعین حدیثا روما للاختصار ومراعاة لما اشتهر من سیّد الابرار وسند الاخیار محمّد المصطفی الرسول المختار صلی الله علیه وآله وسلم ما ترادف اللیل والنهار وتعاقب العشی والابکار انّه قال من حفظ علی امتی اربعین حدیثا من امر دینها بعثه الله تعالی فقیها عالما وفی روایة بعثه الله تعالی یوم القیمة فی زمرة الفقهاء والعلماء وفی روایة کتب فی زمرة العلماء وحشر فی زمرة الشهداء وفی روایة وکنت له یوم القیامة شافعا وشهیدا وفی روایة قیل له ادخل من ای ابواب الجنّة شئت جمعتها من الکتب المعتبرة علی طریقة اهل البیت علیهم السلام بالاشارة العالیة الصادرة من مصدر المکارم والمعالی مرجع الافاضل والاعالی موئل السادات والموالی جمعت لمن فی العلم والفضل قد نشا وذلک فضل الله یؤتیه من یشاء اعنی حضرة من خصّه الله تعالی بالتاییدات القدسیّة والکمالات الانسیّة وهو السیّد السّند سیّد السادات والنقباء فی زمانه بین اهل الهمم ملجأ الفضلاء والعلماء فی عصره وأوانه فی العرب والعجم کفیل مصالح

تصریح جمال الدین محدث در خطبه اربعین بانکه از کتب معتبره جمع نموده

الامم منبع الجود والسخاوة والكرم معدن الحلم والعلم والحكم
ومنبع مكارم الاخلاق ومحاسن الشيم مرتضى ممالك الاسلام
ومقتدى طوائف الامم خلاصة نتائج الليالي والايام سلالة اعاظم
السادات والنقباء الكرام نقاوة اماجد العرفاء الاتقياء والاقوام
العظام مستخدم الامراء والحكام مستتبع الفضلاء والعلماء
الاعلام مقرب الحضرة السلطانية الشاهية محط الالطاف
ومورد الاعطاف والعنايات الالهية له في الاقاليم المناقب
طوة .: وحضلة انوار الذكاء سوى السها .: وحسن فعال من كمال سيادة
وبرهان هذا واضح لاولي النهى .: الذي وجوده الشريف نعمة عظيمة
من الله علينا وجوده المنيف نور مبين فينا وارشاد اجداده
الكرام عن سائر ارباب الارشاد يكفينا المخصوص بالطاف مالك الملوك
يوم التلاق الامير الكبير ظهير الملة والدولة والدنيا عضد الدين شاه
عبد الباقي حديثي لاهل الفضل عقد مرصع .: ولكنما المخدوم واسطة
العقد ابقاه الله تعالى بين المسلمين دهرا طويلا واسبغ عليه نعمه
ظاهرة وباطنة دقيقا وجليلا وروح ارواح اسلافه الماضين
وادام بالشرف والاقبال اعمار الباقين وخلد ظلاله على مفارق
المسلمين ابدا كماله الى يوم الدين وهذا دعاء لا يرد لانه بصلاح
لاصناف البرية شامل ع ويرحم الله عبدا قال آمينا **وجه چهل**
و پنجم آنکه شیخ بن علی بن محمد الجفری این حدیث شریف را حتما و جزما ثابت کرده

و بالقطع و الیقین از جناب رسالتمآب صلی الله علیه و آله و سلم نسبت نموده
چنانچه در کنز البراهین الکسبیة و الاسرار الوهبیة الغیبیة لسادات مشایخ
الطریقة العلویة الحسینیة الشعیبیة گفته و قال صلی الله علیه و سلم
کنت انا و علی نورا بین یدی الله تعالی قبل ان یخلق آدم باربعة
عشر الف عام فلما خلق الله تعالی آدم قسم ذلک النور جزئین فجزء
انا و جزء علی انتهی نقلا عن نسخة مطبوعة رأیتها فی مکة المعظمة
فهذا الجعفر ای الحی من جعفر التحقیق و التنقید سهما صائبا یصمی کل
جاحد عنید حیث اثبت الحدیث الشریف المفید و اسمع المنکر
قوله تعالی و جاءت سکرة الموت بالحق ذلک ما کنت منه تحید
فالحمد لله الموفق السدید الحمید لفعال لما یرید حیث وضح الحق
السدید بافادة هذا العلامة المجید و النحریر المجید و وجه چهل
و ششم آنکه شیخ محمد الواعظ الهروی اینحدیث شریف را بطرق متعدده
روایت نموده و جد و جهد و کد و کد تمام در اثبات آن فرموده چنانچه در
ریاض الفضائل فصلی خاص برای اینحدیث شریف معقود ساخته و گفته
الفصل الحادی عشر فی کونه صلی الله علیه و سلم و کونه کرم الله
وجهه من نور واحد و کونه خلیفة عن النبی صلی الله علیه و سلم
قال ان الله عز و جل انزل قطعة من نور فاسکنها فی صلب آدم
فساقها حتی قسمها جزئین فجعل جزء فی صلب عبد الله و جزء
فی صلب ابی طالب فاخرجنی نبیا و اخرج علیا وصیا و ابو الحسن

روایت [illegible] حدیث نور در کنز البراهین [illegible] نسبت بجناب رسالتمآب صلی الله علیه وسلم [illegible]

روایت محمد بن محمد الواعظ الهروی حدیث نور را بطرق متعدده در ریاض الفضائل

المغازلی الشافعی فی المناقب وعن سلمان قال سمعت حبیبی محمدا رسول الله
صلی الله علیه وسلم یقول کنت انا وعلی نورا بین یدی الله عز وجل
یسبح الله ذلک النور ویقدسه قبل ان یخلق الله آدم بالف عام فلما
خلق الله آدم رکب ذلک النور فی صلبه فلم یزل فی شیء واحد حتی افترقنا
فی صلب عبد المطلب ففی النبوة وفی علی الخلافة قد رواه ابو الحسن
المغازلی من صحاح الاخبار اقول ففی النبوة ای ختم النبوة وقوله وفی
علی الخلافة ای ختم الخلافة کما کان صلی الله علیه وسلم خاتم النبوة
کذلک کرم الله وجهه خاتم الخلافة وعنه قال سمعت رسول الله
صلی الله علیه وسلم یقول کنت انا وعلی نورا بین یدی الله عز وجل
قبل ان یخلق الله آدم باربعة عشر الف عام فلما خلق الله آدم قسم
ذلک النور جزئین جزء انا وجزء علی بن ابی طالب اخرجه الامام
احمد فی المناقب من الاکتفاء ولنعم ما قال زبدة العرفاء الابرار الشیخ
فرید الدین العطار فی کتابه الهی نامه پیمبر گفته است ای نور دیده ٭ ز یک
نوریم هر دو آفریده ٭ علی چون با نبی آمد ز یک نور ٭ یکی باشند هر دو از دوئی دور
وعن المرتضی کرم الله وجهه قال صلی الله علیه وسلم خلقت انا وعلی
من نور واحد فسبح الله تعالی علی ساق العرش قبل ان یخلق الله ابونا
آدم بالفی عام فلما خلق آدم صرنا فی صلبه ثم نقلنا من کرام الاصلاب
الی مطهرات الارحام حتی صرنا فی صلب عبد المطلب ثم انقسمنا نصفین
فصیرنی فی صلب عبد الله وصار علی فی صلب ابی طالب فاخار فی

بالنبوة واختار علياً بالشجاعة والعلم والفصاحة واشتق لنا
اسماً من اسمائه فالله محمود وانا محمد والله الاعلى وهذا على
اخرجه ابن سبع الاندلسي في كتابه الشفاء من الاكتفاء قال
رسول الله صلى الله عليه وسلم يا علي خلق الله نوراً فجزّاه فخلق
العرش من جزء والكواكب من جزء وسدرة المنتهى من جزء وامسك
جزء من تحت بطنان العرش حتى خلق آدم عليه السلام فاودعه الله
جبهته وكان ينتقل ذلك من اب الى اب الى عبد المطلب فصار
نصفين فنقل جزء الى عبد الله ونصفه الى ابي طالب فخلقت من جزء
وانت من جزء فالانوار كلها من نوري ونورك من الفوائد الجلالية
للسيد جلال الدين البخاري فهذا الهروي الواعظ الصالح ابطل هرير كل نابح
واظهر شناعة هراء كل متعصب قادح وفتّ في عضد كل غمر جامح
حيث اثبت هذا الحديث الشريف من طرق متعددة واضحة
المنار ونصّ على ان المغازلي رواه من صحاح الاخبار واستحسن
غاية الاستحسان اشعار العطّار المثبت حقاً لهذا الحديث
الشريف عن النبي المعتام المختار صلى الله عليه وآله الاطهار
فلم يبق بعد ذلك مجال ومساغ لانكار اهل الفرية والخسار
فاعتبروا يا اولي الابصار واقضوا العجب من الخاطب الجليل
الفخار المستهتر غاية الاستهتار بالاخطاط والاطفاء لانوار الاطياب
الاخيار صلوات الله وسلامه عليهم ما تتابع الليل والنهار

وجه چهل و هفتم آنکه احمد بن ابراهیم اینحدیث شریف را روایت نموده چنانچه در کتاب جواهر النفائس علی ما نقل عنه گفته روی سلمان قال قال رسول الله صلی الله علیه وسلم خلقت انا و علی من نور واحد قبل ان یخلق آدم باربعة الاف عام فلما خلق الله آدم رکب ذلک النور فی صلبه ولم یزل فی شئ واحد حتی افترقنا فی صلب عبد الله ففی عادت النبوة و فی علی الخلافة فهذا احمد بن ابراهیم العالم السائس قد روی هذا الحدیث الشریف و عدّه من جواهر النفائس فاظهر قوفة کل حاطل مخاتل خائس و خرم اسّ فظائع الهواجس و ردع شنائع الوساوس **وجه چهل هشتم** آنکه سید محمد بن سید جلال ماه عالم اینحدیث شریف را در تذکرة الابرار حتمًا و جزمًا ثابت نموده و تصریح صریح ببودن اینحدیث از اخبار معتبره معتمده و آثار شهیره مستنده فرموده چنانچه در حال جناب امیر المومنین علیه السلام گفته ظاهر فرخنده ماثرش مظهر اسرار سبحانی و باطن خجسته میامنش مهبط انوار ربّانی بود و علوّ مراتب و سموّ مناقبش در صحائف لیل و نهار گنجایش پذیر نیست و شرف ات محامد صفاتش در دفاتر آسمان و زمین تمامی ندارد و فضائل وی از انحصار افزون و تعهّد بیان کمالات وی از احاطه امکان بیرونست رفعت نسب مبارکش از خبر معتبر خیر الانام صلعم انا و علیّ من نور واحد معلومست و عظمت حسبش از کلمه شریفه انت اخی فی الدنیا والاخرة مفهوم و وفور دانش او از حدیث صحیح انا مدینة العلم و علی بابها ظاهر و شمول وجود وی

روایت نمودن احمد بن ابراهیم حدیث نور را در جواهر النفائس

ذکر نمودن سید محمد بن سید جلال ماه عالم حدیث نور را در تذکرة الابرار و تصریح بودن آن خبر معتبر

از کلام معجز نظام الذین ینفقون اموالهم باللیل والنهار سرا و علانیة باهر آثار شجاعت و از فحوای لا فتی الا علی لا سیف الا ذو الفقار مبین و اخبار فضیلتش از مضمون لمبارزة علی بن ابی طالب یوم الخندق افضل من اعمال امتی روشن فهذا ابن قمر العالم قد اثبت حتما و جزما هذا الحدیث الصحیح و جعل تلهیبا المسولین المنکرین طالبا للتعییر والتانیب والتقبیح فصیر کل جاحد مبهوتا مبهورا و ترک کل متعصب مدحورا مقهورا و اضاف بذکر هذا الحدیث من الفضائل المشرقة المنار الی النور نورا و افاد قلوب المومنین الموقنین فرحا و سرورا و وجدا و حبورا و قصم ظهور الذین کانوا قوما بورا

وجه چهل و نهم آنکه محمد صدر عالم این حدیث شریف را روایت نموده چنانچه در معارج العلی فی مناقب المرتضی گفته اخرج ابن السبع الاندلسی فی کتاب الشفاء عن علی قال قال رسول الله صلی الله علیه و سلم خلقت انا و علی من نور واحد نسبح الله علی یمنة العرش من قبل ان خلق ابونا آدم بالفی الف عام فلما خلق آدم صرنا فی صلبه ثم نقلنا من کرام الاصلاب الی مطهرات الارحام حتی صرنا فی صلب عبد المطلب ثم انقسمنا نصفین فصیرنی فی صلب عبد الله و صار علی فی صلب ابی طالب و اختارنی بالنبوة و اختار علیا بالشجاعة والعلم والفصاحة و اشتق لنا اسمین من اسمائه فالله محمود و انا محمد والله الاعلی و هذا علی و نیز محمد صدر عالم در معارج العلی

روایت نمودن محمد صدر عالم حدیث نور را در معارج العلی

بعد تحقیق انیق حدیث‌ها و حدیث وصایت و اخوت و دیگر فضائل جناب امیر المومنین
علیه السلام و نقل کلام ابن العربی که در ما بعد ان شاء الله مذکور می‌شود مفصلة
و یؤید ما قلنا ما اخرجه الامام احمد فی المناقب عن سلمان الفارسی
قال سمعت رسول الله صلی الله علیه و سلم یقول کنت انا
و علی نورا بین یدی الله تعالی قبل ان یخلق آدم باربعة عشر الف
عام فلما خلق الله آدم قسم ذلک النور جزئین فجزء انا و جزء
علی بن ابی طالب و یؤید ایضا قوله صلی الله علیه و سلم یا علی
کنت مع الانبیاء سرا و معی جهرا فهذا صدر العالم الحازم
و القرم النحریر الحائز لمحاسن المکارم لم یاخذه فی الصدع بالحق
لومة عاذل لائم و لم یکترث و لم یحتفل باحد فی توهین
کل متعنت عادم فاثبت حدیث النور بابلغ الوضوح و الظهور
و کسر ظهور ارباب البهت و الزور و اخزی کل متعصب مرتد و جعل
تزویقات الذی هو رئیسهم کهباء منثور و چهرهٔ تبجح ایشان آنکه غلام علی آزاد
بلگرامی حدیث نور را در مقام احتجاج و استدلال وارد کرده چنانچه در شجرهٔ طیبه
گفته و آن اینست الحمد لله الذی خلق الانسان فی احسن تقویم و رفع
شانه بالاصطفاء و التکریم و جمع فیه انواع فضائل رجاله
شتی و قبائل و الصلوة و السلام علی حبیبه الذی فضله
علی الانبیاء و المرسلین فی فضل اسمائه و نسبه قال الله [illegible]
[illegible] علی آله الذین هم [illegible] الرحمة [illegible]

امابعد معروض رای خورشید ضیای ماهران نسب اهلبیت رسالت و ناقدان
جواهر زواهر معدن ولایت نموده می آید که نسل آدم علیه السلام و ذریت
اشرف الانام شجره ایست از تخم لقد خلقنا الانسان من سلالة
من طین و میوه در بساتین جعلناکم شعوبا وقبائل بالبدیه و منطوق
لازم الوثوق تعلموا انسابکم لتصلوا ارحامکم برهانیست جلی و حجتیست
قوی بر محافظت این شجره بلند و مراقبت این دوحه برومند علی الخصوص
شجره مبارکه ریاض نبوی و فروع متبرکه حدائق مرتضوی که اگر تخمی از ان
شجره بدست برد حوادث آواره وادی غربت شود و دران سرزمین
نشو و نما بهم رساند از دیده ناظر مستور نماند و اگر شاخی بیگانه به پیوند
آن شجره خود را وانماید دست باغبان بصیرت نشان به نیروی تیشه
تمیز از هم جدا گرداند بناء علی هذا محرر این نامه نامی سید غلام علی بن
سید محمد نوح حسینی واسطی بلگرامی خواست که نسب سادات کرام خطه بلگرام
صانها الله عن طوارق الایام بر صفحه بیان جلوه گر سازد و معلوماتی
که از کتب معتبره انساب حاصل گشته بتحریر ان پردازد مخفی نماند که در ازمنه
ماضیه فاضل ارجمند سید حسن دانشمند خلف الصدق سید عبد القادر
و برادر زاده حقیقی سید عبد النبی انساب سادات واسطی بلگرامی را بقلم آورده
وایضا علامه نحریر فهامه خبیر جدی و استادی میر عبد الجلیل بن سید احمد
سبذی درین باب نگارش نموده و این حقیر احوال اسلاف را از آنها فراگرفته
واحوال اخلاف را که قریب العهد ما بودند خود به تنقیح رسانیده رساله

موجبی مفید برای کار آورده شجرۂ طیبہ نام نہاد واللہ ولی التوفیق
وبیدہ ازمّۃ التحقیق میفرماید قال رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم
ان اللہ اصطفی من ولد ابراهیم اسمعیل واصطفی من ولد اسمعیل بنی کنانۃ
واصطفی من بنی کنانۃ قریشا واصطفی من قریش بنی هاشم
واصطفانی من بنی هاشم صححه الترمذی ترجمہ گفت رسول
علیہ السلام بتحقیق کہ حق سبحانہ برگزیدہ ست از فرزندان ابراہیم خلیل
اسماعیل را و برگزیدہ از فرزندان اسماعیل ذبیح بنی کنانہ را و برگزیدہ
از بنی کنانہ قریش را و برگزید از قریش بنی ہاشم را و برگزید مرا از بنی ہاشم
صحیح گفتہ است این حدیث را ترمذی وعن علی رضی اللہ عنہ
قال قال رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم خلقت انا وعلی من نور
واحد نسبح اللہ علی متن العرش من قبل ان یخلق ابونا آدم بالفی
الف عام فلما خلق آدم صرنا فی صلبه ثم نقلنا من کرام الاصلاب
الی مطهرات الارحام حتی صرنا فی صلب عبد المطلب ثم انقسمنا
نصفین فصیرنی فی صلب عبد اللہ وصار علی فی صلب ابی طالب
واختارنی بالنبوۃ واختار علیا بالشجاعۃ والعلم والفصاحۃ واشتق
لنا اسما من اسمائه فاللہ محمود وانا محمد واللہ الاعلی وهذا علی اخرجه
ابن اسبوع الاندلسی فی کتاب الشفا ترجمہ مرویست از امیر المومنین علی
رضی اللہ عنہ گفت پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم کہ پیدا شدم من و علی
از یک نور پس تسبیح گفت آن نور خدا را بر بر عرش پیش از آنکہ پیدا شود

اثبات غلام علی آزاد بلگرامی
حدیث نور را و احتجاج بآن

پدر ما آدم بدو هزار سال پس هرگاه پیدا شد آدم شدم من در پشت او پس ازان
انتقال کرده میشدم از پشت بزرگان کسبوی پاک رحمها تا آنکه شدم در صلب
عبد المطلب پس قسمت شدیم دو پاره پس گردانید حق تعالی مرا در پشت
عبد الله و گردانید علی را در پشت ابی طالب و برگزید مرا به نبوت و برگزید
علی را بشجاعت و علم و فصاحت و برآورد از برای ما نامی از نامهای خود
پس خدا محمود ست و من محمدم و خدا اعلی ست و این علی ست اخراج کرد
این حدیث را ابن سبع اندلسی در کتاب خود که شفا نام دارد و فهذا سحبان
الهند المتخلص بآزاد الحائز من الشرف للطارف والتلاد والمورد
من الفضل والعلم کل زاد، والسائر جلالة خطره ونباهة قدره
فی شاسعة البلاد، والبالغ اقصى المراتب من الاعتبار والاعتماد
قد بالغ فی التحقیق والانتقاد حیث روی الحدیث الشریف وذکره
فی مقام الاحتجاج والاستناد واورده فی معرض الاستدلال
والاستشهاد فبطل بحمد الله ساطح المهاد ومصلح العباد هوس
المبطلین الانکاس الاوغاد وظهر انهم ذهبوا عریضا فی التحامل
والتعصب والعناد، وارتبکوا فی اسمج البهت وافظع اللداد وفارقوا لقم
السداد ورفضوا منهج الرشاد ومن یضلل الله فما له من هاد
و فضائل زاهره و مناقب باهره غلام علی آزاد مستغنی از اظهار و بیان است
مولوی صدیق حسن خان معاصر در ابجد العلوم گفته السید غلام علی
آزاد بن السید نوح الحسینی نسبا الواسطی حسبا البلگرامی مولدا

فضائل و مفاخر غلام علی بلگرامی از ابجد العلوم مولوی صدیق حسن خان معاصر

منشأً والحنفي مذهباً الجشتي طريقة الملقب بحسان الهند ذكر
لنفسه الشريفة ترجمة حافلة بالعربية والفارسية في غالب
كتبه وهذا خلاصتها ولد في الخامس والعشرين من صفر يوم الاحد
سنة ١١١٦ بمحروسة بلكرام واتمّ تحصيل الكتب الدرسية من البداية
الى النهاية على السيد طفيل محمد واخذ اللغة والسير وسند الحديث
المسلسل بالاولية وحديث الاسودين واجازة اكثر كتب الحديث
والشعر العربي والفارسي عن جده القريب من جهة الام السيد عبد الجليل
البلكرامي والعروض والقوافي عن خاله السيد محمد وبايع السيد لطف الله
البلكرامي المتوفى سنة ١١٤٣ ورحل الى البيت العتيق ولذلك قصة
عريضة طويلة ذكرها في سبحة المرجان وتسلية الفؤاد وغيرهما
بعبارة احلى من العسل المصفى ومرّ في هذه الرحلة على بلدة بهوپال
المحمية وقرأ بالمدينة المنورة صحيح البخاري على الشيخ محمد حياة السندي
واخذ عنه اجازة الصحاح الستة وسائر مقروآته وصحب الشيخ
عبد الوهاب الطنطاوي المصري المتوفى سنة ١١٥٧ واخذ عنه
فوائد جمة وعرض عليه تخلصه آزاد فقال انت من عتقاء الله
تعالى فاستبشر بهذه الكلمة وارخ حجه بلفظ عمل اعظم ورحل الى
الطائف وزار هنالك قبر سيدنا عبد الله بن عباس رضي الله عنه
ثم رجع الى الهند وارخ له لفظ سفر بخير والقى عصا التسيار باورنك
آباد واقام في تكية الشاه مسافر الغجدواني المتوفى سنة ١١٢٦ عند

شاه محمود

مرحوم غلام علی آزاد بلگرامی

غلام علی آزاد بلگرامی

شاه محمود المتوفی سنه ۱۱۶۰ سبعة اعوام وحصل بینه وبین نواب
نظام الدولة ناصر جنگ خلف نواب نظام الملک آصفجاه
الموافقة فاحبه حبا شدیدا ورفعه مکانا علیا وکان
لا یدعه فی الظعن والاقامة حتی فاز برتبة الشهادة فی سنه ۱۱۶۴
وکان یوما راکبا علی الفیل وانا ایضا علی فیل آخر فانشدته
هو ناصر الاسلام سلطان الوری * ابقاه فی العیش المخلد ربه *
حاز المناقب والمآثر کلها * جبل الوقار حبیبنا ومحبه * ولم ینظم
قط فی مدح غنی بیتا الا هذین وکان نزیلا باورنک آباد ثابتا
فی مقام الفقر والفناء مجتمعا کالمرکز فی دائرة الانزواء ولما توفی
نظام الملک فی ۱۱۶۱ وتولی نظام الدولة ریاسة الدکن بالغ
فی اختیاره لمنصب من مناصب الامارة فابی ونفض الذیل عن
الهباء قال هذه الدنیا مثل قرطالوت خرقة منه حلال والزیادة
علیها حرام وانشد عصابة اعطوا العافین سلطنة * ان سلمونی
لنفسی فهو مغفرة * وله مصنفات جلیلة ممتعة مقبولة منها ضوء
الدراری شرح صحیح البخاری الی آخر کتاب الزکوة وقفت علیه وذکرت
اوله فی کتابی الحطة بذکر الصحاح الستة وتسلیة الفؤاد وسبحة
المرجان وشفاء العلیل فی المواخذات علی المتنبی ودیوانه وغزلان
الهند وسند السعادة وسرو آزاد وخزانه عامره وید بیضا
وروضة الاولیاء ومآثر الکرام تاریخ بلگرام ورسائل اخر

و دیوانان و ما ظہر فی الہند قبلہ من یکون لہ دیوان عربی و من
یکون لہ شعر عربی علی ہذہ الحالۃ و قد ینصاب القصیدۃ
احد و عشرین بیتا الی احد و ثلثین و ہی الدرجۃ الوسطی التی
تروح الاسماع و لا تمل الطباع و جملۃ اشعارہ فی الدواوین ثلثۃ
الاف و ارسلہا الی بعض الفضلاء بالمدینۃ المنورۃ فعرضہا
علی الروضۃ الخضراء و اوصلہا الی داخل شباک القبۃ الغراء
و الامثلۃ المتوشحۃ من قلمہ فی کتاب سبحۃ المرجان زائدۃ
علی ثلثین الف ہذا آخر ما لخصتہ من کتابہ المذکور و لہ الدواوین
السبعۃ بالعربیۃ تغزل فیہا و اکثر من مدحہ صلی اللہ علیہ
و سلم و ہی موجودۃ عندی و لہ مظہر البرکات فی البحر الفارسی
و اللسان العربی علی وزن المثنوی اجاد فیہ کل الاجادۃ و قد
ذکرت ترجمتہ ایضا فی کتابی اتحاف النبلاء و اوردت طرفا
صالحا من اشعارہ الغراء و لہ ثلثۃ دیوان اخر غالبہا مدح النبی
صلی اللہ علیہ و سلم و لا یعرف لاحد من علماء الہند من یکون لہ
الشعر العربی بہذہ الکثرۃ و المثابۃ و اعطی لقب حسان الہند من
جہۃ الاستاذ و توفی فی سنہ ۱۱۹۴ فی بلدۃ اورنک اباد و دفن بالموضع
الذی یعرف بالروضۃ احلہ اللہ تعالی فی روضۃ الجنان و خصہ
بنعیم الروح و الریحان و نیز مولوی صدیق حسن خان در اتحاف النبلا گفتہ
حسان الہند غلام علی بن السید نوح الحسینی نسبا و الواسطی اصلا البلکرامی مولدا

مدایح غلام علی آزاد بلگرامی

و منشا الحنفی مذهبا الچشتی طریقة المتخلص فی الفارسیة بآزاد و ولادتش بیست و پنجم
صفر روز یکشنبه سنه ست عشرة ومائة والف بوده منشا ایشان قصبه بلگرام
تابع صوبه اوده از سرزمین پورب است نسب ایشان بزید شهید بن امام
زین العابدین میرسد در ریعان آگاهی سررشته تحصیل علم بدست آورده
وکتب درسی را از بدایت تا نهایت در حلقه درس استاد المحققین میر طفیل محمد
بلگرامی مرتب گذرانید و لغت و حدیث و سیر نبوی و فنون ادب از میر عبد الجلیل
بلگرامی جد امجد خود اخذ نمود و عروض و قوافی وغیره از خال خود میر سید
محمد حاصل کرده و سند صحیح بخاری و اجازت صحاح سته و سائر مقروات از
شیخ محمد حیات سندی و سماعت بعض فوائد علم حدیث از زبان شیخ عبد الوهاب
طنطاوی در مکه کرد طنطاوی اشعار عربی ایشان را بسیار تحسین فرمود
و هرگاه آزاد تخلص شنید و معنی آن فهمید فرمود سید لی انت من عتقاء الله
آزاد گفته از این نفس مبارک حضرت شیخ که در حق این سراپا گرفتار زده
امیدوار بهادارم انتقال طنطاوی در سنه سبع و خمسین و مائة والف ایشان
از علمای مصر بودند و در مکه نزیل انتهی و رسم بیعت بسید لطف احمد بلگرامی
بعمل آوردند و مدت العمر سه سفر کردند یکی بسوی شاهجهان آباد دهلی باراده
ملازمت میر عبد الجلیل و دو سال از ایشان تربیت یافته دوم بسوی سیستان
بلده از بلاد سند و در ذیل آن لاهور و ملتان و آچ و بکهر دیده و چهار سال
از انجا بنیابت خال خود سید محمد مذکور بر خدمت میر بخشی و وقائع نگاری
کرده سوم سفر حرمین شریفین و تاریخ روانگی آن سفر خیر است و تاریخ معاودت سفر

تلمذ شیخ محمد حیات
از سماع

بخیر و ازانجا برگشته بدیار دکن رسیده رنگ اقامت در اورنگ اباد ریختند نظام الدوله
رئیس حیدرآباد شاگرد ایشان بود چون وی بعد رحلت پدر بر مسند ایالت دکن
نشست بعض یاران دلالت کردند که حالا هر رتبه که خواهی میسرست اختیار باید کرد
و وقت را غنیمت باید شمرد ایشان گفتند آزاد شده ام بندهٔ مخلوقی نمیتوانم شد
دنیا بنهر طالوت میماند غرفه ازان حلال است زیاده حرام و این شعر خواندند بیت
درین دیار که شاهی بهر گدا بخشند ٭ غنیمتست که ما را همین بما بخشند ٭ در خزانه
عامره نوشته اند که خواجه حافظ شیراز سیصد و پنجاه سال پیش بنام و تخلص فقیر
ایما فرموده اند بیت فاش میگویم و از گفته خود دلشادم ٭ بندهٔ عشقم و از هر دو جهان
آزادم ٭ بندهٔ عشق ترجمهٔ غلام علی ست چه عشق عبارت از علی مرتضی ست
چنانکه شعرا در نظم بسته اند تصانیف ایشان بسیارست از انجمله شرح صحیح
بخاری تا کتاب الزکوة بعبارت عربی ده هزار بیت و شمامة العنبر فیما ورد
فی الهند من سید البشر و تسلیة الفواد فی قصائد آزاد سه هزار بیت و سند السعادات
فی حسن خاتمة السادات چار هزار بیت و روضة الاولیا در احوال مشایخ روضه
که مکانی ست قریب قلعه دولتاباد دکن ید بیضا تذکره شعرا بیست هزار بیت
ماثر الکرام تاریخ بلگرام نه هزار بیت خزانه عامره تذکره شعرا دوازده هزار بیت
سبحة المرجان فی آثار هندوستان ده هزار بیت غزلان الهند دو هزار بیت
دیوان فارسی نه هزار بیت مثنوی مظهر البرکات هفت دفتر در عربی مرآة الجمال
قصیده بیست در مدح سراپای محبوب یکصد و پنج بیت دیوان عربی سه هزار بیت
و شفاء العلیل فی اصلاحات کلام ابی الطیب المتنبی و هفت دیوان عربی

مسمی بسبع سیاره و در وی قصائد مستزاد و مردّف و مزدوج و ترجیع است
که هیچ شاعری قبل ایشان این چنین نظم نکرده و هرگز از اهل هند بسماعت نرسیده
که او را یک دیوان عربی باشد تا بهفت دیوان چه رسد درین دواوین در مدح
آنحضرت صلی الله علیه وسلم معانی کثیره نادره ایجاد فرموده که مثل آن هیچیکی را
از شعرای مفلقین و فصحای متشدقین میسر نگشته و وی حسّان هندست تغزل
طوری خاص دارد که اصحاب فن آنرا می شناسند محرر سطور قصائد در مدح نبویه را
ازین دواوین سبعه چیده یکجا در دیوانی لطیف فراهم نموده است چون شاعری
بر مزاج ایشان غالب افتاده بود از فارسی و عربی ابیاتی چند متفرق
بلا ترتیب انتخاب نموده درینجا نوشته می آید الخ **وهرگاه** بتوفیقات باهره
و تسدیدات فوقانیه روایت این حدیث شریف از اکابر نحاریر حذّاق و اجلّه
مشاهیر آفاق و اثبات محققین جلیل الفخار و ثقات محدثین عالی نجار و اعاظم
حفاظ کبیر الشان و افاخم ایقاظ رفیع المکان و ارکان ناقدین والا مرتبت و
اساطین ممیزین راسخ المنزلة هویدا و آشکار گردید حالا بگوش حق نیوش احادیث
عدیده که موید و موثر و مصدق و مسدّد اینست باید شنید و وضوح حق الی اقصی
الامد بمیزان اعتبار و استبصار باید سنجید پس **از انجمله است** حدیثی که دلالت
دارد بر آنکه جناب رسالتمآب صلی الله علیه وآله وسلم و جناب امیر المومنین علیه السلام
از یک شجره اند و باقی مردم از اشجار شتی و این حدیث شریف را سلیمان بن احمد
الطبرانی و ابو عبد الله محمد بن عبد الله الحاکم و احمد بن موسی بن مردویه الاصبهانی
و ابو الحسن علی بن محمد الجلابی المعروف بابن المغازلی و شیرویه بن شهردار بن شیرویه

اسامی علمای ناقلین حدیث شجره موید حدیث نور

الدیلمی و ابو المؤید موفق بن احمد المکی الخوارزمی المعروف باخطب خوارزم و محمد بن یوسف
الزرندی و سید شهاب الدین احمد صاحب توضیح الدلائل و شمس الدین محمد بن یحیی بن
علی الجیلانی اللاهجی النوربخشی و حسین بن معین الدین الیزدی المیبذی و جلال الدین
عبد الرحمن بن ابی بکر السیوطی و ملا علی بن حسام الدین المتقی و ابراهیم بن عبد الله
الوصابی و عطاء الله بن فضل الله المعروف بجمال الدین المحدث و عبد الرؤف
بن تاج العارفین المناوی و شیخ بن محمد الجفری صاحب کنز البراهین و مرزا محمد
بن معتمد خان البدخشی و محمد صدر عالم صاحب معارج العلی و نظام الدین
احمد دهلوی و مولوی محمد مبین لکهنوی روایت نموده اند ابو عبد الله الحاکم در
مستدرک علی الصحیحین در کتاب التفسیر گفته اخبرنی الحسین بن علی التمیمی ثنا
ابو العباس احمد بن محمد ثنا هرون بن حاتم انبا عبد الرحمن بن ابی
حماد حدثنی اسحق بن یوسف عن عبد الله بن محمد بن عقیل عن جابر
بن عبد الله قال سمعت رسول الله صلی الله علیه وسلم یقول لعلی
یا علی الناس من شجر شتی وانا وانت من شجرة واحدة ثم قرأ رسول الله
صلی الله علیه وسلم وجنات من اعناب وزرع ونخیل صنوان وغیر
صنوان یسقی بماء واحد هذا حدیث صحیح الاسناد و ابن المغازلی
در کتاب المناقب گفته اخبرنا ابو عبد الله محمد بن ابی نصر نا ابو زکریا ثنا
عبد الرحمن بن احمد بن نصر الازدی الحافظ نا ابو محمد عبد الغنی بن
سعید الازدی الحافظ ثنا یوسف بن القسم المیانجی عن علی بن العباس
المقانعی عن محمد بن مروان عن ابراهیم بن الحکم عن ابیه عن ابی مالک

حدیث صحیح مستدرک حاکم نیسابوری

حدیث شجره در کتاب المناقب ابن المغازلی

عن ابن

عن ابن عباس قال قال رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم انا و علی من شجرۃ واحدۃ والناس من اشجار شتی ودیلمی در فردوس الاخبار گفتہ ابن عباس انا وعلی من شجرۃ واحدۃ والناس من اشجار شتی واخطب خوارزم در کتاب المناقب گفتہ اخبرنا سید الحفاظ ابو منصور شہردار بن شیرویہ بن شہردار الدیلمی فیما کتب الی من ھمدان قال اخبرنا الرئیس عبدوس بن عبد اللہ بن عبدوس الھمدانی بھمدان اجازۃ قال اخبرنا الشریف ابو طالب الفضل بن محمد الجعفری باصبہان قال اخبرنی الحافظ ابو بکر بن مردویہ اجازۃ قال حدثنا جدی قال حدثنا عبد اللہ بن اسحاق البغوی قال حدثنا محمد بن احمد بن ابی العوام قال حدثنا ابی قال حدثنا عمر بن عبد الغفاری قال حدثنا محمد بن علی السلمی عن عبد اللہ بن محمد بن عقیل عن جابر قال قال رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم انا و علی من شجرۃ واحدۃ والناس من اشجار شتی ومحمد بن یوسف بن محمود بن الحسن الزرندی در نظم درر السمطین گفتہ قال جابر بن عبد اللہ سمعت رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم یقول لعلی الناس من شجر شتی وانا وانت من شجرۃ واحدۃ ثم قرأ النبی صلی اللہ علیہ وسلم وفی الارض قطع متجاورات حتی بلغ یسقی بماء واحد وسید شہاب الدین احمد در توضیح الدلائل علی ترجیح الفضائل گفتہ عن جابر بن عبد اللہ رضی اللہ تعالی عنہ انہ سمع النبی صلی اللہ علیہ وعلی الہ وبارک وسلم یقول الناس من شجر شتی وانا وانت یا علی من شجرۃ واحدۃ ثم قرأ رسول اللہ صلی اللہ علیہ

حدیث ۱ شجرہ از فردوس الاخبار دیلمی

حدیث ۲ شجرہ از کتاب المناقب اخطب خوارزم

حدیث ۳ شجرہ از نظم درر السمطین زرندی

حدیث ۴ شجرہ از توضیح الدلائل سید شہاب الدین احمد

وعلی آلہ وبارک وسلم وفی الارض قطع متجاورات حتی بلغ یسقی بماء
واحد رواہ الصالحانی باسنادہ الی الحافظ ابن مردویہ ورواہ ایضاً
الشیخ شمس الدین النوربخشی شمس الدین محمد بن یحیی بن علی الجیلانی اللاہیجی النوربخشی
در شرح گلشن راز گفتہ بود ز ہر سایہ کہ اول گشت حاصل در آخر شد یکی دیگر مقابل
یعنی چنانچہ از سیر و دور خورشید حقیقت حضرت رسالت صلی اللہ علیہ وسلم در
نقاط درجات ارتفاع از جانب مشرق نبوت از ہر نقطہ سایہ و تعین کمالی ظہور
یافتہ بود تا زمان آنحضرت صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم کہ وقت استوا بود در رسید و سایہ
پنہان شد و چون آن خورشید از استوا در گذشت و بجانب انحطاط در مقابل ہر شخصے
از اشخاص انبیا علیہم السلام تعینی و تشخصی از اولیا واقع تواند بود چہ در دائرہ
در مقابل و محاذی ہر نقطہ از نقاط غربی البتہ می باشد مثال آنکہ نسبت با زمانہ
حضرت محمدی علیہ وآلہ السلام درجات نبوت کہ بمثابہ مشرق تصور نمودہ شد ہیچ
نبی مرسل از حضرت عیسی علیہ السلام اقرب نیست کہ انی ادنی الناس بعیسی بن
مریم فانہ لیس بینی وبینہ نبی یعنی نبی کہ داعی خلق بحق باشد کہ عبارت از
نبی مرسل ست واز جانب مغرب کہ جانب طرف ولایت تصور نمودہ شد مبدا اشراق ولایت
مرتضی علی گشت وحضرت رسالت صلی اللہ علیہ وسلم فرمود کہ ان علیاً منی
وانا منہ وھو ولی کل مومن وایضاً انا نقاتل علی تنزیل القرآن وعلی
یقاتل علی تاویل القرآن وایضاً قال علیہ السلام لابی بکر کفی وکف علی
سواء فی العدل وایضاً قال انا مدینۃ العلم وعلی بابھا فمن اراد العلم
فلیات الباب وقال ایضاً انا وعلی من شجرۃ واحدۃ والناس من اشجار شتی

دیگر نقطہ از نقاط | در آفاق

روایت شمس الدین لاہیجی نوربخشی از حدیث شجرۂ واحدہ جناب رسالتمآب صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم وجناب امیر ...

وایضاً قسمت الحکمة علی عشرة اجزاء فاعطی علی تسعة والناس جزءاً واحداً وایضاً اوصی من آمن بی وصدقنی بولایة علی بن ابی طالب فمن تولاه فقد تولانی ومن تولانی فقد تولی الله وایضاً قال لما اسری بی لیلة المعراج فاجتمع علی الانبیاء فی السماء فاوحی الله الی سلهم یا محمد بماذا بعثتم فقالوا بعثنا علی شهادة ان لا اله الا الله وعلی الاقرار بنبوتک والولایة لعلی بن ابی طالب و حسین میبذی در فواتح گفته جابر بن عبداللہ روایت کردہ کہ مصطفی صلی اللہ علیہ وسلم فرمود الناس من شجر شتی وانا وانت یا علی من شجرة واحدة واین آیہ خواند وفی الارض قطع متجاورات وجنات من اعناب وزرع ونخیل صنوان وغیر صنوان یسقی بماء واحد نفضل بعضها علی بعض فی الاکل و جلال الدین سیوطی در رسالة القول الجلی فی فضائل علی گفتہ الحدیث الثالث عشر عن جابر ان رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم قال انا وعلی من شجرة واحدة والناس من اشجار شتی اخرجہ الدیلمی و ملا علی متقی در کنز العمال گفتہ انا وعلی من شجرة واحدة والناس من اشجار شتی الدیلمی عن جابر و نیز در کنز العمال مذکورست یا علی الناس من شجر شتی وانا وانت من شجرة واحدة لک عن جابر و ابراہیم بن عبداللہ الوصابی در کتاب الاکتفا گفتہ عن جابر رضی اللہ عنہ قال انا وعلی من شجرة واحدة والناس من اشجار شتی اخرجہ الدیلمی فی مسند الفردوس و نیز در کتاب الاکتفا مذکورست، عنہ ای عن علی قال قال رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم اشبهت خلقی وخلقی وانت من شجرتی التی انا منها

الاقرار

حدیث شجرہ از فواتح میبذی

۲ حدیث شجرہ از رسالہ قول جلی فی فضائل علی از سیوطی

حدیث شجرہ از کنز العمال ملا علی متقی

حدیث شجرہ از کتاب الاکتفاء ابراہیم وصابی

اخرجہ الخطیب فی فضائل الصحابۃ وجمال الدین محدث در اربعین مناقب جناب امیر المومنین علیہ السلام گفتہ الحدیث الرابع عن جابر بن عبد اللہ الانصاری قال سمعت رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم یقول لعلی بن ابی طالب الناس من شجر شتی وانا وانت من شجرۃ واحدۃ ثم قرأ النبی صلی اللہ علیہ وسلم وفی الارض قطع متجاورات حتی بلغ یسقی بماء واحد انتہی نقلا عن نسخۃ عتیقۃ وعبد الرؤف مناوی در کنوز الحقائق گفتہ انا وعلی من شجرۃ واحدۃ والناس من اشجار شتی فر ای اخرجہ الدیلمی فی الفردوس وشیخ بن محمد الجفری در کنز البراہین الکسبیۃ والاسرار الوھبیۃ الغیبیۃ لسادات المشایخ الطریقۃ العلویۃ الحسینیۃ الشعیبیۃ گفتہ وقال صلی اللہ علیہ وسلم الناس من شجرۃ شتے وانا وعلی من شجرۃ واحدۃ ومیرزا محمد بن معتمد خان بدخشی در مفتاح النجا گفتہ اخرج الطبرانی فی الاوسط عن جابر والدیلمی عنہ وعن ابن عباس رضی اللہ عنہما قال قال رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم الناس من شجر شتی وانا وعلی من شجرۃ واحدۃ ونیز میرزا محمد در مفتاح النجا گفتہ اخرج یعنی ابن مردویہ عن جابر بن عبد اللہ رضی اللہ عنہما انہ سمع النبی صلی اللہ علیہ وسلم یقول یا علی الناس من شجر شتی وانا وانت من شجرۃ واحدۃ ثم قرأ النبی صلی اللہ علیہ وسلم وجنات من اعناب وزرع ونخیل صنوان وغیر صنوان یسقی بماء واحد ومحمد صدر عالم در معارج العلی فی مناقب المرتضی گفتہ اخرج الحاکم عن جابر قال قال رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم یا علی الناس من شجر شتی وانا

حدیث شجرہ از اربعین جمال الدین محدث

حدیث شجرہ از کنوز الحقائق مناوی

حدیث شجرہ از کنز البراہین جفری

الفصل الخامس من الباب الثالث فی ذکر امیر المومنین

حدیث شجرہ از مفتاح النجا بدخشی

الفصل الحادی عشر فی الآیات النازلۃ فی شانہ من الباب الثالث فی ذکر علی

حدیث شجرہ از معارج العلی صدر عالم

ص
خاتمه در بیان فضائل جناب امیرالمومنین علیه السلام و دیگر ائمه طاهرین و وجوب محبت شان

وانت من شجرة واحدة و نظام الدین سهالوی در تحفة المحبین گفته اخرج الحاکم
وابن مردویه عن جابر ان النبی صلی الله علیه وسلم قال لعلی یا علی
الناس من شجر شتی وانا وانت من شجرة واحدة وهو صحیح علی رای الحاکم
فرمود رسول خدا صلی الله علیه وسلم علی مرتضی را ای علی مردمان از درختهای
مختلفه اند و من و تو از یک درختیم و فی بعض الروایات خلقت انا وانت من
طینة ابراهیم نبی و حیدر از یک آب و خاک اند دو روحانی تن از یکجان
پاک اند ومولوی محمد حسین در کتاب وسیلة النجاة گفته اخرج الحاکم وابن
مردویه عن جابر ان النبی صلی الله علیه وسلم قال لعلی یا علی الناس
من شجر شتی وانا وانت من شجرة واحدة وهو صحیح علی رای الحاکم فرمود
رسول خدا علی مرتضی را ای علی مردمان از درختان مختلف اند و من و تو از یک درختیم
واز انجمله است حدیث شجره باسلوب دیگر که حاصلش این ست که خلق کرده شد
جناب رسالتمآب از شجره که آنحضرت اصل آنست و جناب امیرالمومنین علیه السلام
فرع آن و حسنین علیهما السلام اغصان آن واین حدیث شریف را عبد الله
بن احمد بن محمد بن حنبل الشیبانی و سلیمان بن احمد الطبرانی و ابونعیم احمد بن
عبد الله الاصفهانی وابوالحسن علی بن محمد بن الطیب الجلابی المعروف
بابن المغازلی و علی بن الحسن المعروف بابن عساکر و محمد بن یوسف الکنجی و ملک العلما
شهاب الدین بن شمس الدین دولتابادی و سید شهاب الدین احمد صاحب
توضیح الدلائل روایت نموده اند عبد الله بن احمد در زوائد مسند احمد
گفته اخبرنا علی بن اسحق بن عیسی و ثنا عثمان بن عبد الله حدثنا

حدیث یا علی خلقت انا وانت من شجرة انا اصلها وانت فرعها احمد از عبد الله بن احمد از زوائد مسند

عبد الله بن لهيعة عن ابي الزبير المكي قال سمعت جابر بن عبد الله يقول
كان رسول الله صلى الله عليه وسلم بعرفات وعلي تجاهه فاومى النبي
صلى الله عليه وسلم الى علي وقال ادن مني يا علي فدنا علي منه
فقال ضع خمسك في خمسي يعني كفك في كفي يا علي خلقت انا وانت
من شجرة انا اصلها وانت فرعها والحسن والحسين اغصانها فمن تعلق
بغصن منها ادخله الله الجنة يا علي لو ان امتي صاموا حتى يكونوا
كالحنايا وصلوا حتى يكونوا كالاوتار ثم ابغضوك لاكبهم الله تبارك
وتعالى على وجوههم في النار وابو نعيم اصفهاني در منقبة المطهرين چنانکه نقل کفته
عن جابر ان النبي صلى الله عليه وسلم كان بعرفات وعلي فقال يا علي
ادن مني ضع خمسك في خمسي يا علي خلقت انا وانت من شجرة
انا اصلها وانت فرعها والحسن والحسين اغصانها من تعلق بغصن
منها ادخله الجنة وابن المغازلي در كتاب المناقب گفته قوله عليه السلام
خلقت انا وانت من شجرة الحديث اخبرنا ابو نصر احمد بن موسى
بن عبد الوهاب بن الطحان اجازة عن ابي الفرج احمد بن علي الحنوطي
القاضي نا عبد الحميد نا عبد الله بن محمد بن ناجية نا عثمان بن عبد الله
القرشي بالبصرة نا عبد الله بن لهيعة عن ابي الزبير واسمه محمد بن عبد الله
بن تدرس عن جابر بن عبد الله قال بينا رسول الله صلى الله عليه
وسلم ذات يوم بعرفات وعلي تجاهه اذ قال رسول الله صلى الله
عليه وسلم ادن مني يا علي ضع خمسك في خمسي خلقت انا وانت

حدیث خلقت انا وانت من شجرة انا اصلها وانت فرعها از منقبة المطهرین ابو نعیم اصفهانی

حدیث خلقت انا وانت من شجرة انا اصلها وانت فرعها از کتاب المناقب ابن المغازلی

من شجرة فانا اصلها وانت فرعها والحسن والحسین اغصانها فمن تعلق
بغصن منها ادخله الله الجنة ونیز در کتاب المناقب گفته قوله علیه السلام
لعلی ضع خمسک فی خمسی الحدیث اخبرنا احمد بن المظفر العطار ثنا
عبد الله بن محمد الملقب بابن السقا الحافظ ثنا احمد بن محمد بن نجویه
المخزومی ببغداد ثنا عثمان بن عبد الله العثمانی ثنا ابن لهیعة عن
ابی الزبیر قال سمعت جابر بن عبد الله یقول کان رسول الله
صلی الله علیه وسلم بعرفات وعلی تجاهه فاومی الی علی فاقبلنا
نحوه ومعه [illegible] یا علی [illegible] فقال ضع خمسک فی خمسی
فجعل کفه فی کفه فقال یا علی خلقت انا وانت من شجرة انا
اصلها وانت فرعها والحسن والحسین اغصانها فمن تعلق بغصن منها
ادخله الله الجنة یا علی لو ان امتی صاموا حتی یکونوا کالحنایا
وصلوا حتی یکونوا کالاوتار وابغضوک لاکبهم الله فی النار و محمد بن
یوسف محمد الکنجی در کفایة الطالب گفته الباب الثامن والخمسون فی تخصیص
علی علیه السلام بقوله انا مدینة العلم وعلی بابها اخبرنا العلامة
قاضی القضاة صدر الشام ابو الفضل محمد بن قاضی القضاة شیخ المذهب
ابی المعالی محمد بن علی القرشی اخبرنا حجة العرب زید بن الحسن الکندی
اخبرنا ابو منصور القزاز اخبرنا ابن الحافظ وشیخ اهل الحدیث علی الاطلاق
احمد بن علی بن ثابت البغدادی اخبرنا عبد الله بن محمد بن عبد الله
[illegible] ثنا محمد بن المظفر حدثنا ابو جعفر احمد بن حفص الخثعمی حدثنا

عباد بن یعقوب حدثنا یحیی بن بشیر الکندی عن اسمعیل بن ابراهیم الهمدانی
عن ابی اسحق عن الحرث عن علی وعن عاصم بن ضمرة عن علی قال قال رسول الله
صلی الله علیه وسلم انا شجرة انا اصلها وعلی فرعها والحسن والحسین ثمرها
والشیعة ورقها فهل یخرج من الطیب الا الطیب انا مدینة العلم وعلی بابها
فمن اراد المدینة فلیأتها من بابها قلت هکذا روی الخطیب فی تاریخه و نیز در
کفایة الطالب گفته اخبرنا الحافظ یوسف بن خلیل بن عبد الله الدمشقی
بحلب اخبرنا محمد بن اسمعیل بن محمد الطرسوسی اخبرنا ابو منصور محمد بن
اسمعیل الصیرفی اخبرنا ابو الحسین بن فاذشاه اخبرنا الحافظ ابو القاسم
سلیمان بن احمد بن ایوب الطبرانی اخبرنی الحسن بن ادریس التستری حدثنا
ابو عثمان طالوت بن عباد الصیرفی البصری حدثنا فضال بن جبیر
حدثنا ابو امامة الباهلی قال قال رسول الله صلی الله علیه وسلم ان الله
خلق الانبیاء من اشجار شتی وخلقنی وعلیا من شجرة واحدة فانا اصلها
وعلی فرعها وفاطمة لقاحها والحسن والحسین ثمرها فمن تعلق بغصن من
اغصانها نجی ومن زاغ عنها هوی ولو ان عبدا عبد الله بین الصفا والمروة الف
عام ثم الف عام ثم لم یدرک محبتنا اکبه الله علی منخریه فی النار ثم تلا قل لا اسئلکم
علیه اجرا الا المودة فی القربی قلت هذا حدیث عال رواه الطبرانی
فی معجمه کما اخرجناه سواء ورواه محدث الشام فی کتابه بطرق شتی فمن
ذلک ما اخبرنا الشیخان محمد بن سعید بن الموفق الخازن النیسابوری
ببغداد وابراهیم بن عثمان الکاشغری ثم ... قالا اخبرنا الحافظ

الباب السابع والثمانون ص ۱۱۲

ابو القاسم علی بن الحسن الشافعی اخبرنا ابو یعلی حمزة بن احمد بن عبد الله
بن علی المقری اخبرنا ابو طالب عمر بن ابراهیم بن سعید الزاهدی
الفقیه اخبرنا ابو بکر محمد بن غریب البزار حدثنا ابو العباس احمد بن
موسی بن نجویه القطان حدثنا عثمان بن عبد الله بن عمرو بن
عثمان حدثنا عبد الله بن لهیعة عن ابی الزبیر قال سمعت جابر
بن عبد الله یقول کان رسول الله صلی الله علیه وسلم بعرفات
وتجاهه علی فاوحی الی علی فاتینا النبی صلی الله علیه وسلم وهو
یقول ادن منی یا علی فدنا منه علی فقال ضع خمسک فی خمسی یعنی
کفک فی کفی یا علی خلقت انا وانت من شجرة انا اصلها وانت فرعها
والحسن والحسین اغصانها فمن تعلق بغصن منها ادخل الجنة یا علی
لو ان امتی صاموا حتی یکونوا کالحنایا وصلوا حتی یکونوا کالاوتار
ثم ابغضوک لاکبهم الله فی النار قلت هکذا رواه فی ترجمة علی من کتابه

ونیز در کفایة الطالب گفته اخبرنا المفتی ابو نصر هبة الله الشیرازی
اخبرنا الحافظ علی بن عساکر اخبرنا ابو القسم السمرقندی اخبرنا
اسمعیل بن مسعدة اخبرنا حمزة بن یوسف اخبرنا ابو احمد بن عدی
حدثنا عمر بن سنان حدثنا الحسن بن علی ابو عبد الغنی الازدی حدثنا
عبد الرزاق عن ابیه عن مینا بن ابی مینا مولی عبد الرحمن
بن عوف انه قال الا تسالونی قبل ان تشوب الاحادیث الاباطیل قال
رسول الله انا الشجرة وفاطمة فرعها وعلی لقاحها والحسن والحسین

حدیث خلقت انا وانت من شجرة انا اصلها وانت فرعها از کفایة الطالب محمد بن یوسف گنجی

ثمرها وشیعتنا ورقها فالشجرة اصلها فی جنة عدن والاصل والفرع
واللقاح والثمر والورق فی الجنة قلت اخرجه محدث دمشق فی مناقبه
بطرق وانشدنا الشیخ ابوبکر بن فضل الله الحلبی الواعظ فی المعنی لبعضهم
یا حبذا دوحة فی الخلد ثابتة ٭ ما فی الجنان لها شبه من الشجر المصطفی
اصلها والفرع فاطمة ٭ ثم اللقاح علی سید البشر والهاشمیان سبطان
لها ثمر ٭ والشیعة الورق الملتف بالثمر ٭ هذا حدیث رسول الله جاء به
اهل الروایة فی العالی من الخبر ٭ انی بحبهم ارجو النجاة غدا ٭ والفوز فی زمرة
من احسن الزمر ٭ وملک العلماء شهاب الدین بن
شمس الدین بن عمر زاولی دولت آبادی در هدایة السعداء میفرماید و فی الزاهدیة وفی
مجمع الاخبار عند قوله تعالی ندع ابناءنا وابناءکم وان الله تعالی خلق
الانبیاء من اشجار شتی وخلقنی وعلیا من شجرة واحدة فانا اصلها وعلی
فرعها والحسنان ثمارها واولادها اغصانها وشیعتهم اوراقها فمن تعلق
بغصن من اغصانها نجی ومن زاغ عنها غوی وهوی ولو کان عبد الله تعالی
بین الصفا والمروة الف عام ثم الف عام حتی یصیر کالشن البالی لم یدرک
محبتنا اکبه الله علی منخریه ثم تلا هذه الایة قل لا اسألکم علیه
اجرا الا المودة فی القربی حاصل مصطفی فرمودند که خداوند عالم مرا و علی را
از یک درخت آفرید من کنت مولاه فعلی مولاه شاهد این مقال است من اصلم
و علی فرع است لاجرم نسبت من اصل باشد و نسبت تو فرع و فرزندان من میوه
آن درخت اند هرکه تمسک کند و چنگ محکم بشاخ آن درخت زند نجات یابد هرکه

ص ۱۰۶ / ۳۷۸
الحلیة الثالثة فی بعض من الحق بمستکم من السادة الرابعة

خلقت الانبیاء من اشجار شتی وخلقنی وعلیا من شجرة واحدة انا اصلها

بلخشید فرو وافتاد و بی راه شد اگرچه باشد بنده که پرستنده خدا را هزاران
هزار سال در میان صفا و مروه تا آنکه شده چون مشک کهنه در نیافته است در دوستی
ما را وماکان صلوتهم عند البیت الا مکاء وتصدیه ان نمازیست که از میان
دو لب چون آواز سرنای بیرون می آرد و دست بر هم میزند و چون فردا برخیزد برو سر نگون
اندازد خدا تعالی او را در دوزخ بر دو چهره بینی و شهاب الدین احمد در توضیح الدلائل
علی ترجیح الفضائل گفته وقال سلطان العلماء فی عصره وبرهان العرفاء
فی دهره الشیخ القدوة فی الاجلة الاعلام مفتی الانام عز الدین عبد العزیز
بن عبد السلام عن لسان حال اول الاصحاب بلا مقال وافضل الاتراب
لدی عد الخصال علی ولی الله فی الارض والسماء رضی الله تعالی عنه
ونفعنا به فی کل حال یا قوم نحن اهل البیت عجنت طینتنا بید العنایة وعجن
الحمایة بعد ان رش علینا فیض الهدایة ثم خمرت بخمیرة النبوة وسقیت
بالوحی ونفخ فیها روح الامر فلا اقدامنا تزول ولا ابصارنا تضل ولا انوارنا
تقل واذا نحن ضللنا فمن بالقوم یدل الناس من اشجار شتی وشجرة
النبوة واحدة ومحمد رسول الله صلی الله علیه وآله وبارک وسلم
اصلها وانا فرعها وفاطمة الزهراء ثمرها والحسن والحسین اغصانها
اصلها نور وفرعها نور وثمرها نور وغصنها نور یکاد زیتها یضیء ولو لم تمسسه
نار نور علی نور انتهی از انجمله است حدیثی که از آن ظاهر است که حق تعالی در شب معراج
بجناب رسالتمآب صلی الله علیه وآله وسلم ارشاد فرموده که خلق کردم ترا از نور خود
و خلق کردم علی را از نور تو اخطب خوارزم در مناقب گفته انبانی مهذب الائمة

صفحه ۱۴۳
الفصل السادس فی محبة الرسول صلی الله علیه وآله
[illegible]

هذا قال اخبرنا ابو القسم نصر بن محمد بن علی بن زیرک المقری قال اخبرنا
والدی ابو بکر محمد قال ابو علی عبد الرحمن بن محمد بن احمد النیسابوری قال
حدثنا احمد بن محمد بن عبد اللہ التائبی البغدادی من حفظه ببدینور
قال حدثنا محمد بن جریر الطبری قال حدثنی محمد بن حمید الرازی قال حدثنا
العلاء بن الحسین الهمدانی قال حدثنا ابو مخنف لوط بن یحیی الازدی
عن عبد اللہ بن عمر قال سمعت رسول اللہ صلی اللہ علیه وسلم وسئل
بای لغة خاطبك ربك لیلة المعراج فقال خاطبنی بلغة علی بن ابی طالب
فالهمنی ان قلت یا رب خاطبتنی ام علی فقال یا احمد انا شیء کالاشیاء
لا اقاس بالناس ولا اوصف بالشبهات خلقتك من نوری وخلقت علیا
من نورك فاطلعت علی سرائر قلبك فلم اجد احدا الی قلبك احب من علی بن
ابی طالب فخاطبت بلسانه وسید علی خان مدنی در کتاب تذکره فرموده حدثنا
والدی السید الاجل احمد نظام الدین عن والده السید الجلیل محمد معصوم
عن شیخه المحقق المولی محمد امین الاسترابادی عن شیخه طراز المحدثین
المیرزا محمد الاسترابادی عن السید ابی محمد محسن قال حدثنی ابی علی شرف
الاباء عن ابیه منصور غیاث الدین سند البشر عن ابیه محمد صدر المحققین
عن ابیه منصور غیاث الدین عن ابیه محمد صدر الدین عن ابیه اسحق
عز الدین عن ابیه علی ضیاء الدین عن ابیه عربشاه زین الدین عن
ابی الحسن الامیر نجیب الدین عن ابیه الامیر خطیر الدین بن ابیه
ابی علی الحسن جمال الدین عن ابیه ابو جعفر الحسین العزیزی عن ابیه ابی سعید

التائبی بفتح الفوقیه وسکون النون وکسر الموحدة الی تائب بن یلیه باصبهان ۱۲ انساب

احمد الملقب قبل شرف الدین ۱۲

ابو ابراهیم شرف الملة عن ابیه محمد صدر الدین عن ابیه

علی عن ابیه ابی ابراهیم زید الاعشم عن ابیه ابی شجاع علی عن ابیه
ابی عبد الله محمد عن ابیه ابی عبد الله جعفر عن ابیه احمد السکین
عن ابیه جعفر عن ابیه ابی جعفر محمد عن ابیه زید الشهید عن ابیه
علی زین العابدین عن ابیه الحسین سید الشهداء عن ابیه امیر المؤمنین
علی بن ابی طالب قال سمعت رسول الله صلی الله علیه وسلم یقول وقد
سئل بای لغة خاطبك ربك لیلة المعراج قال خاطبنی بلسان علی
فالهمنی ان قلت یا رب خاطبتنی ام علی فقال یا احمد انا شیء لیس
کالاشیاء لا اقاس بالناس ولا اوصف بالشبهات خلقتك من نوری
وخلقت علیا من نورك اطلعت علی سرائر قلبك فلم اجد فی قلبك
احب من علی بن ابی طالب فخاطبتك بلسانه کیما یطمئن قلبك
توضیح اقول هذا الحدیث الشریف رواه ایضا ابو المؤید الموفق بن
احمد الخوارزمی المعروف باخطب خوارزم فی الباب السادس من کتاب
مناقب امیر المؤمنین بسند آخر وتغییر یسیر فی متنه ونصه اخبرنا
ابو القاسم نصر بن محمد بن علی بن زیرك المقری حدثنا والدی ابو بکر
محمد قال حدثنا ابو علی عبد الرحمن بن محمد بن احمد النیسابوری حدثنا
احمد بن محمد بن عبد الله النایجی البغدادی من حفظه ببدبور
حدثنا محمد بن حمید الرازی حدثنا العلاء بن الحسین الهمدانی حدثنا
ابو مخنف لوط بن یحیی الازدی عن عبد الله بن عمر قال سمعت رسول الله
صلی الله علیه وسلم وسئل بای لغة خاطبك ربك لیلة المعراج

قال خاطبنی بلغة علیؑ فالهمنی ان قلت یا ربّ خاطبتنی ام علیؑ فقال یا احمد انا شیٔ لا کالاشیاء لا اقاس بالنّاس و لا اوصف بالشبهات خلقتك من نوری و خلقت علیّا من نورك فاطلعت علی سرائر قلبك فلم اجد احدًا الی قلبك احبّ من علی بن ابی طالب فخاطبتك بلسانه کیما یطمئن قلبك انتهی و اللغة کاللسان کما یطلق علی ما یعبّر به کل قوم عن اغراضهم کلغة العرب و لغة العجم یطلق علی ما یعبر به الانسان الواحد عن غرضه من النطق و تقطیع الصوت الذی تمتاز بهما الاشخاص بعضها عن بعض و یعبّر عنها باللهجة فقول السائل فی الحدیث بایّ لغة خاطبك ربك یحتمل المعنیین و قوله علیه السّلام خاطبنی بلسان علی ای بلغة علیؑ کما فی روایة الخوارزمی یرادٌ به المعنی الثانی و هو یتضمن الجواب عن المعنی الاول ایضًا ان کان مرادًا لانّ لغة علیؑ کانت عربیة و قاس الشیٔ بالشیٔ قدّره ای جعله علی مقداره و الشبهات جمع شبهة کغرفة و غرفات قال فی القاموس الشبهة بالضم الالتباس و المثل انتهی و ارادة المعنی الثانی هنا اظهر ای لا یوصف بالامثال و ان کان المعنی الاول ظاهرًا

اعنی علیه السلام

از انجمله است آنکه جناب رسالتماب صلی اللہ علیہ و آلہ وسلم بخطاب حضرت امیر المومنین علیہ السلام ارشاد فرمودہ خلقت انا و انت من نور اللہ تعالی ابو المؤید حموینی در فرائد السمطین علی ما نقل عنه گفته انبانی ابو الیمن عبد الصمد بن عبد الوهاب بن عساکر الدمشقی بمکة شرفها الله

قال انبانا المؤید بن محمد بن علی الطوسی کتابةً انبانا عبد الجبار بن محمد
الحواری البیهقی انبانا الامام ابو الحسن علی بن احمد الواحدی قال انبانا
ابو محمد عبد الله بن یوسف انبانا محمد بن حامد بن حروث التمیمی حدثنا
الحسن بن عرفة حدثنا علی بن قدامه عن میسرة بن عبد الله بن عبد الکریم
الجزری عن سعید بن جبیر عن ابن عباس قال سمعت رسول الله صلی الله
علیه وسلم یقول لعلی خلقت انا وانت من نور الله تعالی و از انجمله است
حدیث الحسن والحسین نوران من نور الله ملک العلماء دولتابادی در هدایة
السعدا گفته ویروی ان الحسن والحسین نوران من نور الله و نیز در هدایة
السعدا مسطور است و منقول است حسن و حسین هم از ان نوران اند چنانچه گفت الحسن
والحسین نوران من نور رب العالمین و در جلوه سابع عشر از هدایة
السعدا مرقوم عصمنا الله من المعترض لونکیره انتهی و ظاهر است که هرگاه حسنین
علیهما السلام از نور الهی باشند جناب امیر المومنین علیه السلام بالاولی از نور
الهی باشد از انجمله است حدیث خلق ملائکه از نور جناب امیر المومنین
علیه السلام اخطب خوارزم در کتاب المناقب گفته انبانی الامام الحافظ
صدر الحفاظ ابو العلاء الحسن بن احمد العطار الهمدانی وقاضی القضاة
الامام الحافظ نجم الدین ابو منصور محمد بن الحسین بن محمد
البغدادی قالا انبانا الشریف الاجل نور الهدی ابو طالب
الحسین بن محمد بن علی الزینبی رحمه الله عن الامام محمد بن احمد بن علی
بن الحسن بن شاذان حدثنی محمد بن حمید الجزار عن الحسن بن

حدیث الحسن والحسین نوران من نور الله تعالی که مؤید حدیث نور است از هدایة السعدا ملک العلماء دولتابادی

حدیث خلق ملائکه از نور جناب امیر المومنین علیه السلام که مؤید حدیث نور است از کتاب المناقب اخطب خوارزم

عبد الصمد عن یحیی بن محمد بن القاسم القزوینی عن محمد بن الحسن الحافظ
عن احمد بن محمد عن هدبه بن خالد عن حماد بن سلمة بن ثابت عن انس
قال قال رسول الله صلی الله علیه وسلم خلق الله تعالی من نور وجه
علی بن ابی طالب سبعین الف ملک یستغفرون له ولمحبیه الی یوم القیامة
ونیز اخطب در کتاب المناقب گفته اخبرنی سید الحفاظ ابو منصور شهردار
بن شیرویه بن شهردار الدیلمی الهمدانی فیما کتب الی من همدان قال
اخبرنا ابو الفتح عبدوس بن عبدوس الهمدانی کتابة قال حدثنا
الشیخ الخطیب ابو الحسن صاعد بن محمد البغاتی الدامغانی بدامغان
قال حدثنا ابو یحیی محمد بن عبد العزیز البسطامی قال حدثنا
ابو بکر القرشی قال حدثنا ابو سعید الحسین بن علی بن زکریا قال
حدثنا هدبة بن خالد القیسی عن حماد بن ثابت البنانی عن عبید
بن عمیر اللیثی عن عثمان بن عفان قال قال عمر بن الخطاب ان الله
تعالی خلق ملائکة من نور وجه علی بن ابی طالب و
هرگاه بعون الله المنعام ازین بیان متین النظام نهایت وضوح
وظهور آن جسارت مخاطب قمقام بر تکذیب ارشاد سرور انام صلی الله علیه
وآله الکرام وکمال اعتماد واعتبار آن هم بثبوت تواتر آن هم ثبوت
صحت سند آن وثبوت مویدات وشواهد آن ظاهر شد حالا شروع
می نمائیم بحول وقوت مفیض الخیرات در نقض تفصیلی فقرات بلاغت
سمات مخاطب رفیع الدرجات قوله حدیث هشتم روایت کنند که آنحضرت

ص ۳۰۸

فرمود کنت انا وعلی بن ابی طالب نورا بین یدی الله الخ اقول جناب
مخاطب باهر حاوی محاسن جم مفاخر و حائز مناقب ماثر درین عبارت سراسر بشارت
حسب ادای دیدن قدیم مزید صدق و دیانت و حذق و امانت خود ظاهر فرموده
اعنی بلفظ روایت کنند چنان واضح نموده که این حدیث شریف از
منفردات و مختصات اهل حق است و حضرات سنیه از احراز سعادت روایت این فضیلت
جلیله و منقبت جمیله وصی بر حق امام مطلق محروم بلکه بوصمت کتم فضل
باب مدینة العلوم علیه وآله افضل الصلوة والسلام من الحی القیوم موسوم
حالانکه سابقا دانستی که اکابر علمای اعلام و اساطین نقاد فخام و اجله جهابذه
عالی مقام و مقتدایان اعیان و ارکان جلیل الشان و ائمه رفیع المکان
سنیه حیازت قصب سبق در مضمار شرف بذکر و نشر این فضیلت طیبة
النشر فرموده اند و نیز هرگاه این حدیث را از اهل حق نقل نموده بودند
پس می بایست که سند آن هم از اهل حق نقل میکردند حالانکه از ذکر سند آن
مطلقا اعراض و استنکاف فرموده اند بلکه این حدیث را محذوف السند
ذکر کرده و قدح در سند غیر مذکور بنا بر مزعومات خود آغاز نهاده داد کمال
مهارت و بصارت درین شان داده اند و اگر شاه صاحب را مطمح نظر ذکر حدیث نور
از طریق اهل حق بوده پس کاش کل یا اکثر طرق این حدیث شریف که در کتب
اهل حق مذکور و مسطور است ارشاد میفرمودند و اگر این هم بسبب کثرت اشغال
وقلت توجه امکانی نداشت لا اقل اشاره اجمالیه بتعدد طرق آن میفرمودند
تا انکشاف اخفا محفوظ و مصون نمانده و سیئه تشبث و تمحل ظاهر گردد

تو دادرین بلیغ

که اہل حق این حدیث شریف را بمضامین مختلفه و عبارات متنوعه و بطرق کثیره
متظافره و اسانید متعدده متوافره روایت نموده اند پس اعراض از ذکر
ائمه لو اجمالا و اکتفا برین یک طریق و نسبت آن بایشان تدلیس بر تدلیس
و افضاح صناعت تلبیس است پس باید دانست که ثقة الاسلام ابو جعفر محمد بن
یعقوب الکلینی در کافی فرموده احمد بن ادریس عن الحسین بن عبد الله
الصغیر عن محمد بن ابراهیم الجعفری عن احمد بن علی بن محمد بن
عبد الله بن عمر بن علی بن ابی طالب عن ابی عبد الله قال ان الله کان
اذ لا کان فخلق الکان و المکان و خلق نور الانوار الذی نورت منه الانوار
و اجری فیه من نوره الذی نورت منه الانوار و هو النور
الذی خلق منه محمدا و علیا فلم یزالا نورین اولین اذ لا شیء
کون قبلهما فلم یزالا یجریان طاهرین مطهرین فی الاصلاب
الطاهرة حتی افترقا فی اطهر طاهرین فی عبد الله و ابی طالب
قال المجلسی ره فی البحار بعد نقل الروایة المذکورة
بیان قوله اذ لا کان لعله مصدر بمعنی کون کالقال و القول و المراد به
الحدوث ای لم یحدث شیء بعد او هو بمعنی الکائن و لعل المراد بنور
الانوار او لا نور النبی صلی الله علیه و آله و سلم اذ هم منور ارواح الخلق
بالعلوم و الهدایات و المعارف بل سبب لوجود الموجودات و علة
غائیة لها و اجری فیه ای فی نور الانوار من نوره ای من نور ذاته
ای من انوار افاضاته و هدایاته التی نورت منها جمیع الانوار حتی نور الانوار

المذکور اوّلاً قوله وهو النور الّذی ای نور الانوار المذکور اوّلاً والله
یعلو اسرار اهل بیت نبیّه صلوات الله علیهم و نیز در کافی فرموده
الحسین بن محمّد عن محمّد بن عبدالله عن محمد بن سنان عن المفضّل
عن جابر بن یزید قال قال لی ابوجعفر یا جابر انّ الله اوّل ما خلق خلق
محمّداً و عترته الهداة المهتدین فکانوا اشباح نور بین یدی الله
قلت وما الاشباح قال ظلّ النّور ابدان نورانیة بلا ارواح وکان
مؤیّداً بروح واحد وهی روح القدس فبه کان یعبد الله و عترته
ولذلک خلقهم حلماء علماء بررة اصفیاء یعبدون الله بالصّلوة
والصّوم والسّجود والتسبیح والتهلیل ویصلّون الصّلوة ویحجّون و
یصومون قال المجلسی فی البحار بعد نقل الروایة المذکورة توضیح
قوله اشباح نور لعل الاضافة بیانیّة ای اشباحاً نورانیة والمراد
امّا الاجسام المثالیّة فقوله بلا ارواح لعلّه اراد بلا ارواح حیوانیة
او الارواح بنفسها سواء کانت مجرّدة او مادّیة لان الارواح ما لم
تتعلق بالابدان فهی مستقلة بنفسها ارواح من جهة واجساد
من جهة فهی ابدان نورانیّة لم تتعلق بها ارواح اخر وظلّ النّور ایضاً
اضافة بیانیة وتسمی عالم الارواح والمثال بعالم الظلال لانها
ظلال تلک العالم وتابعة لها ولانها لتجرّدها ولعدم کثافتها شبیهة
بالظّل وعلی الاحتمال الثانی یحتمل ان تکون الاضافة لامیّة بان
یکون المراد بالنور نور ذاته تعالی فانها من آثار تلک النور والمعنی

دقیق فقطن و نیز در کافی فرمودہ احمد بن ادریس
عن الحسین بن عبید اللہ عن محمد بن عیسی و محمد بن
عبداللہ عن علی بن حدید عن مرازم عن ابی عبداللہ علیہ السلام
قال قال اللہ تبارک و تعالیٰ یا محمد انی خلقتک و علیا نورا یعنی روحا
بلا بدن قبل ان اخلق سمواتی و ارضی و عرشی و بحری فلم تزل تہللنی
و تمجدنی ثم جمعت روحیکما فجعلتہما واحدۃ فکانت تمجدنی و تقدسنی
و تہللنی ثم قسمتہا اثنتین و قسمت الثنتین ثنتین فصارت اربعۃ
محمد واحد و علی واحد و الحسن و الحسین ثنتان ثم خلق اللہ فاطمۃ
من نور ابتداہا روحا بلا بدن ثم مسحنا بیمینہ فافضی نورہ فینا
و نیز در کافی فرمودہ علی بن محمد عن سہل بن زیاد عن محمد بن علی بن
ابراہیم عن علی بن حماد عن المفضل قال قلت لابی عبداللہ علیہ السلام
کیف کنتم حیث کنتم فی الاظلۃ فقال یا مفضل کنا عند ربنا لیس
عندہ احد غیرنا فی ظلۃ خضراء نسبحہ و نقدسہ و نہللہ و نمجدہ
و ما من ملک مقرب و لا ذی روح غیرنا حتی بدا لہ فی خلق الاشیاء
فخلق ما شاء کیف شاء من الملائکۃ و غیرہم ثم انہی علم ذلک الینا
و نیز در کافی فرمودہ الحسین بن محمد الاشعری عن معلی بن محمد عن ابی
الفضل عبداللہ بن ادریس عن محمد بن سنان قال کنت عند ابی جعفر
الثانی فاجریت اختلاف الشیعۃ فقال یا محمد ان اللہ تبارک و تعالیٰ
لم یزل متفردا بوحدانیتہ ثم خلق محمدا و علیا و فاطمۃ فمکثوا

الف دہر ثم خلق جمیع الاشیاء فاشہدہم خلقہا واجری طاعتہم
علیہا وفوض امورہا الیہم فہم یحلّون ما یشاؤن ویحرمون
ما یشاؤن ولن یشاؤا الا ان یشاء اللہ تبارک وتعالیٰ قال
یا محمد ہذہ الدیانۃ التی من تقدمہا مرق ومن تخلف عنہا
محق ومن لزمہا لحق خذہا الیک یا محمد وابو عبد اللہ محمد بن العباس
بن ماہیار در کتاب ما نزل من القرآن فی اہل البیت علی ما فی غایۃ
المرام فرمودہ حدثنا عبد العزیز بن یحیی عن احمد بن محمد عن عمر
بن یونس الحنفی الیمانی عن داود بن سلیمان المروزی عن الربیع
بن عبد اللہ الہاشمی عن اشیاخ من آل علی بن ابی طالب قالوا
قال علی علیہ السلام فی بعض خطبہ انا آل محمد کنا انوارا حول
العرش فامرنا اللہ تعالیٰ بالتسبیح فسبحنا وسبحت الملائکۃ بتسبیحنا
ثم اہبطنا الی الارض فامرنا اللہ بالتسبیح فسبحنا فسبحت اہل الارض
بتسبیحنا فانا لنحن الصافون وانا لنحن المسبحون و فرات بن ابراہیم در
تفسیر خود فرمودہ جعفر بن محمد بن شیرویہ القطان معنعنا عن
الاوزاعی عن صعصعۃ بن صوحان والاحنف بن قیس قالا جمیعا
سمعنا عن ابن عباس یقول کنت مع رسول اللہ صلی اللہ علیہ وآلہ
وساق الحدیث الی ان قال قال لی رسول اللہ صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم
خلقنی اللہ نورا تحت العرش قبل ان یخلق آدم باربعۃ عشر الف
سنۃ فلما ان خلق اللہ آدم القی النور فی صلب آدم فاقبل ینتقل

ذلک النور من صلب الی صلب حتی افترقنا فی صلب عبد اللہ بن عبد المطلب
و ابی طالب فخلقنی ربی من ذلک النور لکنہ لا نبی بعدی و نیز فرات بن
ابراہیم در تفسیر خود حدیثی در وصف معراج بروایت ابی ذر غفاری رضوان اللہ علیہ
نقل کردہ و درانجا مذکورست کہ جناب رسالتمآب صلے اللہ علیہ و آلہ
ارشاد فرمود قلت یا ملائکۃ ربی ہل تعرفونا حق معرفتنا
فقالوا یا نبی اللہ و کیف لا نعرفکم و انتم اول ما خلق اللہ خلقکم
اشباح نور من نورہ فی نور من سناء عزہ و من سناء ملکہ
و من نور وجہہ الکریم و جعل لکم مقاعد فی ملکوت سلطانہ
و عرشہ علی الماء قبل ان تکون السماء مبنیۃ و الارض مدحیۃ
ثم خلق السموات و الارض فی ستۃ ایام ثم رفع العرش الی السماء
السابعۃ فاستوی علی عرشہ و انتم امام عرشہ تسبحون و تقدسون
و تکبرون ثم خلق الملائکۃ من بدو ما اراد من انوار شتی و کنا
نمر و انتم تسبحون و تحمدون و تہللون و تکبرون و تمجدون و تقدسون
فنسبح و نقدس و نمجد و نکبر و نہلل بتسبیحکم و تحمیدکم و تہلیلکم
و تکبیرکم و تقدیسکم و تمجیدکم فما نزل من اللہ فالیکم و ما
صعد الی اللہ فمن عندکم فلم لا نعرفکم اقرأ علیا منا السلام و
الی ان قال ثم عرج بی الی السماء السابعۃ فسمعت الملائکۃ یقولون
لما ان رأونی الحمد للہ الذی صدقنا وعدہ ثم تلقونی و سلموا علی
و قالوا مثل مقالۃ اصحابہم فقلت یا ملائکۃ ربی سمعتکم
تقولون

تقولون الحمد لله الذی صدقنا وعده فما الذی صدقکم قالوا
یا نبی الله ان الله تبارک وتعالی لما ان خلقکم اشباح نور من سناء
نوره ومن سناء عزه وجعل لکم مقاعد فی ملکوت سلطانه
واشهدکم علی عباده عرض ولایتکم علینا ورسخت فی قلوبنا
فشکونا محبتک الی الله فوعد ربنا ان یریناک فی السماء معنا
فقد صدقنا وعده الخبر و ابو جعفر محمد بن علی بن الحسین بن موسی بن
بابویه القمی در کتاب خصال فرموده ابن الولید عن محمد بن خالد
الهاشمی عن الحسن بن حماد البصری عن ابیه عن ابی الجارود عن
محمد بن عبدالله عن ابیه عن آبائه قال قال رسول الله صلی الله
علیه وآله کنت انا وعلی نورا بین یدی الله جل جلاله قبل
ان یخلق آدم باربعة عشر الف عام فلما خلق الله آدم سلک
ذلک النور فی صلبه فلم یزل الله عز وجل ینقله من
صلب الی صلب حتی اقره فی صلب عبد المطلب ثم اخرجه من
صلب عبد المطلب فقسمه قسمین فصیر قسمی فی صلب عبدالله
وقسم علی فی صلب ابی طالب فعلی منی وانا من علی لحمه من لحمی
ودمه من دمی فمن احبه فبحبی احبه ومن ابغضه فببغضی
ابغضه ونیز در خصال فرموده محمد بن عمر الحافظ عن الحسن
بن عبدالله بن محمد التمیمی عن ابیه عن الرضا عن آبائه علیهم
السلام قال قال رسول الله صلی الله علیه وآله خلقت انا

وعلی من نور واحد و این حدیث را در عیون اخبار الرضا علیہ السلام ثقۃ الا
ہم روایت فرمودہ و نیز ابن بابویہ طاب ثراہ در علل الشرائع فرمودہ ابو احمد
بن ہرون المیثمی قال حدثنا محمد بن احمد بن ابی الثلج قال حدثنا عیسی
بن مہران قال حدثنا منذر الشراک قال حدثنا اسمعیل بن علیۃ
قال اخبرنی اسلم بن میسرۃ العجلی عن انس بن مالک عن معاذ بن جبل
ان رسول اللہ صلی اللہ علیہ وآلہ قال ان اللہ خلقنی وعلیا
وفاطمۃ والحسن والحسین قبل ان یخلق الدنیا بسبعۃ الاف عام
قلت فاین کنتم یا رسول اللہ قال قدام العرش نسبح اللہ ونحمدہ
ونقدسہ ونمجدہ قلت علی ای مثال قال اشباح نور حتی اذا
اراد اللہ ان یخلق صورنا صیرنا عمود نور ثم قذفنا فی صلب آدم
ثم اخرجنا الی اصلاب الآباء وارحام الامہات ولا یصیبنا نجس الشرک
ولا سفاح الکفر یسعد بنا قوم ویشقی بنا آخرون فلما صیرنا
الی صلب عبد المطلب اخرج ذلک النور فشقہ نصفین فجعل نصفہ فی
صلب عبد اللہ ونصفہ فی صلب ابی طالب ثم اخرج الذی لی الی آمنۃ والنصف
الی فاطمۃ بنت اسد فاخرجتنی آمنۃ واخرجت فاطمۃ علیا ثم اعاد
عز وجل العمود الی فخرجت منی فاطمۃ ثم اعاد عز وجل العمود
الی علی فخرج منہ الحسن والحسین یعنی من النصفین جمیعا فما کان
من نور علی فصار فی ولد الحسن وما کان من نوری صار فی ولد
الحسین فہو ینتقل فی الائمۃ من ولدہ الی یوم القیامۃ

ونیز در معانی الاخبار و علل الشرائع در ضمن حدیث طویل از محمد بن حرب ہلالی روایت کردہ کہ حضرت صادق علیہ السلام فرمود ان محمدا وعلیا علیہما السلام کانا نورا بین یدی اللہ عز وجل قبل خلق الخلق بالفی عام وان الملائکۃ لما رات ذلک النور رأت لہ اصلا وقد انشعب منہ شعاع لامع فقالت الہنا وسیدنا ما ھذا النور فاوحی اللہ عز وجل الیہم ھذا نور من نوری اصلہ نبوۃ وفرعہ امامۃ فاما النبوۃ فلمحمد عبدی ورسولی واما الامامۃ فلعلی حجتی وولیی ولولاھما ما خلقت خلقی الخبر ونیز ابن بابویہ طیب اللہ رمسہ در کتاب کمال الدین و تمام النعمۃ فرمودہ حدثنا احمد بن محمد بن یحیی العطار رضی اللہ عنہ قال حدثنا ابی عن محمد بن احمد بن یحیی بن عمران الاشعری عن محمد بن الحسین بن ابی الخطاب عن ابی سعید العصفری عن عمرو بن ثابت عن ابی حمزۃ قال سمعت علی بن الحسین علیہما السلام یقول ان اللہ عز وجل خلق محمدا وعلیا والائمۃ الاحد عشر من نور عظمتہ ارواحا فی ضیاء نورہ یعبدونہ قبل خلق الخلق یسبحون اللہ عز وجل ویقدسونہ وھم الائمۃ الھادیۃ من آل محمد صلوات اللہ علیہم اجمعین ونیز در کمال فرمودہ حدثنا الحسین بن احمد بن ادریس رضی اللہ عنہ قال حدثنا ابی عن محمد بن الحسین بن یزید الزیات عن الحسن بن موسی

الخطیب عن علی بن سماعة عن علی بن الحسین بن رباط عن ابیه عن
المفضل قال قال الصادق علیه السلام ان الله تعالی خلق اربعة
عشر نورًا قبل خلق الخلق باربعة عشر الف عام فهی ارواحنا فقیل له
یا ابن رسول الله و من الاربعة عشر فقال محمد و علی و فاطمة و الحسن
والحسین و الائمة من ولد الحسین آخرهم القائم الذی یقوم بعد
غیبة فیقتل الدجال و یطهر الارض من کل جور و ظلم و نیز ابن بابویه
طاب ثراه در کتاب النصوص علی الائمة الاثنی عشر علیهم کما فی غایة المرام للسید ہاشم
البحرانی طاب ثراه فرموده حدثنی ابو الحسن علی بن الحسین بن محمد
قال حدثنا ابو محمد هرون بن موسی فی شهر ربیع الاول سنة
احدی و ثمانین و ثلثمائة قال حدثنا ابو علی محمد بن همام
قال حدثنی ابو علی بن کثیر البصری قال حدثنی الحسن بن محمد
بن ابی شعیب الحرانی قال حدثنا سکین بن کثیر ابو بسطام عن شعبة
بن الحجاج عن هشام بن یزید عن انس بن مالک قال هرون و
حدثنا حمید بن محمد بن نعیم السمرقندی قال حدثنی ابو النصر
محمد بن مسعود العیاشی عن یوسف بن السخت البصری قال حدثنا
سحاب بن الحرث قال حدثنا محمد بن بشار عن محمد بن جعفر عن عبد الله
قال حدثنا شعبة عن هشام بن یزید عن انس بن مالک قال کنت
انا و ابو ذر و سلمان و زید بن ثابت و زید بن ارقم عند النبی
اذ دخل الحسن و الحسین فقبلهما رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم

فقام ابو ذر فانکب علیهما وقبّل ایدیهما ثم رجع فقعد معنا فقلنا له
سرًّا یا اباذر انت رجل شیخ من اصحاب رسول الله تقوم الی صبیین
من بنی هاشم فتنکب علیهما وتقبّل ایدیهما فقال نعم لو سمعتم ما سمعت
فیهما من رسول الله لفعلتم بهما اکثر مما فعلت قلنا وما ذا سمعت
یا اباذر قال سمعته یقول لعلی ولهما والله لو ان رجلا صلی وصام
حتی یصیر کالشن البالی اذاً ما نفع صلوته وصومه الا بحبکم
یا علی من توسل الی الله عز وجل بحبکم فحق علی الله ان لا یرده
یا علی من احبکم وتمسک بکم فقد تمسک بالعروة الوثقی قال
ثم قام ابو ذر وخرج وتقدمنا الی رسول الله فقلنا یا رسول الله
اخبرنا ابو ذر عنک بکیت وکیت قال صدق ابو ذر والله والله
ما اظلت الخضراء ولا اقلت الغبراء علی ذی لهجة اصدق من ابی ذر
ثم قال خلقنی الله تبارک وتعالی واهل بیتی من نور واحد قبل ان
یخلق آدم بتسعة الاف عام ثم نقلنا الی صلب آدم ثم نقلنا من صلب
آدم الی اصلاب الطاهرین الی ارحام الطاهرات قلنا یا رسول الله
فاین کنتم وعلی ای مثال کنتم قال کنا اشباحا من نور تحت العرش
نسبح الله ونمجده ثم قال لما عرج بی الی السماء وبلغت سدرة المنتهی
ودعنی جبرئیل فقلت حبیبی جبرئیل أ فی مثل هذا المقام تفارقنی
فقال یا محمد انی لا اجاوز هذا الموضع فتحترق اجنحتی ثم زج بی
فی النور ما شاء الله فاوحی الله الی یا محمد انی اطلعت علی الارض

اطلاعة فاخترتك منها فجعلتك نبيا ثم اطلعت ثانيا فاخترت
منها عليا فجعلته وصيك ووارث علمك والامام من بعدك واخرج
من اصلابكما الذرية الطاهرة والائمة المعصومين خزان علمي
فلولاكم ما خلقت الدنيا ولا الاخرة ولا الجنة ولا النار يا محمد
اتحب تراهم قلت نعم يا رب فنوديت يا محمد ارفع راسك فرفعت
راسي واذا انا بانوار علي والحسن والحسين وعلي بن الحسين ومحمد بن
علي وجعفر بن محمد وموسى بن جعفر وعلي بن موسى ومحمد بن علي
وعلي بن محمد والحسن بن علي والحجة يتلالا من بينهم كانه كوكب دري
فقلت يا رب من هؤلاء ومن هذا قال يا محمد هم الائمة من بعدك
والمطهرون من صلبك وهذا الحجة الذي يملأ الارض قسطا وعدلا
ويشفي صدور قوم مومنين قلنا بابائنا وامهاتنا انت يا رسول الله
لقد قلت عجيبا فقال واعظم من هذا ان اقواما يسمعون مني هذا
ثم يرجعون على اعقابهم بعد اذ هداهم الله ويوذونني فيهم ما لهم
لا انالهم الله شفاعتي ونیز علامہ بحرانی در غایۃ المرام فرمودہ محمد بن علی
بن بابویہ قال حدثنا احمد بن یحیی المکتب قال حدثنا احمد بن محمد
الوراق قال حدثنی بشیر بن سعید بن قلویہ المعدل بالمراغۃ
قال حدثنا عبد الجبار بن کثیر التمیمی الیمانی قال سمعت محمد بن حرب
امیر المدینہ یقول سالت جعفر بن محمد فقلت له یا ابن رسول الله
فی نفسی مسئلۃ ارید ان اسئلک عنها فقال ان شئت اخبرتک بمسئلتک

قبل

حدیث نور و مؤیدات آن از طرق اهل حق

قبل ان تسئلني وان شئت فاسئل قال فقلت له يابن رسول الله بأي

شيء تعرف ما في نفسي قبل سوالي عنه قال بالتوسم والتفرس اما سمعت

قول الله عز وجل ان في ذلك لآيات للمتوسمين وقول رسول الله

اتقوا فراسة المومن فانه ينظر بنور الله عز وجل قال فقلت له

يابن رسول الله فاخبرني بمسئلتي قال اردت ان تسئلني عن رسول الله

لم يطق حمله علي بن ابي طالب عند حطه الاصنام من سطح الكعبة

مع قوته وشدته وما ظهر منه في قلع باب القموص بخيبر والرمي

به وراءه اربعين ذراعا وكان لا يطيق حمله اربعون رجلا

وقد كان رسول الله يركب الفرس والبغلة والحمار وركب البراق

ليلة المعراج وكل ذلك دون علي في القوة والشدة قال فقلت

له عن هذا والله اردت ان اسئلك يابن رسول الله فاخبرني

فقال ان عليا برسول الله شرف وبه ارتفع وبه وصل الى اطفاء

نار الشرك وابطال كل معبود دون الله عز وجل ولو علاه النبي

لحط الاصنام لكان بعلي مرتفعا وشريفا وواصلا الى حط الاصنام

فلو كان ذلك لكان افضل منه الا ترى ان عليا قال لما علوت

ظهر رسول الله شرفت وارتفعت حتى لو شئت ان انال السماء لنلتها

اما علمت ان المصباح هو يهتدي به في الظلمة وانبعاث فرعه من

اصله وقال علي عليه السلام انا من احمد كالضوء من الضوء

اما علمت ان محمدا وعليا كانا نورا بين يدي الله عز وجل

قبل خلق الخلق بالفے عامٍ وان الملائکۃ لما رأت ذلک النور رأت له
اصلاً قد شعب منه شعاع لاح فقالوا الهنا وسیدنا ماهذا
النور فاوحی الله عزّ وجلّ الیهم هذا نور من نوری اصله نبوۃ و
فرعه امامۃ اما النبوۃ فلمحمد عبدی و رسولی و اما الامامۃ فلعلی
حجتی و ولیی ولولاهما ما خلقت خلقی ونیز در غایۃ المرام فرمودہ ابن بابویہ
قال حدثنا الحسن بن محمّد بن سعد الهاشمی قال حدثنا فرات
بن ابراهیم بن فرات الکوفی قال حدّثنا محمّد بن احمد بن علی الهمدانی
قال حدثنی ابو الفضل العبّاس بن عبدالله البخاری قال حدّثنا
محمّد بن القاسم بن ابراهیم بن محمّد بن عبدالله بن القاسم بن محمّد بن
ابی بکر قال حدّثنا عبدالسّلام بن صالح الهروی عن علی بن موسے
الرضا عن ابیه موسی بن جعفر عن ابیه جعفر بن محمّد عن ابیه محمد
بن علی عن ابیه علے بن الحسین عن ابیه الحسین بن علی عن ابیه
علے بن ابی طالب قال قال رسول الله صلے الله علیه وآله وسلّم
ما خلق الله خلقا افضل منّی ولا اکرم علیه منّی قال علی علیه السلام
فقلت یا رسول الله فانت افضل ام جبرئیل فقال یا علے ان الله تبارک
وتعالی فضّل انبیائه المرسلین علی ملائکته المقربین وفضلنی علی جمیع
النبیین والمرسلین والفضل بعدی لک یا علے وللائمّة من بعدک
فان الملائکة من خدامنا وخدّام محبینا یا علے الذین یحملون العرش
ومن حوله یسبحون بحمد ربهم ویستغفرون للذین امنوا بولایتنا

یا علی لولا نحن ما خلق الله آدم ولا حواء ولا الجنة ولا النار ولا السماء
ولا الارض فکیف لا نکون افضل من الملائکة وقد سبقناهم الی معرفة
ربنا وتسبیحه وتهلیله وتقدیسه لان اوّل ما خلق الله عز وجل
ارواحنا فانطقنا بتوحیده وتحمیده ثم خلق الملائکة فلما شاهدوا
ارواحنا نورا واحدا استعظموا امرنا فسبحنا لتعلم الملائکة انا خلق
مخلوقون وانه منزه عن صفاتنا فسبحت الملائکة بتسبیحنا ونزهته
عن صفاتنا و شیخ مفید کتاب شراه در اختصاص فرموده الحسین بن
حمدان عن الحسین المقری الکوفی عن احمد بن زیاد الدهقان عن المخول
بن ابراهیم عن رشدة بن عبد الله عن خالد الجزری عن سلمان الفارسی
رضی الله عنه فی حدیث طویل قال قال النبی صلی الله علیه وسلم
یا سلمان فهل علمت من نقبائی ومن الاثنا عشر الذین اختارهم الله
للامامة بعدی فقلت الله ورسوله اعلم قال یا سلمان
خلقنی الله من صفوة نوره ودعانی فاطعت وخلق من نوری
علیا فدعاه فاطاعه وخلق من نوری ونور علی فاطمة فدعاها
فاطاعته وخلق منی ومن علی وفاطمة الحسن والحسین فدعاهما
فاطاعاه فسمانا بالخمسة الاسماء من اسمائه الله المحمود وانا
محمد والله العلی وهذا علی والله الفاطر وهذه فاطمة والله
ذو الاحسان وهذا الحسن والله المحسن وهذا الحسین ثم خلق
منا من صلب الحسین تسعة ائمة فدعاهم فاطاعوه قبل ان

يخلق الله سماء مبنية وارضا مدحية او هواء او ماءا او ملكا او
بشرا وكنا بعلمه نورا نسبحه ونسمع ونطيع الخبر و شیخ ابو جعفر محمد
بن الحسن بن علی الطوسی درامالی فرموده المفید عن علی بن الحسن البصری عن
احمد بن ابراهیم القمی عن محمد بن علی الاحمر عن نصر بن علی عن
عبدالوهاب بن عبدالحمید عن حمید عن انس بن مالک قال
سمعت رسول الله صلی الله علیه وسلم یقول کنت انا و علی علی
یمین العرش نسبح الله قبل ان یخلق ادم بالفے عام فلما خلق آدم
جعلنا فی صلبه ثم نقلنا من صلب الی صلب فی اصلاب الطاهرین
وارحام المطهرات حتی انتهینا الی صلب عبد المطلب فقسمنا قسمین
فجعل فی عبدالله نصفا وفی ابی طالب نصفا وجعل النبوة
والرسالة فی وجعل الوصیة والقضیة فی علی ثم اختار لنا
اسمین اشتقهما من اسمائه فالله محمود وانا محمد والله العلی
وهذا علی فانا للنبوة والرسالة وعلی الوصیة والقضیة
ونیز درامالی فرموده عن ابی محمد الفحام حدثنی المنصوری قال حدثنی
عم ابی موسی بن عیسی بن احمد بن عیسی المنصوری قال حدثنی
الامام علی بن محمد قال حدثنی ابی محمد بن علی قال حدثنی ابی علی
بن موسی الرضا قال حدثنی ابی موسی بن جعفر قال حدثنی
ابی جعفر بن محمد قال حدثنی ابی محمد بن علی قال حدثنی ابی علی بن
الحسین قال حدثنی ابی الحسین بن علی قال حدثنی ابی امیر المومنین

علی بن ابی طالب قال قال لی النبی صلی الله علیه وآله یا علی خلقنی الله
تعالی وانت من نور الله وحین خلق آدم افرغ ذلک النور فی صلبه
فافضی به الی عبد المطلب ثم افترق من عبد المطلب انا فی عبد الله
وانت فی ابی طالب لا تصلح النبوة الا لی ولا تصلح الوصیة الا لک
فمن جحد وصیتک جحد نبوتی ومن جحد نبوتی اکبه الله علی منخریه
فی النار و نیز در امالی فرموده اخبرنا الحسین بن عبید الله قال اخبرنا ابو محمد
قال حدثنا محمد بن همام قال حدثنا علی بن الحسین الهمدانی قال حدثنی محمد بن خالد
البرقی قال حدثنا محمد بن سنان عن المفضل بن عمر عن ابی عبد الله علیه السلام عن
آبائه عن امیر المومنین علیه السلام قال کان ذات یوم جالسا بالرحبة والناس
حوله مجتمعون فقام الیه رجل فقال یا امیر المومنین انک بالمکان الذی انزلک الله
به وابوک یعذب بالنار فقال له مه فض الله فاک والذی بعث محمدا بالحق
نبیا لو شفع ابی فی کل مذنب علی وجه الارض لشفعه الله تعالی فیهم ایعذب
بالنار وابنه قسیم النار ثم قال والذی بعث محمدا بالحق ان نور ابی طالب یوم القیمة
لیطفی انوار الخلق الا خمسة انوار نور محمد ونوری ونور فاطمة ونوری الحسن
والحسین ومن ولده من الائمة لان نوره من نورنا الذی خلقه الله عز وجل
من قبل آدم بالفی عام و نیز در امالی فرموده اخبرنا محمد بن علی بن حبیش
قال حدثنا ابو الحسن علی بن القاسم بن یعقوب بن عیسی بن الحسن
بن جعفر بن ابراهیم القیسی الخزاز املاء فی منزله قال حدثنا ابو نیاب
محمد بن الحسین بن مطاع السلمی املاء قال حدثنی ابو العباس احمد

بن جبر القواس خال ابن كردي قال حدثنا محمد بن سلمة الواسطي قال حدثنا يزيد
بن هرون قال حدثنا حماد بن سلمة قال حدثنا ثابت عن انس بن مالك قال ركب
رسول الله صلى الله عليه وآله وسلم ذات يوم بغلته فانطلق الى جبل آل
فلان وقال يا انس خذ البغلة وانطلق الى موضع كذا وكذا تجد عليا جالسا يسبح
بالحصى فاقرأه مني السلام واحمله على البغلة وأت به الي قال انس فذهبت فوجدت
عليا عليه السلام كما قال رسول الله صلى الله عليه وآله وسلم فحملته على البغلة فاتيت به
اليه فلما ان بصر برسول الله صلى الله عليه وآله وسلم قال السلام عليك يا رسول الله
قال وعليك السلام يا ابا الحسن اجلس فان هذا موضع قد جلس فيه سبعون نبيا
مرسلا ما جلس فيه من الانبياء احد الا وانا خير منه وقد جلس في موضع كل
نبي اخ له ما جلس من الاخوة احد الا وانت خير منه قال انس فنظرت الى سحابة قد اظلتهما
ودنت من رؤوسهما فمد النبي صلى الله عليه وآله وسلم يده الى السحابة فتناول عنقود
عنب فجعله بينه وبين علي وقال كل يا اخي فقلت يا رسول الله صف لي كيف
علي اخوك قال ان الله عز وجل خلق ماء تحت العرش قبل ان يخلق آدم بثلاثة آلاف
عام واسكنه في لؤلؤة خضراء في غامض علمه الى ان خلق آدم فلما ان خلق آدم
نقل ذلك الماء من اللؤلؤة فاجراه في صلب آدم الى ان قبضه الله ثم نقله الى صلب
شيث فلم يزل ذلك الماء ينتقل من ظهر الى ظهر حتى صار في صلب عبد المطلب ثم شقه الله
عز وجل نصفين فصار نصف في ابي عبد الله بن عبد المطلب ونصف آخر في ابي طالب
فانا من نصف الماء وعلي من النصف الآخر فعلي اخي في الدنيا والآخرة ثم قرأ
رسول الله صلى الله عليه وآله وسلم وهو الذي خلق من الماء بشرا فجعله نسبا وصهرا وكان ربك قديرا

حدیث نور و مؤیدات
آن از طرق اہل حق

ونیز شیخ ابو جعفر طوسی علیہ باسنادہ عن موسی بن جعفر علیہ السلام قال ان اللہ
تبارک وتعالی خلق نور محمد صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم من
اختراعہ من نور عظمتہ وجلالہ وہو نور لاہوتیتہ الذی
تبدّی وتجلی لموسی فی طور سیناء فما استقر لہ ولا اطاق موسی
لرؤیتہ ولا ثبت لہ حتی خر صعقا مغشیا علیہ وکان ذلک
النور نور محمد صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم فلما اراد ان یخلق محمدا
منہ قسم ذلک النور شطرین فخلق من الشطر الاول محمدا ومن الشطر الاخر
علی بن ابی طالب ولم یخلق من ذلک النور غیرہما خلقہما بیدہ ونفخ فیہما
بنفسہ وصورہما علی صورتہما وجعلہما امناء لہ وشہداء علی خلقہ
وخلفاء علی خلیقتہ وعینا لہ علیہم ولسانا لہ الیہم قد استودع
فیہما علمہ وعلمہما البیان واستطلعہما علی غیبہ وبہما فتح بدء الخلق
وبہما یختم الملک والمقادیر ثم اقتبس من نور محمد فاطمۃ ابنتہ
کما اقتبس نورہ من المصابیح ہم خلقوا من الانوار وانتقلوا من ظہر الی
ظہر وصلب الی صلب ومن رحم الی رحم فی الطبقۃ العلیا من غیر نجاسۃ
بل نقل بعد نقل لا من ماء مہین ولا نطفۃ خشرۃ کسائر خلقہ
بل انوار انتقلوا من اصلاب الرجال الطاہرین الی ارحام الطاہرات
لانہم صفوۃ الصفوۃ اصطفاہم لنفسہ لانہ لا یری ولا یدرک
ولا تعرف کیفیتہ ولا اینیتہ فہؤلاء الناطقون المبلغون عنہ
المتصرفون فی امرہ ونہیہ فبہم تظہر قدرتہ ومنہم تری اٰیاتہ

حدیث نورو سوئیدات
این از طرق اہلسنت

و معجزاته و بیّناته و منهم عبادته نفسه و بهم یطاع امره و لولاهم
ما عرف الله و لا یدری کیف یعبد الرحمن فالله یجری امره کیف
شاء فیما یشاء و لا یسأل عما یفعل و هم یسألون ۔ نیز شیخ ابوجعفر
طوسی طاب ثراہ در مصباح الانوار باسناد خود روایت فرمودہ
عن انس عن النبی صلی الله علیه و آله وسلم قال ان الله خلقنی وخلق
علیا و فاطمة والحسن والحسین قبل ان یخلق آدم حین لا سماء
مبنیة ولا ارض مدحیة ولا ظلمة ولا نور ولا شمس ولا جنة
ولا نار فقال العباس فکیف کان بدء خلقکم یا رسول الله فقال یا عم
لما اراد الله ان یخلقنا تکلم بکلمة خلق منها نورا ثم تکلم بکلمة
اخری فخلق منها روحا ثم مزج النور بالروح فخلقنی و خلق علیا
و فاطمة والحسن والحسین فکنا نسبحه حین لا تسبیح و نقدسه
حین لا تقدیس فلما اراد الله تعالی ان ینشئ خلقه فتق
نوری فخلق منه العرش ثم فتق نور اخی علی فخلق منه الملائکة
فالملائکة من نور علی و نور علی من نور الله و علی افضل من
الملائکة ثم فتق نور ابنتی فخلق منه السموات والارض
فالسموات والارض من نور ابنتی فاطمة و ابنتی فاطمة افضل
من السموات والارض ثم فتق نور ولدی الحسن فخلق منه
الشمس والقمر فالشمس والقمر من نور ولدی الحسن و نور الحسن
من نور الله والحسن افضل من الشمس والقمر ثم فتق نور ولدی

و فقد فاطمة من نور الله [illegible]

الحسین فخلق الجنة منه والحور العین فالجنة والحور العین
من نور ولدی الحسین ونور ولدی الحسین
من نور الله وولدی الحسین افضل من الجنة
والحور العین الخبر ونیز در امالی فرموده عن ابی المفضل عن سجاده حسین
بن داود بن القاسم عن عبد الله بن الفضل عن هرون بن عیسیٰ
بن بهلول عن بکار بن شعبة عن ابیه عن بکر بن عبد المطلب
عن علی بن الحسین عن ابیه عن جده امیر المؤمنین علیهما السلام
قال قال رسول الله صلی الله علیه وسلم یا علی خلق الله الناس من
اشجار شتی وخلقنی وانت من شجرة واحدة انا اصلها وانت فرعها
ونیز در امالی فرموده جماعة عن ابی المفضل عن عبد الله بن اسحق
بن ابراهیم المداینی عن عثمان بن عبد الله عن عبد الله بن لهیعة
عن ابی الزبیر عن جابر بن عبد الله قال بینا النبی صلی الله علیه
وآله وسلم بعرفات وعلی تجاهه ولحن معه اذ ومی النبی صلی الله
علیه وآله وسلم الی علی فقال ادن منی یا علی فدنا منه فقال ضع
خمسک یعنی کفک فی کفی فاخذ بکفه فقال یا علی خلقت انا
وانت من شجرة انا اصلها وانت فرعها والحسن والحسین اغصانها
فمن تعلق بغصن من اغصانها ادخله الله الجنة
ونیز در امالی فرموده جماعة عن المفضل عن محمد بن علی بن مهدی
وغیره عن محمد بن علی عن عمرو عن ابیه عن جمیل بن صالح عن ابی

خالد الکابلی عن ابی قال قال امیر المومنین الا انّ عبد اللّٰہ و اخو رسولہ وصدیقہ الاوّل قد صدقت وآدم بین الروح والجسد ثم انی صدیقہ الاوّل فی امّتکم حقا فنحن الوارثون الاول ونحن الآخرون الخیر و قطب الدین ابو الحسین سعید بن ہبۃ اللّٰہ بن الحسین الراوندی در کتاب الخرائج والجرائح فرمودہ محمد بن اسمعیل البرمکی عن عبد اللّٰہ بن داہر عن الجاحی عن محمّد بن فضل عن ثور بن یزید عن خالد بن سعد عن سعدان قال قال النبی صلّی اللّٰہ علیہ وآلہ وسلّم کنت انا و علی نورا بین یدی اللّٰہ قبل ان یخلق آدم باربع عشر الاف سنۃ فلما خلق آدم قسم ذلک النور جزئین فرکبہ فی صلب آدم واہبطہ الی الارض ثم حملہ فی السفینۃ فی صلب نوح ثم قذفہ فی النار فی صلب ابراہیم فجزء انا وجزء علی والنور یزول معنا حیث زلنا

وحسین بن حمدان حضینی در کتاب الروضہ فرمودہ روی عن مجاہد عن ابن عمر وابی سعید الخدری قال کنا جلوسا عند رسول اللّٰہ صلّی اللّٰہ علیہ وسلّم اذ دخل سلمان الفارسی وابو ذر الغفاری والمقداد بن الاسود وعمار بن یاسر وحذیفۃ بن الیمان وابو الہیثم بن التیہان وخزیمۃ بن ثابت ذو الشہادتین وابو الطفیل عامر بن واثلۃ فجثوا بین یدی رسول اللّٰہ صلّی اللّٰہ علیہ وسلّم والحزن ظاہر فی وجوہہم فقالوا فدیناک بالآباء والامہات یا رسول اللّٰہ انا نسمع من قوم فی اخیک وابن عمک ما یحزننا وانا نستاذنک فی الرد علیہم فقال

جمیع روایات از ینجا تا آخر سوای روایات ... منقول است ... ۱۲۴۳ ... دام ظلہ العالی

صلی اللّٰہ

صلی اللہ علیہ وسلم وما عساھم یقولون فی اخی وابن عمی علی ابن ابی طالب
فقالوا یقولون ای فضل لعلی فی سبقہ الی الاسلام وانما ادرکہ الاسلام
طفلاً ونحو ھذا القول فقال علیہ السلام فھذا یخبرنکم قالوا ای واللہ
فقال باللہ اسالکم ھل علمتم من الکتب السالفۃ ان ابراھیم
علیہ السلام ھرب بہ ابوہ من الملک الطاغی فوضعت بہ امہ بین
اتلال بشاطی نھر یتدفق یقال لہ خردان من غروب الشمس الی اقبال
اللیل فلما وضعتہ واستقر علی وجہ الارض قام من تحتہا یمسح
وجہہ وراسہ ویکثر من شہادۃ ان لا الہ الا اللہ ثم اخذ ثوبا
واتشح بہ وامہ تراہ فذعرت منہ ذعرا شدیدا ثم مضی یھرول
بین یدیہا ماداً عینیہ الی السماء فکان منہ ما قال اللہ عزوجل و
کذلک نری ابراھیم ملکوت السموات والارض ولیکون من الموقنین
فلما جن علیہ اللیل رای کوکبا قال ھذا ربی الی قولہ انی بری مما
تشرکون وعلمتم ان موسی بن عمران علیہ السلام کان فرعون فی
طلبہ یبقر بطون النساء الحوامل ویذبح الاطفال لیقتل موسی
علیہ السلام فلما ولدتہ امہ امرھا ان تاخذہ من تحتہا
وتقذفہ فی التابوت وتلقی التابوت فی الیم فقالت وھی ذعرۃ
من کلامہ یا بنی انی اخاف علیک الغرق فقال لہا لا تحزنی
ان اللہ یردنی الیک فبقیت حیرانۃ حتی کلمہا موسی
وقال لہا یا ام اقذفینی فی التابوت والقی التابوت فی الیم

فقال ففعلت ما امرت به فبقی فی الیمّ الی ان قذفه فی السّاحل
فردّه الی امّه برمّته لایطعم طعامًا ولایشرب شرابًا معصومًا
مدّة وروی ان المدة کانت سبعین یومًا وروی سبعة اشهر
وقال الله عزّ وجلّ فی حال طفولیّته ولتصنع علی عینی اذ تمشی
اختك فتقول هل ادلکم علی من یکفله فرجعناك الی امّك
کی تقر عینها ولا تحزن الایة وهذا عیسی بن مریم علیه السّلام
قال الله عزّ وجلّ فیه فناداها من تحتها الا تحزنی قد جعل
ربّك تحتك سریًا الی قوله انسیًا فکلّم امّه وقت مولده وقال
حین اشارت الیه فقالوا کیف نکلّم من کان فی المهد صبیًا
انّی عبد الله اتانی الکتاب الی آخر الایة فتکلّم علیه السّلام
فی وقت ولادته واعطی الکتاب والنبوّة واوصی بالصّلوة و
الزکوة فی ثلاثة ایام من مولده وکلّمهم فی الیوم الثانی من مولده
وقد علمتم جمیعًا انّ الله عزّ وجلّ خلقنی وعلیًا من نور واحد
انا کنّا فی صلب آدم نسبّح الله عزّ وجلّ ثم نقلنا الی اصلاب الرّجال
وارحام النسآء یسمع تسبیحنا فی الظهور والبطون فی کل عهد وعصر
الی عبد المطلب وان نورنا کان یظهر فی وجوه ابائنا وامهاتنا حتی
تبین اسمائنا مخطوطة بالنّور علی جباههم ثم افترق نورنا فصار
نصفه فی عبد الله ونصفه فی ابی طالب عمّی فکان یسمع تسبیحنا
من ظهورهما وکان ابی وعمی اذ جلسا فی ملا قریش تلالا نورنا

فی وجوہہما من دونہم حتی ان الھوام والسباع یسلمان علیہما لاجل نورہما الی ان خرجنا من اصلاب آبائنا وبطون امہاتنا الی آخر الحدیث علامہ جمال الدین حسن بن یوسف بن علی بن مطہر الحلی در کشف الیقین فرمودہ محمد بن جریر الطبری عن محمد بن عبد اللہ عن عمران بن محسن عن یونس بن زیاد عن الربیع بن کامل ابن عم الفضل بن الربیع ان المنصور کان قبل الدولۃ کالمنقطع الی جعفر بن محمد علیہما السلام قال سألت جعفر بن محمد بن علی علیہ السلام علی عہد مروان الحمار عن سجدۃ الشکر التی سجدہا امیر المومنین صلوات اللہ علیہ ما کان سببہا فحدثنی عن ابیہ محمد بن علی قال حدثنی ابی علی بن الحسین عن ابیہ الحسین عن ابیہ علی بن ابی طالب صلوات اللہ علیہم ان رسول اللہ صلی اللہ علیہ والہ وسلم وجہہ فی امر من امورہ فحسن فیہ بلاؤہ وعظم عناؤہ فلما قدم من وجہہ ذلک اقبل الی المسجد ورسول اللہ قد خرج یصلی الصلوۃ فصلی معہ فلما انصرف من الصلوۃ اقبل علی رسول اللہ صلی اللہ علیہ والہ وسلم واعتنقہ رسول اللہ ثم سألہ عن مسیرہ ذلک وما صنع فیہ فجعل علی علیہ السلام یحدثہ واسارید رسول اللہ صلی اللہ علیہ والہ وسلم تلمع سرورا بما حدثہ فلما اتی علیہ السلام علی حدیثہ قال لہ رسول اللہ صلی اللہ علیہ والہ وسلم الا ابشرک یا ابا الحسن فقال فداک

ع صلی اللہ علیہ والہ وسلم ای اصل اللہ علیہ اواز انکار عمو میۃ

بوحامی فکم من خبر بشرت به قال ان جبرئیل هبط علی فی وقت
الزوال فقال لی یا محمد هذا ابن عمک علی وارد علیک وان الله عز وجل ابلا
المسلمین به بلاءً حسنا وانه کان من صنعه کذا وکذا فحدثنی بما
انبأنی به فقال لی یا محمد انه نجا من ذریة آدم من تولی شیث بن آدم
وصی ابیه آدم بشیث ونجا شیث بابیه ونجا آدم بالله یا محمد ونجا من
تولی سام بن نوح وصی ابیه نوح بسام ونجا سام بنوح ونجی نوح
بالله یا محمد ونجا من تولی اسمعیل بن ابراهیم خلیل الرحمن وصی
ابیه ابراهیم باسمعیل ونجا اسمعیل بابراهیم ونجا ابراهیم بالله
یا محمد ونجا من تولی یوشع بن نون وصی موسی بیوشع ونجا یوشع بموسی
ونجا موسی بالله یا محمد ونجا من تولی شمعون الصفا وصی عیسی
بشمعون ونجا شمعون بعیسی ونجا عیسی بالله یا محمد ونجا من تولی
علیا وزیرک فی حیاتک ووصیک عند وفاتک بعلی ونجا علی بک
ونجوت انت بالله عز وجل یا محمد ان الله جعلک سید الانبیاء و
علیا سید الاوصیاء وخیرهم وجعل الائمة من ذریتکما الی ان یرث
الارض ومن علیها فسجد علی صلوات الله علیه وجعل یقبل الارض
شکرا لله تعالی وان الله جل اسمه خلق محمدا وعلیا وفاطمة
والحسن والحسین علیهم السلام اشباحا یسبحونه ویمجدونه ویهللونه
بین یدی عرشه قبل ان یخلق آدم باربعة عشر الف عام فجعلهم
نورا ینقلهم فی ظهور الاخیار من الرجال وارحام الخیرات المطهرات

المهذبات من النساء من عصر الى عصر فلما اراد الله عز وجل ان يبين لنا فضلهم ويعرفنا منزلتهم ويوجب علينا حقهم اخذ ذلك النور فقسمه قسمين جعل قسما في عبد الله بن عبد المطلب فكان منه محمد سيد النبيين وخاتم المرسلين وجعل فيه النبوة وجعل القسم الثاني في عبد مناف وهو ابو طالب بن عبد المطلب بن هاشم بن عبد مناف فكان منه علي امير المومنين وسيد الوصيين وجعله رسول الله صلى الله عليه وآله وسلم وليه ووصيه وخليفته وزوج ابنته وقاضي دينه وكاشف كربته ومنجز وعده وناصر دينه وحسن بن محمد الديلمي در ارشاد القلوب فرموده سلمان الفارسي قال كنت جالسا عند النبي في المسجد اذ دخل العباس بن عبد المطلب فسلم فرد النبي ورحب به فقال يا رسول الله بما فضل علينا علي بن ابي طالب اهل البيت والمعادن واحدة فقال النبي صلى الله عليه وآله وسلم اذن اخبرك يا عم ان الله خلقني وخلق عليا ولا سماء ولا ارض ولا جنة ولا نار ولا لوح ولا قلم فلما اراد الله بدو خلقنا تكلم بكلمة فكانت نورا ثم تكلم بكلمة ثانية فكانت روحا فمزج بينهما واعتدلا فخلقني وعليا منهما ثم فتق من نوري نور العرش فانا اجل من العرش ثم فتق من نور علي نور السموات فعلي اجل من السموات ثم فتق من نور الحسن نور الشمس ومن نور الحسين نور القمر فهما اجل من الشمس والقمر وكانت الملائكة

قال رسول الله صلى الله عليه وآله كنت انا وعلي نورا بين يدي الله عز وجل من قبل ان يخلق آدم باربعة عشر الف سنة فلما خلق الله آدم سلك ذلك النور في صلبه فلم يزل الله عز وجل ينقله من صلب الى صلب حتى اقره في صلب عبد المطلب ثم اخرجه من صلب عبد المطلب فقسمه قسمين قسما في صلب عبد الله وقسما في صلب ابي طالب فعلي مني وانا منه لحمه لحمي ودمه دمي فمن احبه فبحبي احبه ومن ابغضه فببغضي ابغضه

۱ — منتخب

۲ — مولانا سلمان

تسبح الله تعالی و تقدسه و تقول فی تسبیحها سبوح قدوس
انوار ما اکرمها علی الله فلما اراد الله تعالی ان یبلو الملائکة ارسل
علیهم سحابا من ظلمة و کانت الملائکة لا تنظر اولها من آخرها ولا
آخرها من اولها فقالت الملائکة الهنا و سیدنا منذ خلقتنا
ما راینا مثل ما نحن فیه فنسالک بحق هذه الانوار الا ما کشفت عنا
فقال الله عز و جل و عزتی و جلالی لافعلن فخلق نور فاطمة الزهراء
یومئذ کالقندیل و علقه فی قرط العرش فزهرت السموات السبع
والارضون السبع من اجل ذلک سمیت فاطمة الزهراء و کانت
الملائکة تسبح الله و تقدسه فقال الله عز و جل و عزتی و جلالی
لاجعلن ثواب تسبیحکم و تقدیسکم الی یوم القیمة لمحبی هذه المرأة
وابیها و بعلها و بنیها قال سلمان فخرج العباس فلقیه علی بن
ابی طالب فضمه الی صدره و قبل ما بین عینیه و قال بابی عترة المصطفی
من اهل بیت ما اکرمها علی الله تعالی و نیز دران از محمد بن بابویه نقل کرده انه
قال سال ابن مهران عبدالله بن العباس عن تفسیر قول الله تعالی
وانا لنحن الصافون وانا لنحن المسبحون قال کنا عند رسول الله صلی الله
علیه و سلم فاقبل علی بن ابی طالب فلما راه النبی تبسم فی وجهه و قال مرحبا
بمن خلقه الله تعالی قبل کل شئ خلقنی الله و خلق علیا قبل ان یخلق آدم
بهذه المدة خلق نورا فقسمه نصفین فخلقنی من نصفه و خلق
علیا من النصف الآخر قبل الاشیاء فنورها من نوری و نور علی

صلی الله علیه و آله و سلم

ثم جعلنا من یمین العرش ثم خلق الملائکة فسبحنا
فسبّحت الملائکة و هلّلنا فهلّلت الملائکة و کبّرنا
فکبّرت الملائکة وکان ذلك من تعلیمی و تعلیم
علی الخبر و محمد بن علی بن احمد الفارسی در روضة الواعظین
و تبصرة المتعظین فرموده قال جابر بن عبد الله
الانصاری سالت رسول الله صلی الله علیه
وآله وسلم عن میلاد امیر المومنین علی
بن ابی طالب علیه السّلام فقال آه آه لقد
سئلتنی عن خیر مولود ولد بعدی علی سنّة
المسیح علیه السلام انّ الله تبارك و تعالی
خلقنی و علیًّا من نور واحد قبل ان خلق الخلق
بخمسمائة الف عام فکنّا نسبّح الله ونقدّسه
فلمّا خلق الله تعالی آدم علیه السّلام قذف
بنا فی صلبه واستقررت انا فی جنبه الایمن
و علی فی الایسر ثم نقلنا من صلبه فی الاصلاب
الطاهرات الی الارحام الطیّبة فلم نزل کذلك
حتی اطلعنی الله تبارك و تعالی من ظهر طاهر
و هو عبد الله بن المطّلب فاستودعنی خیر رحم
و هی آمنة ثم اطلع الله تبارك و تعالی علیا من ظهر

طاہر و ھو ابو طالب استودعه خیر رحم وھی فاطمة
بنت اسد الخ و شیخ شرف الدین بن علی النجفی در
تاویل الآیات الظاہرة فی فضائل العترة الطاہرة
فرموده محمد بن العباس مرفوعاً الی محمد بن زیاد
قال سأل ابن مهران عبد الله بن العباس عن
تفسیر قوله تعالی وانّا لنحن الصّافون وانا
لنحن المسبحون فقال ابن عباس انّا کنا عند
رسول الله صلی الله علیه وآله وسلّم فاقبل
علی بن ابی طالب فلمّا راه النبیّ صلّی الله
علیه وآله وسلم تبسم فی وجهه وقال مرحباً بمن
خلقه الله قبل آدم باربعین الف عام
فقلت یا رسول الله اکان الابن قبل
الاب قال نعم انّ الله خلقنی وخلق
علیّاً قبل ان یخلق آدم بهذه المدّة
وخلق نورا فقسمه نصفین فخلقنی من
نصفه وخلق علیّا من النصف الآخر
قبل الاشیاء کلها ثم خلق الاشیاء فکانت
مظلمة فنورها من نوری ونور علی ثم
جعلنا عن یمین العرش ثم خلق الملائکة

فسبّحنا فسبّحت الملائکۃ وهلّلنا وهلّلت
الملائکۃ وکبّرنا فکبّرت الملائکۃ
فکان ذلک من تعلیمی وتعلیم علی وکان
ذلک فی علم الله السابق ان لا یدخل النّار
محبّ لی ولعلی ولا یدخل الجنّۃ مبغض لی
ولعلی الا وانّ الله عزّ وجلّ خلق الملائکۃ
بایدیهم اباریق اللجین مملوۃ من ماء
الحیوۃ من الفردوس فما احد من شیعۃ
علی الّا وهو طاهر الوالدین تقیّ نقیّ مؤمن
بالله فاذا اراد ابو احدهم ان یواقع اهله
جاء ملک من الملائکۃ الّذین بایدیهم
اباریق ماء الجنّۃ فیطرح من ذلک الماء
فی اناءه الّذی یشرب منها فیشرب من ذلک
الماء وینبت الایمان فی قلبه کما ینبت
الزّرع فهم علی بیّنۃ من ربّهم ومن
نبیّهم ووصیّهم علیّ ومن ابنتی الزهراء
ثم الحسن ثم الحسین ثم الائمّۃ من
ولد الحسین فقلت یا رسول الله
ومن الائمّۃ قال احدی عشر منّی وابوهم

علی بن ابی طالب ثم قال النبی صلی اللہ
علیہ وآلہ وسلم الحمد للہ الذی جعل محبۃ
علی والایمان سببین یعنی سببا للدخول
الجنۃ وسببا للفوز من النار و باید دانست
که باعث بر نقل احادیث نور و مؤیدات آن از
طریق اہل حق علاوہ بر آنکہ درین مقام مخصوص است
اظہار تخدیع مخاطب سنی سنت چند وجہ
دیگر ست اول آنکہ فضل بن روزبہان کہ
مقتدای مخاطب والاشان است یعنی کابلی سابط
اللسان کاسہ لیس اوست بر تمسک بروایت اہل سنت
برائے الزام و افحام شان تشنیع غریب آغاز نہاد و
اہل حق را اجازت استدلال و احتجاج بروایات خودشان
میدہد حیث قال فی جواب نہج الحق والعجب انّ
ہذا الرجل لاینقل حدیثا الا من جماعۃ اہل السنۃ
لانّ لیس لہم کتاب ولا روایۃ ولا علماء
مجتہدون مستخرجون للاخبار فہو فی اثبات ما یدعیہ
عیال علی کتب اہل السنۃ ازین عبارت صاف ظاہر است
کہ نزد ابن روزبہان نقل نکردن علامہ حلی احادیث را
مگر از اہل سنت و ترک نقل روایات طریق خود باعث

عجب ابن روزبهان کردیده و گمان کرده که وجهش آنست که برای شیعه
کتابی در روایتی و علمای مجتهدین مستخرجین برای اخبار نیستند پس صاحب نهج الحق
در اثبات دعاوی خویش محتاج کتب اهل سنت ست و این نهایت صریحست در آنکه
حصر نقل در احادیث جانب ثانی عیب و نقص و دلیل فقدان علمای مجتهدین مستخرجین
اخبار در مذهب ناقل ست و مورث عجب و حیرتست پس این اجازت صریحست
برای اثبات مطالب و دعاوی خویش بروایات خویش پس هرگاه امتثالا
لامر ابن روزبهان در رفع التعجب و حیرته بروایات طریق اهل الحق تمسک کنیم
حضرات سنیه را چاره از قبول آن نیست که این تمسک حسب ارشاد و مقتدای
سنیانست دوم آنکه نیز ابن روزبهان بجواب نهج الحق در فضائل موهومه
ابن الخطاب حدیثی موضوع نقل کرده که مشتمل ست بر تفضیح ملازمان او و نیز آنکه
ازان ظاهر ست که او در حق ازواج جناب رسالتماب صلی الله علیه وآله وسلم
کلمه یا عدوات انفسهن [illegible] ابن ازواج عمر را
بنهایت غلظت و فظاظت موصوف نموده که گفتند انت افظ و اغلظ با
این همه در آخر این حدیث اهل غرض این فقره هم وضع کرده اند که جناب
رسالتماب صلی الله علیه وآله وسلم بعمر فرموده ما لقیک الشیطان سالکا فجا قط
الا سلک فجا غیر فجک ابن روزبهان بسبب کمال غفول و ذهول از مدلول صدر
این خرافات مجعول چون این فقره مخدوش بدیده معوق و مدهوش گردیده
دست تمسک بان انداخته و بعد نقل آن گفته و هذا حدیث نقله جمهور
ارباب الصحاح و لا شک فی صحته لاحد هذا حجة علی الروافض

حیث یقولون ان بیعة ابی بکر کان باختیار عمر بن الخطاب فلله لو صحّ ما
ذکروا انه کان باختیاره فهو حق لا شک بدلیل هذا الحدیث لانه
سلک فجاً یسلک الشیطان فجاً غیره وکل فج یکون مقابلاً ومناقضاً
لفج الشیطان فهو فج الحق لاشک وهذا من الالزامات العجیبة التی لیس
لهم جواب عن هذا البتة ازین کلام غرابت نظام واضح میگردد که ابن
روزبهان بنقل این خبر مکذوب می نازد و نقل آنرا بحسن فهم خود از الزامیات
عجیبه که بزعم او اهل حق را از ان جوابی نیست می داند وهرگاه بزعم ابن روزبهان الزام
اهل حق باین کذب بی نظام جائز باشد پس احتجاج اهل حق باحادیث نور که از طرق
خویش نقل کرده اند بهزار اولویت مستحسن و مقبول و موجب الزام و افحام اهل
ذهول باشد و مخفی نماند که در توجیه این خبر مکذوب حضرات اهلسنت سلمهم الله
تعالی بهیچ وجه بیانی تاویلات علیلان می انگیزند و سفوات غریبه بر زبان می آرند تا آنکه
مخاطب رسالتمآب بعض امثال حامیان سنیه برای تصحیح بعض این خرافات
می خوانند و حقیر در کتاب شوارق النصوص بتفصیل تمام وضع و افترای آن
ثابت کرده ام و خرافات این بزرگان را قلع و قمع واجبی نموده بحیرتم که چگونه
ابن روزبهان چنین کذب فضیح را ببلاغت و ذلاقت یاد می نماید و آنرا بر اهل حق
حجت میگیرد و از الزامات عجیبه و افحامات غریبه می انگارد و مباهات و افتخار
زائد الوصف بر آن دارد و بوقاحت تمام میسراید که اهل حق را جوابی از ان نیست
و بر مجرد جزاف و گزاف اکتفا نکرده لفظ البتة که مفید مزید یقین بر این زعم باطل
و توهم صریح الفساد است می افزاید سوم آنکه خود شاهصاحب در حاشیه تحفه

اثبات صحت استدلال اهل حق بحدیث که از طرق
سنیه روایت شده ابن روزبهان صحت حدیث
ابن عمر که موضوع آن بالفعل الشیطان
سلک فجاً الا سلک فجاً غیره حکایت که از اوثق
روایات نقل کرده و تشنیع آن از الزامیات
عجیبه بزعم او بشمار آورده

سیزدهم از باب یازدهم همین کتاب گفته اند ابن یونس که از عمده مجتهدین شیعه است
در صراط المستقیم آورده که ابن جریر تصنیف کرده است کتاب یوم الغدیر را
و ابن شاهین کتاب المناقب را و ابن ابی شیبه کتاب اخبار و فضائل آنحضرت را
و ابونعیم اصفهانی کتاب منقبة المطهرین را و ما نزل من القرآن فی فضل امیر المؤمنین
و ابو المحاسن رویانی شافعی کتاب جعفریات را و موفق مکی کتاب اربعین فی
فضائل امیر المؤمنین و ابن مردویه کتاب والشمس فی فضل علی و شیرازی نزول
القرآن فی شان امیر المؤمنین و امام احمد بن حنبل کتاب مناقب اهل بیت را و
نسائی کتاب مناقب امیر المؤمنین را و نطنزی کتاب خصائص علویه را و ابن
المغازلی شافعی کتاب مناقب امیر المؤمنین مسمّی کتاب المراتب ایضا
و بصری کتاب درجات امیر المؤمنین را و خطیب کتاب حدائق را و سید مرتضی
گفته که از عمر بن شاهین شنیدم که میگفت که جمع کرده ام از فضائل علی هزار جزو انتهی
نقلا عن ترجمة المسمّی بانوار العرفان للمعین القزوینی الاثنا عشری لفظا پس انصاف
باید داد که از شیعه تصنیفی این تصانیف در عالم نیست که متضمن فضائل
امیر المؤمنین و اهل بیت باشد بلکه هر که تتبع کتب شیعه نماید بیقین میداند
که تمام علمای شیعه در نقل فضائل و مناقب امیر المؤمنین و زهرا و حسنین
کاسه لیس و خوشه چین اهل سنت اند و هر جا از همین کتب نقل می آرند اما
در حال ائمه مابعد اگر چیزی داشته باشند محتمل است یدل علی ذلک کتاب
کشف الغمة والفصول المهمة و غیرهما من کتب هذا الفن انتهی این عبارت
ظاهر است که نزد شاهصاحب نقل اهل حق از کتب اهلسنت در فضائل و مناقب

جناب امیر المومنین و حضرت زہرا و حسنین علیہم السلام مثبت کاسہ لیسی و خوشہ
چینی اہل الحق ہست یعنی سبب اثبات نقص و عدم استطاعت بر اثبات فضائل
و مناقب این حضرات از طریق خود ہست پس معلوم شد کہ احتجاج و استدلال
اہل الحق بروایات طریق خود در اثبات فضائل و مناقب ہرگز قابل رد و انکار نیست
بلکہ مثبت فضل و افتخار و دافع نقص و عار ہست پس احتجاج و استدلال
باحادیثی کہ از کتب اہل الحق منقول شد نزد مخاطب جلیل عمدۃ الفحول
ہم مستحسن و مقبول باشد و اما زعم کون الفصول المہمۃ من کتب الشیعۃ فبطلانہ مما لا یشتبہ
فیہ عاقل لما ظہر من حال مصنفہ فی مجلد حدیث التشبیہ و غیرہ و در کتاب
کشف الغمۃ ہم در اکثر مواضع نقل از سنیہ نمودہ برای الزام و اما کتب مناقب
جناب امیر المومنین علیہ السلام و حضرت فاطمہ و حسنین علیہما السلام
کہ شیعہ از طریق خود فضائل را دران وارد کردہ اند پس خارج از حصر و
احصا ست شاہصاحب اگر بران مطلع نشوند چہ عجب ہست رجوع بکتب جالیہ
و کتب حدیث مثل غایۃ المرام و بحار الانوار باید کرد کہ ازان حال جملہ ازین کتب
واضح شود و غرابت نفی نما ہر و آشکار گردد چہارم آنکہ فاضل رشید تلمیذ
مخاطب حمید در شوکت عمریہ بعد کلامی گفتہ لیکن احقر العباد در حق احادیث
ائمہ اطہار کہ در طریق شیعہ مرویست بدون قیام کدام بینہ یا قرینہ قویہ
بر وضع آن اصلا خدشہ بخاطر نمیگذراند پس نا بہ تلفظ آن چہ رسد بلکہ آنرا
علی الراس والعین مے نہد الخ ازین عبارت بکمال صراحت ظاہر ست کہ فاضل رشید
در حق احادیث ائمہ اطہار کہ بطریق شیعہ مرویست بدون قیام کدام بینہ

اثبات صحت استدلال اہل الحق بروایات طریق خود بمقابلہ ناصبیان بسبب اینکہ نقل شیعہ فضائل جناب امیر و حضرت زہرا و حسنین علیہم السلام از کتب اہلسنت مثبت کاسہ لیسی و خوشہ چینی اثبات در شیعہ

اثبات صحت استدلال اہل الحق بنقل حدیث از طریق شیعہ بسبب آنکہ فاضل رشید تصریح کردہ کہ روایت بدون قیام بینہ بر وضع آن اصلا خدشہ بخاطر نمیگذراند بلکہ آنرا علی الراس والعین مے نہد

یا قرینه قویه بر وضع آن اصلا خدشه بخاطر نمیگذرانند تا به تلفظ بان چه رسد بلکه آنرا علی الراس و العین جا نهند پس حسب افاده فاضل رشید روایات نور که اهلحق نقل کرده و امثال آن که هرگز کدامی بینه یا قرینه قویه بر وضع آن قائم نیست لائق خدش خادشین و قدح قادحین و ریب مرتابین نباشد بلکه اتباع رشید را باید که آنرا علی الراس و العین نهند و اظهار عدوان و اعتساف بابا و استنکاف از قبول آن نکنند نتیجه آنکه صاحب صواقع و خود مخاطب جا بجا درین کتاب احتجاج و استدلال بروایات طریق خود بمقابله اهلحق کرده اند بلکه بمزید جسارت دست بروایاتیکه وضع و کذب آن از تصریحات منتقدین شان ظاهر انداخته پس بعد این احتجاج و استدلال صریح الاختلال سر از قبول احتجاج و استدلال اهلحق بروایات خود نمی توانند تافت **قوله** و این حدیث باجماع اهلسنت موضوعست **اقول** ان هذا الا افك مبین این غایت تهور و نهایت جسارت که کذب و افترا بتقلید کابلی حلال دانسته مطالب علیه را بدروغ و بهتان مشحون ساخته از ادانی اهل علم فضلا عن الفضلاء و العلماء در محاورات و معاملات دنیا وقوع و صدور کذب و دروغ نهایت قبیح ست چه جاکه در مباحث دینیه و علوم حقیقیه مرتکب افترا و بهتان شوند و بحمد الله که بطلان دعوی اجماع اهلسنت بر وضع این حدیث بادله زاهره و براهین قاهره سابقا مبین شد و ظاهر گردید که اکابر ائمه دین و اجله محققین و اساطین سنیه

این حدیث شریف را در کتبهای خویش بلا رد و نکیر روایت کرده اند پس هیچ
قسم ممکن نیست که این حدیث نزد این حضرات موضوع بوده باشد چه روایت
موضوعات بلا شبهه حرام و نا جائز است و در حدیث وارد است
که کسی که دروغی را روایت کند و داند که آن دروغ است پس یکی از کاذبان است
پس اگر شاهصاحب ادعا فرمایند که این حدیث شریف نزد این حضرات
موضوع است فسق ائمه خویش ثابت کرده باشند و ایشان را در جمله مفتریان
بر سرور رسولان داخل ساخته و علاوه برین جمعی از کبار سنیه احتجاج
و استدلال باین حدیث شریف نموده اند پس چگونه جزم بوضع آن از جناب
رسالتمآب صلی الله علیه وآله نسبت نموده فادعاء الاجماع علی وضعه فاجرت
مما لا یغتر به الا من لم یشم رائحة من ممارسة الاخبار والآثار وانهمک
فی التعصب السمج البادی الشنار والتعسف الواضح العار و مبانی
فاسد البنیان دعوی اجماع ظاهر البطلان است که ابن الجوزی که افراط او
در حکم بوضع احادیث صحیحه و روایات معتبره معلوم و مسلم علمای اعلام است تا آنکه
کتابش را علمای اهلسنت موجب ضرر عظیم و فساد فخیم می دانند کما لا یخفی
علی ناظر تذکرة الموضوعات للفتنی این حدیث را من تلقاء النفس و بهوای
نفس موضوع قرار داده و ابن روزبهان در کتاب الباطل خود آن را از ابن
الجوزی نقل کرده و خواجه کابلی که با فدرای و حسبما هو دیدنه که
عادت و پیشه اوست ادعا کرده که این حدیث باجماع اهل خبر موضوع است
و مخاطب دعوی کاذب اجماع اهلسنت بر وضع آن بر زبان آورده حالانکه

حکم بوضع اینحدیث باطل محض ست چه وضع حدیثی ثابت نمیشود مگر بدلیلی
و دلیل آن نیست مگر مخالفت کتاب یا سنت پس اگر مدعیان وضع اینحدیث
در اثبات خود وجهی از وجوه دعوی مخالفت اینحدیث شریف با کتاب
یا سنت و اشته باشند بر آرند و جواب شافی و کافی بشنوند و انی لهم ذلک
سوی الخرافات الجزافیة والهواجس الشیطانیة و اگر بدلیلی و حجتی
و مستمسکی حکم بوضع اینحدیث شریف نکرده اند بلکه بمحض هوای نفس و حب
باطل و عشق مذہب جبر و عداوت آل و مخالفت رسول رب متعال این حکم
باطل السند خود را الوده اند کما هو فی الواقع کذلک فلا یصغی الیه
مسلم و مومن و لا یکترث به موحد موقن و چسان توان گفت
که دلیلی برین حکم دارند چه امام و مقتدای ایشان که بادی سلوک این وادی
و هائم این مهامه بوادی ست یعنی ابن الجوزی که حکم بوضع آن کرده نیز
دلیلی نیاورده بمحض قدح در اسناد و بعض طرق آن اکتفا کرده حالانکه در
مقام رد بعض احادیث صحیحه مثل حدیث سد ابواب الا باب علی علیه السلام
از ذکر بعض دلائل واهیه فاسده و قرائن سخیفه کاسده خود را معذور نداشته
کما یظهر من الرجوع الی کتابه پس اگر او را دلیلی سخیف و بی اصل هم برای
ابطال حدیث نور میسر میشد دست بران انداختی و از ذکران خود را باز
نداشتی و علاوه برین احمد بن حنبل مدعی اجماع را علی الاطلاق تکذیب
فرموده چنانچه ابو محمد علی بن احمد بن سعید بن حزم بن غالب الاندلسی
در محلی گفته رحم الله احمد بن حنبل فلقد صدق اذ یقول من ادعی

مسئله ۱۱۱۱ الاقالة فقد
صح عن رسول الله صلی الله
علیه وسلم المحض علیها من
کتاب المحلی

تکذیب مدعی اجماع از احمد بن حنبل

الاجماع فقد کذب ما یدریه لعل الناس اختلفوا لکن لیقل لا اعلم خلافا

هذه اخبار المریسی والاصم قال ابو محمد لا یحل دعوی الاجماع الا فی

موضعین احدهما ما یتیقن ان جمیع الصحابة رضی الله عنهم عرفوه

بنقل صحیح عنهم فاقروا به والثانی ما یکون من خالفه کافرا خارجا

عن الاسلام کشهادة ان لا اله الا الله وان محمدا رسول الله و

صیام رمضان وحج البیت فی الایمان بالقرآن والصلوات الخمس

وجملة الزکوة والطهارة للصلوة ومن الجنابة وتحریم المیتة

والخنزیر والدم وما کان من هذا الصنف فقط ونیز ابن حزم در محلی گفته

وایضا فمدعی الاجماع علی ما لا یتیقن ان کل مسلم فقد عرفه

وقال به کاذب علی الامة کلها وقد نص الله عز وجل علی ان

نفرا من الجن آمنوا وسمعوا القرآن من رسول الله صلی الله علیه وسلم

فهم صحابة وفضلاء فمن لهذا المدعی بالباطل باجماع اولئک

فکیف احصی اقوال الصحابة رضی الله عنهم ولا تحصی الاحادیث

لا یشک فی ان کل مسلم قد عرفه وقد قال احمد بن حنبل رضی الله

عنه من ادعی الاجماع فقد کذب وما یدریه لعل الناس اختلفوا

فی ذلک وابن القیم در اعلام الموقعین گفته وکذلک الشافعی ایضا

نص فی رسالته الجدیدة علی ان ما لا یعلم فیه خلاف لا یقال له

اجماع ولفظة ما لا یعلم فیه خلافه فلیس اجماعا وقال عبد الله

بن احمد بن حنبل سمعت ابی یقول ما یدعی فیه الرجل الاجماع

هذا

قال احمد بن محمد بن حنبل من ادعی الاجماع فقد کذب کما سبق ذکره از ابن حزم در محلی

مسئلة ولا یحل الحکم بالقیاس ولا بالرای ولا بالاستحسان ولا بقول احد ممن دون رسول الله صلی الله علیه وسلم دون ان یوافق قرآنا او سنة من کتاب الاقضیة

قال احمد من ادعی الاجماع فقد کذب کما سبق ذکره از ابن حزم در محلی در موضع آخر

تصریح ابن القیم در اعلام الموقعین بکذب مدعی اجماع

فهو کذب ومن ادعی الاجماع فهو کاذب لعل الناس اختلفوا هذا دعوی بشر المریسی والاصم ولکن یقول لا اعلم الناس اختلفوا ولم یبلغنی ذلک هذا لفظه وبعد این عبارت گفته ونصوص رسول الله صلی الله علیه وسلم اجل عند الامام احمد وسائر ائمة الحدیث من ان یقدموا علیها توهم اجماع مضمونه عدم العلم بالمخالف ولو ساغ لتعطلت النصوص وساغ لکل من لم یعلم مخالفا فی حکم مسئلة ان یقدم جهله بالمخالف علی النصوص انتهی فیا للعجب العجیب کیف یدعی المخاطب المطاع هذا الاجماع البادی الاستشناع الواضح الاستبشاع الصریح الخداع فیمس الحق علی المستفیقین حوله والسامعین قوله من الهمج الرعاع ویروج الکاسد علی المغفلین الاغمار الذین هم لکل ناعق اتباع مع ظهور بطلانه وانهدام جدرانه وانخرام ارکانه وانجذام اصوله واغصانه عند الناقد للردی من السلیم الصالح للانتفاع وابن حزم صاحب محلی نزد ائمه سنیه بفضائل جلیه ومحامد سنیه محلی ومرآت طول باع وکثرت اطلاع او از زنگ ارتیاب وتشکیک متوهمین مستولین مجلی ومقام علم وفضل واعتماد واعتبار او نزد این حضرات پس رفیع ومعلی محیی الدین ابو محمد عبد الواحد بن علی در کتاب المعجب فی تلخیص اخبار المغرب گفته ابو محمد الذی یحدث عنه الحمیدی هو ابو محمد علی بن احمد بن سعید بن حزم بن غالب بن صالح بن خلف بن معدان بن سفیان بن

محامد ابن حزم ظاہری از کتاب المعجب فی تلخیص اخبار المغرب ابو محمد عبد الواحد

يزيد الفارسى مولى يزيد بن ابى سفين بن حرب بن امية بن عبد شمس بن عبد مناف القرشى قرئ على نسبه هذا بخطه على ظهر كتاب من تصانيفه اصل ابائه الادنين من قرية من اقليم لبلة من غرب الاندلس سكن هو وابوه قرطبة وكان ابوه من وزراء المنصور محمد بن ابى عامر ووزراء ابنه المظفر بعده وكان هو المدبر لدولتيهما وكان ابنه ابو محمد الفقيه وزيرا لعبد الرحمن بن هشام بن عبد الجبار بن الناصر الملقب بالمستظهر بالله اخى المهدى المذكور آنفا ثم انه نبذ الوزارة واطرحها اختيارا واقبل على قراءة العلوم وتقييد الاخبار والسنن فنال من ذلك ما لم ينل احد قبله بالاندلس وكان على مذهب الامام ابى عبد الله الشافعى رحمه الله اقام على ذلك زمانا ثم انتقل الى القول بالظاهر وافرط فى ذلك حتى ادبى على ابى سليمن داود الظاهرى وغيره من اهل الظاهر وله مصنفات كثيرة جليلة القدر شريفة المقصد فى اصول الفقه وفروعه على مهيعه الذى يسلكه ومذهبه الذى يتقلده وهو مذهب داود بن على بن خلف الاصبهانى الظاهرى ومن قال بقوله من اهل الظاهر ونفاة القياس والتعليل بلغنى عن غير واحد من علماء الاندلس ان مبلغ تصانيفه فى الفقه والحديث والاصول والنحل والملل وغير ذلك من التاريخ والنسب وكتب الادب والرد على المخالفين له نحو من اربعمائة مجلد

تشتمل على قريب من ثمانين الف ورقة وهذا شئ ما علمناه لاحد
ممن كان في مدة الاسلام قبله الا لابي جعفر محمد بن جرير الطبري
فانه اكثر اهل الاسلام تصنيفا فقد ذكر ابو محمد عبد الله بن احمد
بن جعفر الفرغاني في كتابه المعروف بالصلة وهو الذي وصل
به تاريخ ابي جعفر الطبري الكبير ان قوما من تلاميذ ابي جعفر
احصوا ايام حيوته منذ بلغ الحلم الى ان توفي في سنة ٣١٠ وهو ابن ست
وثمانين سنة ثم قسموا عليها اوراق مصنفاته فصار لكل يوم
اربع عشرة ورقة وهذا لا يتهيأ لمخلوق الا بكريم عناية الباري
تعالى وحسن تاييده له ولابي محمد بن حزم بعد هذا نصيب وافر
من علم النحو واللغة وقسم صالح من قرض الشعر وصناعة الخطابة
الى ان قال بعد ذكر بعض اشعاره وجد بخطه انه ولد يوم الاربعاء
بعد صلوة الصبح وقبل طلوع الشمس آخر يوم من شهر رمضان
سنة ٣٨٤ وتوفي رحمه الله في سلخ شعبان من سنة ٤٥٦ وانما اوردت
هذه النبذة من اخبار هذا الرجل وان كانت قاطعة للنسق
مزيحة عن بعض الغرض لانه اشهر علماء الاندلس اليوم واكثرهم
ذكرا في مجالس الرؤساء وعلى السنة العلماء وذلك لمخالفته
مذهب مالك بالمغرب واستبداده بعلم الظاهر ولم يشتهر به
قبله عندنا احد ممن علمت وقد كثر اهل مذهبه واتباعه
عندنا بالاندلس اليوم و در آخر کتاب المعجب این عبارت مسطور است

تنبیہ بر عدم اجماع خاص ابن حزم بر وضع حدیث

قال الشیخ الفقیه العالم الحافظ محیی الدین ابو محمد عبد الواحد
بن علی جامع هذا الکتاب سمع علیّ جمیع هذا التلخیص الذی
جمعته فی اخبار المغرب مولانا الفقیه الامام الفاضل الوزیر
الصاحب عز الدین قدوة العلماء اوحد الفضلاء اکمل الوزراء
خاصة امیر المومنین ابو الفتح عبد الله بن القاضی الاجل الوزیر الفاضل
صاحب شمس الدین ابو محمد بن شریف الزهری جمل الله الزمان
ببقائه والفاضل المتقن ابو الفتح نصر بن القاضی المخلص ابی محمد
عبد الکریم بن یعلی الخ وصدیق حسن خان معاصر در جنه فی الاسوة الحسنة بالسنة
در ذکر مجتهدین گفته ومنهم الامام ابو محمد بن حزم الظاهری وقال
لو علمت ان احدا علی وجه الارض اعلم منی قوانا وحدیثا
لرحلت الیه وقد بالغ فی ایجاب الاجتهاد علی کل مسلم بابلغ
ما یکون وفی تحریم التقلید حتی قیل ان لسان ابن حزم وسیف
حجاج بن یوسف شقیقان فانه ما نجی من لسانه احد الا من
سلمه الله تعالی قال الشیخ الاکبر فی الفتوحات فی الباب الثالث و
العشرین ومائتین غایة الوصلة ان یکون الشئ عین ما ظهر ولا
یعرف انه هو کما رایت النبی صلی الله علیه وآله واصحابه وسلم
وقد عانق ابا محمد بن حزم المحدث فغاب الواحد فی الآخر فلم
نر الا واحدا وهو رسول الله صلی الله علیه وآله واصحابه وسلم
فهذه غایة الوصلة وهی المعبر عنها بالاتحاد انتهی ولنعم ما قیل

ص ۱۰۸

محامد ابن حزم از جنه فی الاسوة الحسنة بالسنة مولوی صدیق حسن خان معاصر

فی مثل ھذا المقام توھم واشینا بلیل مزارہ فھم لیسعی بیننا بالتباعد فعانقتہ حتی اتحد نا تعانقا فلما اتانا ما رای غیر واحد ویقرب من ذلک ما قیل بالفارسیۃ ــــ جذبہ صیقل بحدیست میان من وتو کہ رقیب آمد وپیبد نشان من وتو ولم تحصل تلک الوصلۃ لابن حزم رح الا من جھۃ اعتصامہ بالسنۃ وانتصارھا وصلابتہ فی التمسک بھا والرد علی من ردھا وخالفھا بانکارھا رزقنا اللہ تعالی اتباع رسولہ ظاھرا وباطنا وحشرنا فی زمرۃ اھلہ **قولہ** وفی اسنادہ محمد بن خلف المروزی قال یحیی بن معین ھو کذاب وقال الدارقطنی متروک ولم یختلف احد فی کذبہ و یروی من طریق آخر وفیہ جعفر بن احمد وکان رافضیا غالیا کذابا وضاعا وکان اکثر ما یضع فی قدح الصحابۃ وسبھم **اقول** لا یخفی علی من اتقن البحث واحصف ان من اطرف الطرف ان المخاطب الماھر الحاوی لانواع الشرف الذی قد ما اخلاف الخلاف قد رشف قد ادعی وقوع محمد بن خلف فی اسناد ھذا الحدیث العالی الشرف فاجترح اشنع العضیھۃ واقطع الفریۃ اقترف واظھر انکر الشطط والسفاف وابان عن اسمج الکذب والجزاف فان الرجل المذکور غیر واقع فی طریق من طرق حدیث النور کما سنتبھک فیما بعد انشاء المجید الغفور واما جعفر بن احمد فانہ ایضا لم یقع فی الطرق التی ذکرھا اھل الحق والایقان

فی مقام الاستدلال والاحتجاج لتبکیت السنیۃ الاعیان فوہم
المخاطب المتہور المتہوک الغفول ومن سلف علیہ من مشایخ
العصبیۃ وائمۃ الذہول انحصار ہذا الحدیث المشہور المقبول
فی طریقین توہموا ان کلاً منہما معلول زعم باطل مدخول
ووہم سخیف مرذول یستنکف ویشمئز منہ ارباب العقول ولا
یطور بہ ابداً من لہ ادنی المام ونزول بدار السبر وتمییز المنقول
فانہ لاح آنفا وظہر ولاح کالصبح اذا اسفر ان الحدیث من الاحادیث
المستفیضۃ المشتہرۃ والروایات المعتمدۃ المعتبرۃ صحیح بلا ارتیاب
کیف لا ورواتہ من الثقات المشاہیر والاثبات النحاریر علی
ما صرح بہ العلماء الانجاب وسبط ابن الجوزی لما اثنی علیہ
عدۃ من ثقاتہم الاکابر وعدہ من الاماثل الحائزین للمفاخر
اثبت صحۃ الحدیث علی رغم جدہ ونصب نفسہ لنقض قولہ وردہ
ولیس فی اسانید الروایات التی نقلتہا من احمد بن حنبل وعبد اللہ
بن احمد وابن المغازلی والاخطب والنطنزی والعاصمی والحموینی من
اسم محمد بن خلف وجعفر بن احمد عین ولا اثر فالقدح والجرح
والطعن فیہما لا یجدی نفعا ولا یثلج صدرا کما لا یخفی علی من لہ ثاقب النظر
ومن الظاہر ان ورود حدیث صحیح من طرق اخر ولو کان فیہا شئ
من الضعف یفید زیادۃ القوۃ فی الخبر فثبت وظہر ان القادح
فی حدیث النور بظن وقوع احد الرجلین فیہ اما مکابر مختبط

جواب قدح حدیث نور بوجہ جرح محمد بن خلف وجعفر بن احمد در سند آن

او اعتقاد سفيه ثم اعرّفك على منشأ هذا الغلط الواضح ومحلّ ذلك
الخطأ اللائح فاعلم ان العلامة الحلّي انار الله في سماء الفخر بدره
واعلى في اعلى عليين ذكره نقل في كتابه نهج الحق هذا الحديث
المذكور من احمد بن حنبل وابن المغازلي الذي هو محدث مشهور
وصاحب الباطل لما قعد به العجز عن الجواب احتال حيلة في الخطاب
یعنی فضل بن روزبہان ۱۲
فقال ذكر ابن الجوزي هذا الحديث بمعناه في كتاب الموضوعات
وقال هذا الحديث موضوع على رسول الله صلى الله عليه وسلم
والمتهم به في الطريق الاول محمد بن خلف المروزي قال يحيى بن
معين كذاب وقال الدارقطني متروك وفي الطريق الثاني المتّهم
به جعفر بن احمد وكان رافضيا كذّابا يضع الحديث في سبّ اصحاب
رسول الله صلّى الله عليه وسلّم انتهى فهذا المسؤول المحتال لم يدّع
انّ في سند الحديث الذي نقله العلّامة اعلى الله مقامه في
دار الكرامة وقع احد من الرّجلين بل قال انّ ابن الجوزي ذكر
حديثا هو في معنى هذا الحديث وحكم بوضعه فاوهم الناظرين
انّ الحديث المسطور ايضا موضوع ولم يدّع صريحا انّه وقع في
نفس الرواية التي نقلها العلّامة احد من الرجلين كما لا يخفى على
من له تامّل وسلامة والكابلي العسوف العجول لاخذ كثيرا من
فضلات الفضول قال في جواب هذا الحديث في الصواقع وهو باطل لانّه موضوع
باجماع اهل الخبر وفي اسناده محمد بن خلف المروزي قال يحيى

ابن معين هو كذاب وقال الدارقطني متروك ولم يختلف احد في كذبه ويروى من طريق آخر وفيه جعفر بن احمد وكان رافضيًّا غاليًا كذّابا وضّاعًا وكان اكثر ما يضع في قدح الصحابة وسبّهم انتهى فالكابلي تخلّق بزيادة لفظة ليس لها من الصدق اثر وحيث ادّعى على وضع الحديث اجماع اهل الخبر واخطأ شرذمة من الفضل ايضًا على الادغال في غير عباراتهم ومعناها ونكر معزاها ونحوها بالتحديع الاغار الانذال فانه ذكر ان محمد بن خلف وقع في حديث هو بمعنى الحديث الذي ذكره العلامة في مقام الاستدلال والكابلي ادّعى انه وقع الرجل في هذا الحديث بعينه فافتضح بين اولي الكمال في المخاطب المعظم الصادق في قوالة السارق لكتاب الكابلي والناسج على منواله اغترّ بقوله الكاذب الاعوج فذكره بعد تغيير بلفظه الجلي وبالجملة لا ريبة في ان الحديث الذي وقع فيه محمد بن خلف المروزي غير هذا الحديث الشريف كما دريت ايضًا من كلام سبط ابن الجوزي في الفهم الحصيف فان لفظه هكذا خلقت انا وهرون بن عمران ويحيى بن زكريا وعلي بن ابي طالب من طينة واحدة وان اختلجت مع ذلك البيان الواضح الوساوس الخادعة واعتلج مع هذا الكشف اللائح الهواجس اللاذعة فها انا اوصلك الى يقين جازم لا يثلمه نوازغ شكوك اهل المراء والختل واهديك الى قطع سالم عن تطرق شبهات اصحاب المكابرة والجدل فاعلم انه بعد تحقيق هذا الكلام عثرت بعد الفحص التام على اصل كتاب موضوعات

رد دعوى الاتحاد

ابن الجوزي

ابن الجوزی المجازف فی رد احادیث خیر الانام علیه وآله الاف التحیة
والسلام فوجدت الامر عند ملاحظته کما تیقنت قبل مطالعته
قال فیه فی فضائل علیّ علیه السلام الحدیث الاوّل فیما خلق
منه علی بن ابی طالب اخبرنا ابو منصور القزاز قال اخبرنا
احمد بن علی بن ثابت قال اخبرنی علی بن الحسن بن محمد الدقاق
قال ثنا محمّد بن اسمعیل الورّاق قال ثنا ابراهیم بن الحسین بن
داود العطّار قال ثنا محمّد بن خلف المروزی ثنا موسی بن
ابراهیم ثنا موسی بن جعفر عن ابیه عن جدّه قال قال رسول الله
صلّی الله علیه وسلم خلقت انا وهرون بن عمران ویحیی بن
زکریا وعلیّ بن ابی طالب من طینة واحدة هذا حدیث
موضوع علی رسول الله صلّی الله علیه وسلّم والمتهم به
المروزی قال یحیی بن معین هو کذاب وقال الدارقطنی
متروک وقال ابن حبّان کان مغفلا یلقّن فیتلقّن فاستحق
الترک وقد روی جعفر بن احمد بن بیان عن محمّد بن عمر الطائی
عن ابیه عن سفین عن داود بن ابی هند عن الولید بن
عبد الرحمن عن عمیر الحضرمی عن ابی ذرّ قال قال رسول الله
صلّی الله علیه وسلم خلقت انا وعلیّ من نور وکنّا عن یمین العرش
قبل ان یخلق الله آدم بالفی عام ثم خلق الله آدم فانقلبنا فی
اصلاب الرّجال ثم جعلنا فی صلب عبد المطلب ثم شقّ اسمانا

من اسمه فالله محمود وانا محمد والله الاعلى وعلى علی قال المصنف
هذا وضعه جعفر بن احمد وکان رافضیا یضع الحدیث قال ابن
عدی کان یتیقن انه یضع انتهى وظهر من هنا ولاح كظهور النار على
العلم والنور فی الظلم ان ادعاء وقوع محمد بن خلف المروزی فی
طریق حدیث النور من غرائب الفریة والبهت المحظور ولم یعثر الکابلی
على اصل کتاب ابن الجوزی وانما وقف على کلام ابن روزبهان وغیره
وحرفه على حسب ما رام من البهتان فادعى کذبا وزورا والقى الى اولیائه
زخرف القول غرورا وقلده فی ذلك المخاطب المتحذلق الجسور الفاقد
للتمییز والشعور العادم للاطلاع والعثور فساق کلامه المنکر
المدحور وابدى عن واضح العجز وظاهر القصور وایضا ظهر ان ابن الجوزی
نسب الى جعفر بن احمد وضع الحدیث مطلقا وابن روزبهان اضاف
الیه قید فی سب اصحاب رسول الله صلى الله علیه وسلم و
ایضا اضاف لفظ کذابا والکابلی لم یکتف على هاتین الزیادتین
فاضاف لفظ غالیا وضاعا وایضا ذکر انه کان اکثر ما یاتی فی قدح الصحابة
وایضا اضاف فقرة ولم یختلف احد فی کذبه فی قدح ابن خلف
فهذه زیادات اربع من الکابلی واثنتان من ابن روزبهان شارکه
فیهما الکابلی الذی سهل علیه التلبیس وهاتان لیس لها وجود
فی کلام ابن الجوزی المطعون على السنة الاعیان وایضا وضح ان
ابن روزبهان نقل الحکم بوضع حدیث ابن خلف عن ابن الجوزی

محمد بن خلف وجعفر بن احمد در اسناد آن

فحسب الكابلي اخفى اسم ابن الجوزي حتى لا يتعقب عليه ولا يؤخذ بخناقه
بان منتقدي السنية طعنوا على ابن الجوزي واظهروا اشنع مجازفته
وفظيع اغراقه وذكر الكابلي بدل حكم ابن الجوزي اجماع اهل الخبر
على وضع هذا الحديث فزاد كذبا ما عليه مزيد يربو على تلبيس
ابليس ويزيده والخاطب المضطلع بزنة المنة والمسلك الى المسولين
باعظم منة المساعد لهم في التحريف والتلفيف والتزويق والتلفيق
بلا ضنة ذكر عوض اجماع اهل الخبر اجماع اهل السنة فنعوذ بالله
من وسواس الخناس الذي يوسوس في صدور الناس من الناس والجنة
ويزوقهم ويصدهم عن طريق النجاة والجنة ويغويهم ويغلطهم بالهمس
الخفي مرة ومرة بالرنة ويلبس على المحتاج لتمام الحق باوضح انه وايضا
ظهر ان ابن الجوزي نقل في حق المروزي عن ابن عدي انه كان مغفلا
يلقن فيتلقن فاستحق الترك وهذا صريح في انه لم يكن يتعمد الوضع
والكذب على سيد الانبياء الانجاب سلام الله وصلواته عليه
وآله وعليهم ما نفح مسك وطاب ملاب فهذا يبطل ما نسبه
ابن الجوزي الى ابن معين من انه قال في حقه انه كذاب ومع
ذلك فقد طعن ائمة السنية على ابن معين بكثرة طعنه على
الناس واثبتوا حسده للشافعي الذي هو عندهم رئيس رأس وهو
من الفضل والتحقيق اضوء نبراس كما لا يخفى على ناظر مناقب الشافعي
للرازي المقتبس واما حكم ابن الجوزي بالوضع على حديث النور

المروی من ابی ذر الغفاری فهو من وساوسه المغویة المهدیة و هواجسه المردیة ما انزل الله به من سلطان و قادته العصبیة الی ذلک فلباها باللسان والجنان لا یصلح الا صغاء ولا یلیق الاعتناء وهو تجسس اسمج و تجشم اعوج و تقول بهرج و تعصب لجلج و جسارة فاحشة و خسارة داهشة و اقدام و تهوّر و تغریر و تجبّر و ادعاء بلا دلیل و ازلال و تضلیل و تخدیع و تسویل و اما القدح فی بعض رواته فقصاری امره و جمادی خبره لو سلم ضعف هذا الطریق الخاص لا الوضع کما هو غیر خاف علی من له سلیم الطبع و مما یدل فی جحود القاصرین و یظهر مزید خزی الخاسرین و یوقظ الذاهلین و ینبه الغافلین و یکشف جلیة الحال و یبین عن نهایة جسارة اهل الاغفال والاهمال ان اسناد تکذیب محمد بن خلف الی یحیی بن معین و عزو قدحه الی الدار قطنی القطعی بن خلف جلی و کذب غیر خفی فان محمد بن خلف المروزی کان صدوقا و ذکره الدار قطنی و قال انه لا باس به قال عبد الکریم بن محمد السمعانی فی الانساب فی نسبة المروزی فی ما بغداد درب یقال له درب المروزی او محلة المراوزة و ظنی انها من الکرخ و من هذه المحلة ابو عبد الله محمد بن خلف بن عبد السلام الاعور المروزی لانه کان یسکن هذه المحلة روی عن یحیی بن هاشم السمسار و عاصم بن علی و علی بن الجعد روی عنه ابو عمرو عثمان بن احمد بن السماک و عبد الصمد بن علی الطستی و ابو بکر عبد الله الشافعی و کان

صدوقا

صدوق مات فی سنۃ احدی وثمانین ومأتین انتہی ما فی الانساب وفیہ
کفایۃ لنضو الحجاب عن الحق والصواب ومبالغۃ فی تخجیل المتہجین
الاوشاب وتبکیت المتہجسین الاقشاب والحمد للہ فی المبدأ والمآب
وقال الخطیب اللبیب فی تاریخ بغداد محمد بن خلف بن عبد السلام
الاعور یعرف بالمروزی لانہ کان یسکن محلۃ المراوزۃ حدث عن
عاصم بن علی وعلی بن الجعد وموسی بن ابراہیم المروزی وغیرہم
روی عنہ ابو عمرو بن السماک وابو العباس بن نجیح وعبد الصمد
الطستی وابو بکر الشافعی وغیرہم وکان صدوقا ذکرہ الدارقطنی
فقال لا باس بہ ونقل عن ابن قانع انہ مات فی سنۃ ۲۸۱ انتہی
فالحمد للہ ولی التوفیق والارشاد حیث ثبت من افادۃ خطیب
بغداد وجہبذہم النقاد ان ابن خلف من شیوخ اساطینہم الامجاد
کابی بکر الشافعی وابن السماک وابن نجیح وعبد الصمد السائر
فضلہم فی الاغوار والانجاد وانہ صدوق ونفی عنہ الباس
الدارقطنی العماد فیا للعجب کل العجب ینفی الدارقطنی عن ابن خلف
الباس ویعزو ابن روزبہان الکابلی المہان والمخاطب نبیل الاعیان
الی الدارقطنی انہ قال فیہ انہ متروک وھذا وسواس وای
وسواس ولم یکتفیا علی ھذا التدلیس المورث للالتباس
حتی ذکرا بعد ما نسباہ الی الدارقطنی انہ لم یختلف احد فی
کذبہ فان ارادا انہ قالہ الدارقطنی فہو من الفحش الفریۃ المستہجنۃ

وافظع العضیهة المستبشعة ووان فالا من عند انفسهم ما فبطلا ته وسماجته وقبحه وشناعته ایضا ظاهر واضح وجلی لائح ثم انه مما یرغم اناف اهل الاعتساف والردی ویحرق قلوب اولی الانحراف والتوی وینکس رؤس ارباب اللجاج والهوی ویبیتهم علی امض من جمر الغضا ویذر فی عیونهم ارمض القذی ویجرعهم غصص امر الجوی ان الحدیث الذی رواه محمد بن خلف وان لم یحتج به علماء ناهض الکیخ المقتنی لذخائر الفضل والمجد الجتنی لازهار السبر والنقد علی انه حدیث حسن ونقله عن الخطیب اللبیب وابن عساکر السائر من التحقیق علی لاحب السنن قال فی کفایة الطالب اخبرنا یوسف بن خلیل بن عبد الله الدمشقی بحلب والحافظ محمد بن محمود بن النجار ببغداد والحافظ خالد بن یوسف النابلسی بدمشق قالوا اخبرنا الامام ابو الیمن زید بن الحسن الکندی بدمشق اخبرنا القزاز اخبرنا الحافظ احمد بن علی بن ثابت الخطیب اخبرنی ابو القسم علی بن عثمان الدقاق حدثنا محمد بن اسماعیل الوراق حدثنا ابو اسحق ابراهیم بن الحسین بن داود القطان سنه احدی عشرة وثلثمائة حدثنا محمد بن خلف المروزی حدثنا موسی بن ابراهیم المروزی حدثنا موسی بن جعفر بن محمد عن ابیه عن جده قال قال رسول الله صلی الله علیه وسلم خلقت انا وهرون بن عمران ویحیی بن زکریا وعلی بن ابی طالب من طینة واحدة قلت هذا حدیث حسن هکذا

رواہ حافظ العراق فی کتابہ وتابعہ محدث الشام کما اخرجناہ سوآد
انتہی فللہ الحمد والمنۃ التامۃ علی کمال لطفہ وھدایتہ العامۃ حیث
ثبت کون المروزی صدوقا وکون حدیثہ حدیثا حسنا بحیث لا یستطیع انکارہ
جاحد ولا یفتاق فی تنبیہہ الی تکلف زائد واستیناف برھان
شاھد فلیمت المنکرون حنقا وحسدا، ویذب الجاحدون
علوا وکمدا، وھذا الحدیث وان کان غیر حدیث النور الذی
احتج بہ علماؤنا الاعلام، احلھم اللہ دار السلام لکن لما کان عند
ابن الجوزی وابن روزبہان والکابلی والمخاطب عین حدیث النور
فثبوت حسنہ کاف لرد تکذیبہ الصادر عن اصحاب الغفول و
القصور۔ قولہ بر تقدیر فرض صحت معارض ست بروایتی دیگر کہ ازین روایت
فی الجملہ بہتر ست ودر اسنادش متہمین بالکذب واقع نشدہ اند وھو ما روی
الشافعی باسنادہ الی النبی صلی اللہ علیہ وسلم انہ قال کنت انا وابوبکر
وعمر وعثمان وعلی بین یدی اللہ تعالی قبل ان یخلق آدم بالف عام
فلما خلق اسکنا ظہرہ ولم نزل ننقل فی الاصلاب الطاھرۃ حتی
نقلنی اللہ الی صلب عبد اللہ ونقل ابا بکر الی صلب ابی قحافۃ ونقل
عمر الی صلب الخطاب ونقل عثمان الی صلب عفان ونقل علیا الی صلب ابی
طالب۔ اقول استدلال مخاطب میمون فنون واحتجاج فاضل منحوس حرمان
مفتون بحب وہوای ثلثہ متطرفین بدائع شجون باین روایت خرافت مشحون
وکذب بے فروغ سراسر ہزل مجون وافترا وبہتان وافکون واختلاق وافتعال

زبون که قلوب اهل ایمان و ایقان بملاحظهٔ آن پرخون بسبب اشتمال آن بر طرائف
گوناگون و انطوا بر لطائف بوقلمون از عجائب سهر خون و غرائب عصر میمون ست و
بوجوه عدیده مخدوش و موهون و بانظار سدیده مغشوش و مطعون **اوّل** آنکه
قول او که این روایت فی الجمله بهتر ست انتهی دلالت صریحه دارد بر آنکه این روایت
واهیه از روایت نور که زعم انحصار آن در دو طریق نموده فی الجمله بهتر ست
نه من جمیع الوجوه و ظاهر ست که نزد کابلی و مخاطب این هر دو طریق نهایت
مطعون و مقدوح و مغموز و مجروح اند پس هرگاه این روایت از روایت نور
که نزد خود مخاطب حسب و کابلی هم نهایت مطعون و موهون ست
فی الجمله بهتر باشد نه من جمیع الوجوه ظاهر گردد که این روایت هم بسبب
مجروح و مقدوح و مطعون ست که بر تبه قدح و جرح فروتری هر دو طرق
مذکور در کلام ابن الجوزی نیست پس ظاهر و روشن و معلوم و متیقن گردید که
حسب اعتراف مخاطب با انصاف این روایت صریحة الدلالة فی الجمله از
قدح و جرح پاک و صاف نیست و از قید فی الجمله که مخاطب بمقتضای جبلّهٔ مستعجبیه
طریف النحله ذکر فرموده لغو و بیکار و منافی و منافر تحریر بلاغت شعار خواهد بود
و هرگاه قدح و جرح آن از کلام خود مخاطب بتحریر واضح و مستنیر باشد بطلان
و فظاعت معارض گردانیدن آن با روایت نور بر تقدیر فرض صحت
در کمال وضوح و ظهور **دوم** آنکه صحت سند و اعتبار و اعتماد حدیث نور
حسب افادات علمای احبار و منتقدین آثار و اخبار کالشمس فی رابعة النهار
هویدا و آشکار گردید پس معارضه آن با این روایت بی سر و پا و حکایت

سراسر خطا که اصلا ذکر سند آن نکرده تا بتوثیق و تعدیل رواة و ناقلین و مدح
و ثنای حاکین و راوین آن چه رسد کی قابل التفات و اصغا تواند شد سوم
آنکه قاضی ثناء الله پانی پتی که حسب اعترافه الاشان کما فی اتحاف النبلاء سرآمد
بیهقی زمان بود تصریح صریح بضعف این خبر سخیف فرموده چنانچه در سیف مسلول
گفته هشتم ما روی عن النبی صلی الله علیه وسلم قال کنت انا و علی
بن ابی طالب نورا بین یدی الله تعالی قبل ان یخلق آدم باربعة
عشر الف عام فلما خلق الله آدم قسم ذلک النور جزئین فجزء انا و جزء
علی جواب اینحدیث موضوعست باجماع اهل حدیث در سند این حدیث محمد
بن خلف مروزی ست یحیی بن معین گفته که او کذاب ست و دارقطنی او را متروک
گفته و کسی اختلاف نکرده در کاذب بودن او و در طریقی دیگر جعفر بن احمد رافضی
غالی ست کذاب وضاع ست اکثر احادیث در قدح صحابه وضع کرده و شافعی
بسند خود روایت کرده که گفت رسول خدا صلی الله علیه وسلم کنت انا و ابو بکر
و عمر و عثمان و علی قبل ان یخلق آدم بالف عام فلما خلق اسکنا ظهره
فلم نزل ننتقل فی الاصلاب الطاهرة حتی نقلنی الی صلب عبد الله
و نقل ابا بکر الی صلب ابی قحافة و نقل عمر الی صلب عفان و نقل علیا الی
صلب ابی طالب و اینحدیث هرچند ضعیف ست لیکن در اسناد او متهم بالکذب نیست
انتهی و باید دانست که کابلی در صواقع گفته الثامن ما روی ان النبی صلی الله
علیه وسلم قال کنت انا و علی بن ابی طالب نورا بین یدی الله قبل ان
یخلق آدم باربعة عشر الف عام فلما خلق الله آدم قسم ذلک النور

ص ۲۱ / ۱۴۶
المطلب الرابع فی ابطال استدلال الرافضة علی ان الامام بعد النبی صلی الله علیه وسلم علی باحادیث اهل السنة

جزئین فجزء انا علیؓ و هو باطل لانه موضوع باجماع اهل الخبر وفی
اسناده محمد بن خلف المروزی قال یحیی بن معین هو کذاب وقال
الدارقطنی متروک ولم یختلف احد فی کذبه ویروی من طریق آخر
وفیه جعفر بن احمد وکان رافضیاً غالیاً کذاباً وضاعاً وکان اکثر
ما یضع فی قدح الصحابة وسبهم ولانه روی الشافعی بسنده الی النبی
صلی الله علیه وسلم انه قال کنت انا وابوبکر وعمر وعثمان وعلی قبل
ان یخلق آدم بالف عام فلما خلق اسکنا ظهره ولم نزل ننتقل فی
الاصلاب الطاهرة حتی نقلنی الله الی صلب عبد الله ونقل ابابکر الی
صلب ابی قحافة ونقل عمر الی صلب الخطاب ونقل عثمان الی صلب عفان ونقل
علیاً الی صلب ابی طالب ولیس فی اسناده من یتهم بالکذب ولان مثل
هذه الاخبار لو ثبت لا یحتج به فی مثل هذه الامور وذلک ظاهر ولا
ظهور النار علی شواهق الطور پس می باید که کابلی بسبب مزید تعسف وتصلف
وتاریک بینی وتعصب وتصلب ناحق گزینی در دعوی ابطال استدلال بحدیث
نور باین کذب به ندرت بلا اشعار شد حتی از وهن وضعف وفتور و بلا ایما بوجهی
از وجوه خلل وقصور راه نداده ودر وقاحت جسارت داده لکن بانی بهتی
آنچه دیده آورده تصریح صریح بضعف این کذب فضیح فرموده ومخاطب اگرچه
از تصریح صریح بضعف آن دل دزدیده لکن بقول خود فی الجمله بکنایه ابلغ من التصریح
ضعف وقدح ووهن وجرح آن اثبات فرموده پس بانی بهتی باصفا ومخاطب
باوفا با وصف ایثار تقلید کابلی سراپا جفا اقتصار واکتفا بر تصحیح سراسر خطا

کتابی عظیم الاعتدا علی اہل الحق والولا لاہل بیت الاصطفا خلاف
آزرم و حیا و موجب ظہور خزی و خسار نزد منقدین کبراد السنة چار ثنا چار شا را
او آبا قدح و جرح این خبر بسبب اہل بصر ثابت فرمودند چہارم آنکہ مخاطب
درہمین باب امامت بجواب حدیث تشبیہ کما سمعت سابقاً گفتہ و قاعدہ
مقررہ اہلسنت ست کہ حدیثی را کہ بعض ائمہ فن حدیث در کتابی روایت
کنند و صحت ما فی الکتاب را التزام نکردہ باشند مثل بخاری و مسلم و بقیہ
اصحاب صحاح و بصحت ان حدیث بالخصوص صاحب آن کتاب یا غیر او از
محدثین ثقات تصریح نکردہ باشد قابل احتجاج نیست انتہی پر ظاہر ست کہ عدم قابلیت
این خبر قطیع الخدع و الغرر برای احتجاج و استدلال حسب این قاعدہ مقررہ
اہلسنت علی ادعاء المخاطب عمدۃ الاقیال ظاہر و باہر ست زیرا کہ این حدیث
در کتاب ملتزم الصحة مثل صحیح بخاری و مسلم و بقیہ صحاح مروی نیست و صحت
آن بالخصوص از شافعی یا غیر او از محدثین مشیدین بنای غیر منصوص فضائل
متغلبین منصوص پس این قدر عجلت در سہو و نسیان از مخاطب نخبۃ الاعیان
محیر افہام و اذہان ست اللہ المستعان سبحان اللہ برای رد فضائل علویہ این
قاعدہ بائدہ می تراشد و باز جا بجا جدعا لانفہ و جلبا لحتفہ بر خلاف
آن بخرافات عجیبہ دست می اندازد و بنقض و رفض قاعدہ ممہدہ خود بعد
فاصلہ طویلہ مقلوب اشیاع و اتباع خود میگدازد و نمک بر جراحات شان
باظہار کمال تہافت و تناقض خدام عالی مقام خودش می پاشد و صدور ہر شیر
شان را بانواع ابجاع می خراشد پنجم آنکہ مخاطب در ہمین کتاب تحفہ بجواب

طعن دوم از مطاعن ابی بکر گفته و جملهٔ لعن الله من تخلف عنها هرگز در کتب
اهلسنت موجود نیست و بالفرض اگر صحیح باشد معنیش آنست که اسامه را تنها
گذاشتن و از مهم سه میان برای انتقام زید بن حارثه پهلو تهی کردن حرام ست
و چون ابوبکر رضی الله عنه بخدمت امامت متعین شد ازینهمه امور او را استغنا
واقع ست بلاشبهه قال الشهرستانی فی الملل والنحل ان هذه الجملة موضوعة عنه
مفتراة و بعضی فارسی نویسان که خود را از محدثین اهلسنت شمرده اند
در سیر خود این جمله را آورده برای الزام اهلسنت کفایت نمیکند زیرا که اعتبار
حدیث نزد اهلسنت بیافتن حدیث در کتب مسنده محدثین ست مع الحکم
بالصحة و حدیث بی سند نزد ایشان شتر بی مهارست که اصلا گوش بآن نمیکنند
انتهی ازین عبارت ظاهرست که اعتبار حدیث بیافتن آن در کتب مسنده
محدثین ست مع الحکم بالصحة و پر ظاهرست که ورود این خبر در کتب مسنده
محدثین مع الحکم بالصحة ثابت نیست پس حسب این افادهٔ مخاطب جلیل الفخار
هم این کذب واضح العار والشنار از اعتماد و اعتبار دور و بر کنار و عدم قابلیت
آن برای احتجاج و استدلال هویدا و آشکار بلکه چون سند آن نقل نکرده اند
مثل شتر بی مهار و تشبث بآن موجب نهایت استهزا و انکار و لایق کمال
تشنیع و استحقار خواهد بود و محض دعوی ایراد شافی سند این ضلال غیر
شافی عی و مثمر ثلج صدر و موجب سکون و رشد باعث تمیز حق از غی نمیتواند شد
خصوصا با وصف عدم تعیین و ابراز نام و نشان کتاب مصنف آن امام
بازیچهٔ زنی ششم آنکه استدلال باین روایت عین اخلاف وعد و نکث عهد

ونقض عهد دیست که در همین باب ابا ست ادعای الزام نقل از کتب اهل حق آغاز
نهاده حیث قال بعد ذکر الآیات التی استدل بها بیعته علی خلافة
ابی بکر اما اقوال عترت پس آنچه از طریق اهلسنت مرویست خارج از حد حصر
و احصاست در همان کتاب یعنی ازالة الخفا باید دید و چون درین رساله التزام
افتاده که غیر از روایات شیعه متمسک به هیچ امر نباشد آنچه از اقوال عترت
درین باب در کتب معتبره و مرویات صحیحه ایشان موجودست بنقلش میپردازیم انتهی
کمال عجب ست که درین کلام باین تصریح صریح ادعای التزام عدم نقل غیر روایات
شیعه نموده و باز درین مقام و مقامات بسیار اخلاف و اخفار باعلان
و اجهار آغاز نموده و من نکث فانما ینکث علی نفسه
در صدر همین کتاب خود گفته درین رساله التزام کرده شد که در نقل مذاهب
شیعه و بیان اصول ایشان و الزاماتیکه عاید بایشان میشود غیر از کتب معتبره
ایشان منقول عنه نباشد و الزاماتیکه عاید باهلسنت می باشد می باید
که موافق روایات اهلسنت باشد و الا هر یکی از طرفین نسبت تعصب و
عناد لاحق ست و با یکدیگر اعتماد و وثوق غیر واقع انتهی این عبارت
دلالت صریحه دارد بر آنکه روایات یک فرقه بر فرقه دیگر حجت نمیتواند شد
که یکی را بر دیگری اعتماد و وثوق نیست پس چرا این قاعده مقرره خود را
فراموش نموده مخالفت آن درین مقام و دیگر مقامات آغاز نهاده
نیز درین عبارت ادعای التزام نقل در الزاماتیکه عاید بشیعه میشود از کتب
معتبره شیعه نموده پس قصد الزام شیعه باین روایات سراسر تکذیب خود

هشتم آنکه نیز مخاطب در باب چهارم بعد ذکر حدیث ثقلین گفته پس معلوم شد که
در مقدمات دینی و احکام شرعی ما را پیغمبر و آله باین دو چیز عظیم القدر فرموده است
پس مذهبی که مخالف این دو باشد در امور شرعیه عقیدة و عملا باطل و نامعتبر است
و هر که انکار این دو بزرگ نماید گمراه و خارج از دین حالا در تحقیق باید افتاد که
ازین دو فرقه یعنی شیعه و سنی کدام یک متمسک باین دو حبل متین هست و
کدام یک استخفاف این دو چیز عالیقدر میکند و اهانت بینماید و از درجه اعتبار
ساقط می انگارد و طعن در هر دو پیش میگیرد برای خدا این بحث را بنظر تأمل
و انصاف باید دید که طرفه کاری و عجب ماجرای ست و درین بحث غیر از کتب
معتبره شیعه منقول عنه نخواهد بود چنانچه در تمام رساله از ملتزمات است
و اعجباه که بتکرار و اصرار اظهار التزام نقل از کتب معتبره اهل حق درین کتاب
عالی نصاب سفر باید و باز اینجا و جاهای بسیار نقض این عهد موثق و محکم و
رفض این عهد ملتزم و مبرم ایثار فرموده و کمال صدق و دیانت و نهایت
ورع و امانت خدام عالی مقام خود ظاهر نموده **نهم** آنکه چنانچه بطلان
احتجاج و استدلال باین روایت بمقابله اهل حق از افادات عدیده خود مخاطب
ظاهر و واضح و لائح ست همچنان شناعت و فظاعت آن از افادات والد
ماجد حضرتش ظاهر و باهر والد مخاطب در آخر قرة العینین گفته اینست تقریر الحجة
درین رساله از دلیل عقلی و نقلی بر تفضیل شیخین اقامت نموده ایم بقیة الکلام
در دفع شبهات مخالفین ست و ما را درین رساله با جوبه امامیه و زیدیه کار نیست
مناظره ایشان بطور دیگر باید نه باحادیث صحیحین و مانند آن و بعد از قطع نظر

از امامیه و زیدیه باستقرا معلوم شد که مخالفان و متوقفان درین مسئله سه گروه اند
انتهی بقدر الحاجه ازین عبارت صراحةً ظاهرست که با حادیث صحیحین فضلا
عن غیرها مناظره امامیه بلکه زیدیه هم نتوانند کرد پس احتجاج باین روایت بکدام رو
بمقابله اهل حق چنانچه اظهار برات خود از کذب و تمرد و اخلاف و اعتساف
حسب افاده خودست همچنان اظهار مجانبت کمال عقوق و مخالفت والد
ماجد خود و هم آنکه فاضل رشید در شوکت عمریه گفته اگرچه ائمه اطهار
علیهم السلام بحکم احادیثی که صاحب رساله ذکر کرده و دیگر احادیث
شائعه مستفیضه مستند امت اند و اخبار آن اخیار مفاتیح مغلقات و مصابیح
ظلمات و مصادر حکمت و مظاهر شریعت ست لیکن کلام در طریق وصول
آن اخبارست و بسا اوقات روات یک فرقه نزد اهل آن مامون و نزد
غیر آن مطعون میباشد لهذا هر فرقه روایات مرویه را در طریق خود مسلم میدارد
و اخبار مرویه را در فرقه مخالف خود مقدوح می انگارد و ازین عبارت
صحیحست که هر فرقه اخبار مرویه را در فرقه مخالف خود مقدوح می انگارد
پس حسب افاده رشیدیه هم این روایت که شاه صاحب از شافعیه آورده اند
نزد شیعه مقدوح و مجروح باشد نه لائق اعتبار و اعتماد نزد ایشان
فللّه الحمد که شناعت و فظاعت استدلال مخاطب باین روایت سراسر
حسب افادات خود و افاده والد ماجدش و تلمیذ رشیدش ظاهر و باهر گردید
و نیز ازین عبارت رشید بحمد الله و حسن توفیقه لزوم تسلیم خبر ولایت و خبر
طیر و خبر مدینة العلم و حدیث تشبیه و حدیث نور و امثال آن که شاه صاحب

و دماغ سوزی در ابطال و انکار آن کرده اند بکمال وضوح ظاهرست زیراکه بلا شبهه
این روایات در طرق سنیه مرویست پس حسب قاعده مقرره فاضل رشید
سنیه را لازمست که تسلیم آن نمایند و گردن کبر بر تدّ و ابطال آن در از نسازند پس
باین کلمه مختصره رشیدیه کمال شناعت و فظاعت رد شاه صاحب و اسلاف شان
کالکابلی و ابن حجر و ابن تیمیه و امثالهم و عدول و نکول و صدود و نکوص شان
از قاعده مقرره مسلمه عند الفرق کما ینبغی ظاهر گردید و مزید انصاف و حذق و مهارت
و دیانت و امانت شان بر زبان رشید عمدة الاعیان هویدا شد و لله الحجة
البالغة **یازدهم** آنکه کابلی جستکار بسبب مزید انهماک در ترویج باطل
صریح العوار و اخفای حق مشرق المنار در نقل این روایت معجبه اهل استبصار
حذف و اسقاط و کتمان فظیع العار بکار برده و مخاطب جلیل الفخار که از تتبع
کتب و اسفار جان نازنین خود را برکنار داشته و همچنین پای پی عمدة الاعیان
با آنهمه جلالت و اشتهار بتقلید غیر سدید کابلی امام المتعسفین الکبار مبتلا
درین خیانت و کتمان و ستر و اخفا و ابطال گردیدند حالانکه مفتری این روایت
موضوعه و مختلق این حکایت مصنوعه اگرچه در اول آن فضیلت ثلثه مغسوله
حسب دلخواه ارباب ارتیاب و اشتباه بربافته لکن بمزید حیا و شرم و نهایت
هول و آزرم در آخران در حق جناب امیرالمؤمنین علیه السلام فقره که از ان فضائل
آنجناب واضح و لائح است بعد ذکر صدیقیت ابی بکر و فاروقیت عمر و ذو النورین
عثمان آورده و بعد ان بذلت سب اصحاب هم افزوده پس کابلی و الانزاد
بسبب احتدام و استعار نار اضغان و احقاد و اشتعال و اضطرام لهبات عناد

ولد او با وصی افضل انبیای امجاد صلی الله علیه وآله الی یوم التناد حذف این فقره
نموده وطرد اللباب ارضای حجاب ذکر صدیقیت وفاروقیت وذو النورینیت
ومذمت سب اصحاب هم نموده ونیز کالمخوف من مواخذه اهل تدبر وتامل لفظ انوار علی
بیمین العرش که بعد لفظ علی بوده از میان انداخته ومخاطب بجای لفظ بین
یدی الله تعالی ایجاد ساخته تبیین این اجمال معجب اهل کمال آنکه در اصل این روایت
موضوعه را بالتمام ملا عمر مشغوف بنقل عجائب بقر وشقر ومصروف بایراد
غرائب کذب وهذر معروف بنده این طرائف شذر ومذر در فضائل ابی بکر
وعمر وثالث عابث عائث بارث کارث در سیرت خود از شافعی نقل
کرده ومحب طبری مبتلای محبت ثلثه در ریاض النضره نقلا عن الملا
وارد نموده وصاحب اکتفا هم بتقلید او رفته وابن حجر هم اثرا لاتیان بطلان
از کذب وبهتان از آن محب طبری عمدة الاعیان خود دانسته در صواعق ایراد
ساخته محب طبری در ریاض النضره گفته ذکر انهم والنبی صلی الله علیه
وسلم کانوا قبل آدم ووصف کل منهم بصفة والتحدید من
نسبهم عن محمد بن ادریس الشافعی بسنده الی النبی صلی الله
علیه وسلم قال کنت انا وابو بکر وعمر وعثمان وعلی انوارا علی
یمین العرش قبل ان یخلق آدم بالف عام فلما خلق اسکنا ظهره
ولم نزل ننتقل فی الاصلاب الطاهرة الی ان نقلنی الله الی صلب
عبد الله ونقل ابا بکر الی صلب ابی قحافة ونقل عمر الی صلب الخطاب
ونقل عثمان الی صلب ابی طالب ثم اختار لی اصحابا فجعل ابا بکر صدیقا

وعمر فاروقا وعثمان ذا النورین و علیّا وصیّا فمن سبّ اصحابی فقد
سبّنی ومن سبّنی فقد سبّ اللہ ومن سبّ اللہ اکبہ اللہ فی النار
علی منخریہ خرّجہ الملا فی سیرتہ وابراہیم بن عبداللہ یمنی شافعی در
کتاب الاکتفا مروی عن الامام ابی عبداللہ محمد بن ادریس الشافعی
القریشی الہاشمی رضی اللہ عنہ بسندہ الی النبی صلی اللہ علیہ وسلم انہ
قال کنت انا وابوبکر وعمر وعثمان و علی انوارا یمین العرش قبل ان یخلق
آدم بالف عام فلما خلق اسکنا ظہرہ ولم نزل ننتقل فی الاصلاب
الطاہرات حتی نقلنی اللہ الی صلب عبداللہ ونقل ابابکر الی صلب
ابی قحافۃ ونقل عمر الی صلب الخطاب ونقل عثمان الی صلب عفان و
نقل علیّا الی صلب ابی طالب ثم اختارہم لی اصحابا فجعل ابابکر صدیقا
وعمر فاروقا وعثمان ذا النورین وعلیّا وصیّا فمن سبّ اصحابی فقد
سبّنی ومن سبّنی فقد سبّ اللہ ومن سبّ اللہ اکبہ اللہ فی النار
علی منخریہ اخرجہ الحافظ عمر بن خضر فی سیرتہ وابن حجر در صواعق
محرقہ گفتہ اخرج الحافظ عمر بن محمد بن خضر الملا فی سیرتہ ان
الشافعی رضی اللہ عنہ روی بسندہ انہ صلی اللہ علیہ وسلم
قال کنت انا وابوبکر وعمر وعثمان وعلی یمین العرش قبل ان یخلق
آدم بالف عام فلما خلق اللہ آدم اسکنا ظہرہ ولم نزل ننتقل فی
الاصلاب الطاہرۃ حتی نقلنی اللہ الی صلب عبداللہ ونقل ابابکر
الی صلب ابی قحافۃ ونقل عمر الی صلب الخطاب ونقل عثمان الی صلب

عفان و نقل علیاً الی صلب ابی طالب ثم اختار ھم لی اصحاباً فجعل ابابکر
صدیقاً و عمر فاروقاً و عثمان ذا النورین و علیاً وصیاً فمن سب اصحابی
فقد سبنی و من سبنی فقد سب اللہ و من سب اللہ فقد اکبہ اللہ
فی النار علی منخریہ از ملاحظہ این عبارات ظاہر شد کہ کابلی بکبوب علی کتمان
الحق و اشاعۃ الباطل المعیوب در نقل این خبر شنیع مرتکب چند صنیع بدیع
و مقتحم تصرفات عدیدہ فظیع گردیدہ اول آنکہ این روایت را از شافعی حمیر ملا
کہ از نقل خرافات و جزافات در فضائل ثلثہ غریبۃ الصفات کمال شغف
و شیفتگی او بجمع و تدوین موضوعات و مفتریات نہایت جلی نقل کردہ و
کابلی فخر ملا عمر بغرض باطل مزید ترویج فضل ابی بکر و عمر و ثالث جلیل الخطر
از میان انداختہ بلا توسیط ملای سالک مسلک افراط و تفریط و اظہار مزید
تحذلق و تبختر و تنطع و تعمق صریح التخلیط نقل آن از شافعی والا تخبیط فرمود
و غرضش ازین حذف و اخفا و اسقاط و اعلاء و امر ست یکی آنکہ اگر ذکر نقل
ملا عمر میکرد احتجاج و استدلال او بنقل ملا و اعتماد و اعتبار او بران عمدۃ الکبرا
ثابت میشد و آن برای او سم قاتل و زہر ہلاہل بودہ زیراکہ ملا عمر اگرچہ در فضائل
خلفای ثلثہ افتراآت فاحشہ و اکاذیب واہشہ نقل کردہ لکن با این در شان
حضرت امیر المومنین علیہ فضائل جلیلہ و مناقب جمیلہ نقل نمودہ و حدیث طیر
و حدیث تشبیہ در تصنیف خود آوردہ و داغ توہین و تہجین و تخجیل نواصب
کابلی نبیل کہ در پی تکذیب و ابطال آن میباشد گذاشتہ و لکن عجب عجاب آنکہ
این غرض عنیف المرض و تاسف شدید الحرض و ہوای عظیم المضض بجواب آیہ مودت

علیہم السلام

از دست داده بعض افترات عجیبه و اکاذیب غریبه از ملا عمر در فضل ابی بکر و عمر
نقل نموده **دوم** آنکه غرض او اظهار طول باع و مزید اطلاع خود بپیش معتقدین
و مخلصین و اتباع و اشیاع آن مطاع و مقبلین و صابئین درگاه آن قدوه همج
رعاع است که گمان برند که حضرت او بر اصل افادات شافعی عثور و عبور دارد
و بنای این غرض هم ریخته و سلسلهٔ این حیلهٔ غیر جمیله هم گسیخته شد باین سبب
که چون نام کتاب شافعی ذکر نکرده این استناد نهایت واهی و موهون و بمرتبهٔ
قصوی مغشوش و مطعون گردید فلیضحکوا قلیلا و لیبکوا کثیرا **ضمیمه**
دوم آنکه فقرهٔ انوار علی یمین العرش را باین خیال که اظهار نورانیت انوار ثلثه
موجب طعن و استهزاء و تشنیع و فسوس اهل فهم و ذکا خواهد بود حذف نموده
لفظ قبل ان یخلق را خبر کان قرار داده و چون مخاطب این ترکیب عجیب را خالی از
بشاعت و تهجین نیافته ناچار بجای خبر محذوف مکتوم لفظ بین یدی الله تعالی مصنوع
و منحوت ساخته و بانی پیچی بهمان حال تباه و خراب خالی از آب و تاب گذاشته **ضمیمه سوم** آنکه
چون در آخر ذکر وصایت وصی حق که دلیل خلافت و امامت آن امام مطلق سلام الله
علیه ما ابلج الصبح و انشق الفلق بوده حذف نموده و چون قبل ذکر وصایت حقه
ذکر صدیقیت و فاروقیت و ذو النورین بودن ثالث باین سبب زین بوده چار و ناچار
آنرا هم بکلک اسقاط از صفحهٔ قرطاس زدوده و هم در آخر آن ذم و عیب سب اصحاب
بوده آنرا هم ساقط نموده بکمال شناعت و فظاعت این حذف و اسقاط که کابلی
مبتلای اللبس و اختلاط آنرا عمدا و قصدا و ارادةً و صمداً مرتکب گردیده دبلای این
خطا سراسر جفا بسر پانی پتی محتاط و مخاطب سریع الاشتغال کثیر الاحتیاط مجتنب

از عثرات اغلاط بسبب ایغال و ایضاع در مهامه قبیح و سباسب تقلید و اتباع
کابلی اسوة الرعاع رسیده حسب افاده مخاطب نحریر واضح و مستنیر ست یعنی
ظاهر و صحیح ست که حذف آخر حدیث در مقام استدلال و احتجاج بروایت خصم
فضلا عن روایة طریق المستدل از قبیل تمسک ملحدی بفقرهٔ لا تقربوا الصلوة و
عین سرقهٔ حدیث ست و بغایت قبیح پس بحمد الله و حسن توفیقه ثابت شد که
حسب افادهٔ مخاطب نقاد کابلی والانژاد و بانی بیتی عمدهٔ اهل السداد و خود مخاطب
عماد مقتفی آثار اهل کفر و الحاد و مستحق تجریح و تقبیح ثقات و جوب مستبین حرمت
صلوة محتومه خالق عباد و سارق حدیث منسوب بسرور انبیای امجاد علیه و آله
الاف التحیة الی یوم التناد و مرتکب امر بغایت قبیح و شنیع نزد اهل رشاد گردیدند
فاضل مخاطب در باب المطاعن از همین کتاب تحفه در ذکر مطاعن و مثالب صحابه گفته
طعن بیستم آنکه در صحیح مسلم واقع ست که عبد الله بن عمرو بن العاص روایت کرد
ان رسول الله صلی الله علیه و سلم قال اذا فتحت علیکم خزائن فارس
والروم ای قوم انتم قال عبد الرحمن بن عوف نکون کما امرنا الله تعالی
فقال رسول الله صلی الله علیه و سلم کلا بل تتنافسون ثم تتحاسدون
ثم تتدابرون ثم تتباغضون جواب این طعن آنکه درینجا حذف تتمهٔ حدیث
نموده بر محل طعن اقتصار نموده اند و عبارتی که بعد ازین بود و دافع طعن
از صحابه است در شکم فرو برده از قبیل تمسک ملحدی بکلمه لا تقربوا الصلوة و سهو
احادیث در مثل این مقام بغایت قبیح ست تتمهٔ این حدیث این ست ثم تنطلقون
الی مساکن المهاجرین فتجعلون بعضهم علی رقاب بعض این تتمه صریح معلوم

که این تحاسد و تباغض و تدابر کنندگان فرقه دیگرست غیر از مهاجرین یا آن فرقه یا انصار اند یا غیر ایشان از انصار خود هرگز بوقوع نیامد که مهاجرین با غیرهم باهم بجنگانند پس این فرقه نیست مگر از تابعین زیرا که صحابه که حصر در ایشان میشد منحصر بود در مهاجرین و انصار و بودن این فرقه از مهاجرین بموجب حدیث باطل شد و بودن این فرقه از انصار واقع تکذیب کرد الخ از این عبارت ظاهرست که حذف تتمه حدیث اگرچه از طرف خصم باشد فکیف اذا کان من طریق الناقل از قبیل تمسک ملحدی بکلمه لا تقربوا الصلوة و عین سرقه حدیث و بغایت قبیح و ظاهرست که همین صنیع شنیع را که سرقه فرزانه و تمسک کابلی و مخاطب در نقل این روایت مرتکب شده اند و علاوه برین سرقه در مقامات دیگر در نقل روایات مثل روایت منقوله از درر سید مرتضی در باب بیعه فلته که کابلی تحریر و مخاطب معدوم النظیر بجواب آن صحن قرطاس لمزید خدع و تحیر مخدوع التفسیر العجز نقل کرده این هر دو بزرگ سرقه احادیث و روایات بکار برده اند و سرقه مخاطب حسب و جل و معظم کتاب کابلی عشر و هم سرقه کتاب مقالید الاسانید ثعالبی عمدة الاساطین و انتحال معظم آن در بستان المحدثین و سرقه تفسیر نیشاپوری هائم جهائم تلبیس و تدلیس در تفسیر فتح العزیز واضح و روشن و مبین و مبرهن است پس از این سرقه عظیمه خود بغفلت جستن و تهمت سرقه بر فتراک اهل حق بستن و قلوب اهل ایمان خستن بغایت عجیب و غریب و محیر عاقل لبیب و لله الحمد که بطلان نسبت حذف تتمه حدیث باهل حق در ذکر آن محض کذب و بهتان و مجازفت و عدوان و معاندت و طغیان و مکابرت و سنان محیر اذهان اکابر اعیان و مورث کمال استبصار و اذعان ابر

ایمان بر رفعت شان مخاطب رفیع المکان و بمدارج صدق و عرفان و عروج او بمعارج عالیہ تقوی و ایقان است زیراکہ این طعن را سید علی بن طاؤس در طرائف و علامہ حلی در نہج الحق ذکر کردہ اند و در ہر دو کتاب این تتمہ مذکور و مسطور و کذب مخاطب در کمال وضوح و ظہور علامہ حلی در نہج الحق فرمودہ روی الحمیدی فی الجمع بین الصحیحین عن عبد اللہ بن عمرو بن العاص فی الحدیث الحادی عشر من افراد مسلم قال ان النبی صلی اللہ علیہ وسلم قال اذا فتحت علیکم خزائن فارس والروم ای قوم انتم قال عبد الرحمن بن عوف نکون کما امرنا رسول اللہ فقال رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم تتنافسون ثم تتحاسدون ثم تتدابرون ثم تتباغضون و فی روایۃ ثم تنطلقون الی مساکین المہاجرین فتحملون بعضہم علی رقاب بعض وھذا ذم منہ علیہ السلام لاصحابہ و سید علی بن طاؤس طاب ثراہ در کتاب طرائف در ضمن مخالفات صحابہ با جناب رسول خدا صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم میفرماید و من ذلک مارواہ الحمیدی فی الجمع بین الصحیحین من مسند عبد اللہ بن عمرو بن العاص فی الحدیث الحادی عشر من افراد مسلم قال ان النبی صلی اللہ علیہ وسلم قال اذا فتحت علیکم خزائن فارس والروم ای قوم انتم قال عبد الرحمن بن عوف نکون کما امرنا اللہ فقال رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم تتنافسون ثم تتحاسدون ثم تتدابرون ثم تتباغضون و فی روایۃ ثم تنطلقون الی مساکین المہاجرین فتحملون بعضہم علی رقاب بعض بعد ذکر این حدیث فرمودہ انظر رحمک اللہ عز وجل الی ما قد شہد وا بہ

من خدم نبیهم صلی الله علیه وسلم لاصحابه فکیف یستبعد من قوم
یکونون بهذه الصفات ان یخالفوا نبیهم صلی الله علیه وآله وسلم
فی الحیوة وبعد الوفاة لیس پس بینی که سید علی بن طاوس و علامه مجدد ابن تیمیه را
که مشتمل ست بر اطلاق صحابه بسوی مساکین مهاجرین و حمل بعض مهاجرین بر رقاب
بعض ذکر نموده اند و هرگز آنرا حذف نفرموده و چرا آنرا حذف میفرمودند که هرگز
منافی مطلوب اهل حق نیست بلکه مثبت مزید ظلم و حیف ارباب جور یعنی اصحاب
والمراج و انطلاق اهل خلاف و شقاق بسوی مساکین مهاجرین و حمل بعض
شان بر رقاب بعض بلا استحقاق ست علاوه بر ثبوت تنافس و تحاسد و تدابر
و تباغض قادحین خلاف و نیز ابن تیمیه در ... روایت مسلم را که مشتمل بر هم
روایت او پس اگر ابن تیمیه ذکر هم نمیفرمودند جای طعن و تشنیع اهل تخلیط و تلمیع نمیبود
و نحوه کابلی هم ابن تیمیه را بروایت اخری حواله نموده و هرگز گرد ذکر حذف آن که
انا بیجاوات مخاطب با امام المتحذلقین ست نگردیده قال فی الصواقع فی ذکر مطاعن
الصحابة السابعة ای الشبهة السابعة ما رواه مسلم فی صحیحه
عن عبد الله بن عمرو بن العاص ان رسول الله صلی الله علیه وسلم
قال اذا فتحت علیکم خزائن فارس والروم ای قوم انتم قال عبد الرحمن
بن عوف نکما امرنا رسول الله فقال رسول الله صلی الله علیه وسلم
کلا بل تتنافسون ثم تتحاسدون ثم تتدابرون ثم تتباغضون
وهی باطلة لانه تنبیه وارشاد الی ترک التنافس والتحاسد والتباغض
... فانه ... باخبار و ذا ابلغ من النهی

صریحا وایقاع الخبر موقع الانشاء لقصد المبالغة شائع فی کلام العرب
ذائع ولان الخطاب لیس لجمیع الصحابة اتفاقا ولقوله علیه السلام فی روایة
اخری ثم تنطلقون الی مساکن المهاجرین فتحملون بعضهم علی رقاب بعض
پانزدهم آنکه دعوای کابلی که در سند این خبر کسی متهم بالکذب واقع نشده و همچنین
تفوه باین معنی و تقول مخاطب جلیل المرتبت الجری علی القطع والبت باین نفی
و تنزیه و تبریه از تشویه محض دعوی بی دلیل و تحکم غیر قابل التعویل و محض تخدیع
و تهویل بلکه بحت اضلال و تضلیل است اری اگر سند این روایت نقل میکردند
و باز تجشم نقل احوال رواتش از کتب رجال بر میداشتند و بعد ازان این دعوی
بر زبان می آوردند انوقت قابل جواب و لائق توجه ارباب الباب می بود و اذ لیس
فلیس **شانزدهم** آنکه اگر بفرض محال صحت سند این کذب صریح و الاختلاق الاثیم
ما بعد شافعی باکمال و برائت رواتش و لیکن ان کذب و افترا و افتعال ثابت هم
خلاف و اغفال و ضرری بارباب اتباع و امتثال اهل بیت اقبال علیهم آلاف
التحیة والسلام من الله الملک المتعال نمیرساند و گلوی حضرات متکبرین اهل تزویر
از مواخذه و دار و گیر نمی رهاند زیرا که خدام خود حضرت شافعی مطعون و مغموز
و مثلوب و ملوم و مستحق ملام و مخذول و محروم می باشند و هرچند ایضاح و تفصیل
این حکایت جگر سوز و غیرت افروز موجب تخجیل ارباب تلمیع و تسویل بسی دراز و طویل است
لکن بنابر ایجاز و اختصار و احتراز از اسهاب و اکثار اقتصار بر بعض لطائف
مبهجه اولی الالباب و الابصار میرود علامه فخر الدین رازی در کتاب مناقب
شافعی و ترجیح مذهبش و که عبارت آن از نسخه قدیمه عتیقه آن پیش فقیر حاضر است

ونیز نسخہ مطبوعہ مصر بہ آن در اصقاع و بقاع دائر و سائر میفرماید الفصل الثالث
فی ثناء الشافعی علی استاذیہ ومشایخہ کان یقول لولا مالک وسفین
لذهب علم الحجاز وقال اذا ذكر اهل الاثر فمالك النجم وقال كان مالك
اذا شك في شئ من الحديث تركه كله وحكى الشافعي انه اجتمع مالك
وابو يوسف عند الرشيد فتكلما في الوقوف وما يحبسه الناس فقال
يعقوب هذا باطل لان محمدا صلى الله عليه وسلم جاء باطلاق الحبس فقال
مالك انما جاء باطلاق ما كانوا يحبسونه لالهتهم من البحيرة والسائبة
اما الوقوف فهذا وقف عمر بن الخطاب حين استاذن النبي صلى الله عليه
وسلم فقال احبس الاصل وسبل الثمرة وهذا وقف الزبير فاعجب الخليفة
هذا الكلام وبقي يعقوب وكان الشافعي يقول ما اعلم بعد
كتاب الله اصح من موطا مالك وقيل للشافعي هل رأيت احدا
ممن ادركت مثل مالك بن انس فقال سمعت من تقدمنا في السن والعلم
يقولون ما رأينا مثل مالك فكيف يرى مثله قال الشافعي
ان مالكا كان مقدما عند اهل العلم بالمدينة والحجاز والعراق في النقد
ومعروفا عندهم بالاتقان في الحديث ومجالسة العلماء وكان ابن
عيينة اذا ذكره رفع ذكره وحدث عنه وكان مسلم بن خالد الزنجي
وهو مفتي اهل مكة وعالمهم في زمانه يقول جالست مالك بن انس
في حياة جماعة من التابعين فان قال قائل لما كان حال مالك في العلم
والدين ما ذكرتم وكان تعظيم الاستاذ واجبا على كل مسلم فكيف

اقدم

اقدم الشافعی علی مخالفته وکیف جوز من نفسه ان یضع الکتاب علیه
فالجواب قال البیهقی قرأت فی کتاب ابی یحیی زکریا بن یحیی الساجی ان الشافعی
انما وضع الکتاب علی مالک لانه بلغه ان بالاندلس قلنسوة لمالک
یستشفی بها وکان یقال لهم قال رسول الله صلی الله علیه وسلم فیقولون
قال مالک فقال الشافعی انما مالک آدمی قد یخطی و یغلط فصار ذلک
داعیا للشافعی الی ان وضع الکتاب علی مالک وکان یقول کرهت ان
افعل ذلک ولکنی استخرت الله تعالی فیه سنة وقال الربیع سمعت الشافعی
یقول قدمت مصرا ولا اعرف ان مالکا یخالف من احادیثه الا ستة
عشر حدیثا فنظرت فاذا هو یقول بالاصل ویدع الفرع ویقول بالفرع
ویدع الاصل واقول ان ارسطاطالیس الحکیم تعلم الحکمة من افلاطون
ثم خالفه فقیل له کیف فعلت ذلک فقال استاذی صدیقی والحق
صدیقی واذا تنازعا فالحق اولی بالصداقة فهذا المعنی بعینه هو
الذی حمل الشافعی علی اظهار مخالفة مالک والذی یدل
علی صحة ما ذکرناه ان الکتاب الذی وضع الشافعی علی مالک قال
فی اوله اذا قلت حدثنا الثقة عن الثقة عن رسول الله صلی الله علیه وسلم
فهو ثابت عن رسول الله صلی الله [علیه وسلم] والثابت عن رسول الله صلی الله
علیه وسلم لا یترک الا اذا وجد حدیث یخالفه واذا اختلفت الاحادیث
فللاختلاف فیها وجهان احدهما ان یکون فیها ناسخ ومنسوخ فیعمل بالناسخ
ویترک المنسوخ والاخر ان لا یتمیز الناسخ عن المنسوخ فههنا تذهب الی

اثبت الروایتین و اذا تکافأتا ذهبت الی اشبه الحدیث بکتاب الله او اشبههما
بحدیث آخر و اذا ثبت الحدیث عن رسول الله صلی الله علیه وسلم ولا یخالفه
حدیث آخر و کان یروی عن غیر رسول الله صلی الله علیه وسلم حدیث یخالفه
لم التفت الی ما خالف حدیث رسول الله صلی الله علیه وسلم و لو ان
یوخذ به ان کان یروی عن غیر رسول الله صلی الله علیه وسلم حدیث یوافقه
لم یزده قوة و حدیث رسول الله صلی الله علیه وسلم مستغن عنه و لما
قرر الشافعی هذه القاعدة ذکر ان مالکا اعتبر هذه القاعدة فی بعض
المواضع دون بعض ثم ذکر المسائل التی ترک الاخبار الصحیحة فیها بقول
واحد من الصحابة او بقول واحد من التابعین او لرای نفسه ثم ذکر
ما ترک فیه من اقاویل الصحابة لرای بعض التابعین او لرای نفسه
و ذلک انه ربما یدعی الاجماع و هو مختلف فیه ثم بین الشافعی انه ادعی
ان اجماع اهل المدینة حجة و انه قول ضعیف و ذکر فی هذا الباب
امثلة منها ان مالکا قال اجمع الناس علی ان سجود القرآن احدی عشرة
سجدة و لیس فی المفصل منها شیء ثم قال الشافعی قد روی عن ابی هریرة
انه سجد فی اذا السماء انشقت و ان عمر بن الخطاب سجد فی النجم اذا هوی
فقد روی السجود فی المفصل عن النبی صلی الله علیه وسلم و عن عمر و عن ابی
هریرة فلیت شعری ای الناس من الذین اجمعوا علی ان لا سجدة فی المفصل
ثم بین ان اکثر الفقهاء ذهبوا الی ان فی المفصل سجود و منها ان مالکا
زعم ان الناس اجمعوا علی ان لا سجدة فی الحج الا مرة واحدة و هو یروی

عن عمر وابن عمر انهما سجدا في الحج سجدتين ثم قال الشافعي وليت شعري من هولاء المجمعون الذين لا يسمّون فانا لا نعرفهم ولا يكلف الله احدا ان ياخذ دينه عمن لا يعرفه ومنها ما اخبرنا مالك عن ابي الزبير عن عطا ابن ابي رباح عن ابن عبّاس انّه سئل عن رجل واقع اهله وهو بمنى قبل قبل ان يفيض فامره ان ينحر بدنة قال الشافعي وبهذا ناخذ وقال مالك عليه عمرة وحجّة تامّة وبدنة ورواه عن ربيعة وعن ثور بن زيد عن عكرمة يظنّه عن ابن عبّاس فان كان فقد ترك قول ابن عباس لراي ربيعة فهو خطا وان تركه لراي عكرمة فهو يسيئ القول في عكرمة لا يرى لاحد ان يقبل حديثه وهو يروي عن سفيان عن عطا عن ابن عبّاس خلافه وعطا ثقة عنده وعند الناس قال الشافعي والعجب انه يقول في عكرمة ما يقول ثم يحتاج الى شئ من علمه يوافق قوله فيسميه مرّة ويسكت عنه اخرى فيروي عن ثور بن زيد عن ابن عبّاس في الرضاع وذبائح نصارى العرب وغيره ويسكت عن ذكر عكرمة وانما يحدثه ثور عن عكرمة وهذا من الامور التي ينبغي لاهل العلم ان يتحفظوا منها فهذه حكاية بعض ما ذكره الشافعي في كتابه الذي وضعه على مالك ولقائل ان يقول حاصل هذه الاعتراضات ترجع الى حرفين الاوّل انّ مالكا يروي الحديث الصحيح ثم انّه يترك العمل به انه لا يجوز ولمالك ان يجيب عنه فيقول هذه الاحاديث ما وصلت الينا الا برواية علماء المدينة فهولاء

الا ان اهل المدينة تركوا العمل به وهذا يقتضي عمل علماء المدينة على خلاف قول رسول الله صلّى الله عليه وسلم

امّا ان یکونوا عدولًا او لا یکونوا فان کانوا من العدول وجب ان یعتقد انهم
ترکوا العمل بذلك الحدیث لاطّلاعهم علی ضعف فیه امّا لاجل الضعف
فی الروایة او لاجل انّه وجد ناسخ او مخصّص وعلی جمیع التقدیرات فترك
العمل به واجب فان قالوا فلعلهم اعتقدوا فی ذلك الحدیث تاویلًا خطأً
فلاجل ذلك التاویل الخطاء ترکوا العمل به وعلی هذا التقدیر لا یلزم من
ترکهم العمل بالحدیث حصول ضعف فیه قلنا ان علماء المدینة الذین
کانوا قبل مالك کانوا اقرب الناس الی زمان رسول الله صلی الله علیه
وسلّم واشدّهم مخالطة للصحابة واقواهم رغبة فی الدین وابعدهم
عن المیل الی الباطل فیبعد اتفاق جمهور علماء المدینة علی تاویل
فاسد وامّا ان قلنا انّ علماء المدینة لیسوا بعدول لکان الطعن فیهم
یوجب الطعن فی الحدیث فثبت بهذا الطریق ان الدلیل الذی ذکرناه یقتضی
ترجیح عمل علماء المدینة علی ظاهر خبر الواحد ولیس هذا قولًا بانّ
اجماعهم حجّة بل هو قول بان عملهم اذا کان علی خلاف ظاهر الحدیث اورث
ذلك قدحًا وضعفًا فی الحدیث وممّا یؤید ما ذکرناه ما روی البیهقی
فی کتاب مناقب الشافعی رضی الله عنه باسناده عن یونس بن عبد الاعلی
قال ناظرت الشافعی رضی الله عنه فی شیٔ فقال والله ما اقول لك
الا نصحًا اذا وجدت اهل المدینة علی شیٔ فلا یدخلن قلبك شك انّه
الحق وکل ما اوتی علی القوة لکنك لم تجد له فی المدینة اصلًا
وان ضعف فلا تعبأ به ولا تلتفت الیه واقول هذا الکلام

صریح فی تقریر مذهب مالک رحمه الله تعالی واما الاعتراض الثانی وهو ان
مالکا رحمه الله اذا احتاج الی التمسک بقول عکرمة ذکره واذا لم یحتج
الیه ترکه فهذا ان صح عن مالک اورث ذلک ضعفا فی روایته وفی
دیانته ولو کان الامر کذلک فکیف جاز للشافعی ان یتمسک بروایات
مالک رحمهما الله تعالی وکیف یجوز ان یقول اذا ذکر الاثر فمالک النجم هذا
جملة ما یتعلق بهذا البحث ازین عبارت ظاهرست که امام شافعی بعد
تقریر قاعده سراسر فائده متضمن عدم التفات بسوی آثار مخالف ارشاد
جناب سرور کائنات واولویت اخذ باحادیث وآثار آن مفخر موجودات علیه
وآله آلاف التحیات والتسلیمات ما توالی الغدوات والعشیات مخالفت مالک
که استاد وشیخ آن منور ظلم حوالک ومحقق ماخذ ومدارک ومسالک فقه
وتنقیه منقذ از مهالک بوده با اخبار صحیحه واحادیث ثابته صریحه بسبب قول
بعضی از صحابه منقطعین یا قول بعض تابعین یا رای نفس آن قدوة المجتهدین
بیان فرموده ونیز ظاهر نموده که مالک جسارت برین مخالفت بسبب زعم
اجماع بر خلاف احادیث صحیحه سرور مطاع صلی الله علیه وآله ما دام للشمس ضیاء
وشعاع نموده حالانکه آن اجماع مدعی خود مختلف فیه وغیر قابل التفات واعتماد
نزد منصف نبیه است ونیز شافعی افاده فرموده که مالک دعوی نموده که اجماع
اهل مدینه حجت ست واین قول ضعیف ورای سخیف ست وشافعی عمدة الاقبال
بعد این تمهید واجمال جمیل سری از اختلال برای مزید توضیح وتفصیل واطمینان
قلوب اهل نقد وکمال امثله عدیده برای این مخالفت مالک باخبار وآثار

سرور انبیای اخیار صلی الله علیه وآله الاطهار ما اختلف العشی والابکار فرموده
در ذکر این مسئله مخالفت مالک با حدیث ابن عباس بسبب روایت ربیعه روایت
عکرمه مقتحم قطائع شنیعه نقل نموده وبعد آن افاده فرموده که اگر مالک قول
ابن عباس را بسبب ربیعه ترک کرده پس این خطا است واگر ترک بسبب رای
عکرمه نموده پس خود مالک اسارت قول در عکرمه می نماید یعنی طریق سوئی قدح
وجرح آن غوی می پیماید وجائز نمیداند که کسی قبول حدیث عکرمه نماید
وچگونه چنین نباشد حالانکه عکرمه حسب افادات علمای نقاد وتنصیصات
اساطین والاثبات کما لا یخفی علی ناظر المیزان للذهبی وتهذیب الکمال للمزی
ومعجم الادباء لیاقوت الحموی وغیرها ائم جماعه کفر والحاد یعنی خارجیت
وعداوت وصی سرور انبیای امجاد صلی الله علیه وآله الی یوم التناد ومرتکب
الذنب افترا وبهتان اهی الاساس بر دیگران وبر آقا وولی نعمت خود ابن عباس
بوده وشافعی بعد ارشاد این حکایت روایت سراسر شکایت ضبط ودرج
نتوانسته عجب این امام مالک آغاز نهاده داد اظهار تهافت وتناقض وتناکر
وتنافر قول وفعل آن امام الاکابر پیش ارباب بصائر فرانهاده یعنی ارشاد
کرده که عجب اینست که او یعنی عکرمه آنچه میگوید یعنی طریق جرح وقدح آن
خارجی کذاب بغیض الصحابه می پوید بعد ازین مختلج می شود وکسی چیزی از علم
عکرمه که موافق قول مالک می باشد پس اخذ آن می نماید وگاهی نام مقتدی خود
بزبان می آرد وگاهی سکوت وصموت از ذکر نام آن مثلوب ممقوت می فرماید
این شنیع بلا اشکال از اعظم معائب واکبر مثالب وافحش فضائح واذهب قبائح

واضح و لائح ست پس مدح و ثنای خود شافعی بر مالک هالک با وصف اهتمام بلیغ
و سعی جمیل و جهد جهید و کدّ شدید و کد اکید در تعییر و ازراء و تندید و طعن
و جرح و ثلب و قدح و تفنید آن امام عمید مثبت جرح و قدح خود آن امام سدید
و مظهر حیف و عسف شدید آن مقتدای شدید ست و ازینجاست که رازی با آنهمه
سقیفه سازی و حیله بازی و آتش اندازی و زمزمه نوازی مدح و تبجیل و تکریم
و تفخیم و اجلال و تعظیم شافعی حجازی را ضمن حکایات و محامات و رعایت و محابات
آن علامه سرفرازی نگردیده ارشاد فرموده و لو کان الامر کذلک فکیف
جاز للشافعی ان یتمسّک بروایات مالک و از عمده فضائل شافعی آنست که قائل
بود بامامت هارون نارشید که برای ذکر شمّه از فضائح اعمال و شنائع افعال
او دفاتر طوال کفایت نمی‌کند تاج المحدثین سنّیه علّامه ابو نعیم در حلیة الاولیا
که نسخه کامله آن در دو جلد ضخیم بعنایت ربّ منّان بدست این کثیر العصیان افتاده
در ترجمه محمّد بن ادریس الشافعی گفته حدّثنا محمّد بن ابراهیم بن احمد ثنا
ابو عمرو عثمان بن عبد الله المدینی ثنا احمد بن موسی النجّار قال قال
ابو عبد الله محمد بن سهل الاموی ثنا عبد الله بن محمد البلوی قال الجئ
بابی عبد الله محمد بن ادریس الی العراق ادخل الیها لیلا علی بغل بلا قتب
و علیه طیلسان مطبق و فی رجلیه حدید و ذلک انه کان من اصحاب
عبد الله بن الحسن بن الحسن واصبح الناس فی یوم الاثنین لعشر خلون من شعبان
من سنة اربع و ثمانین و مائة و کان قد اعتق علی هرون الرشید
ابو یوسف القاضی و کان قاضی القضاة و کان علی المظالم محمّد بن الحسن

فکان الرشید یصدعن رایهما ویتفقه بقرائهما فسادا فی ذلک الیوم
الی الرشید فاخبراه بمکان الشافعی وانبسطا جمیعا فی الکلام فقال محمد
بن الحسن الحمد لله الذی مکّن لک فی البلاد وملّکک رقاب العباد من
کلّ باغ ومعاد الی یوم المعاد لازلت مسموعا لک ومطاعا فقد
علت الدعوة وظهر امر الله وهم کارهون ان جماعة من اصحاب
عبد الله بن الحسن اجتمعت وهم متفرقون فقد اتاک عنق ینوب عن
الجمیع وهو علی الباب یقال له محمد بن ادریس بن العباس بن عثمان
بن شافع بن السائب بن عبید بن عبد یزید بن عبد المطلب بن هاشم
بعد شاهدین لا اقرار ابلغ من المحنة وکفی بالمرء اثما ان یشهد بشهادة
یخفیها عن خصمه فعلی رسلکما لا تبرحان فامر بالشافعی فادخل
فوضع بین یدیه بالحدید الذی کان فی رجلیه فلما استقر به المجلس
ورمی القوم الیه بابصارهم رمی الشافعی بطرفه نحو امیر المؤمنین و
اشار بکفه کلّه مسلما فقال السلام علیک یا امیر المؤمنین ورحمة الله
وبرکاته فقال الرشید وعلیک السلام ورحمة الله وبرکاته
بدات بسنّة لم تؤمر باقامتها ورددنا فریضة قامت بذاتها ومن
اعجب العجب انک تکلمت فی مجلسی بغیر اذنی فقال الشافعی یا امیر المؤمنین
ان الله جل وعز قال وعد الله الذین آمنوا منکم وعملوا الصالحات
لیستخلفنهم فی الارض کما استخلف الذین من قبلهم ولیمکنن لهم دینهم
الذی ارتضی لهم ولیبدلنهم من بعد خوفهم امنا وهو الذی اذا وعد وفی

وفی

فقد مكنني في ارضه وامنني بعد خوفي يا امير المومنين فقال له الرشيد
اجل قد امنك الله اذ امنتك فقال الشافعي قد حدثتك انك لا تقتل
قومك صبرا ولا تزدريهم بحجابك عدا ولا تكذبهم اذا قاموا لديك
عددا فقال له الرشيد هو كذلك فما عذرك مع ما ارى من حالك
وتسييرك من حجازك الى عراقنا التي فتحها الله علينا بعد ان بغى صاحبك
ثم اتبعه الارذال وانت رئيسهم فما ينفع لك القول مع اقامة الحجة
ولن يضر الشهادة مع اظهار التوبة فقال له الشافعي يا امير المومنين
اما اذا استنطقتني الكلام فسأتكلم على العدل والنصفة فقال له الرشيد
ذلك لك فقال الشافعي والله يا امير المومنين لو اتسع الكلام على ما بي
لما شكوت لكن الكلام مع ثقل الحديد يعوز فان جدت علي بفكه افصحت عن
نفسي وان كانت الاخرى فيدك العليا ويدي السفلى والله غني حميد
فقال الرشيد لغلامه يا سراج خل عنه فاخذ ما في قدميه من الحديد
فجثا على ركبته اليسرى ونصب اليمنى وابتدأ الكلام فقال والله يا امير المومنين
لان احشر تحت راية عبد الله بن الحسن وهو من قد علمت وشيخ
قرابة لا تنكر عند اختلاف الاهواء وتفرق الاراء احب الي والى كل
مومن من ان احشر تحت راية قطري بن الفجاة المازني وكان
الرشيد متكئا فاستوى جالسا وقال صدقت وبررت لان تكون
تحت راية رجل من اهل بيت رسول الله صلى الله عليه وسلم وقادم
اذا اختلف الاهواء خير من ان تحشر تحت راية خارجي جنفي يأخذه الله

[illegible]

قال الشافعي فقد افتريت على الله كذبا يا امير المومنين ان نصبت نفسي
لهما وهذه كلمة ما سبقت بها قط والذين حكوها لامير المومنين
فاطلبهم معاينة فان الشهادة لا تجوز الا كذلك فنظر امير المومنين
اليهما فلما راهما لا يتكلمان علم ما في ذلك فامسك عنهما ثم قال
الرشيد فقال صدقت يا ابن ادريس فكيف بصرك بكتاب الله تعالى فقال له
الشافعي عن اي كتاب الله تسألني ان الله انزل ثلثا وسبعين كتابا على
خمسة انبياء وانزل كتاب موعظة للنبي فكان سادسا اولهم آدم
عليه السلام عليه انزل ثلثون صحيفة كلها امثال وانزل على اخنوخ
وهو ادريس ستة عشر صحيفة كلها حكم وعلم الملكوت الاعلى وانزل
على ابراهيم ثمانية صحف كلها حكم مفصلة فيها فرائض ونذر وانزل
على موسى التورية فيها تخويف وموعظة وانزل على عيسى عليه السلام الانجيل ليبين
لبني اسرائيل ما اختلفوا فيه من التورية وانزل على داود كتابا كله
دعاء وموعظة لنفسه حتى يخلصه من خطيئته لا حكم لنا فيه
وايقاظا لداود وانزل على محمد صلى الله عليه وسلم القران جمع فيه
سائر الكتب فقال تبيانا لكل شيء وهدى وموعظة احكمت آياته ثم
فصلت فقال له الرشيد فصل لي كتاب الله المنزل على ابن عم رسول الله
صلى الله عليه وسلم الذي دعانا الى قبوله وامرنا بالعمل بمحكمه والايمان
بمتشابهه فقال عن اية آية تسألني عن محكمه او متشابهه او عن تقديمه

او

او تاخیرًا ام عن ناسخه ام عن منسوخه ام عما ثبت حكمه ونسخت تلاوته
ام عما ثبت تلاوته وارتفع حكمه ام عمّا ضربه الله مثلا ام عمّا ضربه الله
اعتبارا ام عما احصى ما فيه فعال الامم الماضية ام عمّا قصدنا الله به
فعلهم تحذيرا قال فما زال حتى عدّله الشافعي ثلاثا وسبعين حكمًا في
القرآن فقال له الرشيد ويحك يا شافعي افكل هذا تحيط به علمك
فقال يا امير المؤمنين المحنة على العالم كالنار على الفضة تخرج
جودتها من رداءتها فها انا ذا فامتحن فقال له الرشيد ما احسن ان
اعيد ما قلت فسأسألك بعد هذا المجلس ان شاء الله تعالى قال له
كيف بصرك بسنة رسول الله صلى الله عليه وسلم فقال له الشافعي
انّي لاعرف منها يا امير المؤمنين ما خرج على وجه الايجاب لا يجوز تركه
كما لا يجوز ترك ما اوجبه الله في القرآن وما خرج على وجه التاديب
وما خرج على وجه الخاص لا يشرك فيه العامّ وما خرج على وجه
العموم يدخل فيه الخصوص وما خرج جوابا عن سؤال سائل ليس لغيره
استعماله وما خرج منه ابتداءً لازدحام العلوم في صدره وما فعله
في خاصّة نفسه اقتدى به الخاصّة والعامّة وما خصّ به نفسه
دون النّاس كلهم مع ما لا ينبغي ذكره لانه اسقطه صلى الله عليه وسلم
ذكرا فقال حسن الترتيب يا شافعي لسنة رسول الله صلى الله عليه وسلم
فاحسنت موضعها بوصفها فما حاجتنا الى التكرار عليك ونحن
نعلم من حضرنا انّك نصابها فقال له الشافعي ذلك من فضل الله علينا

النصاب الاصل والمرجع ۱۲ ق

وعلی الناس وانما شرفنا برسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم وبک فقال کیف
بصرک بالعربیۃ قال مبدأتنا وطباعنا بها تقدمت والسنتنا بها جرت
فصارت کالحیوۃ لا تتم الا بالسلامۃ وکذلک العربیۃ لا تسلم الا
لاهلها ولقد ولدت وما اعرف اللحن فکنت کمن یسلم من الداء ما سلم
الدواء وعاش منکا ملاو بذلک شهد لی القرآن فقال وما ارسلنا
من رسول الا بلسان قومه یعنی قریشا وانت وانا منهم یا امیر المؤمنین
فالعنصر نظیف والجرثومۃ منیعۃ شامخۃ انت اصل ونحن فرع وهو
صلی اللہ علیہ مفسر ومبین بها جتمعت احسابنا فنحن بنو الاسلام
بذلک ندعی وننسب فقال الرشید صدقت وبارک اللہ فیک الی آخرہ
روایت حلیۃ الاولیا واضحست کہ شافعی ہارون را بمرات وکرات ملقب بامیر المؤمنین
میساخت ونیز ازان واضحست کہ شافعی ادعای خود منصب امامت را نہایت شنیع
وفظیع دانستہ کہ آنرا بافترای کذب علی اللہ تعبیر کردہ پس ہرگاہ امامت بائین
مرتبہ عظیم وجلیل باشد کہ شافعی از ادعای آن با آن جلالت وعظمت مرتبہ تحاشی
شدید کند وادعای آنرا افترای کذب بر خدای تعالی قرار دہد پس اثبات شافعی
امامت را برای ہارون دلیل صریحست بر آنکہ شافعی ہارون را بہتر از خود میدانست
وامامت او را عین حق وصواب میدانست وفخر رازی در رسالہ فضائل شافعی
گفتہ الباب الثالث فی حکایۃ محنۃ الشافعی رضی اللہ عنہ وفیہ فصول
الفصل الاول فی کیفیۃ تلک المحنۃ لما جی بالشافعی رضی اللہ عنہ
الی العراق ادخل لیلا وکان فی جملہ حدیدا لانہ کان من اصحاب

عبداللہ

عبد الله بن الحسن بن علی بن ابی طالب وکان ذلک لیلة الاثنین لعشر
خلون من شعبان سنة اربع وثمانین وفی ذلک الوقت کان ابو یوسف
علی قضاء القضاة ومحمد علی المظالم فلما دخلا علی الرشید فقال محمد
بن الحسن الحمد لله الذی مکنک فی البلاد وملکک رقاب العباد
من کل باغ وعاد الی یوم المعاد لا زال قولک مسموعا وامرک مطاعا
فقد علت الدعوة وظهر امر الله وهم کارهون لن شرذمة من اصحاب
عبد الله بن الحسن اجتمعوا وفیهم واحد ینوب عن الکل یقال له محمد بن
ادریس یزعم انه بهذا الامر احق منک ویدعی من العلم ما لیس له
سنه ولا یشهد له بذلک قدمه وله لسان ذا عجیب خلابة بلسانه
وانا خائف علی الدولة منه کفاک الله مهماتک واقال عثراتک ثم
امسک فقال الرشید لابی یوسف یا ابا یعقوب کیف الامر قال ابو یوسف
محمد صادق فیما قال ثم امر بالشافعی رضی الله عنه فادخل علی الرشید
فرمی القوم بابصارهم الیه فقال الشافعی رضی الله عنه السلام
علیک یا امیر المومنین ورحمة الله وبرکاته فقال الرشید وعلیک
السلام ورحمة الله وبرکاته بدأت بسنة لم تومر باقامتها ورددنا
فریضة قامت بذاتها ومن العجب انک تتکلم فی مجلسی بغیر اذنی
فقال الشافعی ان الله تعالی قال وعد الله الذین امنوا منکم وعملوا الصالحات
لیستخلفنهم فی الارض کما استخلف الذین من قبلهم ولیمکنن لهم
دینهم الذی ارتضی لهم ولیبدلنهم من بعد خوفهم امنا وهو الذی

اذا وعدوفى فقدم كفنى فى ارضه وآمننى من بعد خوفى يا امير المؤمنين
فقد حدثت انك لا تقتل قومك صبرا ولا تكذبهم اذا اقاموا لديك
عذرا قال الرشيد هو كذلك فما عذرك بعد ما ظهر ان صاحبك لما بغى
علينا واتبعه الارذلون كنت رئيسا لهم فقال الشافعى لما استنطقتنى
فسأتكلم على العدل والانصاف لكن الكلام مع ثقل الحديد صعب فان جدت
على بفكه عن قدمى جثيت على ركبتى كسيرة ابائى عندنا بائك وان
كانت الاخرى فيدك العليا ويدى السفلى والله غنى حميد فقال الرشيد
لغلامه يا سراج حل عنه فاخذ ما فى قدميه من الحديد فجثا
الشافعى على ركبتيه وقال يا امير المؤمنين والله لان يحشرنى الله
تحت راية عبد الله بن الحسن وهو كما علمت شيخ له قرابة لا تنكر
عند اختلاف الاراء احب الى والى كل مسلم من ان يحشرنى الله تعالى
تحت راية قطرى بن فجاءة المازنى الخارجى كان الرشيد متكئا فاستوى
جالسا وقال صدقت وبررت لان تكون تحت راية رجل من اهل بيت
رسول الله صلى الله عليه وسلم خير من ان تكون تحت راية خارجى
طغى وبغى لكن ما حجتك ان قريشا كلهم ائمة وانت منهم فقال الشافعى
رضى الله عنه يا ايها الذين امنوا ان جاءكم فاسق بنبأ فتبينوا ان
تصيبوا قوما بجهالة فتصبحوا على ما فعلتم نادمين حاش لله ان اقول
ذلك القول لقد فك المبلغ فسق واثر ان لى يا امير المؤمنين حرمة
الاسلام وذمة النسب كفى بهما وسيلة واحق من اخذ بادب الله تعالى

ابن عم رسول الله صلی الله علیه وسلم الذاب عن دینه المحامی عن
امته قال فتهلل وجه هرون ثم قال لیفرخ روعك فانا نرعی حق
قرابتك وعلمك ثم امره بالقعود ازین عبارت ظاهرست که شافعی نهایت
اباو استنکاف و تحاشی از ادعای امامت ظاهر کرده که اولاً فسق و کذب و افترای
محمد بن الحسن و ابو یوسف که نسبت این ادعا بشافعی کرده بودند بتلاوت آیه
کریمه ثابت کرده و بعد آن گفته که حاشا بشد که بگویم این قول را بدرستیکه درجع
گفت رساننده این قول فاسق شده گنهگار گردیده و نیز شافعی تصریح کرده
بانکه احق کسی که اخذ کرده بادب خدای تعالی ابن عم رسول خدا صلی الله
علیه وسلم است که ذب کننده است از دین رسول خدا صلی الله علیه وسلم و
حمایت کننده است از امت آنحضرت و ازین ارشاد شافعی نهایت
مدح و تعظیم و تبجیل و تکریم رشید ظاهرست که او را احق عاملین بحکم تعالی
وانموده و ذب او از حامی دین نبوی و حمایات او امت آنحضرت را ظاهر ساخته
و نیز از روایت حلیة الاولیا ظاهرست که هرگاه شافعی بجواب هارون رشید
اقسام سنت بیان کرد و هارون استحسان آن نمود و مدح شافعی کرد شافعی
بخطاب هارون گفته که چنین نیست که شرف ما برسول خدا صلی الله علیه
وسلم است و بتو پس ظاهر شد که شافعی هارون را تالی جناب رسالتمآب
صلی الله علیه وآله وسلم در تشریف خود شمرده است و نیز از روایت
حلیة الاولیا واضحست که شافعی هارون را در فضائل و محامد خود اصل
قرار داده و خود را فرع او حیث قال انت اصل و نحن فرع و فخر رازی

در رسالہ فضائل شافعی ہمین روایت نقل کردہ فقال الرشید کیف بصرک
بالعربیۃ قال الشافعی ہی مبدأ تنا طباعنا بہا تقومت والسنتنا بہا
جرت ولقد ولدت وانا ما اعرف اللحن فکنت کمن سلم من الداء فلم یخرج
الی الدواء والقرآن یشہد بذلک قال اللہ تعالی وما ارسلنا من
رسول الا بلسان قومہ وانت وانا منہم فالعنصر نظیف والجرثومۃ
منیفۃ وانت اصل ونحن فرع فقال الرشید صدقت بارک اللہ فیک
ونیز در حلیۃ الاولیا در روایت دیگر کہ دران مناظرہ شافعی با بشر مریسی در روبروی
ہارون رشید نقل کردہ آوردہ کہ فقال لہ ای للشافعی بشر ادعیت الاجماع
فہل تعرف شیئا اجمع الناس علیہ قال نعم اجمعوا علی ان الحاضر
امیر المؤمنین فمن خالفہ قتل فضحک ہرون وامر باخذ القید عن
رجلیہ الخ ازین عبارت ظاہر ست کہ شافعی تصریح کردہ بآنکہ مردم اجماع
کردہ اند برآنکہ حاضر یعنی ہارون امیر المؤمنین ست پس ہر کسی کہ مخالفت او کند
قتل کردہ شود پس ثابت شد کہ نزد شافعی ہارون باجماع اہل ایمان و
اسلام خلیفہ برحق و امام بالصدق و امیر المؤمنین و رئیس مسلمین و واجب الاتباع
ولازم الاطاعۃ بود و مخالف او مباح الدم بلکہ واجب القتل بودہ ونیز
فخر رازی در رسالہ فضائل شافعی گفتہ الفصل الثالث فی مناظرۃ جرت
بینہ وبین محمد بن الحسن فی ہذہ الواقعۃ ذکروا ان الشافعی رضی اللہ
عنہ لما حضر مع العلویین من الیمن حضر باب الرشید اتفق ان کان ذلک
فی ہدء من اللیل فکانوا یدخلون عشرۃ عشرۃ منہم علی الرشید

مقدار نیم شب یا پارہ از آن ۱۲ منتہی الارب

فجعل یقیم واحدا واحدا منهم ویتکلم من داخل الستر ویامر بضرب عنقه قال
الشافعی رحمه الله تعالی فلما انتهی الامر الیّ قلت یا امیر المومنین عبدک
وخادمک محمّد بن ادریس قال یا غلام اضرب عنقه قلت یا امیر المومنین
کانّک اتهمتنی بالانحراف عنک والمیل الی العلویة وسأضرب مثلا
فی هذا المعنی ما تقول یا امیر المومنین فی رجل له ابنا عم احدهما
خلطه بنفسه واشرکه فی نسبه وزعم انّ ماله حرام علیه الا باذنه
وان بنته حرام علیه الّا بتزویجه والاخر زعم انه دونه کالعبد له
فهذا الرّجل الی ایّهما یمیل فهذا مثلک ومثل هؤلاء العلویین
فاستعاد الرشید هذا القول ثلث مرات وکنت اعبر عن هذا المعنی
بالفاظ مختلفة ازین روایت ظاهرست که شافعی رشید را بامیر المومنین
ملقب ساخته وانحراف از وشنیع وفظیع دانسته اطاعت وانقیاد خود
برای آن رئیس اهل العناد ظاهر ساخته وتبری تمام از میل بسوی علویه نموده
وترجیح وتفضیل هارون بر علویه بکرار وموکدا بالفاظ فصیحه مختلفه وعبارات
بلیغه متنوعه بیان کرده وهرگاه ازین که رضا بامام باطل ونصب امام بغیر
حق در کمال شناعت وفظاعت وقبح وسماجت ست تا آنکه صاحب تمهید
بتاکید تصریح کرده بکفر کسیکه راضی شود بامام باطل ونیز افاده کرده
که نصب امام بغیر حق کفرست پس بکمال علو مرتبه اسلام
وایمان وایقان حضرت شافعی وامثال او که خلافت برای
بنی العباس ثابت می سازند بنهایت وضوح وظهور میرسد ابو شکور

محمد بن عبد السعید بن شعیب الکشی السلمی الحنفی در تمهید فی بیان التوحید گفته لو لم
یصح خلافة ابی بکر رضی الله عنه ولا یکون اماماً حقاً لکان لا یجوز
السکوت به والاغماض منه لان من رضی بامام باطل فانه یکفر
ونیز در تمهید گفته واما من قال ان الامام لا یجوز الا من اولاد الحسن والحسین
رضی الله عنهما وکان یتعلم من الله تعالی ومن جبرئیل علیه السلام
قلنا هذا لا یصح لان الحسن والحسین رضی الله عنهما قد فوضا الامامة
لمعاویة وبایعاه ولو کان لا یجوز لغیرهما او للذین من اولادهما لکان
ذلک خطأ وکفرا منهما لان نصب الامام من غیر حق یکون کفرا الخ مخفی نماند
آنکه امارات وضع وکذب وافترا واختلاق وافتعال از هر جانب خلف وامام ویمین
وشمال این بهتان صریح الاختلال وعضیهٔ فضیحة الاعتلال وفریهٔ لا تحذ الانتحال
وتهمت فظیعة الاحتیال ودروغ واژگون سراسر محال وبهت مورث انواع
وزر و وبال وتخرص موجب اصناف خزی ونکال واضح ونمایان هشایه که حاجت
توضیح وبیان وفاقت تشریح وتبیان وضرورت تامل وامعان ندارد ازانجمله آنکه
تقدم خلق عجاجیل ثلثه بر حضرت آدم وجمیع انبیای سابقین مستلزم کذب منطوق
ومدلول این کذب معلول مفهوم ارباب علوم میشود صراحةً وبداهةً مستلزم تفضیل
ثلثه جلیل الفخار بر حضرت آدم ودیگر انبیای اخیار علی نبینا وآله وعلیهم السلام
ما تتابع اللیل والنهار می باشد وپر ظاهر ست که تفضیل اول ثلثه چه جا ثانی
جمیل المحامد وثالث موثر تفضیل وتقریب محابات ومراعات اقارب
مشیرین انواع مفاسد بر احدی از انبیا چه جا تفضیل شان بر جمیع این حضرات

سوای افضل کائنات علیہ وآلہ وعلیہم الاف التحیات و التسلیمات از اقبح افترات
واشنع اتہامات و اسمج اختلاقات ومخالف اجماع جمیع امت مفخر موجودات
صلے اللہ علیہ وآلہ اصحاب الایات والکرامات ہست و ہیچ مسلمی و متدینی
کہ بوی از اسلام و ایقان بمشام او رسیدہ گاہی مرتکب اثبات یا تجویز آن
نگردیدہ کہ آن کفر صریح والحاد فضیح و زندقہ قبیح و تجارت بائرہ و جسارت
خاسرہ غیر ربیح ست از انجملہ آنکہ ثلثہ فرزانہ جمنانہ تا زمانہ دور و دراز
در ظلمت بہیم و غسق مستمر کفر و انکار و جہل و بوار و عدوان و خسار و طغیان
و تبار و خسران و عار و خذلان و عوار و عناد و لداد و مخالفت و مکاشفت
و مناوات و مبادات و مخاشنت و مشاحنت با اسلام و دین و انقیاد
برای احکام رب العالمین و اطاعت و امتثال سید المرسلین مبتلا بودہ اند
واگر در باب اول بلا معول باب مکابرہ و مجادلہ و مجازفہ باز کنند و بنای
انصاف و حیا و شرم و آزرم بمعاول تجری و تہجم و تجسر بر کنند و او را از ابل
موحد و مومن و صاحب اسلام و آبی از کفر و سجود اصنام قرار دہند و بکمال
اغراق و انہماک و ارتباک خود را افترا و کذب و بہتان فرا دہی ارباب تنقید
واتقان نہند در سبق کفر ثانی و ثالث کہ از اجلای بدیہیات و اوضح متواترات
واصرح یقینیات و ابین مسلمات ست کلامی نمیتوانند کرد پس کسیکہ بر ظلمت
کفر طاری شدہ باشد چہ قسم ممکن ست کہ قبل خلق حضرت آدم و دیگر انبیای
سابقین علی نبینا وآلہ وعلیہم سلام رب العالمین با جناب رسول خدا صلے اللہ
علیہ وآلہ وسلم در یمین عرش مطہر بودہ باشد سبحانک ھذا بھتان عظیم

یقشعر منہ الجلود ویتفجر منہ الجلمود فلعنۃ اللہ علی واضعہ وقبح اللہ وجہ صانعہ وقد فعل ولعمری کون الانوار الثلثۃ انوارا وکونہم فی الخلق مقدما علی آدم وسائر الانبیاء السابقین اعصارا مع ارتباکہم فی اشراک الکفر دھورا واعمارا وخوضہم من بحار الالحاد والعناد غمارا ورکوبہم علی صہوۃ الزندقۃ والانکار اعلانا واجہارا ومسیرہم فی معترکات غسق البوار والتبار لیلا ونہارا وایثارہم بعد الاسلام الظاہری عن مداحض النزال ومداحض القتال فرارا ثم فرارا ونکوصہم ونکولہم وانحیازہم وعدولہم عن الحق مرارا مما یدع اتباعہم واشیاعہم حیاری وتری الناس سکاری وما ہم بسکاری ازانجملہ آنکہ بر ارباب بصیرت ودین بقطع ویقین بلا ظن وتخمین ظاہر ومستبین ست کہ آبای ثلثہ میمون بیلاء شقاء کفر وضلال وانکار توحید رب متعال وعناد سراسر نکال ووبال موصوم وموسوم ومصحوب ومقرون بودند لاہر تاب فیہ مرتاب وان بلغ من المبالغۃ والجدال مبلغا لا یبلغ الیہ رداء ولا حساب واگرچہ پدر اول اسلام ظاہری آوردہ طریق انقیاد قسری سپردہ لکن بلا شبہہ وارتیاب ہر دو پدر ثانی وثالث والا گہر بحالت کفر وانکار توحید خالق قوی قدر داخل درکات سقر وواصل مستقر ذات لہب وسعر گردیدہ اند وواضع جسور ومختلق این کذب وزور کہ از ایمان وایقان بمراحل قاصیہ وروا از خوف وہول مواخذہ واستہزا وطعن وتہجین اہل دین ویقین مہجور بودہ اصلاب ثلثہ زاہرہ را اصلاب طاہرہ واصول فاخرہ قرار دادہ وظاہرست کہ صلاب خبیثہ

متعصبین منقدند که کفار اشرار و ملحدین فجار را اصحاب طاهره قرار دادن سخنی بس غریب
و افترای بس عجیب ست و از جناب رسول صادق و امین رب خالق چنین
کذب صریح و دروغ فضیح نقل کردن داد کمال وقاحت دادن ست لیکن از
اهلسنت چه عجب که بسبب غایت محبت ثلثه در فضائل شان و اصلاح شنائع
اعمال شان چها کذب و افترا که نساوره اند اگر در حق ابای شان چنین کذب
صریح بر بافتند چه جای شکایت ست و از اینجا و بیداری و انصاف و عقل و
دانشوری کابلی و مخاطب و امثال شان باید دریافت که در حق اصحاب ثلثه
چنین احادیث را که اکاذیب و اضحة الوضع ظاهرة البطلان اند قبول نمایند
و مباهات و افتخار آن را ذکر کنند و آن را معتمد پندارند و در حق جناب امیر علیه السلام
احادیث صحیحه را مثل حدیث ولایت و حدیث طیر و حدیث انا مدینة العلم و غیر آن
موضوع گویند و کذب محض پندارند و فقیر از ایراد شاه صاحب این حدیث را
و معتمد پنداشتن آن با وصف اظهار قدح و جرح آن فی الجمله چندان حیرتی و تعجبی ندارم
که اولاً این قدر فهم هم ندارند که با مثال چنین امور ظاهره بپسندند و ثانیا حافظه
هم ندارند که ایشان را امور یکه مناط اشکال ست محفوظ باشد و ثالثا در تعصب
هم ثابت القدم اند توقع انصاف از ایشان بس بعید ست و رابعا مطمح نظر شان محض
رد استدلالات شیعه و توجیه اعتراضات بایشانست خواه حظی از صدق
و واقعیت داشته باشد یا نه تا آنکه عوام دانند که شاه صاحب کاری نمودند لیکن
تعجبها از شافعی دارم که چگونه جرات بر روایت چنین خرافت کاذبه نموده
و نیز جای فراوان حیرت ست که ابن حجر چگونه آن را معتبر و موثوق پنداشته در

صواعق ذکر نمودہ حالانکہ از افادہ خود ش در شرح قصیدہ ہمزیہ ظاہر ست
کہ کافر را نتوان گفت کہ او مختار و کریم ست و نیز او را طاہر نتوان گفت بلکہ او
نجس ست چنانچہ آیہ شریفہ انما المشرکون نجس بران دلالت دارد قال شیخ ابن حجر
شعر لم تزل فی ضمائر الکون تختار لک الامہات والاباء بعد ذکر الاحادیث
الدالۃ علی کرامۃ نسبہ صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم تنبیہ لک ان تاخذ من
کلام الناظم الذی علمت ان الاحادیث مصرحۃ بہ لفظا فی
اکثرہ و معنی فی کلہ ان اباء النبی صلی اللہ علیہ وسلم غیر الانبیاء
وامہاتہ الی آدم وحوا لیس فیہم کافر لان الکافر لا یقال فی حقہ انہ
مختار ولا کریم ولا طاہر بل نجس کما فی آیۃ انما المشرکون نجس وقد
صرحت الاحادیث السابقۃ بانہم مختارون وان الاباء کرام وان
الامہات طاہرات انتہی بست و نہم آنکہ بعضی از کذابین و مفترین و نقالین
مختلقین از حضرت ابی ہریرۃ امام الراکنین الی الجسارۃ علی الوضع علی
سید المرسلین صلی اللہ علیہ وآلہ اجمعین حدیثی متضمن خلق ابی بکر از نور
سرور کائنات علیہ وآلہ الاف التحیات والتسلیمات وخلق ثانی شانی و ثالث
طغیانی از نور ابو بکر ظلمانی و خلق امت از نور ثانی عدوانی حالی اطائب عدنانی
نقل ساختہ و بعد آن بودن عمر سراج اہل جنت ہم بافتہ و للہ الحمد والمنۃ
کہ جمعی از محققین نقاد تفضیح و تقبیح این کذب ارباب عناد بابلغ وجوہ واوضح
طرق فرمودہ اند یعنی حضرت ابو نعیم تاج المحدثین و امام المنتقدین بعد
ایراد آن در امالی خود تصریح فرمودہ کہ آن باطل ست و ذہبی ارشاد کردہ

کہ آن کذب ست و سیوطی علامہ علی الاطلاق و ابن العراق و تلمیذ او رحمہ اللہ
باتفاق آنرا در موضوعات و مفتریات ارباب کذب و اختلاق داخل ساختہ اند
سیوطی در ذیل الموضوعات گفتہ ابو نعیم فی امالیہ حدثنا محمد بن
بن عمرو بن یزداد املاء حدثنا احمد بن یوسف حدثنا ابو شعیب
صالح بن زیاد حدثنا احمد بن یوسف المنبجی حدثنا ابو شعیب
السوسی عن الهیثم بن جمیل عن المقبری عن ابی هریرة مرفوعا خلقنی اللہ
من نورہ و خلق ابا بکر من نوری و خلق عمر من نور ابی بکر و خلق امتی
من نور عمر و عمر سراج اهل الجنة قال ابو نعیم هذا باطل ابو جعفر
و ابو شعیب متروکون و قال فی المیزان هذا خبر کذب ما حدث به
واحد من الثلثة وانما الآفة عندی فیه المنبجی لا یعرف و شیخ رحمہ اللہ
در مختصر تنزیہ الشریعة گفتہ خلقنی اللہ من نورہ و خلق ابا بکر من
نوری و خلق عمر من نور ابی بکر و خلق امتی من نور عمر و عمر سراج
اهل الجنة نع ای رواہ ابو نعیم فی امالیہ عن ابی هریرة و
قال هذا باطل و قال الذهبی هذا کذب و هرگاہ حسب افادات
ائمہ ثقات عالی درجات خبر خلق ابی بکر از نور جناب رسالتمآب صلی اللہ
علیہ و آلہ وسلم باطل و کذب و زور باشد بودن ثلثہ انوار بریمین عرش قبل از آفرینش
بنور سرور مرسلان صلی اللہ علیہ و آلہ با اختلاف الملوان نیز بالاولی
محض کذب و بہتان و مجازفت و عدوان باشد والحمد للہ المنان الحنان
علی ظهور خزی اهل الافتراء والشنان و وضوح بوار تجارة اصحاب الخسران

والحاصل والله الموفق وهو المستعان پس نمیدانم که کابلی حیسو و مخاطب نحریر چرا
این کذب بحت و زور را بمعارضهٔ حدیث نور مذکور مسطور نمودند که اقبح بود در فضیلت
ارباب جور و قصور و ادخل بود در اظهار عظمت اصحاب شر و شور که در آن فضیلت
جناب امیر المؤمنین علیه السلام اصلا و راسا خبر ندارد مگر آنکه از ذکر چنین موضوعات
استحیا کرده باشند و از تفضیح خوفی نموده که علمای ثقات آنرا باطل و کذب گفته اند
لیکن غلط گفتم استحیا را کابلی رئیس المتحذلقین و مخاطب امام المستکبرین در خواب هم ندیده اند
و از مخالفت سلف کی پروا دارند تصدیق این معنی از ایراد و تصدیق حدیث
ما صبّ الله فی صدری شیئا الخ و امثال آن بوضوح پیوسته که اسلاف ایشان
امثال این احادیث را از قبیح موضوعات وا نموده اند و شاهصاحب از کمال
وقاحت آنرا بمقابلهٔ شیعه ایراد فرموده و همچنین کابلی بسیاری از خرافات و جزافات ارباب
افترات را که اسلاف و اخلاف سنیه بتصریح وضع آن فرموده اند از مناقب
خلفا شمرده و بتصدیق آن پرداخته پس غالب است که بنظر مخاطب جلیل الفخار
و کابلی عمدة الاحبار این کذب سراسر شنار و فریه ظاهرة العوار رسیده و الاطلاق
کشح و اعراض و صفح و غض بصر و قطع نظر از بین و در ستجن مستنکر نمی فرمودند مگر
نمی بینی که صاحب فصل الخطاب از عمدهٔ متصوفین و الانصاف موصوف بترک
تعصب و تصلب و ثبات معروف بتسلیم و انقیاد برای حق مستطاب و مهاجرت
و متارکت حمایت خمار متعصبین اقتباس این کذب دور از قیاس و حساب برای اثبات
فضل شیخین عمدة الانجاب نقل کرده پایه وقاحت و جسارت و جلادت
و صفاقت را بمرتبه بس منیع و رفیع رسانیده خود را از متکلمین متعصبین و مناظرین

متصلفین ہم بالاتر گردانید چنانچہ در کتاب مذکور میفرماید فی فردوس الاخبار
ابن عباس رضی اللہ عنہما عن رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم انہ قال
ان اللہ عزوجل خلقنی من نورہ وخلق ابابکر من نوری وخلق عمر من
نور ابی بکر وخلق المومنین کلہم من نور عمر رضی اللہ عنہما **قولہ**
مؤید این روایت حدیث دیگر ہم ہست کہ مشہور ست ان الارواح جنود مجندۃ
ماتعارف منہا ائتلف وما تناکر منہا اختلف **اقول** کابلی عمدۃ المسولین
رئیس الملعین وامام المتنطعین ومقتدی المتعصبین بعد ایراد روایت جعلین سراسر
توہین مشتمل بر تقدم خلق ثلثہ متغلبین بر حضرت آدم علی نبینا وآلہ وعلیہ وسائر الانبیاء
سلام رب العالمین بمحض عصبیت عدم احتجاج بمثل این اخبار اگرچہ ثابت شود اکتفا
واقتصار نمودہ تطویل نطاق کلام را خلاف مصلحت وموجب استہزاء وسخریہ
اولی الافہام وانستہ طی کشح وثنی عنان از اسہاب بیان اولی وانسب پندا شتہ
لکن مخاطب نحریر بمزید تحذلق وترعرع اکتفا بر ایراد این خبر مستشنع اہل نظر
کافی ونبندہ موجب ظہور عجز وقصور ووضوح حسور وفتور نزد اصحاب رای
بلند انگاشتہ ناچار قلم زرین رقم را در مضمار ایراد بعض زیادات واضافہ
نبذی از منکرات واقحام بعض معجبات وایراد بعض مطربات کہ ہمہ آن دلائل
زاہرہ بر مزید حسن فہم وکیاست وغایت دقت نظر وفطانت ونہایت ذکا
ورزانت واقصای علو حدس ومتانت مخاطب عالی دیانت ست جولان
دادہ وحقیقت ہدم وثلم ارکان وقطع وصرم اغصان وجز وخرم افنان ان
زیادات واہیۃ البنیان بابلغ طرق واوضح بیان بحمد اللہ المنان احسان

المستعان بینهایم ونقص ورض وقض ورفض ان حرفا نحرف بحیث لایختلج فیه ریب لاحد من ارباب الفهم والنظر فخفی نگرایم بس باید دانست که دعوی تایید حدیث الارواح جنود مجندة برای روایت فضیلت خشب مسنّده دلائل مسدّده که همه آن صوارم مهنّده وقواضب محدّده برای قطع واستیصال اصل وفرع این فریه مشتّره است ظاهر گردیده از عجائب افادات وغرائب تو همات وبدائع تجسّات است زیراکه در روایت مصنوعه وحکایت موضوعه تقدم خلق ثلثه عالی نژاد بر حضرت آدم علی نبیّنا وآله وعلیه السلام ببیّنا العباد حسب ایراد کابلی شدید الاحتداد ومخاطب نقّاد مذکور است وپر ظاهر است که درین حدیث شهیر که مخاطب صدر الصدور تایید آن برای این کذب وزور دعوی نموده اثری از تقدم ثلثه عجیبة الخلق لامنطوقا ولا مفهوما غیر مذکور وعدم دلالت آن بر تقدم خلق المتقمّصین قمیص خلافت کاسدة النور بوجه من الوجوه ولو بالایماء والاشعار الخالی عن القصور در کمال وضوح وظهور وبالقطع فقدان تفارق وایتلاف وثبوت تباین وتغایر وتنافر واختلاف این حدیث با این جزاف صریح الاعتساف برارباب امعان وانصاف مخبر مستور زیراکه مدلول این حدیث حسب افادات علمای شرّاح ومفسّرین احادیث بعیان صراحت اینست که ارواح در اوّل خلق خود بر دو قسم ایتلاف واختلاف باعتبار موافقت در صفات ومخالفت دران مخلوق شده واجساد این ارواح در دار دنیا ایتلاف واختلاف حاصل میکند بر حسب خلقت خود پس خیر دوست میدارد اخیار را وشریر محبّت میکند اشرار را واین هذا من التقدم

باب الحب فی الله و من الله

علی خلق احد من الانبیاء والاوصیاء فضلاً عن التقدم علی خلق آدم وجمیع الرسل الاصفیاء سوی خاتم الانبیاء صلی الله علیه وآله النجباء ما اتّصل الرواح بالغداء شیخ عبد الحق در لمعات شرح مشکوة گفته قوله الارواح جنود مجنّدة فما تعارف منها ائتلف وما تناکر اختلف الجنود جمع جند ومجنّدة مجتمعة علی نحو قناطیر مقنطرة وفیه دلیل علی ان الارواح لیست باعراض وعلی انّها کانت موجودة قبل الاجسام ولا یلزم من ذلک قدمها لکن یبطل القول بخلقها بعد تمام البدن وتسویته الّا ان یراد بخلقها قبل البدن تقدیرها کذلک وهو مخالف لظاهر الحدیث جدا بل قد جاء فی الحدیث خلقت الارواح قبل الاجساد بالفی عام وعلی انها خلقت فی اوّل خلقتها علی قسمین من ائتلاف واختلاف باعتبار موافقة فی الصّفات ومخالفة فیها وانّ الاجساد التی فیها الارواح تلتقی فی الدنیا فتأتلف وتختلف علی حسب ما خلقت علیه فالخیّر یحبّ الاخیار والشریر یحبّ الاشرار وان عرض عارض یقتضی خلاف ذلک فالمآل الیه فما تعارف منها قبل التعلق بالاجساد ائتلف بعده کمن فقد الیفه ثم اتّصل به وما تناکر قبله اختلف بعده وهذا التعارف والتّناکر الهامات من الله من غیر اشعار منهم بالسابقة پس عجب آنست که مخاطب عمید درینجا تبرّج وخروج از تقلید کابلی وحید اختیار کرده بمحض دعوی تایید حدیث تجنید برای این کذب غیر سدید گردیده واصلا بر سر بیان وجه

تایید و لو بالایماء والاشارة واضعف الاشعار فی العبارة نرسیده و
بکلف لسان بعطف عنان از توضیح و بیان احیی من البکر المستورة فی الخدور
واعیی من باقل المشهور بالعی والقصور والموصوم بالحصر والحسور گردیده
وظاهر الغرض مخاطب ازین تایید نیست که ازین حدیث مشهور ثابت میشود که
ایتلاف عالم اشباح فرع و دلیل تعارف در عالم ارواح ست و تعارف ارواح
مستلزم نیست که ارواح باهم باشند و چون حضرات ثلثه عالی تبار شعار
ایتلاف و دثار موافقت سرور اخیار صلی الله علیه و آله الاطهار در بر داشتند
لابد که ارواح ثلثه جلیل الارتیاح عظیم الانشراح با روح جناب رسالتمآب
صلی الله علیه و آله باهم باشند و هرگاه ارواح ایشان با روح آنحضرت بهم باشد
لازم آید که ارواح ایشان مثل روح نبوی مقدم بر خلق آدم باشد و بطلان
و هوان و فظاعت و بشاعت این وهم و خیال پر ظاهر ست و صدور امثال
چنین هفوات از مدعیان علم و تبحر لبعید و از انجا که این تحقیق انیق مختص بفکر
دقیق مخاطب افخم ست مشتمل بر اعجب عجائب و اغرب غرائب می باشد پر ظاهر ست که اگر مجرد
ایتلاف با جناب رسالتمآب صلی الله علیه و سلم در دار دنیا دلالت بر تقدم خلق
بر حضرت آدم و سائر انبیا علی نبینا و آله علیهم السلام و همراه بودن شخص موتلف
با جناب رسالتمآب صلی الله علیه و آله و سلم در حجب قدس نماید لازم آید که جمیع صحابه
حتی عمرو بن عاص الجانی و معاویة الشانی و مغیرة الزانی که حسب افادات سنیه
ایتلاف تمام با سرور انام صلی الله علیه و آله الکرام داشتند بلکه سائر مسلمین
و مومنین که عدم اختلاف و موافقت و ایتلاف با آنحضرت دارند قبل حضرت آدم

و دیگر انبیا علیہم السلام مخلوق شدہ باشد و با جناب رسالتمآب صلی اللہ علیہ و آلہ وسلم
روبروی حق تعالیٰ جا گرفتہ و بطلانہ ظاہر عند اہل الایمان و الایقان غنی
عن اقامۃ الشاہد و البرہان و اللہ الموفق وہو المستعان و الصائن
من زلل الافہام و عثار الاذہان و نیز ظاہر ست کہ اگر فقط خلیفۂ ثانی عدم تناکر
و تنافر و ایثار تعارف و تناصر در عالم ارواح با روح سرور اخیار صلی اللہ
علیہ و آلہ الاطہار می داشت و مثل آنحضرت معاذ اللہ نوری از انوار و صاحب قرب
جناب قدس پروردگار می‌بود ہرگز در دار دنیا بشدت عداوت و مناوات
و نہایت عناد و معادات و اقصای لداد و مخاشنت و مبادات با سرور کائنات
علیہ و آلہ آلاف التحیات و التسلیمات لو قبل الاسلام الظاہری ملی بر نمی‌داد و از
غایت وقاحت و جسارت و غایت جلاعت و خسارت قصد قتل جناب
سرور انبیای اقبال صلی اللہ علیہ و آلہ ما اختلف النہر و اللیال و تکرر الغدایا
والآصال نمی‌کرد حالانکہ این معنی بروایات جہابذہ حذاق و ماہرین معروفین
بالکمال فی الآفاق ثابت و محقق ست و الد یا جہد محب طبری در ازالۃ الخفا گفتہ
عن انس قال خرج عمر متقلدا بالسیف فلقیہ رجل من بنی زہرۃ
فقال لہ این تعمد یا عمر قال ارید ان اقتل محمدا قال و کیف تأمن
بنی ہاشم و بنی زہرۃ فقال لہ عمر ما اراک الا قد صبوت و ترکت دینک
قال افلا ادلک علی العجب ان اختک و ختنک قد صبوا و ترکا دینک
فمشی عمر حتی اتاہما و عندہما خباب فلما سمع خباب بحس عمر توارٰی
فی البیت فدخل علیہما فقال ما ہذہ الہینمۃ التی سمعتہا عندکم

وکانوا یقرؤن طه فقالوا ما عدا حدیثا تحدثنا به قال فلعلکما قد صبوتما فقال له ختنه یا عمر ان کان الحق فی غیر دینک فوثب عمر علی ختنه فوطئه وطئا شدیدا فجاءت اخته لتدفعه عن زوجها فنفحها نفحة بیده فدمی وجهها الخ ونیز در ازالة الخفا گفته عن الزهری قال کان عمر بن الخطاب شدیدا علی رسول الله صلی الله علیه وسلم فانطلق حتی دنا من رسول الله صلی الله علیه وسلم الخ ومحمد بن حبیب بغدادی در کتاب مسمی که در اخبار قریش تصنیف نموده وفقیر نسخه عتیقه آن در حدیده وقت رجوع از حج بیت الله الحرام و زیارت سرور انام و ائمه بقیع علیه وعلیهم الاف التحیة والسلام خرید نمودم گفته ابراهیم بن المنذر بن عبد الله الحزامی قال حدثنی عمر بن ابی بکر الموصلی عن سعید بن عبد الکریم عن عبد الحمید بن عبد الرحمن بن زید بن الخطاب عن ابیه قال کان من حدیث الحرب التی کانت بین عدی بن کعب فی الاسلام ان ابا الجهم بن حذیفة بن غانم کان من رجال قریش فی الجاهلیة وکان یوازن عمر بن الخطاب قبل اسلامه علی غیلة رسول الله صلی الله علیه وسلم ومعاداته فاکرم الله عمر بما اکرمه من الاسلام واستجاب فیه دعوة نبیه علیه السلام واعز به دینه وابطا ابو الجهم عن الاسلام حتی اسلم یوم الفتح الخ وابن هشام در سیرت خود که مختصر سیرت ابن اسحق است گفته قال ابن اسحاق وکان اسلام عمر فیما بلغنی ان اخته فاطمة بنت الخطاب وکانت عند سعید بن زید بن

بر او همه اکنون تائید روایت تقدم خلق [illegible]

۲۹۵ سو علیه السلام حدیث الارواح جنود [illegible]

زید بن عمرو بن نفیل وکانت قد اسلمت واسلم زوجها سعید بن زید
وهما مستخفیان باسلامهما من عمر وکان نعیم بن عبد الله النحام رجل
من قومه من بنی عدی بن کعب قد اسلم وکان ایضا یستخفی باسلامه فرقا
من قومه وکان خباب بن الارت یختلف الی فاطمة بنت الخطاب یقرئها
القرآن فخرج عمر یوما متوشحا بسیفه یرید رسول الله صلی الله
علیه وسلم ورهطا من اصحابه قد ذکروا له انهم قد اجتمعوا
فی بیت عند الصفا وهم قریب من اربعین ما بین رجال ونساء
ومع رسول الله صلی الله علیه وسلم عمه حمزة بن عبد المطلب
وابو بکر بن ابی قحافة الصدیق وعلی بن ابی طالب فی رجال من المسلمین
ممن کان اقام مع رسول الله صلی الله علیه وسلم بمکة ولم یخرج
فیمن خرج الی ارض الحبشة فلقیه نعیم بن عبد الله فقال له این ترید
یا عمر قال ارید محمدا هذا الصابی الذی فرق امر قریش وسفه
احلامها وعاب دینها وسب الهتها فاقتله فقال له نعیم والله
لقد غرتک نفسک من نفسک یا عمر اتری بنی عبد مناف تارکیک
تمشی علی الارض وقد قتلت محمدا صلی الله علیه وسلم افلا ترجع
الی اهل بیتک فتقیم امرهم قال فای اهل بیتی قال ختنک وابن
عمک سعید بن زید بن عمرو واختک فاطمة بنت الخطاب فقد
والله اسلما وتابعا محمدا علی دینه فعلیک بهما ونیز ابن هشام در سیر
خود گفته قال ابن اسحاق فحدثنی عبد الرحمن بن الحارث بن عبد الله

ابن عیاش بن ابی ربیعة عن عبد العزیز بن عامر بن ربیعة عن امه
ام عبد الله بنت ابی حثمة قالت والله انا لنترحل الی ارض الحبشة
وقد ذهب عامر فی بعض حاجاتنا اذ اقبل عمر بن الخطاب حتی وقف علی
وهو علی شرکه قالت وکنا نلقی منه البلاء اذی لنا وشدة
علینا قالت فقال انه الانطلاق یا ام عبد الله قالت فقلت نعم
والله لنخرجن فی ارض الله اذیتمونا وقهرتمونا حتی یجعل الله لنا فرجا
قالت فقال صحبکم الله ورأیت له رقة لم اکن اراها ثم انصرف
وقد احزنه فیما اری خروجنا قالت فجاء عامر بحاجته تلک فقلت
یا ابا عبد الله لو رأیت عمر آنفا ورقته وحزنه علینا قال اطمعت
فی اسلامه قالت قلت نعم قال لا یسلم الذی رأیت حتی یسلم حمار
الخطاب قال یأسا منه لما کان یری من غلظته وقسوته عن
الاسلام پس در عقل کدام عاقل راست می آید کہ کسی کہ در عالم ارواح با حضرت
رسالت مآب صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم تعارف داشتہ تصدیق کنندہ رسالت
و نبوت آنجناب باشد و نیز باین مرتبہ رفیعہ و فضیلت سنیہ ممتاز باشد کہ
قبل خلق حضرت آدم بجہت اظہار کرامت و بزرگی او را پیدا کنند و با جناب
رسول خدا صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم در یمین عرش مسطور جا دہند
متلوث بار و ساخ معتقدات نبیین مقدوشان وکفر و عدوان گردد کہ مرتکب
اسارت ادب در تلقیب آنحضرت شود و قصد قتل آنجناب نماید فلا حول ولا قوۃ
الا باللہ و نستعیذ باللہ من استہواء الشیطان علی قلب الانسان

وجعله اعمى لا يبصر واصم لا يسمع فيصير مبهوتا كالمتخبط الحيران ولنتمم
ما افاد في الحجج الباهرة في جواب هذه الفقرة القصيرة القاصرة
الصادرة من المخاطب الحاوي للفضائل الفاخرة وحديث الارواح
جنود مجندة الخ مطلقا تایید روایت موضوعه مذکوره نمیکند چه اگر روح
عمر مع اخوان او با روح نبوی در عالم ارواح باهم تعارف و ائتلاف میداشتند
عمر بن الخطاب بعد بعثت آن حضرت صلی الله علیه وسلم تا شش سال در صدد
ازراء وایذاء آنحضرت علیه وآله الصلوة والسلام مانند ابوجهل از اقران
شقاوت اقتران گوی سبقت نمی برد وچون بخوف دعای بد آنجناب
صلی الله علیه وآله وسلم در ظاهر بربقه اسلام داخل شده باز زبان طعن
بر اقوال وافعال آنسرور علیه وآله الصلوة والسلام نمیکشاد ودر مضایق
پیکار آن اخیار صلی الله علیه وآله وسلم را تنها گذاشته عار فرار بر قرار اختیار
نمیکرد پس این امور ازو وامثال او دلیل کمال مباینت ومنافرت در آن
عالم است انتهی **قوله** وبعد اللتيا والتي دلالت بر مطلوب ندارد **اقول**
کابلی عمدة الکبرا با وجود آنهمه جور وجفا ومهاجرت انصاف ووفا ومتارکت آزرم
وحیا ومخالفت ولا وصفا وایثار تحیز وتنطع وتعمق سراپا خطا وابداع
غرائب مکابرات ومجازفات جالبه انواع طعن واستهزا جسارت بر منع دلالت
این حدیث شریف بر مدعا نموده واکتفا بر محض قدح وجرح ومعارضه آن با روایات
شافعیه غیر واقعیه ودعوی عدم احتجاج بمثل این اخبار اگرچه ثابت هم شود
فرموده لکن مخاطب عمدة الاعیان والحذاق بسبب مزید انهماک در مبالغه واغراق

در مخالفت شقاق و مخالفت جز فاق حقا و جزما نفی دلالت این حدیث شریف
بر مدعای نجابت و طریق مزید مجادلت و مجازفت سلوک سر مکابرت می پیماید بلا
خوف و هراس از مواخذه و طعن و تشنیع محققین جلالت اساس بغرض اکثار
تخدیع و وسواس و ایقاع اشتباه ناس در اشتباه و التباس و ترویج روح اول
من قاس در مقام نفی دلالت میفرماید که شرکت حضرت امیر در نور نبوی
مستلزم وجوب امامت او بلا فصل نمیشود و برین تعلیل معلل معلول و نفی
و ابطال مدلول مخدوم مذموم و مرذول اجتراء و اعتداء نامقبول و تصلب و تعسف و
نامعقول بنزل مستاصل اساس فضل بیکار و فضول الاکتفا نفرموده طالب
نمیشود بیان بلا استناد این بهره و امر جلیل القدر جمیل الفخر اعنی شرکت حضرت
امیر المومنین علیه السلام در نور نبوی وجوب امامت آنحضرت بلا فصل بوجه
که غبار منع بران نتشیند و بسبب مزید انهماک در انکار سر خسار اقشاع و فضائح
بر اثارت قتار و غبار منع صریح البوار نفرموده بمزید مجانبت از عناد و لداد
و صادم تحیا از تشنیع نقاد و فرط شغف و وله با بطال فضل وصی سرور انبیاء
امجاد صلی الله علیه و آله الی یوم التناد لفظ بکر صریح الهذر و دونه خرط
القتاد که سابقا عنقریب در بیان وجه چهارم از اجوبه حدیث تشبیه جوال قلم
زبین رقم نموده بر زبان گهربار میراند و این کلمات اربعه مسوقه برای ترویج ارواح
ثلثه و رابعهم معاویة الغاویه در کمال وهن و بطلان و نهایت رکاکت و سخافت
آن بعنوان عیان و دلالت حدیث شریف بر مدعا نهایت مستنیر و مستغنی
از بیان چه استلزام اتحاد نور جناب امیر المومنین علیه السلام با نور نبوی وجوب امامت

آنحضرت را بلافصل باقصای مرتبه اصح و ظاهر و لائح و باهرست و بر ملازمت این
الامرین هرگز غبار منع و عدم تسلیم که مخاطب فهیم قصد برانگیختن آن محققین
سلسله انصاف و ایقان بسبب آن بنحوه نمی نشیند و هیچ عاقلی متدین و
منصفی متاثم و متدبری متحرج ریب و شبهه دران نمیکنند و هرکسی که نفحات
مناهج اعتبار و استبصار بمشام او رسیده و ازهار تفحص اخبار و آثار سرور
اخیار صلی الله علیه و آله الاطهار و استقصاء بملاحظه و مطالعه افادات
علمای کبار و محققین جلیل الفخار چیده دلالت این حدیث شریف را بر مدعا
از اوضح جلیات و ابین قطعیات و اجلای بدیهیات و اصرح اولیات
و اظهر یقینیات می بیند و هرکسیکه پاره از شرم و آزرم و حیا و اندک خوف
از خزی و خسار و افتضاح بین العوام فضلا عن العلماء داشته باشد از
برد و ابطال این دلالت صریحة البداهة بینة الصراحة نمی چیند و لله الحمد
والمنة که دلالت حدیث شریف بر امامت حقه بلافصل بوجوه سدیده
مسلمه اهل فضل و ادله ظاهره موجعه قلوب اصحاب کید و محل و براهین
محکمه مولمه صدور ارباب اعتساف و فل و شواهد حقیقه صریحة الاتقان
والجزل ظاهر و باهرست وجه اول آنکه در جمله از طرق این حدیث شریف
تصریح بخلافت جناب امیر المومنین علیه السلام وارد شده و این نص صریح را
اکابر ائمه ثقات و جهابذه محققین اثبات روایت کرده اند و عبارات این
حضرات اگرچه سابقا گذشته لکن درین مقام بهیات اجتماعی مذکور می شود
ابو الحسن علی بن محمد بن الطیب المعروف بابن المغازلی در کتاب مناقب جناب

امیرالمومنین علیہ السلام گفتہ قولہ علیہ السلام کنت انا و علی نوراً بین یدی اللہ اخبرنا ابو غالب محمد بن احمد بن سہل النحوی رحمہ اللہ قال اخبرنا ابو الحسن علی بن منصور الحلی الاخباری قال حدثنا علی بن محمد العدوی السمساطی قال حدثنا الحسن بن علی بن زکریا بن احمد قال حدثنا المقدام العجلی قال حدثنا الفضیل بن عیاض عن ثور بن یزید عن خالد بن معدان عن زاذان عن سلمان الفارسی قال سمعت حبیبی محمداً صلی اللہ علیہ وسلم یقول کنت انا و علی نوراً بین یدی اللہ عز و جل یسبح اللہ ذلک النور و یقدسہ قبل ان یخلق اللہ آدم بالف عام فلما خلق اللہ آدم رکب ذلک النور فی صلبہ فلم نزل فی شیء واحد حتی افترقنا فی صلب عبد المطلب ففی النبوة و فی علی الخلافة وشیرویہ بن شہردار دیلمی در فردوس الاخبار فرمودہ عن سلمان الفارسی انہ قال قال رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم خلقت انا و علی من نور واحد قبل ان یخلق آدم باربعة الف عام فلما خلق اللہ تعالی آدم رکب ذلک النور فی صلبہ فلم نزل فی شیء واحد حتی افترقنا فی صلب عبد المطلب ففی النبوة و فی علی الخلافة وحموینی در فرائد السمطین علی ما نقل عنہ باسناد خود روایت کردہ عن سلمان الفارسی رضی اللہ عنہ قال سمعت رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم یقول خلقت انا و علی بن ابی طالب من نور عن یمین العرش

نسبح اللہ ...

عشر الف سنة فلمّا خلق الله آدم نقلنا الی اصلاب الرجال و
ارحام النساء الطاهرات ثم نقلنا الی صلب عبد المطلب وقسمنا
نصفین فجعل النصف فی صلب ابی عبد الله وجعل النصف فی صلب
عمّی ابو طالب فخلقت من ذلك النصف خلق علی من النصف الآخر
واشتق الله تعالی من اسمائه اسماء فالله عزّ وجل المحمود وانا محمّد والله
الاعلی واخی علی والله فاطر وابنتی فاطمة والله حسن وابنای
الحسن والحسین وکان اسمی فی الرسالة والنبوة وکان اسمه فی الخلافة
والشجاعة فانا رسول الله وعلی سیف الله و سیّد علی همدانی شیخ اجازهٔ
والد مخاطب ثانی در کتاب مودة القربی میفرماید المودة الثامنة فی
ان رسول الله صلی الله علیه وسلم وعلیا من نور واحد وفیما
اعطی علی من الخصائل مالم یعط احد من العالمین و بعد ذکر بعض
فضائل آنحضرت میفرماید عن سلمان رضی الله عنه قال قال رسول الله
صلی الله علیه وسلم خلقت انا وعلی من نور واحد قبل ان یخلق الله آدم
باربعة آلاف عام فلمّا خلق الله آدم رکب ذلك النور فی صلبه
فلم یزل فی شیء واحد حتی افترقنا فی صلب عبد المطلب ففیّ النبوة
وفی علی الخلافة و سید علی همدانی در کتاب روضة الفردوس گفته
الباب الثالث عشر ما روی عن سلمان قال قال رسول الله صلی الله
علیه وسلم خلقت انا وعلی من نور واحد قبل ان یخلق الله آدم
باربعة آلاف عام فلمّا خلق الله آدم رکب ذلك النور فی صلبه

فلم یزل فی شیء واحد حتی افترقنا فی صلب عبد المطلب ففیّ النبوة
وفی علیّ الخلافة و صاحب فضل ممتاز و حائز مقامات رفیعه و [illegible] دراز
معارف حقائق راز و نیاز سید محمد گیسو دراز تصریح را بخلافت جناب
امیرالمومنین بقطع و یقین ثابت فرموده و استدلال و احتجاج بآن بر غایة
اهل الانکار و الضلال نموده در کتاب اسمار در سمر [illegible] گفته
جبرئیل بصورت دحیه کلبی از غیب رسول الله صلی الله علیه وسلم شاهد شد
نه این چنین بود که از صورت خود گشتی بدین صورت شدی نه این بود که این
صورت غیر آن بود که اختلاف اعتبار را اتفاق افتاده است علی الاطلاق
این سخن اگر مطلق در خارج وجود ندارد و میدان و چنین هم میگویند که
جبرئیل علیه السلام عقل محمد است که بصورتی متمثل کردی و وضع اشیا و اضعها واقع
هرچند اتحاد را خلاف عقل گفته اند اما نه عقلے است نفی افلاک عقل
کل اینجا باید شاید ترا ظفری بدان بود و نظری بران [illegible] بسیار اسرار
در فهم تو آید همین که خلقت انا و علیّ من نور واحد [illegible] اینجاست که علی
اخ نبی است اخی بین کل نوعین و شکلین همین معنی است ففیّ النبوة و فی علیّ
الخلافة همین اشارت کرد و انت منی کهرون من موسی همین فقره را
حدیث میکند کلامنا اشارة و عند من فهم [illegible] و احمد بن [illegible]
در جواهر النفائس علی الانفس گفته روی سلمان فارسی قال سمعت رسول الله
صلی الله علیه وسلم خلقت انا و علی من نور واحد قبل ان
یخلق آدم باربعة آلاف عام فلما خلق الله آدم رکب ذلک النور

فی صلبه و لم یزل فی شیء واحد حتی افترقنا فی صلب عبد المطلب ففی
النبوة و فی علی الخلافة و شیخ محمد واعظ هروی در کتاب ریاض الفضائل گفته
الفصل الحادی عشر فی کونه صلی الله علیه و سلم و کونه کرم الله
وجهه من نور واحد و کونه خلیفة عن النبی صلی الله علیه و سلم
قال ان الله عز و جل انزل قطعة من نور فاسکنها فی صلب آدم
فساقها حتی قسمها جزئین فجعل جزء فی صلب عبد الله و جزء فی
صلب ابی طالب فاخرجنی نبیا و اخرج علیا وصیا رواه ابو الحسن
المغازلی الشافعی فی المناقب و عن سلمان قال سمعت حبیبی محمدا
رسول الله صلی الله علیه و سلم یقول کنت انا و علی نورا بین
یدی الله عز و جل یسبح الله ذلک النور و یقدسه قبل ان یخلق الله
ادم بالف عام فلما خلق الله آدم رکب ذلک النور فی صلبه فلم یزل
فی شیء واحد حتی افترقنا فی صلب عبد المطلب ففی النبوة و فی
علی الخلافة رواه ابو الحسن المغازلی من صحاح الاخبار اقول
ففی النبوة ای ختم النبوة و قوله و فی علی الخلافة ای ختم
الخلافة کما کان صلی الله علیه و سلم خاتم النبوة کذلک کان
کرم الله وجهه خاتم الخلافة و ظاهرست که تاویل هروی نص
خلافت را بختم خلافت بمراد محض و مراد بحت نیست که تقیید بلفظی بلا دلیل
محض تلمیع و تسویل ست با آنکه اگر مراد این باشد که آنجناب خاتم خلافت
بیواسطه بود و حضرت گرداند زیرا که خلفای انبیای سابقین که بواسطه

اما انبیا علیهم السلام ... جناب امیرالمؤمنین علیه السلام

... ائمه علیهم السلام که جناب امیرالمؤمنین علیه السلام

... آنحضرت صلی الله علیه و آله وسلم بود ...

جناب امیرالمؤمنین علیه السلام ... باصل و متوسط بوده ...

... سلاطین اعاظم ... در جمله ...

... بوساطت جناب امیرالمؤمنین علیه السلام نقل کرده اند

کتاب المناقب گفته اخبرنا ابو غالب محمد بن احمد بن سهل النحوی اخبرنا

ابو عبد الله محمد بن علی بن محمد السقطی الواسطی املاء قال

اخبرنا احمد بن علی القواریری الواسطی نا محمد بن عبد الله بن ثابت

نا محمد بن مصفا نا بقیة بن الولید عن سوید بن عبد العزیز

عن ابی الزبیر عن جابر بن عبد الله عن النبی صلی الله علیه وسلم

قال ان الله عز وجل انزل قطعة من نور فاسکنها فی صلب آدم

فساقها حتی قسمها جزئین جزء فی صلب عبد الله وجزء فی

صلب ابی طالب فاخرج منی نبیا واخرج علیا وصیا واحمد بن محمد بن

اسعد الحافظ الحسینی الشافعی در تبر مذاب فی بیان ترتیب الاصحاب بعد نقل

حدیثی از مسند احمد بن حنبل و مناقب جناب امیرالمؤمنین علیه السلام تصنیف

او گفته و روی ایضا فی الکتابین المذکورین یعنی المسند و المناقب

ان النبی صلی الله علیه وسلم قال کنت انا وعلی نورا بین یدی الله

عز وجل قبل ان یخلق آدم باربعة عشر الف عام فلما خلق آدم

فقسم ذلك فيه وجعل ذلك جزئين فجزء انا وجزء علي ونادى مناد
كتاب الفردوس ثم انتقلنا حتى صرنا في عبد المطلب فكان لي النبوة
ولعلي الوصية و بدیهی اولی ست که مراد از لفظ وصایت حسب تبادر
وصایت عامه است که مرادف خلافت و امامت است و تاویل آن بوصایت
جزئیه ناقصه مثل تاویل متعصبین اهل کتاب است نصوص نبوت جناب
سید المرسلین صلی الله علیه و آله اجمعین بالمطلق ارتفاع و عدم [illegible]
ظاهریه بانبوت خاصه عرب و چنانچه بطلان این تاویل
علیل که محض اضلال و تسویل است ظاهر است همچنین بکمال
شناعت تاویل وصایت وصی برحق بوصایت جزئیه ناقصه
بخبر عامه واضح و نیز قرین گردانیدن جناب رسالت مآب
صلی الله علیه و آله وسلم وصایت جناب امیر المومنین علیه السلام را
بانبوت خود دلیل صریح است بر آنکه این وصایت وصایت عامه است که مرتبهٔ آن
بس عظیم و منزلتی ست نهایت فخیم و تالی رتبه نبوت ست چنانچه نبوت
آنحضرت متفرع است بر نور آن حضرت و تقدم خلق آن بر خلق حضرت
آدم علیه السلام همچنین وصایت جناب امیر المومنین علیه السلام متفرع است
بر نور آنحضرت و تقدم خلق آن و ظاهر است که تفرع وصایت جزئیه ناقصه
بر نور و تقدم خلق آن بر حضرت آدم علیه السلام و مقابله آن بانبوت سرور انام
صلی الله علیه و آله الکرام نهایت رکیک و مستبشع ست پس هیچ عاقل بلحاظ
این تفرع و مقابله صحیح ابا از التزام حمل وصایت بر وصایت عامه که مرادف

الی العرش فنظر فیه من نور وجهه فنظر آدم من جنبة العرش فاذا نور
خمسة اشباح سجدا و رکعا و پر ظاهر است که این تقدیس و تمجید قبل از خلق
حضرت آدم علی نبینا و علیه السلام بمدتی بس دراز و طویل که در تعداد آن
مختلف در طرق حدیث وارد شده بوده پس این تسبیح و تقدیس بر تقدیس و
تمجید تمامی مخلوقات و اصناف کائنات من الانبیاء و غیرهم که من بعد بحیز
وجود آمده اند گردیده و نوری که این تقدیس و تمجید ازو بظهور رسیده بمفاد
حدیث من سن سنة حسنة فله اجرها و اجر من عمل بها الی یوم القیامة
مستحق ثواب همه تسبیحات و تقدیسات رب بریات الی یوم القیام بوقوع خواهد آمد
شده و ذلک فضیلة بالغة و جمیلة سابغة و مرتبة رفیعة و منزلة
منیعة و علامه سبکی در شفاء الاسقام فی زیارة خیر الانام بعد ذکر احادیث
و الدرجات انبیا علیهم السلام گفته و الکتاب العزیز یدل علی ذلک
ایضا قال الله تعالی و لا تحسبن الذین قتلوا فی سبیل الله امواتا
بل احیاء عند ربهم یرزقون و اذا ثبت ذلک فی الشهید یثبت فی
حق النبی صلی الله علیه و سلم بوجوه احدها ان هذه رتبة شریفة
اعطیت للشهید کرامة له و لا رتبة اعلی من رتبة الانبیاء و لا شک
ان حال الانبیاء اعلی و اکمل من حال جمیع الشهداء فیستحیل ان یحصل
کمال للشهداء و لا یحصل للانبیاء لا سیما هذا الکمال الذی یجب
زیادة القرب و الزلفی و النعیم و الانس بالعلی الاعلی و الثانی ان
هذه الرتبة حصلت للشهداء اجرا علی جهادهم و بذلهم انفسهم

التاسع فی حیوة الانبیاء علیهم الصلوة والسلام

لله تعالى والنبي صلى الله عليه وسلم هو الذي سن لنا ذلك
ودعانا اليه وهدانا له باذن الله تعالى وتوفيقه وقد قال
صلى الله عليه وسلم من سن سنة حسنة فله اجرها واجر
من عمل بها الى يوم القيامة ومن سن سنة سيئة فعليه
وزرها ووزر من عمل بها الى يوم القيامة وقال صلى الله عليه
وسلم من دعا الى هدى كان له من الاجر مثل اجور من يتبعه
لا ينقص ذلك من اجورهم شيئا ومن دعا الى ضلالة كان عليه
من الاثم مثل آثام من يتبعه لا ينقص ذلك من آثامهم شيئا
والاحاديث الصحيحة في ذلك كثيرة مشهورة فكل اجر حصل
للشهيد حصل للنبي صلى الله عليه وسلم مثله والحيوة
اجر فيحصل للنبي صلى الله عليه وسلم مثلها زيادة على ماله
صلى الله عليه وسلم من الاجر الخاص من نفسه على هدايته
المهتدي وعلى ماله من الاجور على حسناته الخاصة من الاعمال
والمعارف والاحوال التي لا تصل جميع الامة الى عشر عشرها
ولا يبلغون معشار عشرها وهكذا نقول ان جميع حسناتنا
واعمالنا الصالحة وعبادات كل مسلم مسطورة في صحائف
نبينا صلى الله عليه وسلم زيادة على ماله من الاجر ويحصل
له صلى الله عليه وسلم من الاجر اضعاف مضاعفة
لا يحصرها الا الله تعالى ويقصر العقل عن ادراكها فانه كان

شہید و عامل الی یوم القیمۃ یحصل لہ اجر و یتجدد لشیخہ فی الہدایۃ مثل ذلک الاجر و لشیخ شیخہ مثلاہ و للشیخ الثالث اربعۃ و للرابع ثمانیۃ وھکذا یضعف فی کل مرتبۃ الاجور الحاصلۃ الی ان تنتہی الی النبی صلی اللہ علیہ وسلم فاذا فرضت المراتب عشرۃ بعد النبی صلی اللہ علیہ وسلم من الاجر الف و اربعۃ و عشرین فاذا اھتدی بالعاشر حادی عشر صار اجر النبی صلی اللہ علیہ وسلم الفین وثمانیۃ واربعین وھکذا کلما ازداد واحد یتضاعف ما قبلہ ابدا الی یوم القیمۃ و ھذا امر لا یحصرھا الا اللہ تعالی و یقصر العقل عن کنہ حقیقتہ فکیف اذا اخذ مع کثرۃ الصحابۃ و کثرۃ التابعین و کثرۃ المسلمین فی کل عصر فکل واحد من الصحابۃ یحصل لہ بعدد الاجور التی یترتب علی فعلہ الی یوم القیمۃ و کل ما یحصل لجمیع الصحابۃ حاصل بجملتہ للنبی صلی اللہ علیہ وسلم و بھذا یظہر رجحان السلف علی الخلف فانہ کلما ازداد الخلف ازداد اجر السلف و یتضاعف بالطریق الذی نبھنا علیہ و من تامل ھذا المعنی و رزق التوفیق انبعثت ھمتہ الی التعلیم و رغب فی النشر لیتضاعف اجرہ فی حیاتہ و بعد موتہ علی الدوام و یکف عن احداث البدع والمظالم من المکوس و غیرھا فانہا یضاعف علیہ بالطریق التی ذکرناھا ما دام یعمل بہا فلیتامل المسلم ھذا المعنی و سعادۃ الہادی الی الخیر و شقاوۃ الداعی الی الشر انتہی عبارتہ بلفظہ

الثالث یعنی

کان النبی صلی اللہ علیہ وسلم

و وزرھا

بوضوح میرسد که بودن این حدیث شریف من سن سنة حسنة فله اجرها
واجر من عمل بها الی یوم القیامة و دیگر احادیث صحیحه کثیره اجر همه
شهدا بر احترام و صحابه کرام بجناب رسالتماب صلی الله علیه و آله وسلم
بسنت سنیه اعمال صالحه و عبادات و حصول اجران از مکون کائنات
بسبب هدایت آنجناب بست میرسد بلکه همین جهت تمامی حسنات اعمال
صالحه و عبادات رایجه هر مسلم در صحائف آنجناب مرقوم و مسطور است
و چون نور جناب امیر المؤمنین علیه السلام با نور آنحضرت متحد بوده تسبیح
و تقدیس خداوند عالم قبل از خلق حضرت آدم علیه السلام و دیگر انبیاء
و جمیع امم میکرده لا محاله اجر تسبیح و تقدیس جمیع انام الی یوم القیامه
در جریده حسنات آنجناب هم ثبت خواهد شد و این مکرمت رائعه و منقبت ناصعه
که عقل از ادراک فضل آن قاصر و ذهن در بلوغ کنه آن خاسر و سعید گازرونی
در منتقی گفته عن ابن عباس عن النبی صلی الله علیه وسلم
انه قال کنت نورا بین یدی الله تعالی قبل ان یخلق الله عز و جل
آدم بالفی عام یسبح فتسبح الملائکة بتسبیحه فلما خلق الله تعالی آدم
القی ذلک النور فی صلبه فقال صلی الله علیه وسلم
فاهبطنی الله تعالی الی الارض فی صلب آدم وجعلنی فی صلب نوح
وقذفنی فی صلب ابراهیم ثم لم یزل تعالی ینقلنی من الاصلاب الکریمة
والارحام الطاهرة حتی اخرجنی بین ابوی لم یلتقیا علی سفاح قط
و دیار بکری در خمیس گفته عن ابن عباس عن النبی صلی الله علیه وسلم

انه قال کنت نوراً بین یدی الله قبل ان یخلق الله عز وجل آدم بالفی
عام یسبح ذلک النور ویسبح الملائکة بتسبیحه فلما خلق الله آدم
القی ذلک النور فی صلبه فقال رسول الله صلی الله علیه وسلم
فاهبطنی الله الی الارض فی صلب آدم وجعلنی فی صلب نوح فی السفینة
وقذف بی فی النار فی صلب ابراهیم ثم لم یزل ینقلنی من الاصلاب
الکریمة والارحام الطاهرة حتی اخرجنی من ابوی لم یلتقیا علی سفاح
قط این روایت دلالت دارد بر آنکه نور جناب رسالتمآب صلی الله علیه وآله وسلم
قبل خلق حضرت آدم بدو هزار سال مخلوق شده و آن نور تسبیح میکرد و بسبب
تسبیح آن نور ملائکه تسبیح میکردند و چون نور علوی با نور نبوی متحد و متصل
بوده و انفصال و انحیازی و انقسامی و انفرادی نداشته نور جناب امیر المومنین
علیه السلام هم مخلوق قبل حضرت آدم علیه السلام بدو هزار سال و سبب تسبیح
ملائکه برای رب متعال باشد پس چگونه تقدیم و بدایت کفر و قهر اولهم فلا ابها
بعد بعثت من الدهر برایشان و ملائکه مقربین و سبب اصل تسبیح رب العالمین
روا باشد هل هذا الا جور شدید و عسف عنید و حیف بعید و ظلم
مدید وجه چهارم آنکه سابقاً شنیدی که حموینی در فرائد السمطین
علی ما نقل عنه باسناد خود روایت کرده عن ابی هریرة عن النبی صلی الله
علیه وسلم انه قال خلق الله تعالی ابا البشر و نفخ فیه من روحه
التفت آدم یمنة العرش فاذا نور خمسة اشباح سجداً و رکعاً
قال آدم یا رب هل خلقت احداً من طین قبلی قال لا یا آدم

قال

قال فمن هولاء الخمسة الذين اراهم فى هيئتى وصورتى قال
هولاء خمسة من ولدك لولاهم ما خلقتك هولاء خمسة
شققت لهم خمسة اسماء من اسمائى لولاهم ما خلقت الجنة
ولا النار ولا العرش ولا الكرسى ولا السماء ولا الارض ولا
الملائكة ولا الانس ولا الجن فانا المحمود وهذا محمد وانا العالى
وهذا على وانا الفاطر وهذه فاطمة وانا الاحسان وهذا الحسن
وانا المحسن وهذا الحسين اليت بعزتى انه لا ياتينى احد بمثقال
حبة من خردل من بغض احدهم الا ادخلته نارى ولا ابالى
يا آدم هؤلاء صفوتى بهم انجيهم وبهم اهلكهم فاذا كان لك الى
حاجة فبهولاء توسل فقال النبى صلى الله عليه وسلم نحن
سفينة النجاة من تعلق بها نجى ومن حاد عنها هلك فمن
كان له الى الله حاجة فليسال بنا اهل البيت ازين روایت
سراپا ہدایت ظاہر و واضح است کہ ہرگاہ حضرت آدم علیہ السلام
زیارت خمسہ آل عبا علیہم الاف التحیۃ والثنا کہ اشباح نور دیدین
عرش بود نمود و حق تعالیٰ را سوال از ایشان کرد باری تعالیٰ ارشاد
فرمود ہؤلاء خمسة من ولدك لولاهم ما خلقتك و در روایت
نطنزی کہ سابقاً مذکور شدہ دارد ہست کہ حضرت آدم ہرگاہ
سوال فرمود کہ آیا خلق کردہ خلقی را کہ او احب باشد بسوی تو
از من حق تعالیٰ بجواب سوال در مرتبہ چہارم ارشاد فرمود نعم لولاهم

ارشاد نمودن حق تعالیٰ بخطاب حضرت آدم علیہ السلام در حق خمسہ آل عبا لولاہم ما خلقتک و قتیکہ آنحضرت اشباح نورانیہ ایشان را زیارت نمود و سوال کرد حق تعالیٰ را در ایشان

وجه چهارم از وجوه دلالت حدیث نور برآنکه جناب امیر المومنین علیه السلام

واستدلال بقول حق تعالی لولاهم ما خلقتك در حق خمسهٔ آل عبا وتصریح بانکه ایشان واسطهٔ آدم علیه السلام بتوسل ایشان واستجابت دعای آدم

ماخلقتك پس معلوم شد که جناب امیر المومنین علیه السلام مثل
جناب رسالتمآب صلی الله علیه وآله وسلم سبب اصلی ایجاد حضرت
آدم وجمیع انبیا واوصیا علیهم السلام بوده وهذا غایة الشرف
والعلاء ونهایة الفضل والسناء الذی یقصر عن ادراک کنهه
الالباب الذکیة ویحسر عن الوصول الی اوائله فضلا عن
اقاصیه الافهام الزکیة وظاهرست که حضرات ثلثه ازین مرتبت
شامخه ومنزلت باذخه بمراحل شاسعه دور وازوصول این مجد باهر
وفخر زاهر یقینا محروم ومهجور پس تقدیم شان برآنحضرت اقبح ظلم وجور
محظور نزد ارباب حدس وشعور هل یستوی الاعمی والبصیر
ام هل تستوی الظلمات والنور ونیز ازین روایت رادع شبهات
اهل لجاج وضلالت وصحیح ست که حق تعالی در حق خمسه
آل عبا علیهم الاف التحیة والثنا فرموده هؤلاء صفوتی بهم انجیهم وبهم
اهلکهم پس معلوم شد که جناب امیر المومنین علیه السلام مثل جناب
رسالتمآب صلی الله علیه وآله وسلم صفوه خلائق وموجب نجات
وسبب استخلاص شان از مهالک بوائق وشدائد مضائق وموجب
ثبات وقیام شان در مداحض مزالق بوده فکیف یجوز احد من
اهل الاستبصار تقدم الثلثة الخائضین فی غمار الکفر برهة
من الاعصار علی صفوة الخلق المنجی لهم من العطب والبوار المنقذ
ایاهم من الشجب والتبار والصائن عن اقتحامهم فی الردی والخسار

ونیز از ارشاد حق سبحانہ وتعالی فاذا کان لک الیّ حاجة فبھولاء
توسّل ظاہرست کہ حضرت آدم علیہ السّلام مامور بود بآنکہ
توسّل نماید بخمسہ اطہار صلوات اللہ وسلامہ علیہم
مدی اختلاف اللیل والنھار در قضای حاجات واسعاف
مامولات پس افضلیت جناب امیر المومنین علیہ
السّلام از حضرت آدم ودیگر انبیا علیہم السّلام
بکمال وضوح وظہور متحقق شد فکیف یجوز تقدّم
الثلثة المتھالکین علی الھلاک والتباب علی من
أمر آدم علیہ السّلام بالتوسل الیہ فی نجاح المطالب
وکشف الصعاب وحضرت آدم علیہ السّلام حسب امر الٰہی
بخمسہ نجبا علیہم الاف التحیة والثنا توسل ہم نمودہ وسوال
قبول توبہ بحق این حضرات نمودہ بشرف اجابت دعا و دفع لاواء مشرف
گردید ابن المغازلی در کتاب مناقب جناب امیر المومنین علیہ السّلام گفتہ
قولہ تعالی فتلقی آدم من ربہ کلمات اخبرنا احمد بن محمّد بن
عبد الوھاب اجازة انا ابو احمد عمر بن عبد اللہ بن شوذب ثنا محمّد
بن عثمان قال حدثنی محمد بن سلیمان بن الحارث نا محمّد بن علی بن
خلف العطار نا الحسین الاشقر نا عمرو بن ابی المقدام عن ابیہ عن سعید
بن جبیر قال سئل النبّی صلی اللہ علیہ وسلم عن الکلمات التی تلقیٰھا آدم من ربہ
فتاب علیہ قال سئلہ بحق محمّد وعلی وفاطمة والحسن والحسین الاتبت

علی فتاب علیہ و در روایت قطنزی کہ سابقا گذشتہ وارد ست فلما اقترف الخطیئۃ قال یا رب اسالک بمحمد و علی و فاطمۃ والحسن والحسین لما غفرت لی فغفر اللہ لہ فہذا الذی قال اللہ عز و جل فتلقی آدم من ربہ کلمات فتاب علیہ جلال الدین سیوطی در تفسیر در منثور بتفسیر آیہ فتلقی آدم من ربہ کلمات فتاب علیہ انہ ہو التواب الرحیم گفتہ اخرج ابن النجار عن ابن عباس قال سألت رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم عن الکلمات التی تلقاھا آدم من ربہ فتاب علیہ قال سأل بحق محمد و علی و فاطمۃ والحسن والحسین الا تبت علی فتاب علیہ و مرزا محمد بدخشانی در مفتاح النجا گفتہ اخرج الدارقطنی وابن النجار عن ابن عباس رضی اللہ عنہ قال سألت رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم عن الکلمات التی تلقاھا آدم من ربہ فتاب علیہ قال سأل بحق محمد و علی و فاطمۃ والحسن والحسین الا تبت علی فتاب علیہ و ملا معین در معارج النبوۃ در فصل دوم در بشاراتی کہ تعلق بملائکہ و انبیا علیہم السلام دارد گفتہ واقعہ ششم نیز بشارت آدم صفی ست امام جعفر صادق رضی اللہ عنہ در تفسیر آیہ کریمہ فتلقی آدم من ربہ کلمات می فرماید کہ آدم و حوا در حینی کہ بر سریر جنت متکی بودند و از زندگانی بر وفق کامرانی

[illegible marginal handwritten notes]

خیر منتکی حق تعالی جبرئیل امین را علیه السلام بفرستاد
تا آدم را علیه السلام بر منازل و قصور و درجات جنت
سیر دهد جبرئیل دست آدم علیه السلام گرفته بمنزلی
آورد که بنای خشتی از زر و خشتی از نقره بود و کنگرها
آن از زمرد اخضر و درین قصر تختی بود از یاقوت احمر
بنگاشته و بر بالای آن تخت قبه از نور برافراشته
و دران قبه بر بالای آن تخت صورتی در غایت
حسن و جمال ترتیب داده تاجی از نور بر سر وی
نهاده و دو گوشواره از لولو در گوشهای وی
در آورده و قلاده از نور در گردن او کرده آدم از
غایت صباحت و ملاحتش انگشت حسرت
در دندان حیرت گرفته حسن و جمال حوا را از
جنب آن فراموش ساخت پرسید یا رب ما هذه
الصورة خطاب آمد که این صورت فاطمه
زهرا است دختر محمد مصطفی و آن تاج نور
بر سر او پدر بزرگوار اوست علیه من الصلوة
افضلها و آن قلاده نور در گردن او
مثال شوهر علی مقدار او علی
کرم الله وجهه و آن دو گوشواره حسن و حسین

زاهره کنایه از دو فرزند ارجمند فرمان بردار او
رضوان الله علیهما بعد از آن بر بالای سر نظر کرد
پنج در دید گشاده و بر کتابه هر یک کلمه از نور مثبت
ساخته بر بالای یک در نوشته بود انا المحمود
وهذا محمد و بر فرق در دیگر رقم زده بود انا
العلی الاعلی و بر کتابه منظر سیم این کتابت کرده بود
انا الفاطر وهذه فاطمة و بر عصابهٔ روزن دیگر این کلمه
مرقوم ساخته بود که انا المحسن وهذا الحسن و بر ایوان پنجم این
ترکیب ثبت فرموده بود که منی الاحسان وهذا حسین جبرئیل
علیه السلام فرمود که ای آدم این کلمات با برکات و این اسامی
گرامی را بخاطر سپار که روزی شاید بسته کار این کلمات محتاج
گردی بعد از آنکه سیصد سال بجهت ارتکاب زلت گریسته بود
بمقتضای ندای هاتف غیبی باین کلمات مستعد گشته گفت
یا محمود یا علی الاعلی و یا فاطر و یا محسن و یا منک الاحسان
بحق محمد و علی و فاطمة والحسن والحسین ان تغفر لی
وتقبل توبتی یا غفور از جانب قدس خداوندی جل و علا
وحی آمد که ای آدم اگر از من مجرمان تمامی ذریت خود را
خواستی میکردی ببرکت این پنج همه مغفور میساختم
فذلک قوله فتلقی آدم من ربه کلمات فتاب علیه

وجه پنجم آنکه اینحدیث دلالت صریحه دارد بر آنکه نور جناب امیر المؤمنین علیه السلام بالنور انور جناب رسالتمآب صلی الله علیه و آله و سلم باهم متقدم بر وجود حضرت آدم بود و تقدم هم تقدم نهایت طویل بود زیرا که از روایت عبد الله بن احمد بن محمد بن حنبل و ابن مردویه اصبهانی و ابن المغازلی و دیلمی عاصمی و نطنزی و شهردار دیلمی و اخطب خوارزم و ابن عساکر علی ما رواه الکنجی و صالحانی و مطرزی و صدر الافاضل خوارزمی و محب طبری و احمد بن محمد حافظ و ابراهیم وصابی و محمد واعظ هروی و محمد صدر عالم نقلا من هؤلاء الخمسة عن احمد و حموینی و محمود طابی در کرینی نقلا عن الاخطب و زرندی و سید علی همدانی و جمال الدین محدث و شیخ بن علی جفری ظاهر ست که این تقدم چهارده هزار سال بود و از روایت خطیب بغدادی و ابن عساکر که محمد بن یوسف کنجی آنرا نقل نموده واضح ست که این تقدم چهل هزار سال بود پس افضلیت آنجناب از جمیع خلائق علی العموم حتی الانبیاء السابقین المبعوثین من جانب الحی القیوم لهدایة کل جهول ظلوم و از حضرت آدم بالخصوص ثابت و متحقق گشت و ظاهرست که افضل متعین ست برای خلافت و نور منور الهی تابع ظلمت بلکه همتا نمیتواند شد چرا نمی‌که مخاطب چرا با وصف ظهور این ملازمست که اظهار من الشمس ست دریافت آن نتوانست و لنعم ما افاد ابن بطریق سقاه الله برحمته الطیب حیق و اسکنه من الجنان فی روض نضیر انیق حیث قال فی العمدة بعد نقل هذا الخبر و غیره من الاخبار الواردة عن

[illegible]

بلا ارتیاب فلینظر فی ذلک ففیه کفایة ومقنع لمن تامله بعین الانصاف فما بعد بیان الخلافة بیان للمتبصر ولا منار للمقتدی ولا دلیل یستفاد ولا علم یستزاد فی کونه معه علیهما السلام نورا بین یدی الله تعالی قبل ان یخلق الله تعالی آدم باربعة عشر الف عام یسبحان الله تعالی مما لا یقدر احد ان یدعی فیه مماثلة او مداخلة

و دلالت تقدم نور جناب امیر المومنین علیه السلام با نور جناب رسالتمآب صلی الله علیه وآله وسلم بر افضلیت آنجناب از انبیا و غیر انبیا خود وا هیست که در حد ضروریات داخل شده و بهمین جهت ابن الجوزی و امثال او تعصب ... و کابلی دل بر تصدیق این حدیث نداده آنرا بجهد تمام موضوع میگردانند و بدیهی ست که برای تقدیم خلقت نور جناب امیر المومنین علیه السلام بر سائر خلق وجهی باید و آن نیست مگر افضلیت و اشرفیت آنجناب واگر با وصف افضلیت دیگران نور آنجناب از قبل خلق شود تحیف ... بر و تعالی بلکه ظلم او تعالی شانه لازم آید و از جمله بدیهیات اولیه قطعیات یقینیه ست که تقدم خلق نور جناب رسالتمآب صلی الله علیه وآله وسلم بر حضرت آدم علیه السلام دلالت بر افضلیت آنحضرت دارد پس همچنین تقدم خلق جناب امیر المومنین علیه السلام و مساوات آن با نور نبوی بکمال تنصیف ست دلالت صریحه بر افضلیت حضرت آدم و دیگر انبیا علیهم السلام جمیع خلق سوای جناب خاتم النبیین صلی الله علیه وآله اجمعین

خواهد کرد وجمیع فضائل ومزایا ومحاسن ومکارم که برای جناب سالتماب صلی الله علیه وآله وسلم بسبب تقدم خلق نور آنحضرت حاصل شده بعینها همان فضائل ومحاسن سوای نبوت برای نفس رسول ثابت ومتحقق خواهد شد وچون محتمل ست که بسبب مزید عجز وتشویر وغایت مراو لجاج ونهایت مکابره ومجادله واعوجاج العیاذ بالله در ابطال این فضیلت عظیمه نبویه که راس فضائل وینبوع محاسن ومبدا ماثر ومأخذ مکارم واجل مناقب سنیه است بکوشند وبانکار دلالت آن علی تقدیر التسلیم بر افضلیت خاتم النبیین صلی الله علیه وآله اجمعین خیره شوند وافراف غایت خلاف ونهایت اعتساف ورزیده کاسات اقصای وقاحت وجسارت وصفاقت وجلاعت بنوشند ودر دین واسلام ظاهری راهم بسبب ابتلا بحب ثلثه وتنقص از فضائل علویه خرد شوند لهذا ناچار در وجوه آتیه تصریحات علمای کبار واساطین عالی تبار وجهابذه جلیل الفخار ومنقدین اخبار ونبهای معروفین موسومین بنهایت اعتماد واعتبار ومحققین معروفین باقصای حذق اشتهار حواله خامه حقائق نگار مینمایم **وجه ششم** آنکه علامه شرف الدین ابو عبد الله محمد بن سعید بن حماد بن محسن بن عبد الله بن صنهاج بن هلال البوصیری صاحب قصیده برده در قصیده همزیه که ابن حجر مکی در مدح وثنا ووصف اطرای آن ورود شرح مکی گفته واجمع ما حوته قصیدة من مآثره یعنی رسول الله صلی الله علیه وسلم وخصائصه ومعجزاته وافصح ما اشارت الیه المنظومة من بدائع کمالاته ما صاغه صوغ التبر الاحمر ونظمه نظم اللآلی والجوهر

طرح قصیده همزیه از شرح آن مسمی بکلیه ابن حجر مکی

الشیخ الامام العارف الکامل الهمام المفنن المحقق البلیغ الادیب المدقق
امام الشعراء واشعر العلماء وابلغ الفصحاء وافصح الحکماء الشیخ شرف الدین
ابو عبد الله محمد بن سعید بن حماد بن محسن بن عبد الله بن صنهاج بن
هلال الصنهاجی کان احد ابویه من بوصیر الصعید والاخر من دلاص
فرکبت النسبة منهما فقیل الدلاصیری ثم اشتهر بالبوصیری قیل ولعلها
بلد ابیه فغلبت علیه ولد سنة ثمان وستمائة واخذ عنه الامام ابو حیان
والامام الیعمری ابو الفتح بن سید الناس ومحقق عصره العز بن جماعة
وغیرهم وتوفی سنة ست او سبع وتسعین وستمائة علی ما قاله
المقریزی لکن صحح شیخ الاسلام العسقلانی انه توفی سنة اربع وتسعین
وکان من عجائب الدهر فی النظم والنثر ولو لم یکن له الا قصیدته المشهورة
بالبردة التی تسبب نظمها عن وقوع فالج به اعیی الاطباء ففکر فی
اعمال قصیدة یتشفع بها الیه صلی الله علیه وسلم وبه الی ربه
فانشأها فرآه ما سحا بیده الکریمة علیه فعوفی لوقته ثم لما
خرج من بیته لقیه رجل صالح فطلبها منه مع انه لم یخبر بها احدا
فقال سمعتها البارحة تنشد بین یدیه صلی الله علیه وسلم وهو یتمایل
کتمایل القضیب فاعطاه ایاها وقیل انه اشتد رمده بعد نظمها
فرای النبی صلی الله علیه وسلم فی النوم فقرأ علیه شیئا منها
فتفل فی عینیه فبرئ لوقته لکفاه ذلک شرفا وتقدما
کیف وقد زادت شهرتها الی ان صار الناس

جزا لقوله ولو لم یکن له الا قصیدته المشهورة بالبردة

يتبلّد سوقها في البيوت والمساجد كالقرآن وكان يُعاني صناعة الكتابة
على الحجارة وباشر بلبس الشاشية ثم ترك ذلك وصحب القطب أبا العباس
المرسي رضي الله عنه وأرضاه وجعل جنان المعارف منقلبه ومثواه
فعادت عليه بركته وساعده بحظه وهمته إلى أن فاق أهل زمانه
ورزقه الله من الشهرة والحظ ما لم يصل إليه أحد من أقرانه فوجه الله
ورضي عنه من قصيدته الهمزية المشهورة العذبة الألفاظ الجزلة
المباني العجيبة الأوضاع البديعة المعاني العديمة النظير البديعة (بيان لما صاحبه ١٢)
التحرير إذ لم ينسج أحد على منوالها ولا وصل إلى حسنها وكمالها حتى
الإمام البرهان القيراطي المولود سنة ست وعشرين وسبعمائة
والمتوفى سنة احدى وثمانين وسبعمائة فإنه مع جلالته وتضلّعه
من العلوم النقلية والعقلية وتقدمه على أهل عصره في العلوم
العربية والأدبية لا سيّما علوم البلاغة ونقد الشعر وإتقان صنعته
وتمييز حلوه من مرّه ونهايته من بدايته أراد أن يحاكيها ففاته
السبب وانقطعت به الحيل عن أن يبلغ من معارضتها أدنى أرب
وذلك لطلاوة نظمها وحلاوة رسمها وبلاغة جمعها وبراعة
صنعها وامتلاء الخافقين بأنوار جمالها وادحاض دعاوى أهل
الكتابين ببراهين جلالها فهي من نظائرها الآخذة بأزمة
العقول والجامعة بين المعقول والمنقول والحاوية لأكثر المعجزات
والحاكية للشمائل الكريمة على سنن قطع أعناق أفكار الشعراء

عن ان تشرئب الی محاکات تلک المحکیات السالمة من عیوب الشعر
من حیث فن العروض کادخال عروض علی اخری وضرب علی آخر ومن
حیث فن القوافی کالایطاء وهو تکریر لفظ القافیة بمعناه قبل
سبعة ابیات وقیل عشرة وکالاکفاء وهو اختلاف حرف الروی
والاقواء وهو اختلاف حرکته لکنها وان شرحت وتعاورتها الافکار
وخدمت تحتاج الی شرح جامع ودستور مانع یجلو عرائس ابکارها
علی منصات الالباب مع الاختصار ویظهر مخبیات اسرارها ظهور
الشمس فی رابعة النهار ویفتح مقفلات معمیاتها عما قد یوجب القصور
والعثار وینبه علی نفائس فوائدها وینوه بجلالة عرائس فرائدها
ویعرب عن غرائب تعقیدها ویفصح عن فنون بلاغتها وبدائع تانیقها
وتشییدها فاستخرت الله تعالی فی شرح کذلک وان کنت لست
هنالک رجاء ان اندرج به فی سلک خدمة جنابه صلی الله علیه وسلم
وان اطوق بسببه سوابغ مدحه ولحظه الاعظم ومستعینا بالله
ومتوکلا علیه ومفوضا سائر اموری الیه وسائلا منه بدائع اللطائف
وتتابع العوارف وتیسیر هذا المطلب ونجاح هذا المارب انه الجواد الکریم
الرؤف الرحیم وسمیته المنح المکیة فی شرح الهمزیة ثم بلغنی ان الناظم
سماها ام القری تشبیها لها بمکة جامع المحاسن بطریق التصریح
والایماء فاکثر المدائح النبویة ومن ثم سمیته افضل القری لقراء ام القری
و شیخ سلیمان جمل در تحت حاشیۂ احمد بن حجر شرح قصیدۂ ہمزیہ گفتہ و من ابلغ ما مدح

صلى الله عليه وسلم من النظم الرائق البديع واحسن ما كشف عن كثير من
شمائله من الوزن الفائق المنيع ما صاغه صوغ التبر الاحمر ونظمه
نظم اللؤلؤ والجوهر الشيخ الامام العارف الكامل الهمام المحقق البليغ
الاديب المدقق امام الشعراء واشعر العلماء وبليغ الفصحاء وافصح الحكماء
الشيخ شرف الدين ابو عبد الله محمد بن سعيد البوصيري من قصيدته
الهمزية المشهورة العذبة الالفاظ الجزلة المعاني النجيبة الاوضاع
النظم البديعة التحرير اذ لم ينسج على منوالها ولا وصل الى حسنها وكمالها
احد وقد شرحت شروحا كثيرة فقد شرحها الامام الجوجري الشافعي
وشرحها ابن قطيع المالكي والشمس الدلجي والشيخ ابو الفضل المالكي
والشيخ احمد بن عبد الحق السنباطي والعارف بالله تعالى السيد مصطفى
البكري الصديقي والشيخ الفاضل فريد عصره الامام ابن حجر الهيتمي المكي
وشرحه احسن شروحها وانفعها لكن رايت فيه طولا تتقاصر عنه
الهمم القاصرة فاحببت ان التقط منه بعض عبارات تتعلق بحل الفاظ
وتقربه للكمال وربما زدت على عباراته بعض عبارات من تقرير
شيخنا الحفني وسميتها الفتوحات الاحمدية بالمنح المحمدية قال
انت مصباح كل فضل فما تصـــدر الا عن ضوئك الاضواء
وابن حجر مكي در شرح اين شعر وسنج نكيه گفته انت ايها العلو الذي
لا تساوى بل ولا تدانى مصباح اي سراج فهو مقتبس من قوله تعالى
وسراجا منيرا كل اسم موضوع لاستغراق افراد المنكر المضاف اليه

کماھنا والمعرّف المجموع نحو وکلھم اتیہ یوم القیمۃ فردًا واجزاء المفرد المعرف نحو یطبع اللہ علی قلب کل متکبّر جبّار باضافۃ القلب الی متکبّر ای علی کل اجزائہ وقراءۃ التنوین لعموم افراد القلوب ثمّ ان لم یکن نعتا النکرۃ ولا توکیدا لمعرفۃ بان تلاھا العامل کماھنا جازت الاضافۃ کماھنا وقطعھا نحو وکلًّا ضربنا لہ الامثال واعلم انّھا حیث اضیفت لنکرۃ وجب فی ضمیرھا مراعاۃ معناھا نحو وکل شیٔ فعلوہ فی الزبر وعلی کل ضامرٍ یاتین او لمعرفۃ جاز مراعاۃ لفظھا فی الافراد والتذکیر ومراعاۃ معناھا وکذا اذا قطعت نحو کل یعمل علی شاکلتہ وکل اتوہ داخرین وانّھا حیث وقعت فی حیّز النفی بان سبقتھا اداتہ ای حرفہ او فعل منفی نحو ما جاء کل القوم وکل الدّراھم لم اجد لم یتوجہ النفی الا السلب شمولھا فتفھم اثبات الفعل لبعض الافراد ما لم یدلّ الدلیل علی خلافہ نحو واللہ لا یحبّ کل مختال فخور مفھومہ اثبات المحبّۃ لاحد الوصفین لکن لا نظر الیہ للاجماع علی تحریم الاختیال والفخر مطلقا وحیث وقع النفی فی حیّزھا کقولہ صلی اللہ علیہ وسلم فی خبر ذی الیدین کل ذالک لم یکن توجّہ النفی الی کل فرد فرد کذا ذکرہ البیانیّون وانّما سقت ھذا جمیعہ ھنا لانہ لنفاستہ و کثرۃ الاحتیاج الیہ مما ینبغی ان یستفاد ویحفظ فضل وکمال یرید لغیرک فی الوجود لانک الخلیفۃ الاکبر الممدّ لکل موجود وشاھدہ ما صحّ فی خبر آدم فمن دونہ تحت لوائی وخبر انما انا قاسم واللہ یعطی

وخبر لو كان موسى حيًّا ما وسعه الّا اتباعي وخبر انّ ابراهيم قال انّما
كنت خليلًا من وراء وراء . وآثر التشبيه بالسّراج على القمرين لانّه
يقتبس منه الانوار بسهولة وتخلفه فروعه فتبقى بعده ووجه
التشبيه انّ نوره صلّى الله عليه وسلّم يظهر الاشياء المعنوية كنور
البصائر ونور السّراج يظهر المحسوسة كنور البصر ولا ريب انّ المحسوس اظهر
من المعقول من حيث هو معقول فلذا شبّه نوره صلّى الله عليه وسلّم
لكونه معقولًا بنور السّراج لكونه محسوسًا فلا ينافي ذلك انّ السّراج
دونه صلّى الله عليه وسلّم بل لا نسبة ويمكن ان يكون من التشبيه المقلوب
كما في قوله تعالى افمن يخلق كمن لا يخلق واذا تقرر انّ كمالات غيره المشبهة
بالاضواء مستمدة من كماله الذي هو الضوء الاعلى فبسبب ذلك
ما يَصْدُرُ اي يبرز في الوجود ضوء يَنْشأ عن ضوء اَحَدٍ مطلقًا
الّا ضوئك فانت المخصوص بانّك الّذي يبرز عن ضوئك الّذي
اكرمك الله به الاضواء كلّها من الايات والمعجزات وسائر المزايا
والكرامات وان تأخّر وجودك عن جميع الانبياء عليهم السّلام
لانّ نور نبوّتك متقدّم عليهم بل وعلى جميع المخلوقات وشاهده
حديث عبد الرّزاق بسنده عن جابر رضي الله عنه يا رسول الله
اخبرني عن اوّل شيء خلق الله قبل الاشياء قال يا جابر انّ الله تعالى
خلق قبل الاشياء نور نبيك من نوره فجعل ذلك النور يدور بالقدرة
حيث شاء الله تعالى ولم يكن في ذلك الوقت لوح ولا قلم ولا جنة

ولا نار ولا ملك ولا سماء ولا ارض ولا شمس ولا قمر ولا جنی ولا انسی فلما اراد الله تعالی ان یخلق قسم ذلك النور اربعة اجزاء فخلق من الجزء الاول القلم ومن الثانی اللوح ومن الثالث العرش ثم قسم الجزء الرابع اربعة اجزاء فخلق من الاول السموات ومن الثانی الارضین ومن الثالث الجنة والنار ثم قسم الرابع اربعة اجزاء فخلق من الاول نور ابصار المومنین ومن الثانی نور قلوبهم وهی المعرفة بالله ومن الثالث نور انسهم وهو التوحید لا اله الا الله محمد رسول الله الحدیث وصح حدیث اول ما خلق الله القلم وجاء باسانید متعددة ان الماء لم یخلق قبله شیء ولا ینافیان ما فی الاول فی نور نبینا علیه السلام لان الاولیة فی غیره نسبیة وفیه حقیقیة فلا تعارض وفی حدیث عن ابن القطان کنت نورا بین یدی ربی قبل خلق آدم باربعة عشر الف عام وفی الخبر لما خلق الله تعالی آدم جعل ذلك النور فی ظهره وکان یلمع فی جبینه فیغلب علی سائر نوره الحدیث ازین عبارت ظاہرست کہ تقدم خلق نور جناب رسالتمآب صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم بر جمیع انبیا و ملائکہ و تمامی مخلوقات قطعا و حتما ثابت و متحقق ست و بسبب ہمین تقدم جمیع اضواء آیات و معجزات و انوار سائر مزایا و کرامات صادر از نور جناب سرور کائنات علیہ وآلہ الاف التحیات والتسلیمات ست و چون نور جناب امیر المومنین علیہ السلام متحد با نور نبوی بودہ نور آنجناب ہم مصدر جمیع اضواء آیات و معجزات و سبب کل مزایا و کرامات برای ذوات قادسات انبیا و مرسلین رب البریات باشد

بقیہ حاشیہ

پس چنانچه تقدم و تحکم و امامت و ریاست و امارت احدی بر جناب
رسالتماب صلی الله علیه و آله باطل و ناجائزست اگرچه آنکس از انبیا علیهم السلام باشد
همچنین تقدم و ریاست احدی از انبیا علیهم السلام بر جناب امیر المومنین که مصداق آیات
و معجزات و سبب مزایا و کرامات ایشان ست جائز نباشد و هرگاه تقدم
و ریاست انبیا سوای جناب خاتم النبیین صلی الله علیه و آله بر ذات
قدسی صفات جناب امیر المومنین علیه السلام ناجائز باشد تقدم و ریاست
تیمیه و عدویه و امویه بر آنحضرت چگونه جائز گردد و شیخ سلیمان جمل در فتوحات
احمدیه شرح قصیده همزیه گفته قوله انت مصباح کل فضل ظاهر التركيب
تشبيه النبي صلى الله عليه وسلم نفسه بالمصباح تشبيها بليغا
اى انت كالمصباح وهو صحيح من حيث انه صلى الله عليه وسلم
تستمد منه الكمالات كما تستمد المصابيح من المصباح والمراد بالفضل
الكمال والشرف الذى وجد فى غيره وآثر التشبيه بالسراج على القمرين
لانه يقتبس منه الانوار بسهولة وتخلفه فروعه فتبقى بعده ففيه
اشارة بليغة الى ان خلفاءه صلى الله عليه وسلم المقتبسين من
نوره باقية بعده عليه السلام كما ان السراج الحقيقى قد يوخذ منه
سراج غيره ثم ان السراج الاول يذهب ويبقى المصباح الذى اسرج منه
باقيا بعده وينتفع به وان ذهب المصباح الذى اوقد منه فكذلك
صلى الله عليه وسلم فان خلفاءه الذين استمدوا الانوار والمعارف
منه بقوا بعده وحصل بهم الانتفاع الكلى بعد ذهابه صلى الله عليه

وسلم الی ربّہ ویصحّ ان یکون المشبّہ بالمصباح نورہ المعنوی ویکون فی
الکلام تقدیر ای نحو ذلک المعنوی کالمصباح ووجہ التشبیہ انّ نورہ صلی اللہ
علیہ وسلم یظہر الاشیاء المعنویۃ کنور البصائر ونور السراج یظہر المحسوسۃ
کنور البصر ولا ریب انّ المحسوس اظہر من المعقول من حیث ہو معقول
فلذا شبہ نورہ صلی اللہ علیہ وسلم لکونہ معقولاً بنور السراج لکونہ
محسوساً فلا ینافی ذلک انّ السراج دون نورہ صلی اللہ علیہ وسلم بل لا نسبۃ
واذا تقرر انّ کمالات غیرہ المشبہۃ بالاضواء مستمدّۃ من کمالہ الذی
ہو الضوء الاعلی فبسبب ذلک ما یصدر الخ فقولہ فما یصدر الفاء سببیۃ
وما نافیۃ ای ما یبرز فی الوجود ضوء ای کمال وشرف الّا ان یکون ناشئاً
وصادراً عن ضوئک ای شرفک وکمالک فانت المخصوص بانک الذی
یبرز عن ضوئک الذی اکرمک اللہ بہ الاضواء کلہا من الآیات والمعجزات
وسائر المزایا والکرامات وان تاخر وجودک عن جمیع الانبیاء کان
نور نبوتک متقدم علیہم بل وعلی جمیع المخلوقات وشاہدہ حدیث
عبد الرزاق بسندہ عن جابر رضی اللہ عنہ یا رسول اللہ اخبرنی
عن اوّل شئ خلقہ اللہ قبل الاشیاء قال یا جابر انّ اللہ تعالی
خلق قبل الاشیاء نور نبیّک من نورہ فجعل ذلک النور یدور بالقدرۃ
حیث شاء اللہ تعالی ولم یکن فی ذلک الوقت لوح ولا قلم ولا جنّۃ
ولا نار ولا ملک ولا سماء ولا ارض ولا شمس ولا قمر ولا جنّ ولا انس
فلمّا اراد اللہ ان یخلق الخلق قسّم ذلک النور اربعۃ اقسام الحدیث

فقد علم ان المراد بضوئه كمالاته وصفاته وبالاضواء كمالات غيره
واطلاق الضوء على صفات الكمال المعنوية استعارة تصريحية
بجامع ان كلاً من الضوئين المعنوي والحسي يهدى الى المقصود وايضا
الكمالات الدينية تنور الظاهر والباطن او بجامع الانتفاع في كل
من المشبه والمشبه به اذ كل فضيلة كالعلم مثلاً له ضياء واشراق
يوصل الى الحق ويفرق بينه وبين الباطل كما ان الضياء يدرك
المطلوب ويفصل بين الاشياء و دلالت این عبارت مثل دلالت عبارت
ابن حجر بمطلوب ظاهر است بعد ثبوت اتحاد نور علوی با نور نبوی چه تقدم
اخیار بر نفس رسول مختار صلی اللہ علیہ و آلہ الاطہار با فخر ابن حجر مکی در شرح
ہمزیہ گفتہ تتباهى اى تتفاخر بك اى بوجودك العصر اى الازمنة
الطويلة من لدن آدم الى يوم القيمة وما بعدها فكل عصر يفتخر على العصر
الذى قبله لوجودك فيه بكمال على ما قبله ولو في ضمن ابائك لكن
اعظمها افتخارًا عصر بروزك الى هذا العالم ثم عصر نشاتك ثم
عصر رضاعك فشق بطنك فتعبدك بحراء وغيره ثم عصر نبوتك
ثم عصر رسالتك ثم عصر دعائك الخلق الى الله ثم عصر اقبالهم
عليك ثم عصر معراجك ثم عصر هجرتك ثم عصر جهادك ثم
عصر سراياك وبعوثك ثم عصر فتوحك ثم عصر دخول الناس
في دين الله افواجا ثم عصر حجك ثم عصر اتباعك على تفاوتهم
الى يوم القيمة كما دل عليه الحديث المشهور لا تزال طائفة من امتى الخ

فمزایاه تلو ایلی فی کل عصر من اعصار حیاته صلی الله علیه وسلم علی
ماقبله وبحسب ذلک یکون افتخار ذلک العصر علی غیره وکذلک
عصور اتباعه یتفاوت مراتبهم ومزایاهم المستمدة من مزایاه واعمالهم
المتضاعفة له تضاعفا یفوق الحصر لان کل عامل متضاعف له
صلی الله علیه وسلم بحسب عمله وکذلک کل واسطة بینه وبینه
لانه الدال للکل ومن دل علی خیر فله مثل اجر فاعله فکل فاعل بکل
حال تضاعف له بحسب تضاعف من بعده ویتضاعف للنبی صلی الله
علیه وسلم بحسب تضاعف الجمیع وهذا شیء یقصر عن ادراک کنهه العقل
ثم عصر مقامه المحمود وشفاعته العظمی فی فصل القضاء ثم بقیة
شفاعاته ثم عصر حوضه ثم عصر وسیلته التی یعطاها فی الجنة
مما لا تدرک غایته ولا تحد نهایته فکل هذه العصور تفتخر به
بحسب ما یقع فیها من کماله لان الازمنة والامکنة تتشرف بشرف
من کان فیها وما یکون فیها من المزایا والکمالات ولذا قال
بعضهم ان لیلة مولده صلی الله علیه وسلم افضل من لیلة القدر
وهو صحیح لولا النص علی خلافه علی ان لیلة القدر من خصوصیاته
فتفضیلها انما هو لاجله ایضا وتسمو ای تعلو وترتفع من سموت وسمیت
کعلوت وعلیت بک ای بتلبسها بک مرتبة علیاء تانیث اعلی
بعدها ای الزمان والعلوم رتبة اخری علیاء ای اعلی منها ای لک
فی کل عصر من العصور المذکورة مرتبة اعلی مما قبلها واعلی منها

مابعدها

مابعدها وهكذا الى ما لانهاية له منها ودليل تفاوت مراتبه
كما ذكر قوله تعالى وقل رب زدني علما ولا شك ان علومه ومعارفه
متزايدة متفاوتة الى ما لانهاية له وقوله صلى الله عليه وسلم انه
ليغان على قلبي فاستغفر الله قال العارف القطب ابو الحسن الشاذلي
هذا غين انوار لا غين اغيار اي لانه صلى الله عليه وسلم كان
دائم الترقي فكان كلما توالت انوار العلوم والمعارف على قلبه
ارتقى الى مرتبة اعلى مما هو فيه ورأى ان ما قبلها دونها فيستغفر الله
تواضعا وطلبا للتزايد كما لزوم في قول الناظم وتسمو الى آخره من المدح
ما لا يخفى عظيم وقعه لانه جعل تلك المراتب هي التي تسمو وترتفع
بها ولم يجر على ما هو المتبادر انه الذي يسمو ويرتفع بها لما هو الحق
انه تعالى خلقه في عالم الامر على اكمل كمال يمكن ان يوجد لمخلوق ثم ابرزه
في عالم الخلق متدرجا في تلك المراتب فتتشرف به لا يتشرف هو بها
لما علمت انه كامل قبلها فتأمل ذلك فانه مهم دقيق غفل عنه
الشارح ازین عبارت ظاہر ست کہ اعصار متقدمہ تفاخر میکرد بجناب رسالتمآب
صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم بسبب وجود آنحضرت در ضمن آبای آنحضرت صلی اللہ
علیہ وآلہ وسلم و چون ظاہر ست کہ حسب حدیث نور نور علوی متحد با نور نبوی
بودہ پس این اعصار تفاخر بجناب امیر المومنین علیہ السلام ہم کردہ باشد و این
هذا لفلان و فلان الممنوين دهورا بالكفر واطاعة الشيطان
و شیخ سلیمان جمل در فتوحات احمدیہ گفتہ قولہ تتباهی بك العصور اي

تتفاخر بوجودك العصور ای الازمنه الطویلة من لدن آدم الی یوم القیمة
وما بعده فکل عصر یفتخر علی العصر الذی قبله لوجودك فیه بکمال
اعلی مما قبله ولو فی ضمن آبائك لکن اعظمها افتخارا عصر برودك الی
هذا العالم ثم عصر نشأتك ثم عصر رضاعك ثم عصر شق بطنك ثم
عصر تعبدك بحراء وهکذا فالعصور من لدن آدم الی عصر وفاته
یفتخر کل متأخر منها علی سابقه اذ المتأخر افضل مما قبله وکذلك
عصور امته من الصحابة الی آخر الزمان تتباهی وتتفاخر لکن السابق
یفتخر علی اللاحق لقرب السابق من عهده صلی الله علیه وسلم فکل
سابق افضل من المتأخر عنه وقوله وتسمو ای تعلو وترتفع وقوله
بك الباء سببیة ای بسبب تلبسها بك وقربها منك وقوله علیاء
فاعل تسمو وهو نعت لمحذوف ای مرتبه علیاء وقوله بعدها
علیاء جملة اسمیة مستقلة نعت لعلیاء الاولی ای لك فی کل
عصر من العصور المذکورة رتبة اعلی مما قبلها واعلی منها ما بعدها
وهکذا الی ما لا نهایة له ودلیل تفاوت مراتبه کما ذکر قوله صلی الله
علیه وسلم انه لیغان علی قلبی فاستغفر الله قال العارف القطب
الشاذلی هذا غین انوار لا غین اغیار لانه صلی الله علیه وسلم
کان دائم الترقی فکان کلما توالت انوار العلوم والمعارف علی قلبه
ارتقی الی مرتبة اعلی مما هو فیها ورأی ان ما قبلها دونها فیستغفر الله
تعالی من تلبسه بذلك الدون تواضعا وطلبا للزائد کماله

البوصیری تغمّدہ اللہ بغفرانہ فی سبب انشاء ہذہ القصیدۃ انہ
قال کنت قد اصابنی خلط فالج ابطل نصفی فلم انتفع بنفسی ففکرت
فی ان اعمل قصیدۃ فی مدح النبیّ صلّی اللہ علیہ وسلم استشفع بہا
الی اللہ عز وجل فانشات ہذہ القصیدۃ المبارکۃ فنمت فرایت النبی
صلّی اللہ علیہ وسلّم فی المنام انہ مسح علی بیدہ المبارکۃ فعوفیت
لوقتی فخرجت من بیتی اوّل النہار فلقینی بعض الفقراء فقال
یا سیّدی ارید ان تعطینی القصیدۃ التی مدحت بہا النّبیّ صلّی اللہ
علیہ وسلم ولم اکن اعلمت بہا احدًا فقلت قد حصل عندی شیء منہا
وایّ قصیدۃ تریدہا فانّ مدحت النّبیّ صلّی اللہ علیہ وسلم بقصائد
کثیرۃ فقال التی اوّلہا امن تذکّر جیران بذی سلم فواللہ لقد
سمعتہا البارحۃ وہی تنشد بین یدی من صنفتہا فیہ ورایتہ
یتمایل کتمایل القضیب فاعطیتہ القصیدۃ فذہب وذکر ما جری
بینی وبینہ للناس فبلغت الصاحب بہاء الدین المعروف بابن حناء
وزیر الملک الظاہر قصّتہا فاستنسخ القصیدۃ ونذر ان لا یسمعہا
الا حافیا مکشوف الراس وکان یحبّ سماعہا کثیرا ویتبرّک بہا ہو
واہل بیتہ وراوا من برکاتہا امورا عظیمۃ فی دینہم ودنیاہم
ولقد اصاب سعد الدین الفارقی موقّع الصاحب بہاء الدّین
المذکور ہذا شیء علی العین فرای فی منامہ قائلا امّا النّبیّ علیہ
الصلوۃ والسلام او غیرہ یقول لہ امض الی الصاحب بہاء الدین

وخذ منه البردة واجعلها على عينيك تفق باذن الله عز وجل
قال فنهض من ساعته وجاء الى الصاحب فقال له ما رأى فى نومه
فقال له الصاحب ما عندى شئ يقال له البردة وانما عندى مدائح النبى
صلى الله عليه وسلم انشأه البوصيرى ونحن نستشفى بها فاخرجها
ووضعها سعد الدين على عينيه وقرأت عنده وهو جالس
فعوفى من الرمد لوقته ومن خصائصها انه ما احترق بيت هى
فيه ولا سرق متاع وهى فى ضمنه ويستجاب الدعاء بعدها ببركة
ممدوح بها عليه من الصلوات انماها فرحم الله ناظمها وقاريها
ومستمعها وشارحها ونفع بها جميع المومنين والمومنات والمسلمين
والمسلمات وصلى الله على محمد واله الطيبين الطاهرين و ملا ابراهيم
بن ملا محمد بن عربشاه اسفراينى در شرح قصيده برده گفته بدانكه ناظم اين قصيده
سعيده كه چشم بلاغت بلطافت او نديده و در براعت با على عليين رسيده
ابو عبد الله شرف الدين محمد بن سعيد ست كه از كبار كتاب و نگار بوده
و دستور كافيان مهم گذار و واليان ديار مصر بوده بعارضه فالج گرفتار شده
چنانچه نصف بدن او بكلى از كار رفته و در استعلاج او را سعادت يار و بخت
بلند غمگسار شده بدان ملهم شده كه در مدح سيد ابرار مصلح هر پريشان و زنگار
عالم بدار دين شعار ملجا هر سعادتمند از شمر خيدار محمد مختار كه تحيت بى نهايت
و درود بيشمار از حضرت پروردگار قرين او باد ما تعاقب الليل والنهار
و آل و اصحاب او كه مقتدايان اخبار دين و راويان اخبار و آثار او بند قصيده

مدح قصیده برده از شرح ابن تصنیف ابراهیم بن محمد بن عربشاه اسفراینی

باید پرداخت و در استشفا بدان وسیله شتافت از عالم غیب این نوید باو
روی نمود چون باتمام رسید آنحضرت علیه الصلوة والتحیة والسلام در منام
بر او ظاهر شده دست مبارک از قدم تا تارک بر بدن او مالیده فی الحال
صحت تمام یافته هنوز اول صباح بوده که یکی از اهل فلاح بجانب او شتافته
و این قصیده را از و طلبیده و گفت که قصیده که در مدح سید عالم
از کتم عدم بظهور رسیده میخواهم جواب داد که مرا درین باب قصیده بسیارست
کدام را میخواهی گفت این قصیده را میخواهم که اول آن این مصراع ست بیت
امن تذکر جیران بذی سلم لقد سمعتها البارحة وهی تنشد بین
یدی النبی صلی الله علیه وسلم وهو یتمایل تمایل الاغصان و آثار این قصیده
آن مقدار تکرار یافته که از اظهار مستغنی است فقیر حقیر گرفتار زنجیر اعدا
از منکر و نکیر ابراهیم بن محمد بن عربشاه الاسفرائنی نجاه الله تعالی ببرکة
هذه القصیدة من العدو الذی عالی بقصد قتل او چون سیل بهر جانب
روان گردید و بقصد یافتن او بهر طرف دوان و او در نهایت بیکسی و غایت
بی فریادرسی متوکل بحضرت متفضل و به نبی هاشمی متوسل و در کنجی مخفی و مستتر
که ناگاه این قصیده مضطر پناه مساعدت نموده همدم او شد عزیزی که
دستگاه فضل او از قبیل ذلک فضل الله بود معاونت او و با نواع باین
درمانده همراه اشارت فرمود که برطبق فرصت او را ترجمه موجزی باید
که عامه را انفع باشد و ترا خاصه شافع بمقتضای اشارت و استشمام
بشارت علی الفور مسارعت نمود بدین امید که از وی هر کسی بنفعی تواند رسید

بعبارات شرح قصیده برده متضمن اثبات افضلیت جناب رسالتمآب صلی الله علیه وآله وسلم از جمیع انبیا بسبب تقدم نور آنجناب

دهم بیست و هفتم از وجوه دلالت حدیث نور بر امامت جناب امیرالمؤمنین علیه السلام

واز لذت مقاصد او تتمه تواند چشید مشغولی نمود امید که توفیق رفیق و بحث تشقیق گردد
که شرحی در خور او طرح شود و انه ولی التوفیق انتهی و هرگاه اینهمه دریافتی پس بدانکه
بوصیری در قصیده برده می فرماید ع وکل آی اتی الرسل الکرام بها * فانما
اتصلت من نوره بهم * فاضل رومی در تاج الدره در شرح این بیت گفته
یقول وکل معجز من المعجزات التی جاء بها المرسلون علیهم السلام
الی اقوامهم وسائر الایات الدالة علی کمال فضلهم و صدق مقالهم
من العلم والحکمة فیهم فانها ما اتصلت بهم وما وصلت الیهم الا من
نوره الذی هو اول کل نور و مبدأه صلی الله علیه وسلم لقوله علیه الصلوة
والسلام اول ما خلق الله نوری ولا شک ان الانبیاء والرسل علیهم
السلام کلهم مخلوقون من نور واحد وهو نور نبینا صلی الله علیه
وسلم فانوارهم شعب منه وفروع له وهو نور الانوار وشمس الاقمار
ازین عبارت ظاهر است که جمیع معجزات قاهره و سائر آیات باهره که دلالت
بر کمال فضل و صدق مقالات و حقیقت علم و حکمت انبیا علیهم السلام می کرد
و آنرا بسوی قوم خود آورده اند بایشان متصل و حاصل نشده مگر از نور جناب
رسالتمآب صلی الله علیه وآله وسلم که این نور اول هر نور و مبدأ آن بوده و حدیث
اول ما خلق الله نوری برین معنی دلالت دارد و شکی و ریبی درین معنی نیست
که جمیع انبیا و رسل علیهم السلام مخلوق از نور واحد اند که آن نور جناب رسالتمآب
صلی الله علیه وآله وسلم است پس انوار ایشان شعب و فروع این نور است که آن
نور الانوار و شمس الاقمار است و چون اتحاد نور جناب امیرالمؤمنین علیه السلام